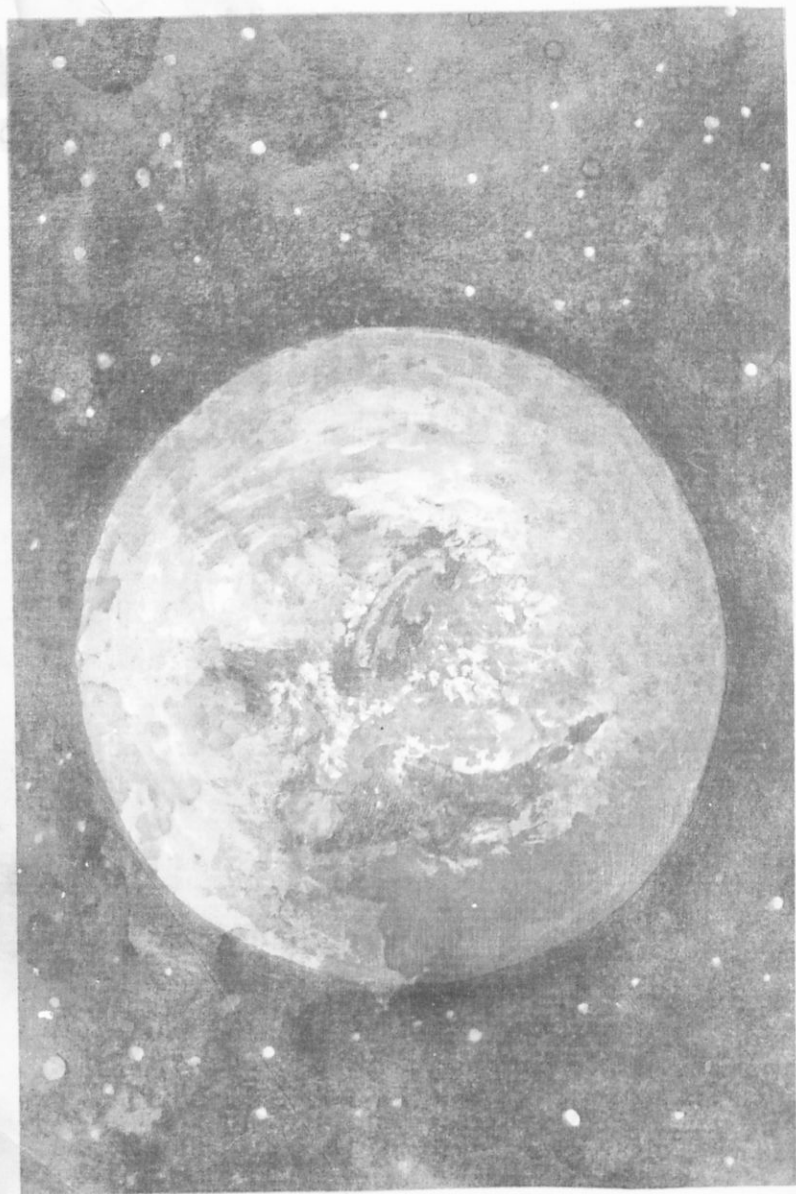


**ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΕΥΡΩΠΗΣ
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΔΩΡΕΑΝ



ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑ

**ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΕΥΡΩΠΗΣ
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΑΘΗΝΑΙ 1976

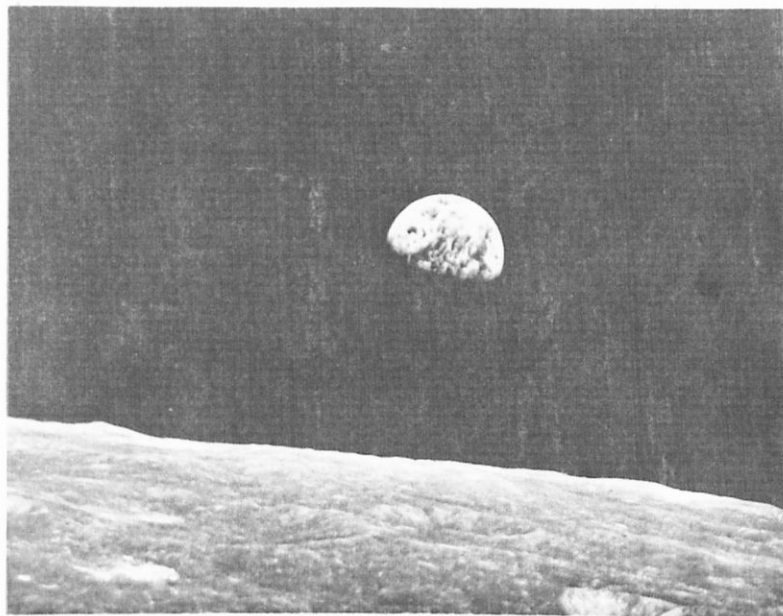
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Εικόνα εξωφύλλου: Ἡ ἀρπαγή τῆς Εὐρώπης (Μυθολογία)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ

ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

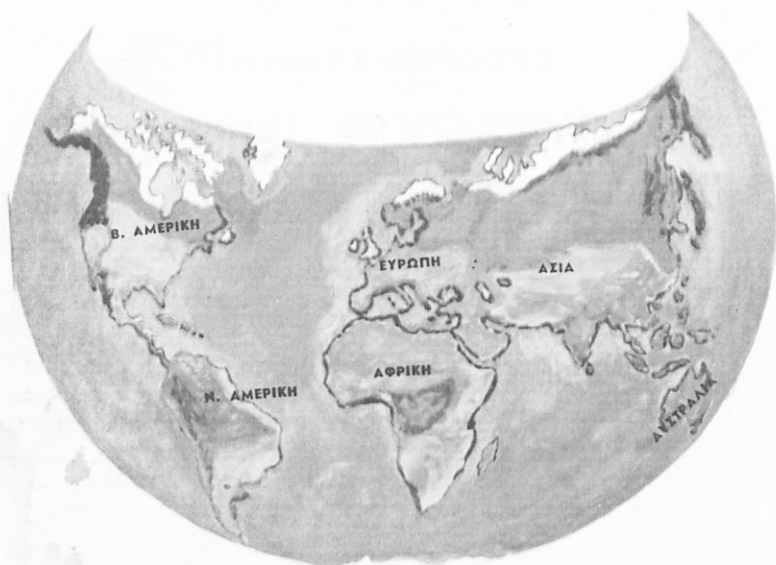


Ἡ Γῆ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τῆ Σελήνη

Η ΓΗ

Ἑρωτήσεις - ἐργασίες

1. Πῶς μπορούμε ν' ἀποδείξουμε ὅτι ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό;
Ἐπάρχουν φωτογραφίες, ποὺ δείχνουν τὸ σχῆμα τῆς;
2. Τί εἶναι οἱ πόλοι, ὁ ἄξονας, ὁ ἡμερινὸς καὶ οἱ μεσημβρινοὶ τῆς Γῆς; Νὰ βρῆτε τὰ στοιχεῖα αὐτὰ στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα.
3. Νὰ δείξετε τὰ σταθερὰ σημεῖα περιστροφῆς τῆς ὑδρόγειου σφαίρας.



Ανάπτυγμα της επιφάνειας της Γης

1. Η Γη είναι μιὰ τεράστια σφαίρα. Τὸ σχῆμα της δὲν εἶναι τελείως σφαιρικό. Στους δυὸ πόλους εἶναι πιεσμένη καὶ στὸν ἰσημερινὸ ἐξογκωμένη. Τὸ σχῆμα της αὐτὸ τὸ λέμε: «ἐλλειψοειδὲς ἀπὸ περιστροφῆς».

Ἀφοῦ λοιπόν, ἡ Γη ἔχει σχῆμα περίπου σφαιρικό, μπορούμε νὰ τὴν παραστήσωμε σὰ μιὰ σφαῖρα. Ἡ σφαῖρα αὕτη, λέγεται **ὕδρογειος σφαῖρα** καὶ μπορεῖ νὰ περιστραφῇ γύρω ἀπὸ δυὸ σταθερὰ σημεία, ποὺ ὀνομάζονται **πόλοι** τῆς ὕδρογείου σφαίρας. Ἔτσι ἀκριβῶς κινεῖται καὶ ἡ Γη, ἀλλὰ πάντοτε ἀπὸ τὰ δυτικά πρὸς τ' ἀνατολικά. Ἡ νοητὴ εὐθεῖα γραμμὴ, ποὺ ἐνώνει τοὺς δυὸ πόλους τῆς Γῆς καὶ περνᾷ ἀπὸ τὸ κέντρο της, λέγεται **ἄξονας περιστροφῆς τῆς Γῆς**.

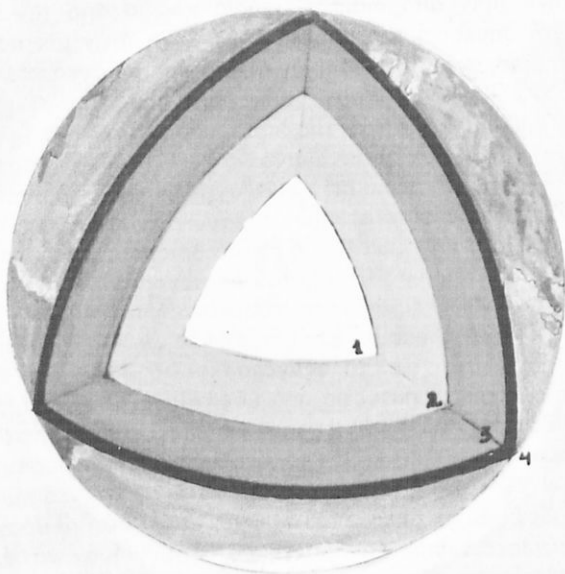
Ἡ διάμετρος τῆς Γῆς στὸν ἰσημερινὸ εἶναι 12.750 χλμ. περίπου. Ὁ ἰσημερινὸς της ἔχει μῆκος 40.000 χλμ. Ἡ ἐπιφάνειά της ἔχει ἑκταση 510 ἑκατομμύρια τετρ. χλμ. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ 150 ἑκατομμύρια τ. χλμ. εἶναι ξηρά. Τὰ ὑπόλοιπα 360 ἑκατομμύρια τετρ. χλμ. σκεπάζονται ἀπὸ θάλασσα.

2. Ἡ καταγωγή τῆς Γῆς. Οἱ ἐπιστήμονες πιστεύουν πῶς ἡ Γῆ ἀποσπάστηκε πρὶν ἀπὸ δισεκατομμύρια χρόνια ἀπὸ τὸν ἥλιο. Δὲν εἶχε τότε τὴ σημερινή της μορφή. Στὴν ἀρχὴ ἦταν μιὰ σφαῖρα ἀπὸ ἀέρια, ποὺ βρισκόνταν σὲ διάπυρη κατάσταση, μὲ ὄγκο πολὺ μεγαλῦτερο καὶ δικό της φῶς. Καθὼς ὅμως περνοῦσαν οἱ αἰῶνες, ἔχανε ἓνα μέρος ἀπὸ τὴ θερμότητά της, ποὺ σκορπιζόταν στὸ χάος μὲ τὴν ἀκτινοβολία. Ἔτσι, ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ ψύχεται καὶ νὰ συστέλλεται.

Ἀπὸ τὴν ψύξη τὰ ἀέρια σιγὰ-σιγὰ ὑγροποιούνταν καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ὕστερα ἀπὸ δισεκατομμύρια χρόνια ἐγίνε ρευστή. Στὸ ἐσωτερικὸ της ὅμως ἡ Γῆ ἐξακολουθοῦσε νὰ βρίσκεται σὲ διάπυρη κατάσταση. Πολὺ ἀργότερα τὰ ὑλικά, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸ ἐξωτερικὸ μέρος τῆς τεράστιας αὐτῆς σφαίρας, στερεοποιήθηκαν κι ἔτσι στὴν ἐπιφάνειά της σχηματίσθηκε μὲ τὸν καιρὸ ἓνας λεπτὸς **στερεὸς φλοιός**.

Δυὸ βασικὰ στοιχεῖα, τὸ **ὀξυγόνο** καὶ τὸ **ὕδρογόνο**, ἐνώθηκαν καὶ σχημάτισαν πυκνὰ σύννεφα ἀπὸ ὕδρατμους. Οἱ ὕδρατμοὶ ψύχτηκαν κι ἄρχισαν στὴν ἀρχὴ νὰ πέφτουν θερμὲς βροχές. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς εἶχε ἀκόμα μεγάλη θερμοκρασία, τὰ νερὰ τῶν βροχῶν ἐξατμίζονταν ἀμέσως καὶ σχηματίζαν νέα πυκνὰ σύννεφα ἀπὸ ὕδρατμους. Ἐκεῖνοι πάλι ψύχονταν καὶ ἔτσι οἱ βροχὲς συνεχίζονταν χωρὶς διακοπὴ. Οἱ βροχὲς αὐτὲς βοήθησαν νὰ ψυχτῇ καὶ στερεοποιηθῇ γρηγορώτερα ὁ φλοιὸς τῆς Γῆς. Ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς αὐξήθηκε σὲ πάχος κι ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ νερὰ τῶν βροχῶν ἔμεινε πιά ἐπάνω του. Μὲ τὸν καιρὸ κι ὅπως ἡ ψύξη συνεχιζόταν, ὁ στερεὸς φλοιὸς μίκραινε σὲ ἑκτασὴ, συστελλόταν, ζάρωνε. Σχηματίστηκαν οἱ μεγάλες ὀροσειρὲς καὶ οἱ τεράστιες ἐκτάσεις, ποὺ μέσα τους συγκεντρώθηκαν τὰ νερὰ τῶν βροχῶν καὶ ποὺ ἀπέτελεσαν τοὺς ὠκεανούς. Πέρασαν ὅμως δισεκατομμύρια χρόνια, ὥσπου ἡ Γῆ νὰ πάρῃ τὴ σημερινή της μορφή. Κι ἀκόμα καὶ σήμερα ἐξακολουθεῖ νὰ ψύχεται καὶ τὸ ἐσωτερικὸ της νὰ βρίσκεται σὲ διάπυρη κατάσταση (ἀεριώδη καὶ μαγματική). ✓

3. ✓ Στρώματα τῆς Γῆς. Ἡ Γῆ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία στρώματα: τὸ στερεὸ φλοιό, τὸ μανδύα καὶ τὸν πυρήνα. Ὁ **στερεὸς φλοιὸς** ἔχει πάχος 65 χιλιόμετρα περίπου. Λέγεται καὶ **λιθόσφαιρα** κι ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα πετρώματα. Ὁ **μανδύας** εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ στερεὸ φλοιὸ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ στρώματα: τὸ ἐξωτερικὸ, ποὺ ἔχει πάχος 900 χλμ. περίπου καὶ βρίσκεται σὲ κατάσταση ἡμιστερεὰ ἢ πυκνόρρευστη καὶ στὸ ἐσωτερικὸ στρώμα, ποὺ ἔχει πάχος 1800 χλμ. καὶ βρίσκεται ἀπὸ τὴ μεγάλη πίεση σὲ κατάσταση πυκνόρρευστη.



Τὰ διάφορα πετρώματα τῆς Γῆς

1. Πυρήνας 2. Ἐσωτερικός μανδύας 3. Ἐξωτερικός μανδύας
4. Στερεός φλοιός

Ἀπὸ ἐκεῖ πού τελειώνει ὁ ἐσωτερικός μανδύας ὡς τὸ κέντρο τῆς Γῆς ὑπάρχει ὁ **πυρήνας**, πού ἀποτελεῖ τὴν **πυρόσφαιρα**. Ἐχει πάχος 3600 χλμ. Ὁ πυρήνας τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα μέταλλα, πού βρίσκονται σὲ διάπυρη κατάσταση καὶ εἶναι βαρύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἀποτελοῦν τὸ μανδύα (γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ του μάζα λέγεται **βαρύσφαιρα**).

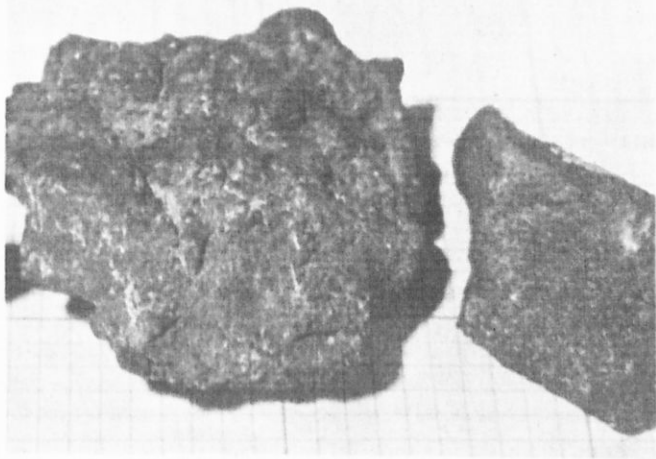
Ἡ θερμοκρασία τῆς Γῆς μέχρι 10 μ. βάθος δὲν εἶναι σταθερή. Ἀπὸ τὰ 10 μ. ὡς τὰ 20 μ. παραμένει σταθερή. Ὅσο προχωροῦμε ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια πρὸς τὸ κέντρο, ἡ θερμοκρασία αὐξάνει ἀπὸ 1°C κάθε 33 μ. περίπου. Αὐτὸ ὅμως συμβαίνει μόνο ὡς ἓνα ὀρισμένο βάθος. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω ἡ θερμοκρασία διατηρεῖται σταθερὴ (2700° - 4500°C περίπου). (Ἐνῶ ἂν ἡ θερμοκρασία ἀνέβαινε συνεχῶς, 1° κάθε 33 μ., θὰ ἔπρεπε στὸ κέντρο τῆς Γῆς νὰ φτάνη τοὺς 200.000°C!). Ἡ θερμότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς ὀνομάζεται καὶ **γηγενὴς θερμότητα**.

4. Ύλικά του στερεού φλοιού της Γης. Ο στερεός φλοιός της Γης αποτελείται από διάφορα ύλικά. Τα ύλικά αυτά διαφέρουν μεταξύ τους, γιατί δεν έχουν το ίδιο χρώμα, την ίδια σύσταση και την ίδια σκληρότητα και λέγονται **πετρώματα**.

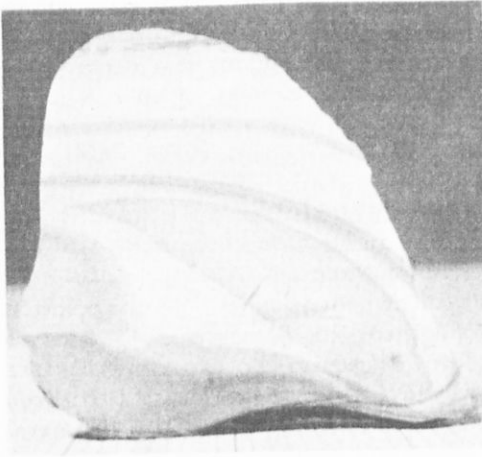
Τα πετρώματα, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο σχηματίστηκαν, χωρίζονται σε **πυριγενή, ύδατογενή και μεταμορφωσιγενή**.

1. Πυριγενή ή έκρηξιγενή πετρώματα. Τα πετρώματα αυτά σχηματίστηκαν από μάγμα. Όταν το μάγμα ανέβηκε από τα έγκατα της Γης και χύθηκε σε λάβες από τους κρατήρες των ήφαιστειών στην επιφάνεια της Γης, ψύχτηκε και σχημάτισε πετρώματα, που, έπειδή βγήκαν από ήφαιστεια, ονομάστηκαν και **ήφαιστειογενή**. Όταν το μάγμα δε μπόρεσε να βγει στην επιφάνεια της Γης, αλλά ψύχτηκε άργα μέσα σε κοιλώματα των ανώτερων στρωμάτων του στερεού φλοιού της, σχημάτισε και πάλι πυριγενή πετρώματα, που ονομάστηκαν **πλουτώνεια**. Πυριγενή πετρώματα είναι ο γρανίτης, ο βασάλτης και άλλα.

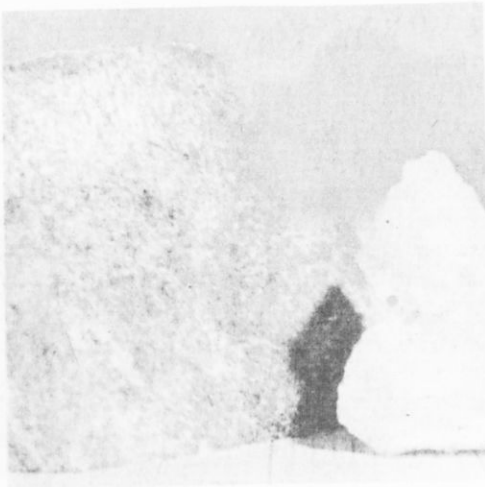
2. Ύδατογενή ή ιζηματογενή πετρώματα. Λέγονται ύδατογενή γιατί αυτά σχηματίστηκαν με τη βοήθεια του νερού από ύλικά, που διαλύθηκαν και σιγά σιγά κατακάθισαν στον πυθμένα των λιμνών και των θαλασσών (ιζήματα, δηλ. κατακάθια). Τέτοια πετρώματα είναι ο άσβεστόλιθος, το όρυκτο αλάτι, ο γύψος και άλλα.



Γρανίτης



3. Μεταμορφωσιγενή ή κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματα. Τα πετρώματα αυτά σχηματίστηκαν από την αλλοίωση (μεταμόρφωση) πυριγενών ή ύδατογενών πετρωμάτων, που βρέθηκαν σε μεγάλο βάθος μέσα στο στερεό φλοιό της Γης. Έκεί, από την ψηλή θερμοκρασία και πίεση έλιωσαν και, άφου στερεοποιήθηκαν πάλι, αλ-



λαξαν μορφή και ιδιότητες. Μεταμορφωδιγενή πετρώματα είναι τὸ μάρμαρο και άλλα.

Τὰ πετρώματα αποτελούνται ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα συστατικά, τὰ ὁποῖα λέγονται **ὄρυκτά**. Τὰ ὄρυκτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παίρνομε τὰ μέταλλα, λέγονται **μεταλλεύματα**.

Πρέπει νὰ γνωρίζης:

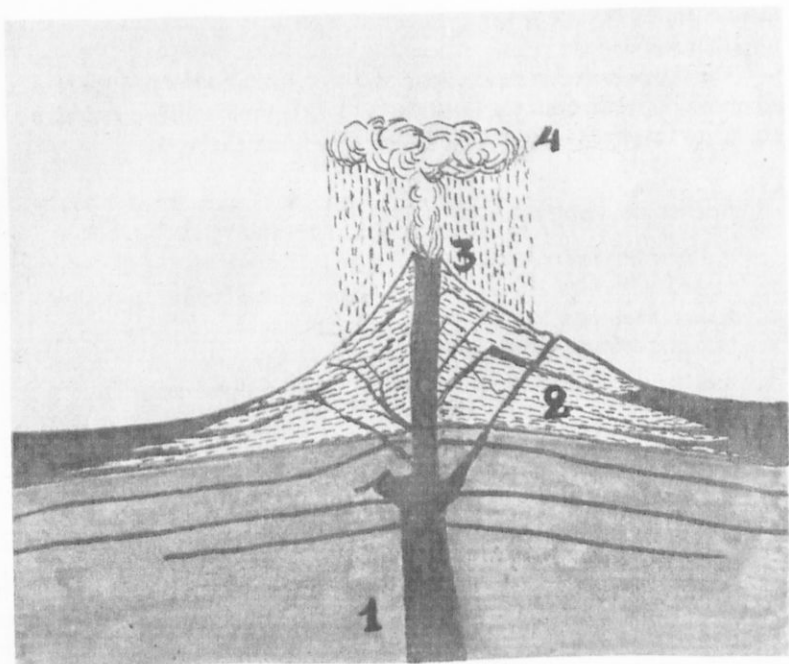
1. Πόσα χιλιόμετρα εἶναι ἡ ἀκτίνα τῆς Γῆς. 3600 χλ
2. Ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς.
3. Τί εἶναι ἡ γηγενὴς θερμότητα.
4. Τί εἶναι τὰ πετρώματα πέφες
5. Πῶς πῆρε ἡ Γῆ τὴ σημερινή της μορφή.
6. Πῶς σχηματίστηκαν οἱ τρεῖς κατηγορίες πετρωμάτων.

5. Μεταβολὲς στὸ στερεὸ φλοιὸ τῆς Γῆς.

Ἔργασίες

1. Νὰ θρῆτε πληροφορίες γιὰ τὸ ἠφαίστειο τῆς Σαντορίνης.
2. Νὰ πληροφορηθῆτε γιὰ τοὺς σεισμούς, ποὺ ἐγίναν στὴν Πατρίδα μας τὰ τελευταῖα 50 χρόνια.
3. Νὰ μάθετε σὲ ποῖα μέρη τῆς Πατρίδας μας ὑπάρχουν ἱαματικές πηγές.

α. Ἡφαίστεια. Εἶναι ρήγματα στὴν ἐπιφάνεια τῆς λιθόσφαιρας ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐκτοξεύονται κατὰ καιροὺς ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς διάπυρα ὑλικά: καπνός, φλόγες, ἀέρια καὶ τεράστιες μάζες λάθας. Ἔχουν συνήθως μορφή κωνικοῦ λόφου ἢ ὄρους. Δημιουργοῦνται ὅταν τὸ μάγμα τῆς πυρόσφαιρας συναντήσῃ κάποια ρωγμὴ, ποὺ ἀφήνει δίοδο πρὸς τὰ ἔξω. Τότε εἰσχωρεῖ καὶ ἀνέρχεται. Τὰ ἀέρια ποὺ ὑπάρχουν ἐλευθερώνονται, κατανικοῦν τὴν ἀντίσταση τῶν πετρωμάτων καὶ ἐξέρχονται μὲ τεράστια πίεση, γι' αὐτὸ ἐκσφενδονίζουν κατακόρυφα σὲ μεγάλου ὕψους πέτρες καὶ βράχους μέσα σὲ στήλες καπνοῦ. Ἀκούγονται ὑποχθόνιοι κρότοι. Τὸ ἔδαφος τραντάζεται καὶ ἀκολουθεῖ τὸ κύριο φαινόμενο τῆς **ἐκρήξεως τοῦ ἠφαιστείου**, δηλαδὴ ἡ ἐξοδος τῆς λάθας.



Σχηματική τομή ήφαιστείου σε δράση

1. Πόρος ήφαιστείου 2. Κώνος ήφαιστείου 3. Κρατήρας 4. Λάβα

Ἡ λάβα χύνεται ολόγυρα και κυλά σάν πύρινο ποτάμι. Σιγά-σιγά στερεοποιεῖται, πῆζει, κι ἔτσι γύρω ἀπὸ τὸ στόμιο τοῦ κρατήρα σχηματίζεται ἕνας **κῶνος**, πού μπορεῖ νά φτάσῃ σὲ μεγάλο ὕψος (Αἶτνα = 3.300 μ.). Στὴν κορυφὴ τοῦ κῶνου ὑπάρχει ἓνα ἀνοιγμά, πού λέγεται **κρατήρας** τοῦ ήφαιστείου. Ὁ κρατήρας συγκοινωνεῖ μὲ τὰ ἐγκατα τῆς Γῆς μὲ μιά μεγάλη τρύπα, πού λέγεται **πόρος τοῦ ήφαιστείου**.

Ἡφαιστεία ὑπάρχουν πολλὰ. Ἀλλὰ στὴν ξηρὰ καὶ ἄλλα μέσα στὴ θάλασσα, πού λέγονται **ὑποθαλάσσια**. Στὴν Πατρίδα μας ὑπάρχει τὸ ήφαιστειο τῆς **Σαντορίνης**.

Τὰ ήφαιστεία τὰ διακρίνομε σὲ **σθησμένα** καὶ **ἐνεργά**. Σθησμένα λέγονται ὅσα δὲν παρουσίασαν ἔκρηξη ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερα. Ἐνεργὰ ὅσα παρουσίασαν ἔκρηξη ἢ θρῖσκονται καὶ σήμερα σὲ ἐνέργεια.

Ἀπὸ πληροφορίες ξέρομε πῶς τὰ ήφαιστεία προξένησαν πολλές καὶ μεγάλες καταστροφές. Ἀπὸ ἔκρηξη τοῦ ήφαιστείου τοῦ Βεζουβίου

στην Ίταλία τὸ ἔτος 79 μ.Χ. καταστράφηκαν ἐντελῶς, μαζί μὲ τοὺς κατοίκους τους, οἱ πόλεις Πομπηία, Σταβία καὶ Ἡράκλεια. Τὸ 1902 στὴν ἔκρηξη τοῦ ἡφαιστείου Πελεΐ τῆς Μαρτινίκας καυτὰ, φλογισμένα ἀέρια σκέπασαν γιὰ δυὸ λεπτὰ τῆς ὥρας τὴν πόλη τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ βρῆκαν τὸ θάνατο 26.000 κάτοικοι. Μόνο δυὸ σώθηκαν!

6. Σεισμοί. Ἡ Ἱστορία μᾶς ἀναφέρει πολλοὺς σεισμούς, ποὺ προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές. Τὸ 1755 μ.Χ. ἀπὸ σεισμὸ σηκώθηκε ἓνα τεράστιο κύμα, ποὺ εἶχε ὕψος 12,5 μ., καὶ κατάστρεψε τὴ Λισσαβώνα. Στὸ σεισμὸ αὐτὸν ἔχασαν τὴ ζωὴ τους 40.000 ἄνθρωποι. Τὸ 1923 τὰ θύματα ἀπὸ σεισμὸ στὴν Ἰαπωνία ἔφτασαν τὶς 100.000 ἄτομα, ἐνῶ στὴ Σικελία τὸ 1922 τὶς 60.000 ἄτομα. Στὴν Πατρίδα μας τὸ 1928 σεισμὸς κατάστρεψε τὴν Κόρινθο, ἐνῶ τὸ 1953 πολὺ ἰσχυρὸς σεισμὸς προκάλεσε μεγάλες καταστροφές στὰ Ἑφτάνησα.

Σεισμοὶ εἶναι ἡ δόνηση (τράνταγμα) τοῦ ἐδάφους, ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ αἰτία, ποὺ βρίσκονται μέσα στὸ στερεὸ φλοιὸ τῆς Γῆς. Ἡ δόνηση αὕτη συνοδεύεται συχνὰ ἀπὸ ρήγματα, κατολισθήσεις καὶ μετακινήσεις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ὑπόγειο μέρος, ὅπου δημιουργεῖται ἡ αἰτία τοῦ σεισμοῦ, λέγεται **ἐστία**, ἐνῶ ἡ περιοχή, ποὺ βρίσκεται κατακόρυφα πάνω ἀπὸ τὴν ἐστία, λέγεται **ἐπίκεντρο** τοῦ σεισμοῦ.

Ἡφαιστείο σὲ ἐνέργεια



Ἀνάλογα μὲ τὴν αἰτία, ποῦ τοὺς προκαλεῖ, οἱ σεισμοὶ χωρίζονται σὲ τρεῖς κατηγορίες: σὲ σεισμοὺς **ἐγκατακρημνίσεως**, σὲ **ἡφαιστειογενεῖς** καὶ σὲ **τεκτονικοὺς** σεισμοὺς.

Σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεως. Στὸ στερεὸ φλοιὸ τῆς Γῆς δημιουργοῦνται, ἀπὸ τὴ διάθρωση τῶν πετρωμάτων ἀπὸ τὰ νερά, μεγάλα ὑπόγεια σπηλαία. Ὅταν, γιὰ διαφοροὺς λόγους, γκρεμιστῇ ἀπότομα ἀπὸ τὴν ὀροφὴ ἐνὸς τέτοιου σπηλαίου ἓνα μεγάλο κομμάτι πετρωμάτων, τὸ ἔδαφος ὁλόγυρα καὶ ἀπὸ πάνω τραντάζεται κι ἔτσι ἔχομε σεισμό. Οἱ σεισμοὶ αὗτοί δὲν εἶναι ἰσχυροὶ οὔτε αἰσθητοὶ σὲ μεγάλη ἀπόσταση καὶ δὲ φέρνουν μεγάλες καταστροφές.

Ἡφαιστειογενεῖς σεισμοί. Οἱ σεισμοὶ αὗτοί συμβαίνουν πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξη ἢ μαζὶ μὲ τὴν ἔκρηξη ἐνὸς ἡφαιστείου. Αἰτία εἶναι ἡ μεγάλη πίεση, ποῦ ἀσκοῦν τὰ ἀέρια καὶ ἡ λάβα στὴν προσπάθειά τους νὰ βγοῦν στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ ἡφαιστειογενεῖς σεισμοὶ εἶναι ἰσχυροὶ, ἀλλὰ ὄχι πολὺ καταστρεπτικοί.

Τεκτονικοὶ σεισμοί. Τὰ στρώματα τῆς Γῆς στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς ἔχουν μιὰ ὀρισμένη διάταξη, ποῦ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ βρῖσκονται σὲ κατάσταση ἰσορροπίας (τεκτονικὴ κατασκευή).

Ἡ διατάραξη τῆς ἰσορροπίας αὐτῆς ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας μετακινοῦνται μεγάλα τμήματα προκαλοῦν τοὺς τεκτονικοὺς σεισμοὺς. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ σεισμοὶ αὗτοί συμβαίνουν συνήθως σὲ περιοχὲς τῆς Γῆς ποῦ δὲν πῆραν ἀκόμη τὴν ὀριστικὴ τους διαμόρφωση. Οἱ τεκτονικοὶ σεισμοὶ εἶναι πιὸ συχνοὶ (90-95%) καὶ προκαλοῦν μεγαλύτερες καταστροφές.

Ἡ ἐστία τῶν τεκτονικῶν σεισμῶν μπορεῖ νὰ βρίσκεται σὲ βάθος. Ἐπειτα ἀπὸ τίς κύριες δονήσεις (τραντάγματα) τοῦ ἐδάφους ἀκολουθοῦν πολλὲς ἄλλες, ἀλλὰ μὲ μικρότερη ἔνταση.

Ὅταν τὸ ἐπίκεντρο τοῦ σεισμοῦ βρίσκεται στὸ θυθὸ τῆς θάλασσας, τότε ὁ σεισμός λέγεται **ὑποθαλάσσιος**. Οἱ ὑποθαλάσσιοι σεισμοὶ προκαλοῦν τεράστια κύματα μὲ τρομερὲς καταστροφές στὶς παραθαλάσσιες περιοχές.

γ. Θερμὲς πηγές. Στὴν Πατρίδα μας, καθὼς καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς Γῆς, ὑπάρχουν πηγές, ἀπ' τίς ὁποῖες ἀναβλύζει νερὸ θερμό. Θερμὸ εἶναι τὸ νερὸ μιᾶς πηγῆς, ὅταν ἔχη θερμοκρασία ἀνώτερη ἀπὸ τὴ μέση θερμοκρασία τοῦ τόπου, στὸν ὁποῖο βρίσκεται ἡ πηγὴ.



Πηγές Γκέυζερ

Ένω π.χ. ή μέση έτήσια θερμοκρασία της Πατρίδας μας είναι 17°C, οι θερμές πηγές του Πολυχνίτου Μυτιλήνης έχουν θερμοκρασία 81,4°C και του Θερμοποτάμου Αϊδηψού 72,2°C.

Το νερό τών πηγών αὐτῶν είναι θερμό, γιατί προέρχεται συνήθως από μεγάλα βάθη έξ αίτίας της ψηλής του θερμοκρασίας, έχει μεγάλη διαλυτική δύναμη και διαλύει διάφορα σώματα, άλατα και κυρίως ενώσεις μετάλλων. Γι' αυτό οι θερμές πηγές αὐτές όνομάζονται και μεταλλικές κι ανάλογα με τίς ούσίες, που έχει τó νερό τους, θειούχες, σιδηρούχες κλπ. Τό νερό τών θερμών πηγών έχει θεραπευτικές (ιαματικές) ιδιότητες και γι' αυτό λέγονται και **ιαματικές** πηγές. Οί ιαματικές πηγές θεραπεύουν τούς ρευματισμούς, τόν άρθριτισμό και άλλες παθήσεις.

Νά πληροφορηθής :

1. Πώς δημιουργήθηκε τó νεώτερο στην 'Ιστορία ήφαίστειο (παρικουτίν Μεξικού).
2. Τί είναι οι πηγές Γκέυζερ.
3. Ποιές είναι οι σπουδαιότερες λουτροπόλεις της Έλλάδας.

Νά μάθης καλά :

1. Τί είναι έπίκεντρο και τί έστία τού σεισμού.
2. Πώς προφυλάγεται ό άνθρωπος από τούς σεισμούς.

Νά σκεφτής και ν' άπαντήσης στην έρώτηση :

Τά ήφαίστεια και οι σεισμοί προκαλούνται από δυνάμεις που βρίσκονται μέσα ή έξω από τή Γή;

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

1. Ἡ Γῆ δὲν εἶναι τὸ κέντρο τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὴ θέση μας ἐπάνω στὴ Γῆ τὸν οὐρανὸν τὸν βλέπομε σάν ἓνα τεράστιο ἡμισφαίρειο θόλο, ποῦ τελειώνει στὸν ὀρίζοντα. Ἡ Γῆ μᾶς φαίνεται πὼς βρίσκεται στὸ κέντρο αὐτῆς τῆς **οὐράνιας σφαίρας**.

Στὸ θόλο τοῦ οὐρανοῦ φαίνονται σάν κολλημένα ὁ ἥλιος, ἡ Σελήνη καὶ τ' ἀστέρια. Φαίνεται, ἀκόμα, πὼς ὁ οὐράνιος θόλος μαζί με ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, κινεῖται ἀπὸ τὰ ἀνατολικά πρὸς τὰ δυτικά ἐνῶ ἔχομε τὴν ἐντύπωση, πὼς ἡ Γῆ μένει ἀκίνητη.

Ἀπὸ τίς ἐμπειρικὲς καὶ με γυμνὸ μάτι παρατηρήσεις μας σχηματίζομε τὴν ἐντύπωση ὅτι τὸ κέντρο τοῦ κόσμου εἶναι ἡ Γῆ καὶ πὼς αὐτὴ δὲν κινεῖται ἀλλὰ γύρω ἀπὸ αὐτὸ κινεῖται ὁ ἥλιος, ἡ Σελήνη καὶ τ' ἀστέρια. Αὐτὸ ἀκριβῶς πίστευαν οἱ ἄνθρωποι ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ μεγάλου Πολωνοῦ ἀστρονόμου Κοπέρνικου (1473-1543). Ὁ Κοπέρνικος μπόρεσε ν' ἀποδείξῃ ἐπιστημονικὰ πὼς ἡ Γῆ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καὶ γι' αὐτὸ ἔχομε τὴν ἐντύπωση, ὅτι κινοῦνται γύρω ἀπ' αὐτὴν τὰ οὐράνια σώματα. Ἀκόμη πὼς ἡ Γῆ περιφέρεται (γυρίζει πάνω σὲ τροχιά) γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, ποῦ μένει ἀκίνητος καὶ εἶναι τὸ κέντρο τοῦ κόσμου.

Τὴν ὑπόθεση αὐτὴ, πὼς ὁ ἥλιος μένει ἀκίνητος καὶ πὼς ἡ Γῆ κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, τὴν εἶχε διατυπώσει πρῶτος ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας φιλόσοφος Ἀρίσταρχος. Εἶχε ὅμως λησμονηθῇ καὶ ὁ Κοπέρνικος πρῶτος τὴν ξανάφερε σὲ φῶς καὶ τὴ στήριξε με τρόπο ἐπιστημονικό.

2. Τὸ σύμπαν εἶναι ἄπειρο. Ἡ Γῆ κι ὅλα τὰ οὐράνια σώματα κινοῦνται συνεχῶς καὶ με ἀπόλυτη ἀρμονία καὶ ἀκρίβεια στὸ διάστημα. Τὸ διάστημα εἶναι χωρὸς ἄπειρος, δηλ. χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος, καὶ ἀσύλληπτος γιὰ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ διάστημα, μ' ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, ὅσα βλέπομε καὶ ὅσα εἶναι ἀδύνατο νὰ δοῦμε, γιὰτὶ βρίσκονται σὲ τεράστιες ἀποστάσεις ἀπὸ τὴ Γῆ, ἀποτελεῖ τὸ **σύμπαν**.

Τὸ σύμπαν δὲν περιορίζεται, ὅπως μᾶς φαίνεται, ἀπὸ τὸν οὐράνιο θόλο, γιὰτὶ αὐτὸς δὲν ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα. Ἐχομε ὅμως τὴν αἴσθηση τοῦ θόλου, γιὰτὶ μπορούμε καὶ βλέπομε μόνο μέχρι ἓνα ὀρισμένο βάθος, πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις καὶ σὲ ἴση ἀπόσταση ἀπὸ μᾶς. Αὐτὸ γιὰτὶ ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν εἶναι τελείως διάφανη κι εἶναι δὲν μπορούμε νὰ δοῦμε ὡς τὸ ἄπειρο. Τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ

οφείλεται στη διάθλαση και διάχυση, πού παθαίνει το ήλιακό φῶς πάνω στα μόρια της ατμόσφαιρας και τα αιώρούμενα σωματίδια.

3. Οί άστερισμοί. Στὸν οὐρανό, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν "Ἡλιο καὶ τὴ Σελήνη, εἶναι σπαρμένα τ' άστερία. "Όλα τ' άστερία δὲν ἔχουν τὴν ἴδια λαμπρότητα καὶ τὸ ἴδιο μέγεθος. Ἀκόμα, ἐνῶ φαίνονται πῶς εἶναι ἀναρίθμητα, μόνο γύρω στὰ 5.000 άστερία εἶναι ὁρατὰ μὲ γυμνὸ μάτι.

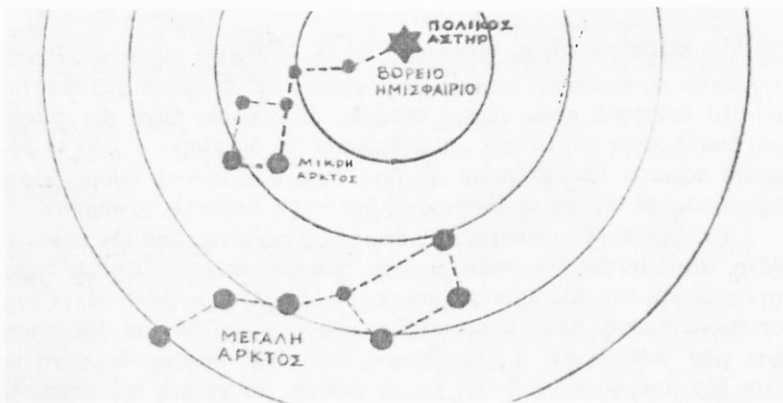
Τ' άστερία δὲ μοιράζονται ὁμοιόμορφα πάνω στὸν οὐράνιο θόλο. Σ' ἄλλες περιοχές του εἶναι λιγότερα καὶ σ' ἄλλες περισσότερα. Ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ περιγράψῃ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ βρίσκῃ τὴ θέση τῶν άστεριῶν, τὰ χώρισε σὲ ὁμάδες. Ἡ κατάταξη αὐτὴ ἐγίνε ἀνάλογα μὲ τὴ θέση καὶ τὸ γεωμετρικὸ ἢ φανταστικὸ σχῆμα, πού σχηματίζουν τ' άστερία κάθε ὁμάδας. Οἱ ὁμάδες αὐτὲς τῶν άστεριῶν λέγονται **άστερισμοί**.

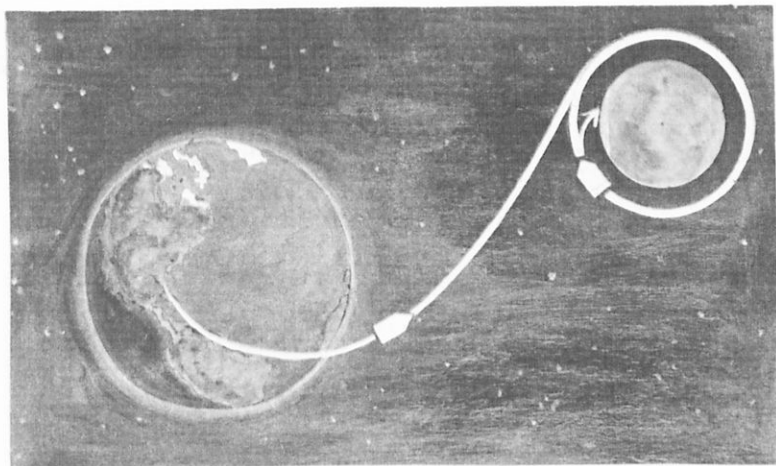
Στοὺς άστερισμοὺς δόθηκαν ὀνόματα ζῶων ἢ ἡρώων τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας. Ἡ ἀπόσταση ἀνάμεσα στοὺς άστερισμοὺς κι ἀνάμεσα στ' άστερία πού τοὺς ἀποτελοῦν, μένει, πάντοτε σχεδόν, ἀμετάβλητη.

Οἱ άστερισμοί εἶναι πολλοί, ἰδιαίτερο ὅμως ἐνδιαφέρων παρουσιάζουν οἱ άστερισμοί τῆς **Μεγάλης** καὶ τῆς **Μικρῆς "Αρκτου**.

Οἱ άστερισμοί τῆς Μεγάλης καὶ τῆς Μικρῆς "Αρκτου βρίσκονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ Β. Πόλο τῆς Γῆς καὶ ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῶν Ἀθηνῶν εἶναι πάντοτε ὁρατοί, δηλ. δὲ δύουν (βασιλεύουν). Ἐχουν μεγάλη σημασία, γιατί, παίρνοντας γιὰ ἀφετηρία τ' άστερία τῆς Μεγ. "Αρκτου, μπορούμε νὰ βροῦμε τὴ θέση τῶν ἄλλων άστερισμῶν καὶ

Οἱ "Αρκοὶ καὶ ὁ πολικὸς άστέρας





Έκτοξευση δορυφόρου σὲ τροχιά γύρω ἀπὸ τὴ Σελήνη

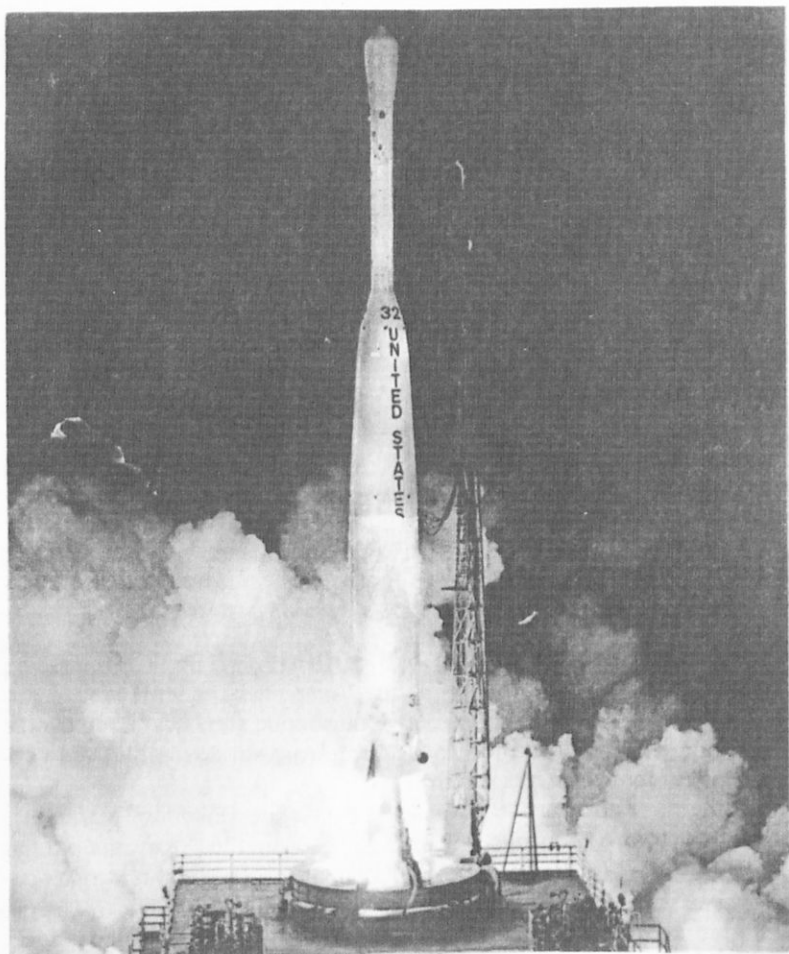
γιατὶ τὸ τελευταῖο ἀπὸ τ' ἀστέρια τῆς οὐράς τῆς Μικρῆς "Ἀρκτοῦ, **ὁ πολικὸς ἀστέρας**, μᾶς δείχνει τὸ Βορρᾶ, ἐπειδὴ θρῖσκεται ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ Β. πόλο τῆς Γῆς.

4. Ὁ ἄνθρωπος ἐρευνᾷ τὸ σύμπαν. Στὶς 4 Ὀκτωβρίου 1957 οἱ Ρῶσοι καὶ ἀργότερα οἱ Ἀμερικανοὶ ἐξετόξευσαν στὸ διάστημα τοὺς πρῶτους τεχνητοὺς δορυφόρους τῆς Γῆς. Ἔτσι, ἀνοιξε ὁ δρόμος γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ διαστήματος καὶ ἄρχισε μιὰ νέα ἐποχὴ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας.

Στὶς 12 Ἀπριλίου 1961 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος (Ρῶσος Γκαγκάριν) ἐκτοξεύτηκε στὸ διάστημα καὶ στὶς 20 Ἰουλίου 1969 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι σ' ὅλο τὸν κόσμο παρακολουθοῦσαν στὶς ὁθόνες τῶν τηλεοράσεων τοὺς πρῶτους Ἀμερικανοὺς ἀστροναῦτες, νὰ πατοῦν στὴ Σελήνη καὶ μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες νὰ ἐπιστρέφουν σῶοι στὴ Γῆ! Ἡ προσεδάφιση ἀνθρώπου στὴ Σελήνη εἶναι μέχρι σήμερα τὸ καταπληκτικότερο ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρώπου.

Γιὰ νὰ κατορθωθοῦν τὰ καταπληκτικὰ αὐτὰ ἐπιτεύγματα πολὺ βοήθησε ἡ ἀνάπτυξη τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας, καὶ κυρίως ἡ πρόοδος στὴ μελέτη τοῦ μηχανισμοῦ τῶν πυραύλων.

Οἱ **πύραυλοι** εἶναι μηχανές, ποὺ ἀναπτύσσουν τεράστια προωθητικὴ δύναμη. Μὲ τοὺς πυραύλους ἐκτοξεύονται στὸ διάστημα τεχνητοὶ δορυφόροι καὶ διαστημόπλοια.



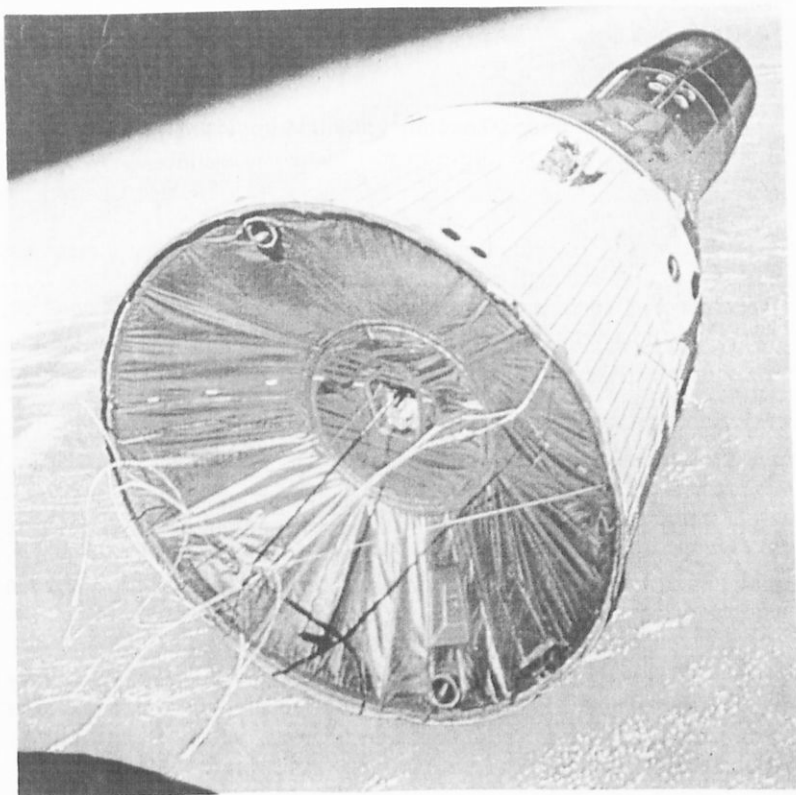
Εκτόξευση πυραύλου

Οί **τεχνητοί δορυφόροι** είναι σφαιρικοί θάλαμοι, που έκτοξεύονται στο διάστημα με ισχυρούς πυραύλους κι έπειτα περιφέρονται (γυρίζουν) σε μιάν όρισμένη τροχιά γύρω από τη Γη. "Όταν βγούν έξω από τη γήινη έλξη, περιφέρονται γύρω από άλλα ούράνια σώματα. Οί τεχνητοί δορυφόροι είναι έφοδιασμένοι με πολύπλοκα και λεπτά όργανα, που στέλνουν στα διαστημικά κέντρα της Γης διάφορες πληροφορίες και φωτογραφίες από τó διάστημα.

Τα διαστημόπλοια είναι θάλαμοι επανδρωμένοι ή όχι, που εκτοξεύονται στο διάστημα όπως και οι δορυφόροι. Είναι και αυτά έφοδιασμένα με όργανα, με τα οποία κάνουν τις παρατηρήσεις τους οι **άστροναύτες**, και με άλλα, τα οποία στέλνουν αυτόματα πληροφορίες στη Γη. Διαστημόπλοια προσεδαφίστηκαν στη Σελήνη. "Αλλά μη επανδρωμένα εκτοξεύτηκαν σε τροχιά γύρω από τον Ήλιο και γύρω από άλλα ουράνια σώματα.

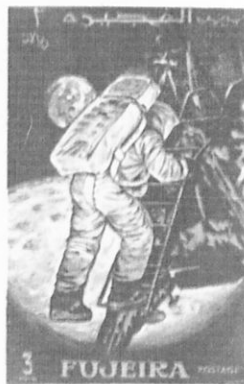
Τα διαστημόπλοια κατευθύνονται και ελέγχονται από τη Γη. Για το σκοπό αυτό οι επιστήμονες χρησιμοποιούν διάφορα όργανα, όπως το **ραντάρ**, το **ραδιοτηλεσκόπιο** και άλλα.

Διαστημόπλοιο





Περίπατος ανθρώπου στο διάστημα



Αστροναύτης στη Σελήνη

Ραντάρ και ραδιοτηλεσκόπια χρησιμοποιούν και οι άστρονόμοι, για να εξακριβώνουν τη σύσταση των ουρανίων σωμάτων, την κίνηση και την απόσταση μεταξύ τους και για να κάνουν διάφορες άλλες παρατηρήσεις στο χώρο του διαστήματος.

Ένα από τα σπουδαιότερα όργανα, που χρησιμοποίησε και χρησιμοποιεί ο άνθρωπος, για να ερευνήσει το σύμπαν, είναι το **τηλεσκόπιο**. Το τηλεσκόπιο είναι όργανο, με το οποίο μπορούμε να παρατηρήσωμε σε μεγάλη απόσταση μέσα στο διάστημα. Με τη βοήθεια των τηλεσκοπίων οι άστρονόμοι παρατηρούν και φωτογραφίζουν ουράνια σώματα, που δε φαίνονται με γυμνό μάτι.

Το τηλεσκόπιο εφευρέθηκε το 1608 μ.Χ. και πρώτος το χρησιμοποίησε για άστρολογικές παρατηρήσεις ο μεγάλος άστρονόμος **Γαλιλαίος**. Σήμερα τα τηλεσκόπια έχουν τελειοποιηθεί και μ' αυτά οι άστρονόμοι παρατηρούν και φωτογραφίζουν εκατομμύρια ουράνια σώματα, που απέχουν δισεκατομμύρια χιλιόμετρα από τη Γη. Έτσι, με τη βοήθεια των τηλεσκοπίων, έχουν εξηγήσει πολλά από τα μυστήρια του σύμπαντος.

Για να ερευνούν το σύμπαν οι επιστήμονες, χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους, όπως είναι ή μέτρηση της λαμπρότητας των αστέρων (**φωτομετρία**), και σύγχρονα όργανα, όπως το **φασματοσκόπιο** με το οποίο διαπιστώνουν τη σύσταση των αερίων που περιβάλλονται πολλά ουράνια σώματα. X

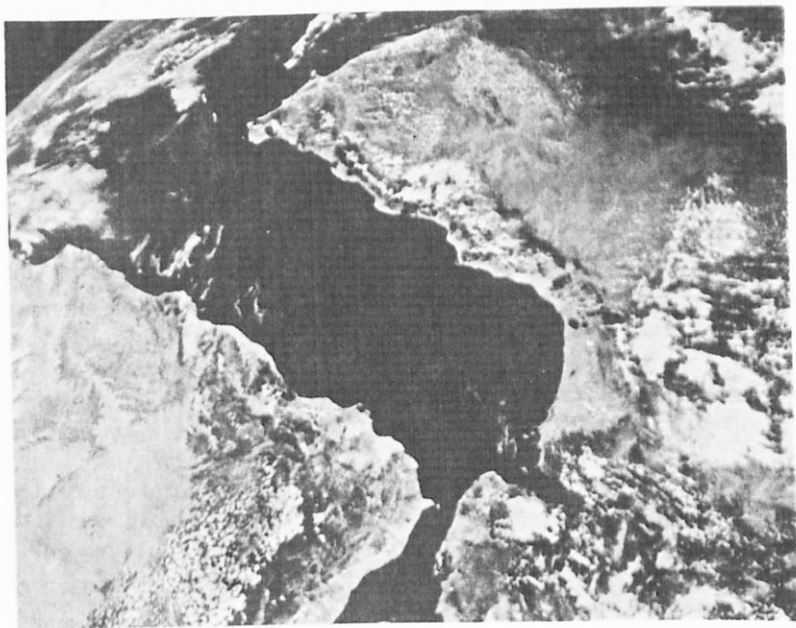
Νά δικαιολογήσης :

1. Γιατί τὰ ἄστρα δὲ φαίνονται τὴν ἡμέρα.
2. Γιατί ἔχομε τὴν αἴσθησι τοῦ οὐράνιου θόλου.
3. Ποιὰ διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς ἔννοιες οὐρανὸς καὶ σύμπαν.

Πρέπει νά γνωρίζης :

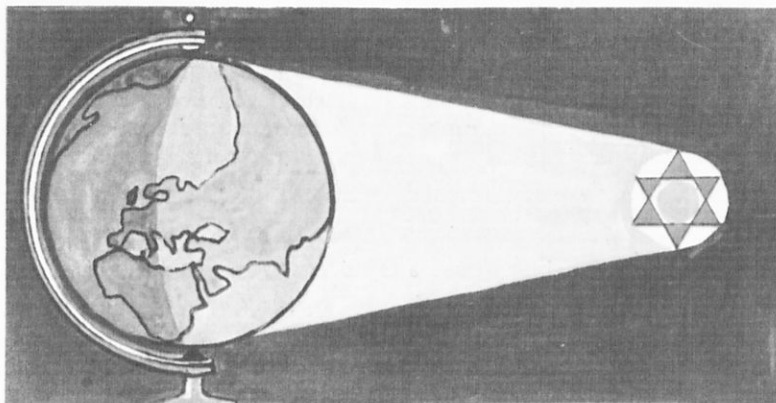
1. Τί εἶναι οἱ ἀστερισμοί.
2. Νά προσανατολίζεσαι τὴ νύχτα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ πολικοῦ ἀστέρα.
3. Γιά ποιоὺς εἰρηνικοὺς σκοποὺς χρησιμοποιοῦνται οἱ τεχνητοὶ δορυφόροι. Τί εἶναι ὁ διαστημικὸς σταθμὸς Θερμοπυλῶν.

Ἡ Γῆ. Φωτογραφία παρμένη ἀπὸ δορυφόρο



Η ΓΗ ΣΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

ΟΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ



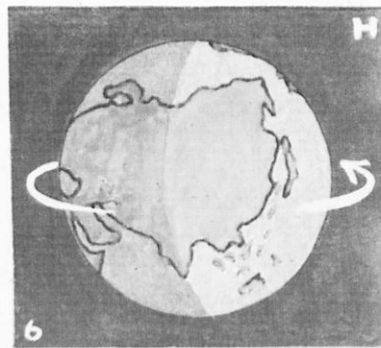
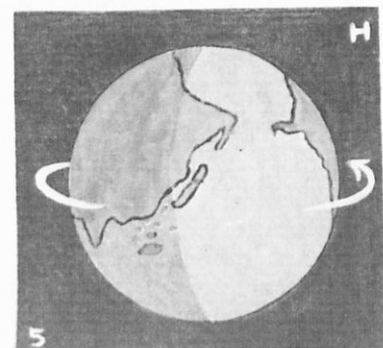
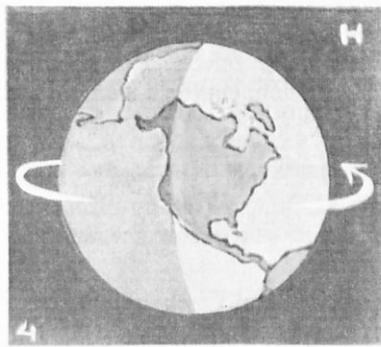
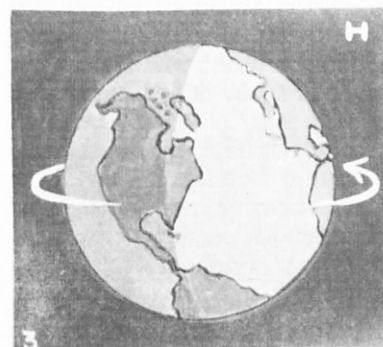
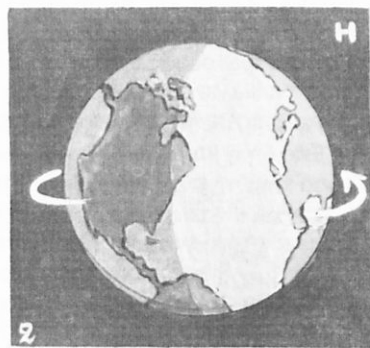
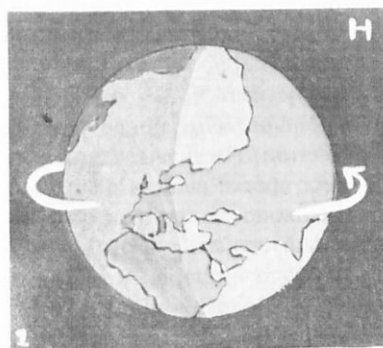
Πείραμα

Νά τοποθετήσετε σέ σκοτεινὸ χῶρο ἓνα κερί ἢ ἓνα λαμπτήρα καὶ σέ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ κερί μιὰ ὑδρόγειο σφαῖρα. Νά γυρίσετε ἀργὰ τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τ' ἀνατολικά. Τί παρατηρεῖτε;

1. α) "Εχομε ἡμέρα καὶ νύχτα, γιατί ἡ Γῆ περιστρέφεται. Ὁ "Ἡλιος κάθε μέρα ἀνατέλλει, ἀνεβαίνει στὸν οὐράνιο θόλο καὶ δύει (βασιλεύει). Ἔτσι, τὴν ἡμέρα ἀκολουθεῖ ἡ νύχτα καὶ τὴ νύχτα ἡ ἡμέρα. Πρὶν ἀνατεῖλῃ ὁ "Ἡλιος, ἔχομε τὸ **λυκαυγές**, γιατί οἱ ἀκτίνες του, πρὶν ἀκόμη συναντήσουν τὴ Γῆ, φωτίζουν τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο μετὰ τὴ δύση τοῦ "Ἡλιου ἔχομε τὸ **λυκόφως**.

Τὴ νύχτα ὁ "Ἡλιος φαίνεται νὰ συμπληρώνῃ τὴν κυκλική του τροχιά γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ κι ἔπειτ' ἀπὸ 24 ὥρες ἀνατέλλει καὶ πάλι.

Ἡ κίνηση αὐτὴ τοῦ "Ἡλιου γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ εἶναι φαινομενική. Στὴν πραγματικότητα ἡ Γῆ κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της. Μᾶς φαίνεται ὅμως πὼς κινεῖται γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ ὁ "Ἡλιος, ἐνῶ αὐτὸς μένει



Διαδοχή ημέρας και νύχτας

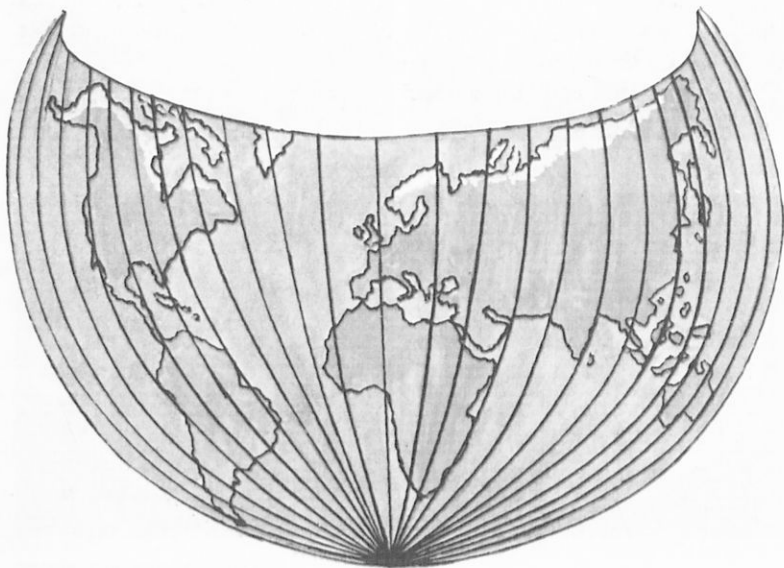
ἀκίνητος. Συμβαίνει δηλ. περίπου ό,τι παρατηρούμε, όταν ταξιδεύωμε με αὐτοκίνητο. Ἐνῶ κινούμαστε ἐμεῖς, νομίζομε πῶς κινούνται δίπλα μας τὰ δέντρα, οἱ λόφοι κλπ.

Ἡ Γῆ κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της ἀπὸ τὰ δυτικά πρὸς τ' ἀνατολικά. Κάθε περιστροφή της διαρκεῖ 24 ὥρες (ἓνα ἡμερονύχτιο).

Ἐπειδὴ ἡ Γῆ εἶναι σφαιρική, οἱ ἀκτίνες τοῦ Ἥλιου φωτίζουν μόνο τὸ μισὸ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά της. Αὐτὸ ἔχει ἡμέρα, ἐνῶ τὸ ἄλλο μισὸ ἔχει νύχτα. Ἔτσι ὅπως συνεχίζεται, ἀδιάκοπα ἡ περιστροφική κίνηση τῆς Γῆς, οἱ τόποι της φωτίζονται ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἔτσι τὴν ἡμέρα ἀκολουθεῖ ἡ νύχτα καὶ τὴ νύχτα ἡ ἡμέρα. Αὐτὸ τὸ καταννοοῦμε εὐκόλα, ὅταν κάνωμε τὸ παραπάνω πείραμα.

6) Ἡ ὥρα. Ἀφοῦ ἡ Γῆ γυρίζει γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της, κάθε τόπος της κάνει σὲ 24 ὥρες τροχιά 360° κι ἐπομένως σὲ μιὰ ὥρα διαγράφει τόξο 15° . Στὴ διάρκεια τοῦ εἰκοσιτετραώρου ὁ ἴδιος τόπος θὰ βρῖσκεται μόνο μιὰ στιγμὴ ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Ἥλιο. Τότε θὰ ἔχῃ μεσημέρι, δηλ. ὥρα 12. Μεσημέρι θὰ ἔχουν ἐπίσης καὶ ὅλοι οἱ

Χάρτης τῶν ὠριαίων Ἀτράκτων



άλλοι τόποι, που βρίσκονται πάνω στον ίδιο μεσημβρινό και στο ημισφαίριο της Γης που φωτίζεται.

“Όταν λοιπόν έμεις θα έχουμε μεσημέρι δηλ. ώρα 12, ένας τόπος που θα βρίσκεται ανατολικά από μας και σε απόσταση 15°, θα έχει ώρα 13, ενώ ένας άλλος προς τα δυτικά, σε απόσταση 15°, θα έχει ώρα 11 π.μ. κ.ο.κ. Η ώρα αυτή λέγεται **τοπική ώρα**. “Όλοι οι τόποι της Γης δεν έχουν, λοιπόν, ταυτόχρονα την ίδια ώρα. Για λόγους όμως πρακτικούς έχει κανονιστή η τοπική ώρα της πρωτεύουσας ενός κράτους να θεωρείται σαν ώρα όλων των περιοχών του, ανεξάρτητα από το γεωγραφικό τους μήκος. Αυτή είναι η **κρατική ώρα**.

Οι ανάγκες όμως της συγκοινωνίας, των τηλεπικοινωνιών κλπ. αναγκάζουν όλα τα κράτη να υπολογίζουν με τον ίδιο τρόπο την ώρα όλων των τόπων της Γης. Για τον υπολογισμό της ώρας ή επιφάνεια της Γης χωρίστηκε με μεσημβρινούς σε 24 ίσες ζώνες, που λέγονται **ωριαίες άτρακτοι**. Οι ωριαίες άτρακτοι έχουν πλάτος 15°, ώστε η διαφορά ώρας, από τη μία στην άλλη να είναι ακριβώς μία ώρα. Πρώτη άτρακτος είναι εκείνη που στο μέσο της περνά ο πρώτος μεσημβρινός (του Γκρήνουιτς). “Όταν λοιπόν ο μεσημβρινός του Γκρήνουιτς έχει μεσημέρι (ώρα 12), η πρώτη προς τ’ ανατολικά άτρακτος θα έχει ώρα 13, η δεύτερη 14, ενώ η πρώτη προς τα δυτικά 11 π.μ., η δεύτερη 10 π.μ. κ.ο.κ. Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να υπολογίσουμε την ώρα οποιουδήποτε τόπου της Γης, αρκεί να ξέρουμε σε ποιά άτρακτο βρίσκεται. Η ώρα αυτή λέγεται **διεθνής ώρα**.

Η Ευρώπη χωρίζεται σε τρεις άτρακτους. “Ετσι, έχουμε ώρα Δ. Ευρώπης, ώρα Κεντρικής Ευρώπης και ώρα Άν. Ευρώπης. Η Ελλάδα έχει ώρα Άνατ. Ευρώπης.

Τι πρέπει να ξέρης, για να αποδείξεις :

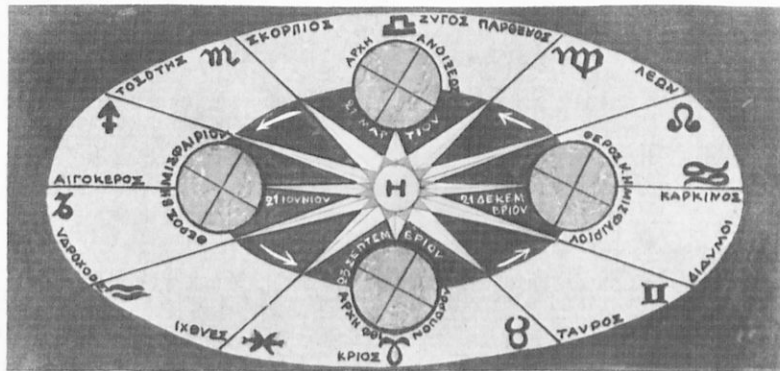
1. ότι οι ακτίνες του “Ηλιου δέ φωτίζουν ταυτόχρονα όλη την επιφάνεια της Γης.
2. ότι ο πολικός αστέρας μένει ακίνητος, ενώ όλοι οι άλλοι φαίνονται πώς κινούνται.
3. ότι όταν οι τόποι, που βρί-

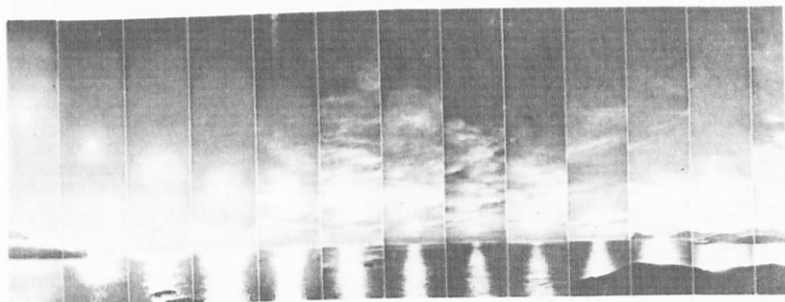
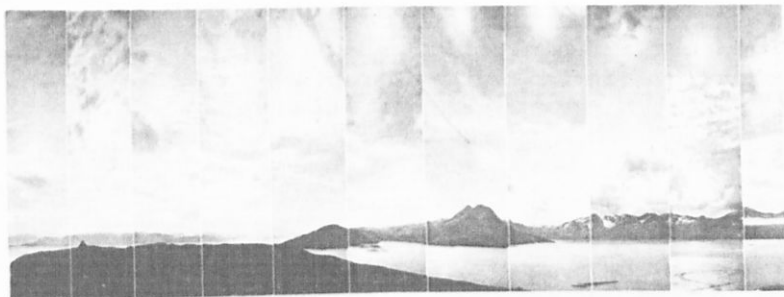
- σκοντα επάνω σ’ ένα μεσημβρινό, έχουν μεσημέρι, οι τόποι που βρίσκονται στον ίδιο μεσημβρινό, αλλά στο σκοτεινό ημισφαίριο της Γης, έχουν μεσάνυχτα και
4. όταν η Άθήνα έχει ώρα 10, το Μόναχο έχει 9, το Ν. Δελχί 13.

2. Η Γη γυρίζει γύρω από τον "Ήλιο και όχι ο "Ήλιος γύρω από τη Γη. Η Γη δεν μένει ακίνητη ούτε είναι το κέντρο του σύμπαντος, όπως για αιώνες ολόκληρους πίστευαν οι άνθρωποι. Γυρίζει γύρω από τον "Ήλιο από τα δυτικά προς τ' ανατολικά με ταχύτητα 30 χλμ. στο δευτερόλεπτο. Η περιφορά της αυτή διαρκεί 1 έτος. Η τροχιά της είναι έλλειψη και λέγεται **έκλειπτική**. Κατά τη κίνησή της γύρω από τον "Ήλιο η Γη διατηρεί πάντοτε τον άξονά της πλάγιο προς το επίπεδο της έκλειπτικής.

3. Το ήμερολόγιο. Η Γη συμπληρώνει την τροχιά της γύρω από τον "Ήλιο σε 365 ημέρες, 5 ώρες, 48' και 46". Ο χρόνος αυτός είναι ένα έτος. Στην καθημερινή μας ζωή το έτος λογαριάζεται 365 ημέρες. Δεν λογαριάζονται δηλ. οι 5 ώρες, τα 48' και τα 46". Έτσι, σε τέσσερα χρόνια έχουμε καθυστέρηση περίπου μία ημέρα. Την ημέρα αυτήν την προσθέτουμε σε κάθε τέταρτο έτος, που λέγεται **δίοsekτο έτος**. Δίοsekτα έτη είναι εκείνα που τα δύο τελευταία τους ψηφία διαιρούνται δια του 4. Το ήμερολόγιο αυτό καθορίστηκε το 44 μ.Χ., όταν αυτοκράτορας στη Ρώμη ήταν ο 'Ιούλιος Καίσαρας, και γι' αυτό λέγεται **'Ιουλιανό 'Ημερολόγιο**. Έπειδή το ρωμαϊκό έτος άρχιζε το μήνα Μάρτιο, ή μία επιπλέον ημέρα κάθε δίοsekτο έτους προστέθηκε στο Φεβρουάριο, που έτσι έχει 29 ημέρες (άντι 28). Σε κάθε δίοsekτο έτος, σύμφωνα με το 'Ιουλιανό ήμερολόγιο, προσθέτουμε ακριβώς 24 ώρες, ενώ κανονικά θα έπρεπε να προσθέσουμε (5 ώρ. 48' και 46") $\times 4 = 23$ ώρες 15' και 4". Προσθέτουμε δηλ. σε κάθε δίοsekτο έτος 11' και 16" περισσότερα από το κανονικό. Αυτά τα λεπτά σε 400 χρόνια μας κάνουν πε-

Οι έποχές του έτους και οι κινήσεις της Γης γύρω από τον "Ήλιο





Πολική ημέρα

ρίπου 3 ημέρες. Για να διορθωθεί το λάθος πρέπει κάθε 400 χρόνια να αφαιρούμε τρεις ημέρες. Για το λόγο αυτό τα έτη, που φανερώνουν αιώνες αν και τα δύο πρώτα ψηφία τους κάνουν αριθμό, που να διαιρείται με το 4, δε λογαριάζονται για δίσεκτα έτη. Έτσι, για παράδειγμα, από το 1600 ως το 2000, το 1600 και το 2000 είναι δίσεκτα έτη, ενώ δεν είναι δίσεκτα το 1700 το 1800 και το 1900 (διότι το 17, το 18, το 19 δεν διαιρούνται με το 4).

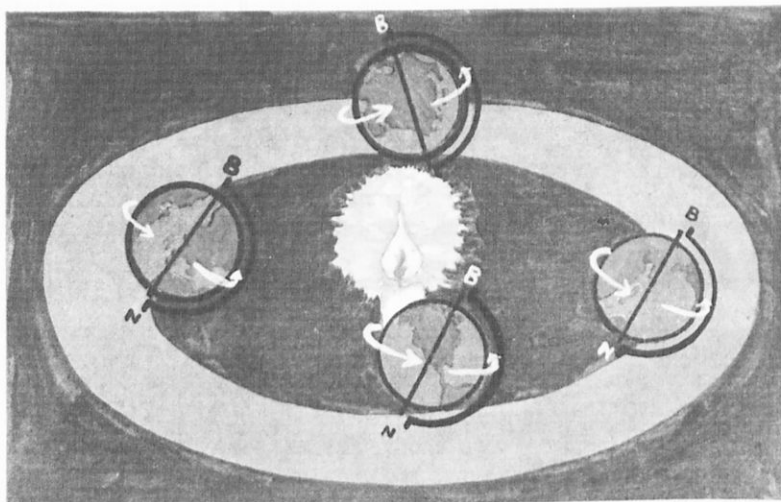
Η διόρθωση αυτή έγινε το 1582 από τον Πάπα Γρηγόριο ΙΓ' και γι' αυτό το ημερολόγιο λέγεται **Γρηγοριανό** ημερολόγιο.

Η Ελλάδα ακολουθεί το Γρηγοριανό ημερολόγιο από το 1923, ενώ η ελληνική Έκκλησία το δέχτηκε το 1924. ✕

4. Οί εποχές του έτους.

Πείραμα

Να χαράξετε μια έλλειπτική περιφέρεια και στο κέντρο της



να τοποθετήσετε ένα κερί ή ένα λαμπτήρα.

Να τοποθετήσετε μια υδρόγειο σφαίρα, που να στηρίζεται στην έλλειπτική περιφέρεια και ο άξονάς της να είναι πλάγιος πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς. Ἀφοῦ ανάψετε τὸ λαμπτήρα, νὰ περιφέρετε ἀργὰ τὴν υδρόγειο σφαίρα μὲ τέτοιο τρόπο, πού νὰ στηρίζεται στὴν περιφέρεια τῆς ἐκλειπτικῆς καὶ ταυτόχρονα νὰ τὴν κάνετε νὰ γυρίζη γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της.

Τὶ παρατηρεῖτε; Νὰ ξανακάνετε τὸ πείραμα, ἀλλὰ ὁ ἄξονας τῆς υδρόγειου σφαίρας νὰ εἶναι τώρα κάθετος πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς. Τὶ παρατηρεῖτε; (Σχ. ...).

Τὸ πείραμα αὐτὸ μᾶς βοηθεῖ νὰ καταλάβωμε γιατί δὲν ἔχομε πάντοτε ἴση διάρκεια ἡμέρας καὶ νύχτας καὶ γιατί ἔχομε τὶς τέσσερις ἐποχὲς τοῦ ἔτους.

Ἄν ὁ ἄξονας τῆς Γῆς ἦταν κάθετος πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκλειπτικῆς, τότε οἱ ἀκτίνες τοῦ Ἡλίου, ὅπως εἶδαμε καὶ στὸ πείραμα, θὰ ἔπεφταν κάθετα στὸν Ἰσημερινὸ καὶ ὅλο τὸ ἔτος ἡ διάρκεια ἡμέρας καὶ νύχτας θὰ ἦταν ἴση. Ὁ ἄξονας ὅμως τῆς Γῆς, κατὰ τὴν κίνησή του γύρω ἀπὸ τὸν Ἡλιο, ἔχει πλάγια διεύθυνση πρὸς τὸ ἐπίπεδο τῆς

έκλειπτικῆς καί, ὅπως καταλαβαίνομε ἀπὸ τὸ πείραμά μας, ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύχτας εἶναι ἀνιση, ἐκτὸς ἀπὸ δυὸ μόνο ἡμερομηνίες τὸ χρόνο.

Ἐπίσης κατὰ τὴν περιφορά τῆς γύρω ἀπὸ τὸν "Ἥλιος ἢ Γῆ πότε ἔχει γυρισμένο τὸ βόρειο ἡμισφαίριό τῆς κατὰ τὸ μέρος τοῦ καὶ πότε τὸ νότιο. Ὄταν ἔχη γυρισμένο κατὰ τὸν "Ἥλιος τὸ βόρειο ἡμισφαίριο, τότε οἱ ἀκτίνες τοῦ πέφτουν περισσότερο κάθετα σ' αὐτὸ καὶ τὸ θερμαίνουν περισσότερο, ἐνῶ στὸ νότιο πέφτουν πολὺ πλάγια καὶ τὸ θερμαίνουν λιγότερο καὶ ἀντίθετα. Ἐπομένως ὅλοι οἱ τόποι τῆς Γῆς δὲ θερμαίνονται ταυτόχρονα στὸν ἴδιο βαθμὸ, γιατί σ' ἄλλους οἱ ἀκτίνες τοῦ "Ἥλιου πέφτουν κάθετα ἢ σχεδὸν κάθετα καὶ σ' ἄλλους πλάγια ἢ πολὺ πλάγια.

Στὶς 21 Μαρτίου οἱ ἀκτίνες τοῦ "Ἥλιου πέφτουν κάθετα στὸν Ἰσημερινὸ καὶ φτάνουν ὡς τοὺς δυὸ πόλους τῆς Γῆς. Στὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἀρχίζει ἡ ἀνοιξή καὶ στὸ νότιο τὸ φθινόπωρο. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύχτα ἔχουν ἴση διάρκεια (ἀπὸ 12 ὥρες). Ἔχομε τὴν **ἐαρινὴ ἰσημερία**.

Στὶς 22 Ἰουνίου ὁ "Ἥλιος βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὸν τροπικὸ τοῦ Καρκίνου (**θερινὸ ἡλιοστάσιο**). Στὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἀρχίζει τὸ καλοκαίρι (μεγαλύτερη ἡμέρα τοῦ ἔτους) καὶ στὸ νότιο ἡμισφαίριο ὁ χειμῶνας. Στὸ Β. πόλο ὁ "Ἥλιος φαίνεται ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο καὶ ἔχομε τὴν πολικὴ ἡμέρα, ἐνῶ στὸ Ν. Πόλο τὴν πολικὴ νύχτα.

Ἀπὸ τὴ θέση τοῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου κι ἔπειτα ὁ "Ἥλιος ἀρχίζει, φαινομενικά, βέβαια, νὰ κινεῖται πρὸς τὸ Νότο καὶ στὶς 23 Σεπτεμβρίου βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό, τότε ἔχομε καὶ πάλι ἴση διάρκεια ἡμέρας καὶ νύχτας, **τὴ φθινοπωρινὴ ἰσημερία**. Μὲ τὴ φθινοπωρινὴ ἰσημερία στὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἀρχίζει τὸ φθινόπωρο καὶ στὸ νότιο ἡ ἀνοιξή.

Στὶς 22 Δεκεμβρίου ὁ "Ἥλιος βρίσκεται πᾶν ἀπὸ τὸν τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω (**χειμερινὸ ἡλιοστάσιο**). Ἔχομε τὴ μεγαλύτερη νύχτα τοῦ ἔτους. Στὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἀρχίζει ὁ χειμῶνας καὶ στὸ νότιο τὸ καλοκαίρι. Στὸ Ν. πόλο ὁ "Ἥλιος τώρα λάμπει ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο καὶ ἔχομε τὴν πολικὴ ἡμέρα. Ἡ πολικὴ ἡμέρα στὸ Ν. Πόλο διαρκεῖ 6 μῆνες, ἀπὸ τὴ φθινοπωρινὴ ὡς τὴν ἐαρινὴ ἰσημερία, ἐνῶ στὸ Β. Πόλο γιὰ τοὺς 6 αὐτοὺς μῆνες ἔχομε τὴν πολικὴ νύχτα.

Ἀπὸ τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο κι ἔπειτα ὁ "Ἥλιος μετακινεῖται, φαινομενικά, πρὸς τὸ Βορρᾶ κι ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μῆνες βρίσκεται καὶ πάλι πᾶν ἀπ' τὸν Ἰσημερινό (ἐαρινὴ ἰσημερία). Ἔτσι ὁλοκληρώνεται ὁ κύκλος τοῦ ἔτους.

Νά μάθης τίς έννοιες :

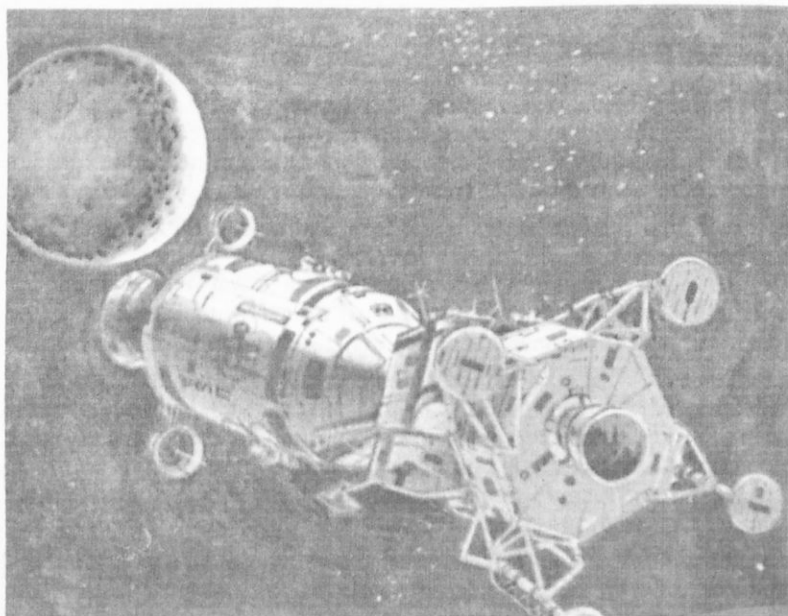
Έαρινή, φθινοπωρινή ίσημερία, θερινό, χειμερινό ήλιοστάσιο, πολική ήμέρα, πολική νύχτα.

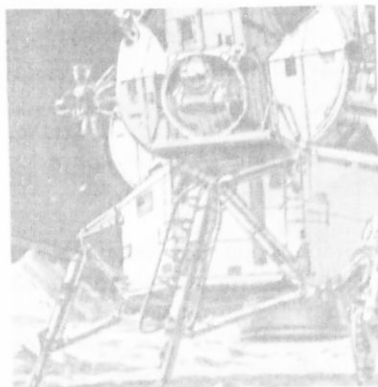
Νά σκεφτῆς καί ν' άπαντήσης :

1. Σέ τι είναι καλύτερο τὸ Γρηγοριανὸ ἀπὸ τὸ Ἰουλιανὸ Ἡμερολόγιο.
2. Πότε καί γιατί ἔχομε ίσημερία.
3. Γιατί δὲν ἔχουν οἱ ἡμέρες ὅλο τὸ χρόνο τὴν ἴδια διάρκεια.
4. Πῶς ἐξηγεῖται τὸ ὅτι ἔχομε τίς τέσσερεις ἐποχές τοῦ ἔτους.

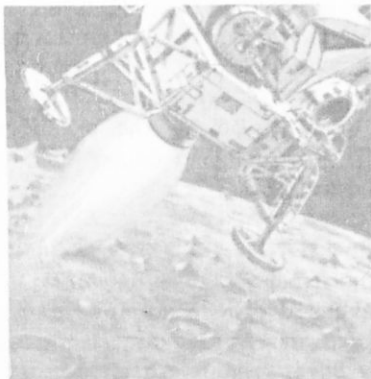
Η ΣΕΛΗΝΗ (τὸ φεγγάρι)

Προσελήνωσῃ διαστημοπλοίου





Προσελήνωση διαστημοπλοίου



Αποσελήνωση διαστημοπλοίου

Έρωτήσεις

1. Έχετε παρατηρήσει τα σχήματα, που παίρνει η Σελήνη στον ουράνιο θόλο;
2. Τι ξέρετε για την προσεδάφιση ανθρώπου στη Σελήνη;
3. Τι παρατήρησαν οι άστροναύτες, όταν βρέθηκαν σ' αυτήν;

1X Η Σελήνη είναι ένα ουράνιο σῶμα. 'Απ' όλα τα ουράνια σώματα η Σελήνη είναι τὸ πιὸ κοντινὸ στὴ Γῆ. 'Απέχει ἀπὸ τὴ Γῆ 384.000 χιλιόμετρα περίπου. 'Η ἀπόσταση αὐτὴ εἶναι πολὺ μικρὴ, ἂν τὴ συγκρίνωμε μὲ τεράστιες ἀποστάσεις τῶν ἄλλων ουράνιων σωμάτων ἀπὸ τὴ Γῆ μέσα στὴν ἀπεραντωσύνῃ τοῦ σύμπαντος.

Μέχρι τὸ 1969 ὅ,τι ξέραμε γιὰ τὴ Σελήνη, τὸ εἶχαμε πληροφορηθῆ ἀπὸ παρατηρήσεις, πού εἶχαν κάνει οἱ ἀστροναῦτες κατὰ τὴν περιφορὰ τους γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ ἢ ἀπὸ φωτογραφίες, πού εἶχαν πάρει οἱ τεχνητοὶ δορυφόροι. Τὸ 1969 πάτησε τὸ πόδι του στὴ Σελήνη ὁ πρῶτος ἄνθρωπος καὶ γιὰ πρώτη φορὰ τὴ γνώρισε ἀπὸ κοντά. 'Απὸ ἐκεῖ ἔβλεπαν τὴ Γῆ, οἱ ἀστροναῦτες, ὅπως βλέπομε ἐμεῖς ἀπὸ τὴ Γῆ τὴ Σελήνη!

'Η Σελήνη μοιάζει σὲ τρία σημεία μὲ τὴ Γῆ: "Έχει τὸ ἴδιο σχῆμα, δὲν ἔχει, ὅπως καὶ ἡ Γῆ, δικὴ της φῶς (φαίνεται φωτεινὴ, γιὰτὶ ἀνακλᾷ τὸ φῶς πού δέχεται ἀπὸ τὸν "Ήλιο) καὶ ὁ στερεὸς φλοιὸς της ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἴδια περίπου ὕλικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται καὶ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς. Σὲ ὄγκο ὅμως ἡ Σελήνη εἶναι 50 φορὲς

μικρότερη από τη Γῆ και ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι μόνο 37.740.000 τετραγ. χιλμ. Ἀκόμα, δὲν ἔχει γύρω της ἀτμόσφαιρα οὔτε θάλασσες πάνω στὸ στερεὸ φλοιό της. Ἀφοῦ λοιπὸν στὴ Σελήνη δὲν ὑπάρχει νερὸ καὶ ἀέρας, δὲν ὑπάρχει καὶ ζωὴ.

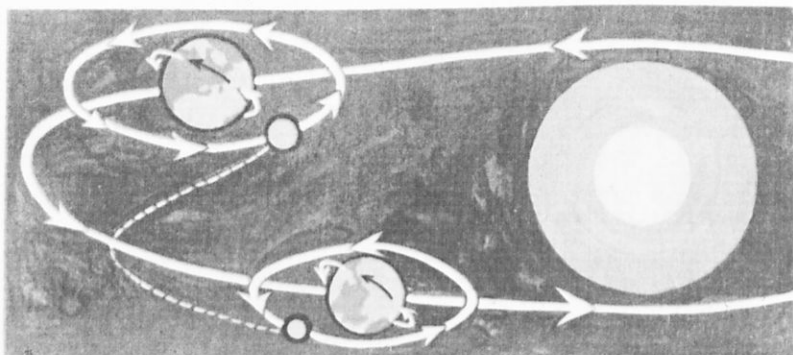
Ἡ ἐπιφάνειά της σκεπάζεται ἀπὸ σκόνη καὶ εἶναι ἀνώμαλη. Ὑπάρχουν πολλὰ βουνὰ καὶ χαράδρες, ποὺ μοιάζουν μὲ κρατῆρες ἡφαιστειῶν.

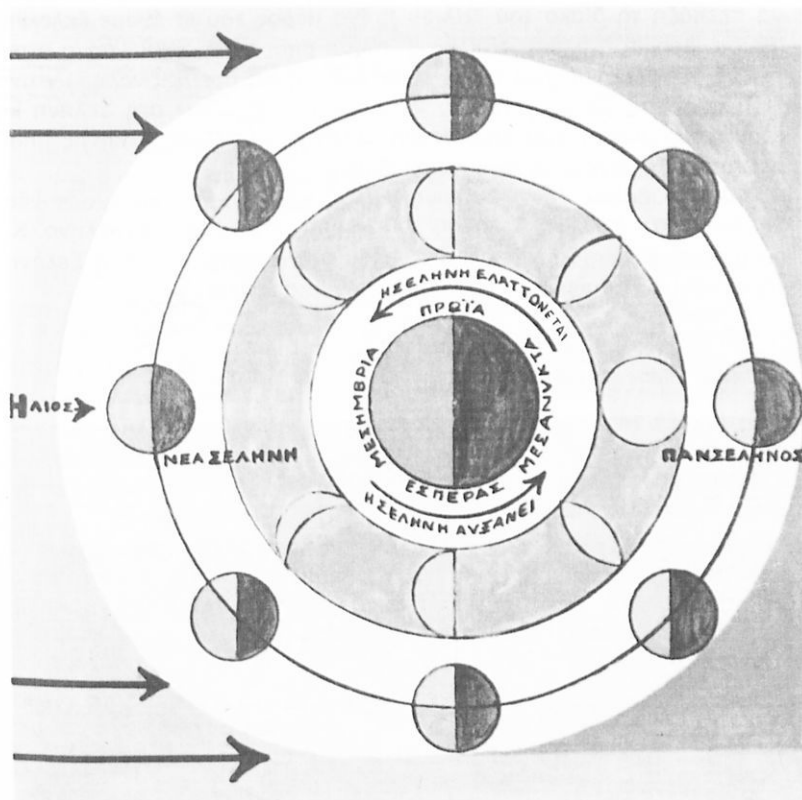
2. Οἱ κινήσεις τῆς Σελήνης. Κάθε φορὰ ποὺ συμπληρώνει μιὰ περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὴ Γῆ, ἡ Σελήνη βρίσκεται γιὰ μιὰ ἐβδομάδα ἀνάμεσα στὴ Γῆ καὶ τὸν ἥλιο. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἔχει γυρισμένο κατὰ τὴ Γῆ τὸ σκοτεινὸ της ἡμισφαίριο κι ἔτσι δὲ φαίνεται στὸν οὐρανό. Ἐχομε τότε, ὅπως λέμε, **νέα Σελήνη**. Στὶς πρώτες ἡμέρες μετὰ τὴ «νέα Σελήνη» θλέπομε τὴ Σελήνη στὸν οὐρανὸ σὰν ἓνα φωτεινὸ **μηνίσκο** (ἓνα τόξο λεπτὸ στὶς ἄκρες καὶ παχύτερο στὴ μέση). Ὁ μηνίσκος γίνεται ἔπειτ' ἀπὸ 7 ἡμέρες καὶ 9 ὥρες ἓνα φωτεινὸ ἡμικύκλιο καὶ μεσουρανεῖ, ὅταν ὁ ἥλιος βασιλεῦη (**πρῶτο τέταρτο**).

Ἡ Σελήνη ἀνατέλλει καὶ δύει (βασιλεύει) κάθε ἡμέρα 50 λεπτὰ ἀργότερα ἀπὸ τὴν προηγούμενη. Ἐτσι, μετὰ ἀπὸ 7 ἡμέρες καὶ 9 ὥρες ἀνατέλλει, ὅταν ὁ ἥλιος δύη. Τώρα ὅμως φαίνεται σὰ φωτεινὸς δίσκος, γιατί ἔχει γυρισμένο κατὰ τὴ Γῆ ὁλόκληρο τὸ φωτεινὸ του ἡμισφαίριο (**πανσέληνος**).

Ὅταν ἔχωμε πανσέληνο, ἡ Γῆ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν ἥλιο καὶ τὴ Σελήνη. Ἀφοῦ περάσουν ἄλλες 7 ἡμέρες ἀπὸ τὴν πανσέληνο, ἡ Σελήνη βγαίνει στὸν ὀρίζοντα τὰ μεσάνυχτα καὶ φαίνεται πάλι σὰ φωτεινὸ ἡμικύκλιο. Ἐχομε τώρα τὸ **τελευταῖο τέταρτο**.

Οἱ κινήσεις τῆς Σελήνης





Φάση της Σελήνης

Από τη φάση αυτή κι ύστερα η Σελήνη γίνεται και πάλι προοδευτικά μηνίσκος ώσπου δέ φαίνεται πιά στον ούρανό. Έχουμε πάλι νέα Σελήνη.

Οι μεταβολές αυτές της μορφής της Σελήνης λέγονται **φάσεις της Σελήνης** και συμπληρώνονται σε 29 ημέρες και 13 ώρες (**σεληνιακός μήνας**). Στο διάστημα αυτό η Σελήνη έχει συμπληρώσει μια ολοκληρη περιφορά γύρω από τη Γῆ.

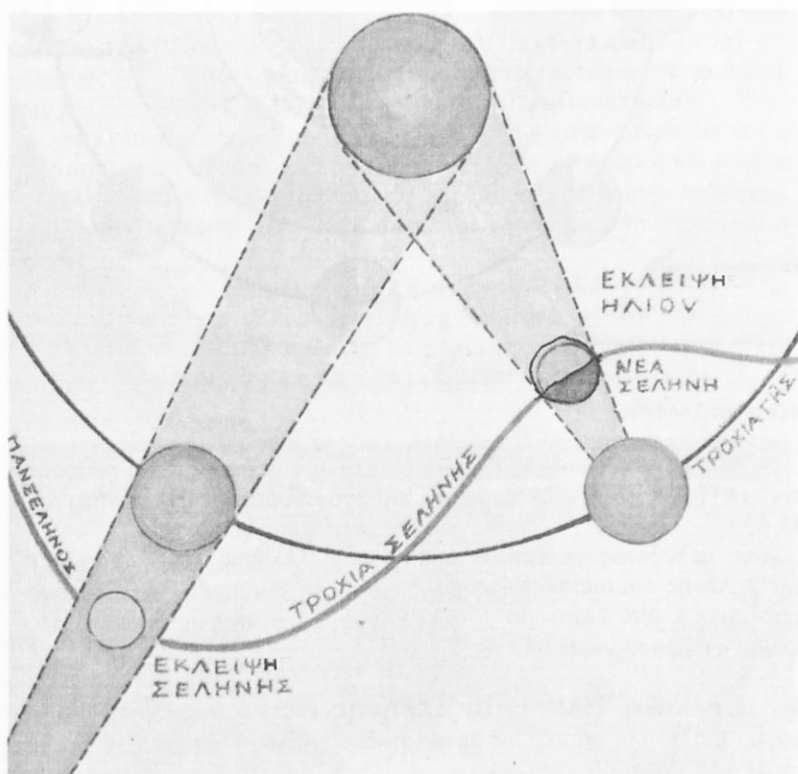
4. "Εκλειψη Ἡλίου καὶ Σελήνης. Καθώς η Σελήνη γυρίζει γύρω από τη Γῆ, μπορεί νά βρεθῇ ανάμεσα στον Ἡλιο καὶ τη Γῆ καὶ σὲ τέτοια θέση, πού ἡ σκιά της νά συναντήσῃ τη Γῆ. Τότε φαίνεται

νά σκεπάζη τὸ δίσκο τοῦ Ἡλίου ἢ ἓνα μέρος του κι ἔχομε **ἔκλειψη Ἡλίου**, μερική ἢ ὀλική. Ἡ ἔκλειψη Ἡλίου μπορεῖ νά συμβῇ μόνο ὅταν ἔχωμε νέα Σελήνη. Καὶ ἡ Γῆ εἶναι δυνατό νά βρεθῇ ανάμεσα στὸν Ἡλιο καὶ στὴ Σελήνη. Τότε ἡ σκιά της πέφτει πάνω στὴ Σελήνη κι ἔτσι ἔχομε μερική ἢ ὀλική **ἔκλειψη Σελήνης**. Ἡ ἔκλειψη Σελήνης μπορεῖ νά συμβῇ μόνο ὅταν ἔχωμε πανσέληνο.

Δὲ συμβαίνει ὅμως ἔκλειψη Ἡλίου κάθε φορὰ ποὺ ἔχομε νέα Σελήνη, οὔτε ἔκλειψη Σελήνης κάθε φορὰ ποὺ ἔχομε πανσέληνο. Κι αὐτὸ γιατί κατὰ τὶς κινήσεις τους μέσα στὸ διάστημα ἡ Γῆ, ἡ Σελήνη καὶ ὁ Ἡλιος δὲ βρίσκονται συνήθως στὴν ἴδια εὐθεία.



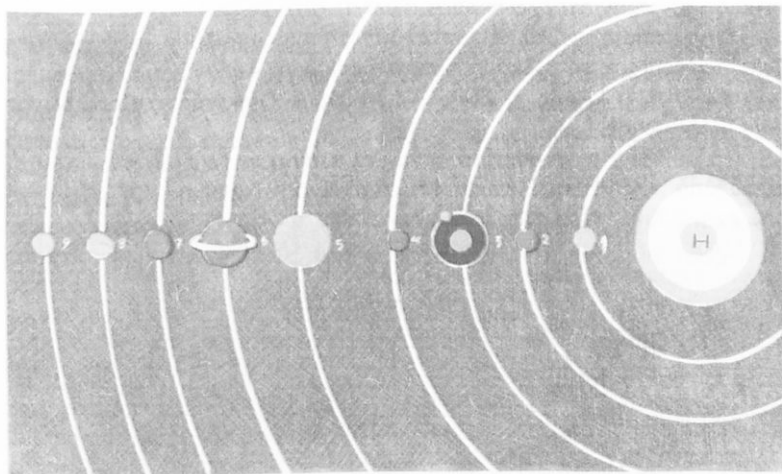
Ἡ ἔκλειψη Ἡλίου καὶ Σελήνης



Θά καταλάβης καλύτερα τις έννοιες του μαθήματος, αν απαντήσεις σωστά στις ερωτήσεις:

1. Γιατί δεν μπορεί να υπάρχει ζωή στη Σελήνη;
2. Γιατί η Σελήνη έχει πάντοτε το ίδιο ήμισφαιριο γυρισμένο κατά τη Γη;
3. "Αν η Σελήνη έχη νύχτα και ημέρα, πόσο διαρκεί το ημερονύχτιο;
4. Γιατί έχουμε εκλειψη 'Ηλιου μόνο όταν έχωμε νέα Σελήνη και εκλειψη Σελήνης μόνο όταν έχωμε πανσέληνο;
5. "Αν κοντά στους άστροναύτες, που μπορεί να βρεθούν πάνω στη Σελήνη έκραγή μια βόμβα, θά άκούσουν τον κροτο της;

ΤΟ ΗΛΙΑΚΟ ΜΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑ



Παράσταση του 'Ηλιακού συστήματος μαζί με τους Πλανήτες και τους δορυφόρους. 1. 'Ερμής 2. 'Αφροδίτη 3. Γη 4. 'Αρης 5. Ζεύς 6. Κρόνος 7. Ουρανός 8. Ποσειδώνας 9. Πλούτωνας

1. 'Ο "Ήλιος" 'Ο "Ήλιος είναι μία τεράστια σφαίρα. Είναι τόσο μεγάλος, που αν θέλαμε να κάνωμε έναν "Ήλιο, θά χρειαζόταν να πά-

ρωμε τη Γη 1.300.000 φορές! 'Ο "Ήλιος βρίσκεται σὲ διάπυρη κατάσταση κι ἐπειδὴ ἔχει μεγάλη θερμοκρασία καὶ μέγεθος στέλνει πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις φῶς καὶ τεράστια ποσότητα θερμότητας. Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὁ "Ήλιος εἶναι τὸ σπουδαιότερο οὐράνιο σῶμα, γιατί χωρὶς τὸ φῶς καὶ τὴ θερμότητά του δὲ θά ὑπῆρχε ζωὴ πάνω στη Γῆ.

Ἀπὸ τὴ Γῆ ἀπέχει ὁ "Ήλιος 150 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα! Γιὰ νὰ μετροῦμε τὶς ἀποστάσεις στὸ διάστημα, ἐπειδὴ εἶναι τεράστιες, παίρνουμε σὰν μονάδα μετρήσεως τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός, ποὺ εἶναι 300.000 χιλιόμετρα στὸ δευτερόλεπτο. "Εἶται, ὁ "Ήλιος ἀπέχει ἀπὸ τὴ Γῆ 500" φωτός, (8' καὶ 20") γιατί τόσο χρόνο χρειάζεται τὸ φῶς του, γιὰ νὰ φτάσῃ στη Γῆ. Καὶ νὰ σκεφτῇ κανένας πῶς ὑπάρχουν οὐράνια σῶματα, ποὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὴ Γῆ ἑκατομμύρια ἔτη φωτός!

2. 'Ο "Ήλιος εἶναι τὸ κέντρο τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος. 'Ο "Ήλιος κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά του, δὲν κινεῖται ὅμως γύρω ἀπὸ ἄλλα οὐράνια σῶματα. "Ελκει τὴ Γῆ καὶ ἄλλα οὐράνια σῶματα καὶ τὰ ἀναγκάζει νὰ γυρίζουν συνεχῶς γύρω του σὲ ἐκλειπτικὲς τροχιές, γιατί ἔχει τεράστια μάζα.

Γύρω ἀπὸ τὸν "Ήλιο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Γῆ, γυρίζουν σὲ τεράστιες ἐκλειπτικὲς τροχιές 8 ἀκόμα οὐράνια σῶματα. Αὐτὰ εἶναι: 'Ο **Ἑρμῆς**, ἡ **Ἀφροδίτη**, ὁ **Ἄρης**, ὁ **Ζεὺς**, ὁ **Κρόνος**, ὁ **Οὐρανός**, ὁ **Ποσειδῶνας** καὶ ὁ **Πλούτωνας**. (εἰκ....).

Τὰ οὐράνια αὐτὰ σῶματα λέγονται **πλανῆτες** (ἐπειδὴ πλανιοῦνται γύρω ἀπὸ τὸν "Ήλιο). Καὶ ἡ Γῆ εἶναι ἓνας πλανῆτης. Οἱ πλανῆτες δὲν ἔχουν δικό τους φῶς, ἀλλὰ ἀνακλοῦν τὸ φῶς, ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὸν "Ήλιο, καὶ γι' αὐτὸ φαίνονται φωτεινοί. Κάθε πλανῆτης κινεῖται σὲ τροχιὰ ἐλλειπτικὴ ποὺ στὸ κέντρο της εἶναι ὁ "Ήλιος. Οἱ πλανῆτες καὶ ὁ "Ήλιος κάνουν τὸ **ἡλιακὸ μας σύστημα**. Τὸ κέντρο τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος εἶναι ὁ "Ήλιος.

3. Δορυφόροι - Κομήτες - διάττοντες. Στὸ ἡλιακὸ μας σύστημα ἀνήκουν ἀκόμα οἱ δορυφόροι, οἱ κομήτες καὶ οἱ διάττοντες.

Γύρω ἀπὸ μερικοὺς πλανῆτες κινοῦνται καὶ ἄλλα μικρότερα οὐράνια σῶματα, **οἱ δορυφόροι**. Δορυφόρος τῆς Γῆς εἶναι ἡ Σελήνη. Οἱ δορυφόροι γυρίζουν γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά τους, κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὸν πλανῆτη, στὸν ὁποῖο ἀνήκουν, καὶ τὸν ἀκολουθοῦν στὴν περιφορὰ του γύρω ἀπὸ τὸν "Ήλιο. Μερικοὶ πλανῆτες ἔχουν δυὸ ἢ καὶ περισσότερους δορυφόρους (ὁ Ζεὺς ἔχει 11).

Οἱ **κομήτες** εἶναι οὐράνια σώματα, ποὺ ἐμφανίζονται στὸν οὐρανὸ μὲ νεφελώδη ὄψη καὶ σὲ ἀραιὰ χρονικὰ διαστήματα. Κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὸν "Ἥλιο σὲ μεγάλες ἐκλειπτικὲς τροχιᾶς καὶ ὅταν τὸν πλησιάσουν, ἓνα μέρος τους, ἀπὸ τὴ μεγάλη θερμότητα τοῦ "Ἥλιου, ἐξαερώνεται κι ἔτσι τὰ ἀέρια σχηματίζουν μεγάλη φωτεινὴ οὐρά. Περίφημος εἶναι ὁ κομήτης τοῦ Χάλεϋ, ποὺ φάνηκε στὸν οὐρανὸ τὸ 1910 καὶ προξένησε, ἐπειδὴ εἶχε μεγάλη λαμπρότητα καὶ μακριὰ οὐρά, μεγάλη ἐντύπωση καὶ φόβο στοὺς ἀνθρώπους. Κομήτης τοῦ Χάλεϋ ἐμφανίζεται κάθε 74 χρόνια περίπου. Τὸ 1974 ἐμφανίστηκε ὁ κομήτης Κόχουτεκ.

Τὸ καλοκαίρι καὶ συνήθως κατὰ τὸ Βορρᾶ βλέπομε στὸν οὐρανὸ φωτεινὲς γραμμές, ποὺ διαγράφουν τόξο κι ἐξαφανίζονται γρήγορα. Εἶναι οἱ **διάττοντες** ἀστέρες. Οἱ διάττοντες εἶναι μικρὰ οὐράνια σώματα, ποὺ ὅταν πλησιάσουν τὴ Γῆ καὶ μποῦν μὲ μεγάλη ταχύτητα στὴν ἀτμόσφαιρά της ἀπὸ τὴν τριβὴ θερμαίνονται, ἀνάβουν κι ἐξαερώνονται. "Αν εἶναι μεγάλοι, τὰ ὑπολείμματά τους πέφτουν στὴ Γῆ καὶ λέγονται **μετεωρίτες**.

4. Γαλαξίες. Ὁ "Ἥλιος εἶναι τὸ κέντρο τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, ὄχι ὅμως καὶ τὸ κέντρο τοῦ σύμπαντος. Στὸ σύμπαν ὑπάρχουν ἀκόμη δισεκατομμύρια οὐράνια σώματα, ὅπως ὁ "Ἥλιος, ποὺ βρίσκονται σὲ ἀσύλληπτες ἀποστάσεις ἀπὸ μᾶς. Τοὺς ἀστέρες αὐτοὺς

Γαλαξίας



τούς λέμε **άπλανεις**, γιατί, έτσι όπως βρίσκονται σε τεράστια απόσταση από μας, φαίνονται πώς δεν κινούνται. Οί άπλανεις άστέρες έχουν δικό τους φώς, γιατί βρίσκονται σε διάπυρη κατάσταση. Οί περισσότεροι έχουν τὸ μέγεθος τοῦ δικοῦ μας Ἡλίου, υπάρχουν όμως καί άλλοι πολύ μεγαλύτεροι ἀπ' αὐτόν (Λαμπαδίας κ.ά.)

Οί άπλανεις άστέρες φαίνονται στὸν οὐρανό, γιατί εἶναι λαμπρότεροι ἀπὸ τὰ ἄλλα άστέρια καί δὲν ἀλλάζουν θέση. Τὰ άστέρια τῆς Μ. Ἀρκτοῦ εἶναι λ.χ. άπλανεις άστέρες. Ὁ πλησιέστερος σ' ἐμᾶς άπλανῆς άστέρας ἀπέχει ἀπὸ τῆ Γῆ 43 δισεκατομμύρια χιλιόμετρα!

Ὁ Ἡλιος, οἱ πλανῆτες τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος καί οἱ άπλανεις άστέρες ἀνήκουν στὸ σύστημα τῶν άστέρων τοῦ **Γαλαξία**. Ὁ Γαλαξίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δισεκατομμύρια άστέρες καί φαίνεται τῇ νύχτα στὸν οὐρανὸν σὰν φωτεινὴ ἀργυροκέντητη ζώνη.

Ὁ δικός μας Γαλαξίας δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς στὸ σύμπαν. Οἱ ἀστρονόμοι ἔχουν ἀνακαλύψει 10.000 περίπου Γαλαξίες!

Τὸ σύμπαν λοιπὸν εἶναι ἀπειρο, ἀσύλληπτο γιὰ τὸ νοῦ κι ἀπλησίαστο γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὸ τὸ σύμπαν μὲ τὴ μυστηριακὴ ἀπεραντοσύνη τοῦ δείχνει τὸ μεγαλεῖο τῆς Δημιουργίας!

Νὰ σκεφτῆς καί ν' ἀπαντήσης :

- | | |
|--|--|
| 1. Ποιοὶ εἶναι οἱ πλανῆτες τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος. | 3. Σὲ τί διαφέρουν οἱ πλανῆτες ἀπὸ τοὺς άπλανεις άστέρες. |
| 2. Γιατί ἡ Γῆ καί οἱ πλανῆτες κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὸν Ἡλιο. | 4. Γιατί οἱ δορυφόροι εἶναι πάντοτε μικρότεροι ἀπὸ τὸν πλανῆτη, γύρω ἀπ' τὸν ὁποῖο γυρίζουν. |

Ἀνακεφαλαίωση

Ἡ εἰκόνα τοῦ σύμπαντος :

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Σὲ 24 ὥρες κινεῖται γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καί σ' ἓνα ἔτος γύρω ἀπὸ τὸν Ἡλιο.

Ἡ Σελήνη εἶναι δορυφόρος τῆς Γῆς. Κινεῖται σὲ 29 ἡμέρες καί 13 ὥρες γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καί στὸν ἴδιο χρόνο γύρω

από τη Γῆ. Ἡ Σελήνη συνοδεύει τὴ Γῆ στὴν περιφορά της γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο κινοῦνται σὲ ἑλλειπτικές τροχιές 9 πλανήτες. Ὁ ἥλιος, οἱ πλανήτες, οἱ δορυφόροι, οἱ κομήτες καὶ οἱ διάττοντες ἀποτελοῦν τὸ ἡλιακὸ μας σύστημα. Κέντρο τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος εἶναι ὁ ἥλιος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἥλιο, ὑπάρχουν δισεκατομμύρια ἀπλανεῖς ἀστέρες. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες εἶναι ἥλιοι τοῦ σύμπαντος καὶ σχηματίζουν τὸ Γαλαξία.

Ὁ δικὸς μας Γαλαξίας εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς Γαλαξίες τοῦ σύμπαντος!

Τὸ σύμπαν εἶναι ἀπειρο, δηλ. χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος!

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

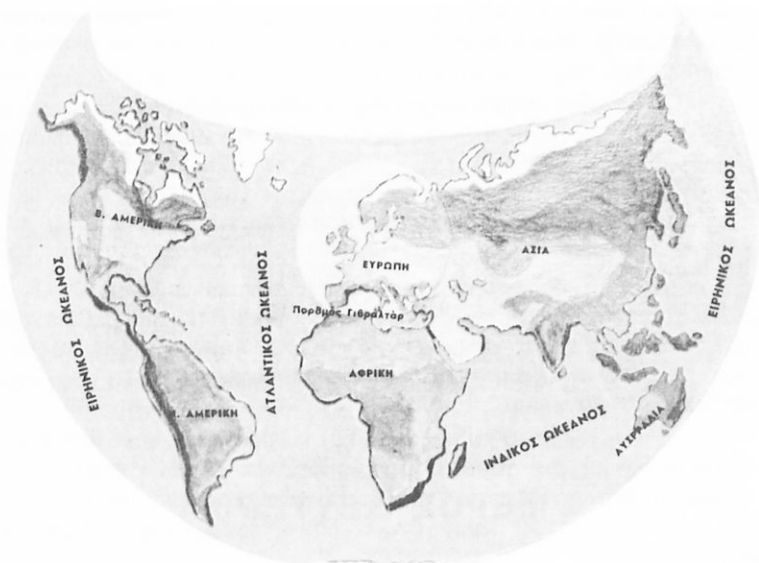
ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἔργασίες

1. Νὰ βρῆτε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα: α) σὲ ποῖο ἡμισφαῖριο καὶ σὲ ποιά ζώνη τῆς Γῆς βρίσκεται ἡ Εὐρώπη.
2. Νὰ δείξετε στὸ χάρτη: α) πῶς γίνεται ὁ φυσικὸς διαχωρισμὸς τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὶς ἄλλες ἡπείρους.
3. Νὰ παρατηρήσετε τὴ μορφή τοῦ ἐδάφους τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ βρῆτε τὰ σπουδαιότερα γεωγραφικὰ στοιχεῖα (χερσονήσους, θάλασσες, βουνά, πεδιάδες, ποτάμια κλπ.).



Ἡ θέση τῆς Εὐρώπης στὴν Ὑφῆλιο

1. Θέση καὶ σύνορα τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς πρὸς τὰ δυτικά τῆς Ἀσίας. Ἀποτελεῖ φυσικὴ συνέχεια τῆς ἡπείρου αὐτῆς. (Παλιότερα Εὐρώπη καὶ Ἀσία ὀνομάζονταν μαζὶ **Εὐρασία**). Εἶναι ὅμως ξεχωριστὴ ἡπειρος, γιατί διαφέρει ἀπὸ τὴν Ἀσία στὰ φυσικὰ χαρακτηριστικά, στοὺς κατοίκους καὶ τὸν πολιτισμὸ τους.

Στὰ νότια χωρίζει τὴν Εὐρώπη ἀπ' τὴν Ἀφρικὴ ἡ **Μεσόγειος Θάλασσα** καὶ στὰ δυτικά ὁ **Ἀτλαντικὸς Ὑκεανὸς** ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ. Στὰ βόρεια θρέχεται ἀπὸ τὸ **Β. παγωμένο Ὑκεανό**. Τὰ σύνορά της μὲ τὴν Ἀσία εἶναι τὰ **Οὐράλια ὄρη**, ὁ **Οὐράλης ποταμός**, ὁ **Καύκασος**, ἡ **Κασπία θάλασσα**, ὁ **Εὐξείνιος πόντος**, ὁ **Βόσπορος**, ἡ **Προποντίδα** καὶ ὁ **Ἑλλήσποντος**.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει **ἐκταση** 10.500.000 τετ. χλμ. Εἶναι δηλ. μικρότερη ἀπὸ τὴν Ἀσία, τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἀφρικὴ, ἀλλὰ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ὑκεανία.

2. Γεωφυσικὴ ἐξέταση. Ὅπως βλέπομε στὸ χάρτη, ἡ Εὐρώπη παρουσιάζει, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἡπειρο, πλούσιο θαλάσσιο

διαμελισμό, δηλ. έχει δαντελωτές ακτές, πολλούς κόλπους, χερσονήσους, νησιά και πορθμούς.

Στό νότιο τμήμα της Εύρωπης και στη Μεσόγειο θάλασσα σχηματίζονται τρεις μεγάλες χερσόνησοι: η **Ίθρηική**, που χωρίζεται από την **Άφρική** με τον πορθμό του **Γιβραλτάρ**, η **Ιταλική** και η **Βαλκανική** χερσόνησος. Στη Μεσόγειο θάλασσα υπάρχουν μεγάλα νησιά, όπως είναι η **Σικελία**, η **Σαρδηνία**, η **Κορσική**, οι **Βαλεαρίδες**, η **Κρήτη**, που είναι και το νοτιότερο τμήμα της Εύρωπης, καθώς και πολυάριθμα μικρά.

Στά δυτικά ο πορθμός του Γιβραλτάρ επιτρέπει να συγκοινωνή η Μεσόγειος Θάλασσα με τον **Ατλαντικό Ωκεανό**. Στά βορειοανατολικά τα **Δαρδανέλλια**, η **Προποντίδα** κι ο **Βόσπορος** με τον **Ευξείνιο Πόντο**. Στόν **Ευξείνιο Πόντο** σχηματίζεται η **Άζοφική θάλασσα** και η χερσόνησος της **Κριμαίας**.

Η **Βόρειος θάλασσα**, που βρίσκεται στα βορειοανατολικά των **Βρετανικών νησιών**, με τα στενά του **Σκαγεράκη** και **Κατεγάτη**, ένώνεται με τη **Βαλτική θάλασσα**, που προχωρεί βαθιά στην **Ξηρά** και διακλαδίζεται στόν κόλπο της **Ρίγας** και τους κόλπους **Φινικό** και **Βοθνικό**, που τώ χειμώνα είναι παγωμένοι. Έδω σχηματίζονται: η χερσόνησος της **Γουτλάνδης (Δανίας)** και η μεγάλη **Σκανδιναβική χερσόνησος**. Και οι δύο έχουν πλουσιότατο θαλάσσιο διαμελισμό.

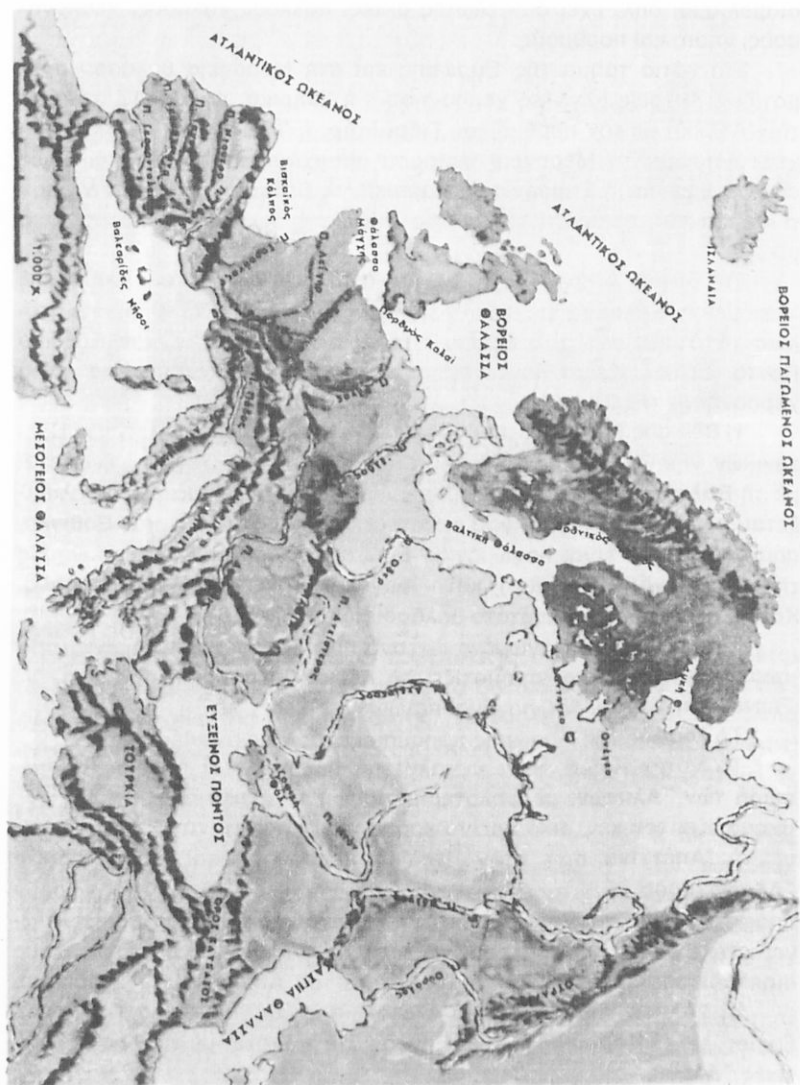
Επίσης στό **Β. Παγωμένο ωκεανό** η **Θάλασσα του Μπάρεντς** προχωρεί στην **Ξηρά** και σχηματίζει τη **Λευκή θάλασσα**, η οποία απ' το **Σεπτέμβριο** ως τόν **Ιούνιο** είναι παγωμένη.

Τό έδαφος της Εύρωπης παρουσιάζει πολλές αντιθέσεις.

Τό νότιο τμήμα είναι μεγαλύτερο σέ όγκο και όρεινό. Η όροσειρά των **Άλπεων**, με ψηλότερη κορυφή τό **Λευκό όρος** (4.810 μ.), σχηματίζει τόν κεντρικό όρεινό κορμό, που πρὸς τὰ νότια συνεχίζεται με τὰ **Απέννινα όρη** στην **Ιταλική χερσόνησο** και τίς **Διναρικές Άλπεις** πρὸς τὰ νοτιοανατολικά. Οί **Διναρικές Άλπεις** προχωρούν πρὸς τὰ νότια και σχηματίζουν τήν όροσειρά της **Πίνδου**, που τελειώνει στα βουνά της **Κρήτης**, ενώ νοτιοανατολικά, με μιά άλλη τους διακλάδωση, σχηματίζουν τήν όροσειρά του **Αἰμου** και της **Ροδόπης**.

Οί **Άλπεις** ένώνονται στα ανατολικά με τὰ βουνά της **Τσεχοσλοβακίας**, με τὰ **Καρπάθια όρη** και αυτά κατά τὰ νότια με τίς **Τρανσυλβανικές Άλπεις**.

Η **Ίθρηική χερσόνησος** σκεπάζεται επίσης από μεγάλες όροσειρές, όπως είναι τὰ **Πυρηναία όρη**, τὰ **Κανταβρυγικά**, τὰ **Καστιλλιανά όρη**, τὰ **Σιέρρα Μορένα** και **Σιέρρα Νεβάδα**.



Γεωφυσικός χάρτης Ευρώπης.

Ἀνάμεσα στὰ ὄρη αὐτὰ κυλοῦν ἄρκετοὶ ποταμοὶ **Τάγυς**, **Ἐβρος** κ.ἄ. καὶ σχηματίζονται πολλὲς κοιλάδες.

Στὶς Ἀλπεις ἔχουν τὶς πηγές τους μεγάλοι ποταμοί, ὅπως ὁ **Πάδος** κι ὁ **Ροδανός**, ποὺ χύνονται στὴ Μεσόγειο θάλασσα, ὁ **Δούναβης**, ποὺ χύνεται στὸν Εὐξείνιο πόντο, ὁ **Ρήνος**, ὁ **Βέζερ**, ὁ **Ἐλβας** κι ὁ **Ὄντερ**, ποὺ χύνονται στὴ Βόρειο Θάλασσα καὶ στὴ Βαλτικὴ Θάλασσα, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι. Μεγάλες κοιλάδες εἶναι τοῦ **Πάδου** στὴν Ἰταλία καὶ τοῦ **Δούναβη** στὴ Γιουγκοσλαβία, τὴν Οὐγγαρία, τὴ Ρουμανία καὶ τὴ Βουλγαρία.

Τὸ βόρειο τμήμα τῆς Εὐρώπης κλείνει μὲ τὶς **Σκανδιναβικὲς Ἀλπεις**. Ἀλλὰ ἓνα ἐπίσης μεγάλο μέρος του εἶναι πεδινό. Ἐδῶ ὑπάρχουν οἱ μεγαλύτερες λίμνες τῆς Εὐρώπης, ἡ **Λαντόγκα**, ἡ **Ὀνέγκα**, καὶ πολυάριθμες ἄλλες μικρότερες.

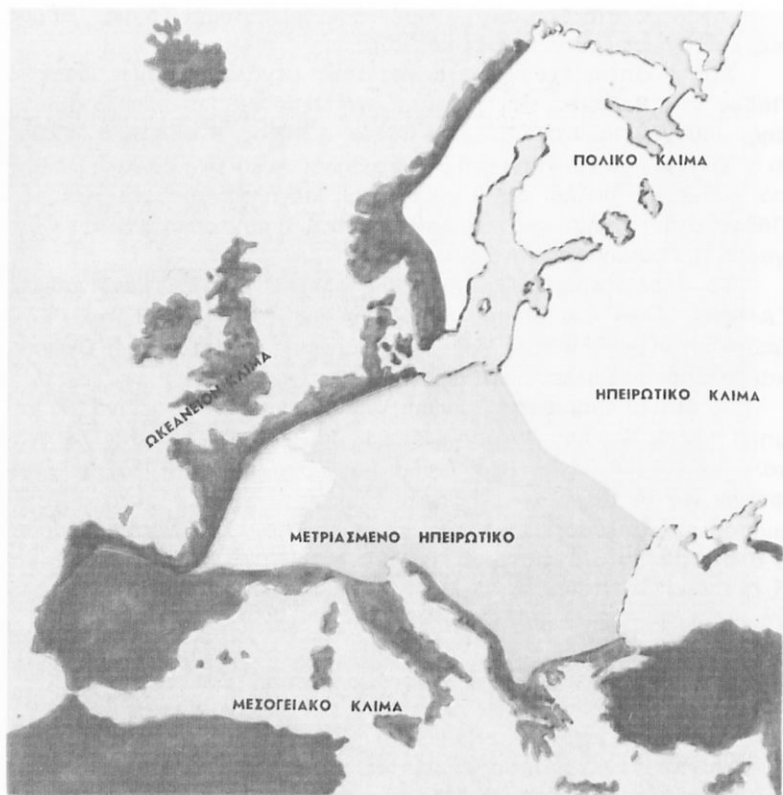
Τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς Εὐρώπης εἶναι περισσότερο πεδινό, μὲ χαμηλὰ βουνά, πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμὸ καὶ πολλὰ νησιά. Τὸ ἀνατολικὸ εἶναι μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Γερμανία καὶ φτάνει ὡς τὰ **Οὐράλια**. Στὴν Ἀν. Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα ποτάμια, ὅπως ὁ **Βόλγας**, ὁ **Οὐράλης**, ποὺ χύνονται στὴν Κασπία θάλασσα, ὁ **Δνείπερος** κι ὁ **Δνεϊστερος**, ποὺ χύνονται στὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ ὁ **Πετσόρα**, ὁ **Ντβίνα**, ὁ **Ὀνέγκα** καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι, ποὺ χύνονται στὸ Β. Παγωμένο Ὠκεανό.

Ἀσκηση: Νὰ ἰχνογραφῆσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης.

3. Κλίμα. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, οἱ θάλασσες, τὸ θερμὸ ρεῦμα τοῦ **κόλπου τοῦ Μεξικοῦ**, ὁ θαλάσσιος καὶ ὁ κάθετος διαμελισμὸς καὶ οἱ ἄνεμοι εἶναι οἱ βασικοὶ παράγοντες, ποὺ ἐπηρεάζουν τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης. Ἔτσι, ἡ Εὐρώπη ἔχει ἄρκετὰ μεγάλη ποικιλία κλίματος.

Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὴ βόρεια εὐκρατὴ ζώνη κι ἔτσι εἶναι φυσικὸ νὰ ἔχῃ κλίμα γενικὰ εὐκρατο. Οἱ νότιες περιοχές της, ποὺ βρίσκονται σχετικὰ κοντὰ στὸν Ἰσημερινό, ἔχουν κλίμα θερμότερο ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ βρίσκονται βορειότερα.

Οἱ χώρες, ποὺ βρίσκονται γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἔχουν κλίμα **μεσογειακό**. Σὲ μερικὲς περιοχές τὰ ψηλὰ ὄρη δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ κλίμα αὐτὸ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἡπείρου. Στὶς χώρες μὲ μεσογειακὸ κλίμα δὲν ὑπάρχουν πολλὰ καὶ μεγάλα δάση. Χαρακτηριστικὰ φυτὰ στὶς χώρες αὐτὲς εἶναι ἡ ἐλιά, τὸ πεῦκο, τὰ ἐσπεριδοειδῆ κι ἀπὸ τὰ ἄγρια ζῶα οἱ λύκοι, οἱ ἀλεπούδες, τὰ τσακάλια καὶ πολλὰ εἶδη ἀπὸ ἐρπετά.



Παραστατικός χάρτης του κλίματος της Εύρώπης

Οι δυτικές περιοχές της Εύρώπης, από τα παράλια της Πορτογαλίας ως και τις άκτες της Νορβηγίας και τα Βρετανικά νησιά, έχουν κλίμα **ωκεάνιο**. Το κλίμα αυτό επηρεάζεται από το θερμό θαλάσσιο ρεύμα του **Κόλπου του Μεξικού** (Γκόλφ-στρήμ) και από τους υγρούς δυτικούς ανέμους. Έδω οι βροχές, σ' όλες τις εποχές του έτους, είναι συχνές και η βλάστηση πλούσια. Τα χωράφια δε χρειάζεται να ποτίζονται, όπως γίνεται στην Πατρίδα μας και σ' όλη τη νότια Εύρωπη. Στις περιοχές αυτές υπάρχουν πολλά δάση και λιβάδια, που είναι κατάλληλα για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας.

Τα όρη της Ίβηρικής χερσονήσου, οι Κεντρικές "Άλπεις και οι Σκανδιναβικές "Άλπεις δεν αφήνουν τους δυτικούς υγρούς ανέμους

να προχωρήσουν στην Κεντρική Εύρώπη. Έδω τὸ κλίμα εἶναι μετριασμένο ἡπειρωτικό, ἐνῶ ὅσο προχωροῦμε πρὸς τ' ἀνατολικά, γίνεται καθαρὰ **ἡπειρωτικό**. Τὸ κλίμα ἐδῶ ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τοὺς βόρειους ψυχροὺς ἀνέμους. Καὶ σ' αὐτὲς τὶς περιοχὲς ὑπάρχουν πολλὰ δάση καὶ ποικιλία ἀπὸ ζῶα, ὅπως ἀρκούδες, λύκοι, ἐλάφια, τρωκτικά καὶ ἄλλα.

Τὰ βόρεια παράλια τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ Ἰσλανδία ἔχουν κλίμα **πολικό**. Στὶς περιοχὲς αὐτὲς συναντοῦμε τὴν **τούνδρα** ἑκταση, ὅπου φυτρώνουν κυρίως θρύα καὶ λειχήνες καὶ ζοῦν τάρανδοι, ἡ λευκὴ ἀρκούδα καὶ ἡ φώκια. Λίγο νοτιότερα ἀπλώνεται ἡ **τάιγκα**, στὴν ὁποία ὑπάρχουν πολὺ μεγάλα δάση ἀπὸ κωνοφόρα δέντρα.

Τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης εἶναι εὐνοϊκό, γιὰ νὰ ζῆση ὁ ἄνθρωπος. Αὐτὸς εἶναι κι ἓνας ἀπὸ τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους στὴν Εὐρώπη παρουσιάστηκε καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀνθρώπινη δραστηριότητα.

4. Φυσικὴ διαίρεση τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη χωρίζεται σὲ πέντε φυσικὲς περιοχὲς, ποὺ διαφέρουν μεταξύ τους στὸ κλίμα καὶ στὴ μορφή τοῦ ἐδάφους. Οἱ περιοχὲς αὐτὲς εἶναι οἱ ἑξῆς: 1. **Νότια Εὐρώπη**, 2. **Δυτικὴ Εὐρώπη**, 3. **Κεντρικὴ Εὐρώπη**, 4. **Βόρεια Εὐρώπη** καὶ 5. **Ἀνατολικὴ Εὐρώπη**. (Παρατηρήστε στὸ χάρτη τὶς φυσικὲς περιοχὲς τῆς Εὐρώπης καὶ τὰ κράτη, ποὺ ἀνήκουν σ' αὐτὲς).

5. Πολιτιστικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐξέταση. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ. Ἡ φυλὴ αὕτὴ ἔζησε κι ἔδρασε κυρίως στὴν Εὐρώπη καὶ ἀπ' αὕτὴ, κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους, ξαπλώθηκε στὴν Ἀμερικὴ καὶ τὶς ἄλλες ἡπείρους.

Στὴν Εὐρώπη ὁ ἄνθρωπος προόδευσε, ὅσο σὲ κανένα ἄλλο μέρος τῆς Γῆς, καὶ σ' αὕτὴ διαδραματίστηκαν τὰ σπουδαιότερα γεγονότα στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἡ πρόοδος τῆς Εὐρώπης στηρίχτηκε στὸν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ πολιτισμό. Μὲ βάση τὶς ἀξίες καὶ τὰ πρῶτα ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ οἱ Εὐρωπαῖοι δημιούργησαν τὸ **δυτικὸ πολιτισμό**. Στοὺς νεώτερους χρόνους οἱ Εὐρωπαῖοι προόδευσαν τόσο πολὺ, ποὺ ἡ Εὐρώπη ἔγινε **τὸ πνευματικὸ καὶ οἰκονομικὸ κέντρο τοῦ κόσμου**. Τὰ Γράμματα, οἱ Καλὲς Τέχνες καὶ οἱ Ἐπιστῆμες ἀναπτύχθηκαν σὲ μεγάλο βαθμό.

Μερικὲς χῶρες τῆς Εὐρώπης εἶναι σήμερα ἀπὸ τὶς περισσότερες βιομηχανικὲς τοῦ κόσμου. Ἡ βιομηχανία, ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, τὸ ἐμπόριο, ἡ ναυτιλία καὶ ἡ συγκοινωνία στὴν Εὐρώπη εἶναι πολὺ

ανάπτυγμένες. Οι σπουδαιότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές της είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία, ο όρυκτος πλούτος, ο τουρισμός και κυρίως η βιομηχανία.

6. Κάτοικοι. Στην Εύρωπη κατοικούν σήμερα γύρω στα 600 εκατομμύρια άνθρωποι. Οι κάτοικοι της Εύρωπης ανήκουν στη λεγόμενη 'Ινδοευρωπαϊκή φυλή και χωρίζονται σε μεγάλες ομάδες λαών. Οι σπουδαιότερες απ' αυτές είναι οι **Νεολατίνοι** ('Ιταλοί, Γάλλοι, 'Ισπανοί, Πορτογάλοι, Ρουμάνοι), οι **'Αγγλοσάξωνες** (Γερμανοί, 'Αγγλοι, Σκανδιναβοί), οι **Σλάβοι** (Ρώσοι, Πολωνοί, Ούγγροι, Γιουγκοσλάβοι) και οι **Έλληνες**.

Ἡ πατρίδα μας ἀνήκει γεωφυσικά καὶ πολιτιστικά στὴν Εὐρώπη.

Πολιτικός χάρτης τῶν χωρῶν καὶ πρωτευουσῶν τῆς Εὐρώπης



Πρὶν μάθῃς τὴ γεωγραφία τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης
πρέπει νὰ ξέρῃς καλὰ τὰ ἑξῆς :

1. α) Ποιὰ εἰκόνα παρουσιάζει τὸ ἀνάγλυφο τοῦ ἐδάφους τῆς Εὐρώπης.
β) Τὰ σπουδαιότερα βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, θάλασσες, χερσονήσους, λίμνες καὶ νησιά της.
γ) Ποιὲς διαφορὲς ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὸ μεσογειακὸ, τὸ ὠκεάνιο καὶ τὸ ἥπειρωτικὸ κλίμα.
δ) Γιατὶ οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης βρίσκονται στὴ Δυτικὴ, τὴν Κεντρικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη.
2. α) Τί εἶναι κάθετος καὶ τί θαλάσσιος διαμελισμός, κλίμα, ρεῦμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ.
β) Ποιὲς εἶναι οἱ ζώνες κλίματος τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τί ἐπηρεάζεται τὸ κάθε εἶδος κλίματος.
3. Ποιοὶ πορθμοὶ τῆς Εὐρώπης ἔχουν μεγάλη σημασίαν γιὰ τὴ συγκοινωνία.

I. ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Κράτη νοτίας Εὐρώπης



Παρατήρηση στὸ χάρτη

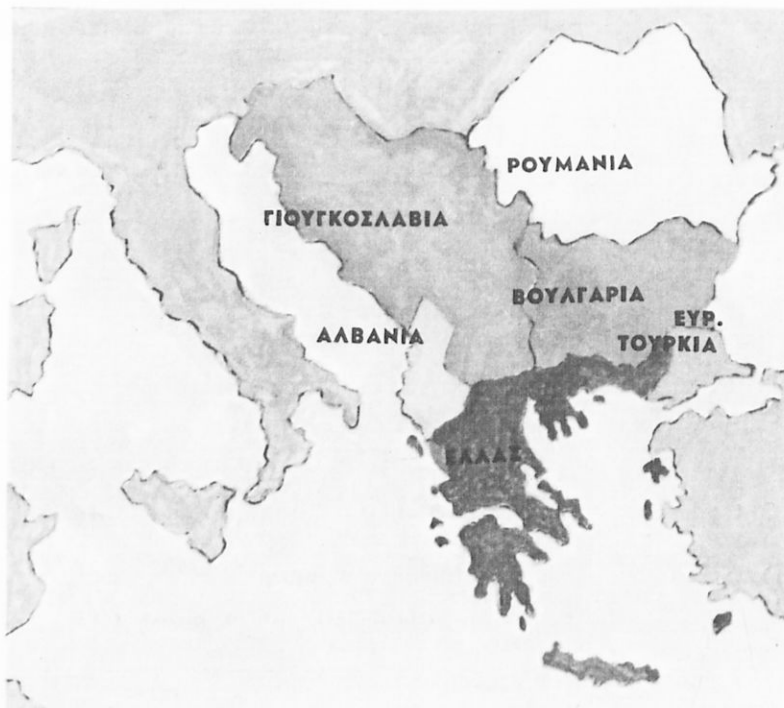
1. Στὴ Νότια Εὐρώπη ἀνήκουν ἡ Βαλκανικὴ, ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος.
2. Ἡ Ν. Εὐρώπη βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ποὺ κλεί-

νεται ολόγυρα από τη Β. 'Αφρική, τη Δυτ. 'Ασία και τη Ν. Εύρωπη.

3. 'Η Μεσόγειος θάλασσα έχει εξόδους πρὸς τὸν 'Ατλαντικό ὠκεανὸ τὸν 'Ινδικὸ ὠκεανὸ καὶ τὸν Εὐξείνιο πόντο.
4. 'Η Ν. Εύρωπη εἶναι ἡ ὀρεινὴ κυρίως περιοχὴ τῆς Εὐρώπης.
5. Γύρω ἀπὸ τὴ Μεσόγειο ὑπάρχουν οἱ χώρες, στὶς ὁποῖες ἔχουν ἀκμάσει οἱ σπουδαιότεροι πολιτισμοὶ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας.

Α. ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Κράτη τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου



Έργασίες

Παρατηρήστε στο χάρτη:

1. Ποιές θάλασσες βρέχουν τη Βαλκανική χερσόνησο.
2. Ποιά είναι η γεωγραφική θέση της στην Εύρωπη.
3. Ποιά είναι τα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου.
4. Ποιά είναι η γεωγραφική θέση της Ελλάδας στη Βαλκανική χερσόνησο.



1. Η ΕΛΛΑΔΑ

Έκταση: 131.944 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 8.768.641 κ.

Αθήνα



Έργασίες

1. Να βρῆτε ποιά θέση ἔχει ἡ Ἑλλάδα στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ ποιά στὴν Εὐρώπη σὲ σχέση μὲ τὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρική.
2. Να δείξετε στὸ χάρτη τὶς χῶρες, ποὺ συνορεύουν μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὶς θάλασσες, ποὺ τὴν βρέχουν.
3. Να παρατηρήσετε τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς χώρας καὶ νὰ δείξετε τὰ ὄρη, τὰ ποτάμια, τὶς πεδιάδες, τοὺς κόλπους, τὶς χερσονήσους, τοὺς πορθμοὺς καὶ τὰ νησιά της.

Γ Ε Ω Φ Υ Σ Ι Κ Η Ε Ξ Ε Τ Α Σ Η

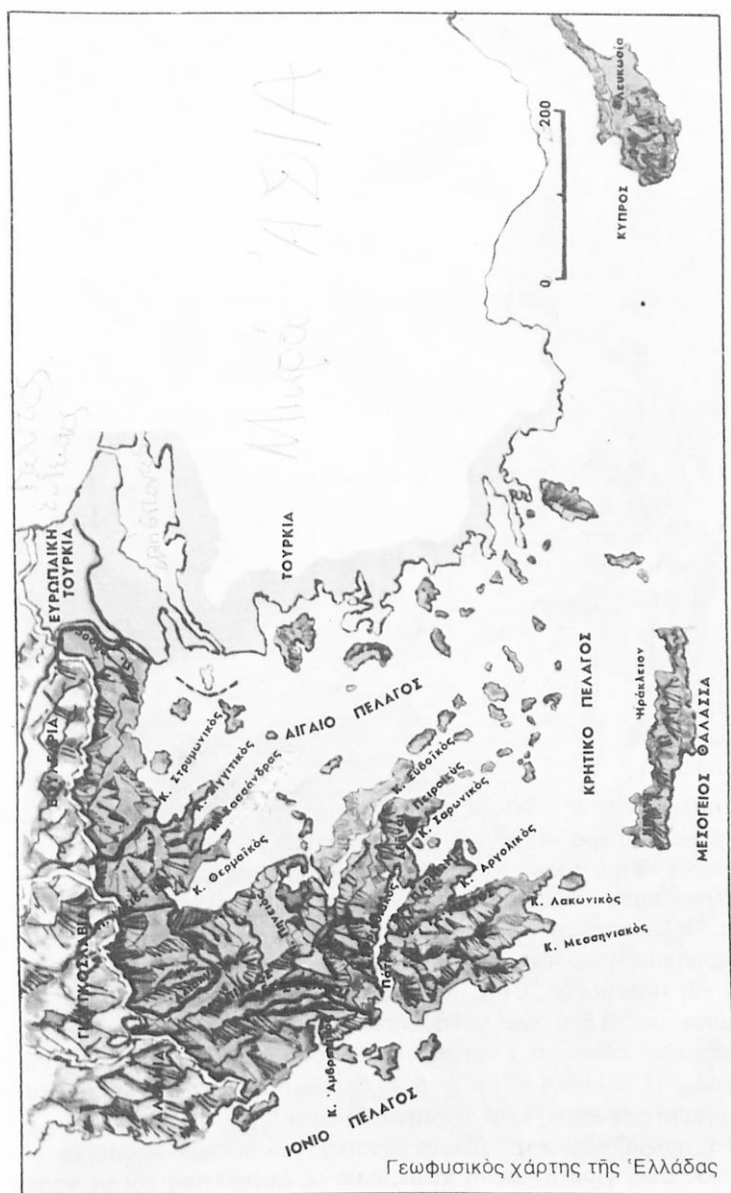
1. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται σὲ σπουδαία γεωγραφικὴ θέση. Ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι μεγάλη χώρα. Ἔχει ὅμως μεγάλη σημασία γιατί βρίσκεται στὸ χῶρο ἐκεῖνο τῆς Εὐρώπης ποὺ δυὸ μεγάλες ἡπειροί, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική, πλησιάζουν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη.

Στὸ θαλάσσιο χῶρο τῆς Ἑλλάδας διασταυρῶνονται, ἀκόμα, θαλάσσιοι δρόμοι, ποὺ ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴν παγκόσμια συγκοινωνία καὶ τὶς μεταφορές. Ὁ ἓνας τους ποὺ συνδέει τὴν Εὐρώπη μὲ τὴ Μέση Ἀνατολὴ καὶ μέσ' ἀπ' τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ, μὲ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ὁ ἄλλος συνδέει τὴ Μεσόγειο μὲ τὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ὁ πρῶτος θαλάσσιος δρόμος ἔχει μεγάλη σημασία, γιατί ἀπ' αὐτὸν μεταφέρονται στὴν Εὐρώπη τὰ πετρέλαια τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ τὰ πλούσια προϊόντα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας καί, ἀντίθετα, ἀπ' τὴν Εὐρώπη τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα στὶς περιοχὲς αὐτές. Ὁ δεῦτερος δρόμος ἔχει ἐπίσης μεγάλη σημασία, γιατί ἐπιτρέπει σὲ μιὰ μεγάλη δύναμη, τὴ Ρωσία, νὰ ἔχη, ἀπὸ τὸ Βόσπορο καὶ τὰ Δαρδανέλλια, ἔξοδο στὴ Μεσόγειο.

Ὅποιοι λοιπὸν ἐξουσιάζει τὸ χῶρο τῆς Ἑλλάδας, ἐλέγχει τὶς συγκοινωνίες αὐτές. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ χώρα μας, χάρις τῇ θέσει της, ἔχει μεγάλη οἰκονομικὴ, πολιτικὴ καὶ στρατηγικὴ σημασία.

2. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα ὀρεινὴ, μὲ πλούσιο κάθετο καὶ θαλάσσιο διαμελισμό. Τὰ πολλὰ βουνά, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα σχηματίζονται μικρὲς πεδιάδες καὶ πολλὲς κοιλάδες, τὰ δαντελωτά





Σαντορίνη

ἀκρογιάλια με τούς πολλούς κόλπους, τις χερσονήσους, τ' ἀκρωτήρια καί τὰ πολυάριθμα νησιά, σέ συνδυασμό με τὸ θαυμάσιο κλίμα της, ἀποτελοῦν τὰ πιὸ βασικά χαρακτηριστικά τῆς Πατρίδας μας.

Μόνο πρὸς τὸ Βορρᾶ δὲ βρέχεται ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ θάλασσα. Ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα σημεῖα ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ στὴν ξηρὰ καὶ σχηματίζει πολυάριθμους μικροὺς καὶ μεγάλους κόλπους, χερσονήσους, ἀκρωτήρια καὶ πορθμούς. Ἔτσι, τὸ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Ἑλλάδας ὑπολογίζεται σὲ 13.575 χλμ.! Τὰ νησιά της, μικρὰ καὶ μεγάλα, εἶναι σπαρμένα σ' ὅλες τὶς ἐλληνικὲς θάλασσες καὶ κυρίως στὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἀπὸ τὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες, ποὺ ἔχουν τὸν πλουσιότερο κάθετο καὶ θαλάσσιο διαμελισμό.

Τὰ πολλὰ νησιά ἀποτελοῦν βασικὸ γεωφυσικὸ γνῶρισμα τῆς Πατρίδας μας, γι' αὐτὸ καὶ τὴ χωρίζουμε σὲ **ἡπειρωτικὴ** καὶ σὲ **νησιω-**

τική Ελλάδα. Η ηπειρωτική Ελλάδα χωρίζεται στα έξι γεωγραφικά διαμερίσματα: τη Θράκη, τη Μακεδονία, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο. Η νησιωτική Ελλάδα χωρίζεται στα νησιά του Αιγαίου, τα νησιά του Ιονίου και την Κρήτη.

Τα βουνά της Ελλάδας είναι συνέχεια των Δειναρικών Άλπεων και σχηματίζουν την όροσειρά της Πίνδου. Η όροσειρά της Πίνδου διακλαδίζεται σε πολλά μεγάλα και μικρά βουνά, που έχουν κατεύθυνση από ΒΔ. προς ΝΑ. και τελειώνουν με τα βουνά της Κρήτης.

Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας





Χίος - Τά Λαγκάδια

Στην 'Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη απλώνονται όρεινές διακλαδώσεις της όροσειράς της **Ροδόπης**.

Στην ελληνική Θράκη δεν υπάρχουν ψηλά βουνά και το έδαφος είναι περισσότερο πεδινό. Έδω υπάρχουν οι πεδιάδες του "Εβρου, της Ξάνθης και της Κομοτηνής. Ο "Εβρος είναι φυσικό σύνορο "Ελλάδας και Τουρκίας κι έχει τις πηγές του στη Βουλγαρία. Άλλο ποτάμι είναι ο **Νέστος**, που χωρίζει τη Θράκη από την 'Ανατολική Μακεδονία. Τη Θράκη βρέχει το **Θρακικό πέλαγος**.

Η Μακεδονία έχει πολλά και ψηλά όρη, αλλά και μεγάλες πεδιάδες και πολλά ποτάμια. Στην Κεντρική και 'Ανατολική Μακεδονία τα σπουδαιότερα όρη είναι το **Παγγαίο**, ο "Ορβηλος, τα **Κρούσια**, τα **Κερδύλια**, ο **Χολομώντας** και άλλα. Μεγάλη πεδιάδα είναι η **πεδιάδα της Κεντρικής Μακεδονίας**, που τη διασχίζουν τα ποτάμια **Γαλλικός**, **Άξιός**, **Λουδίας** και **Αλιάκμονας**. 'Ανατολικότερα βρίσκεται η **πεδιάδα των Σερρών**, που την ποτίζει ο ποταμός **Στρυμόνας**.

Στη Μακεδονία σχηματίζεται η χερσόνησος της **Χαλκιδικής** και αρκετοί κόλποι, όπως ο κόλπος της **Καβάλας**, στο στόμιο του οποίου βρίσκεται η **Θάσος**, ο **Στρυμονικός**, ο **Σιγγιτικός**, της **Κασσάνδρας** και ο **Θερμαϊκός** κόλπος. Λίμνες στην κεντρική και 'Ανατολική Μακεδονία είναι: η **Κερκίνη**, η **Βόλβη**, η λίμνη του **Λαγκαδά** (Κορώνεια) και η **Δοϊράνη**.

Ἡ Δυτικὴ Μακεδονία εἶναι περιοχὴ ὀρεινὴ. Στὰ βουνά της ἔχει τὶς πηγές του ὁ **Ἀλιάκμονας**. Τὰ σπουδαιότερα βουνά της Δυτ. Μακεδονίας εἶναι: τὸ **Βέρμιο**, τὸ **Βίτσι**, ὁ **Γράμμος**, τὰ **Καμβούνια** καὶ τὰ **Πιέρια**. Λίμνες ἡ **Βεγορίτιδα**, ἡ **Μεγάλη** καὶ ἡ **Μικρὴ Πρέσπα** καὶ ἡ λίμνη τῆς **Καστοριάς**.

Στὴν ὀρεινὴ "Ἠπειρὸς ἡ ὀροσειρὰ τῆς Πίνδου σχηματίζει τὰ ὄρη **Σμόλικα**, **Τύμφη**, τὰ **Ἀθαμανικά** καὶ ἄλλα. Ἀνάμεσα στὰ ὄρη αὐτὰ τρέχουν τὰ νερά τῶν ποταμιῶν **Θύαμη**, **Λούρου** καὶ **Ἀραχθου**.

Ἡ ὀροσειρὰ τῆς Πίνδου σχηματίζει πρὸς τὰ νότια μίαν ἀλυσίδα ἀπὸ πολλὰ ὄρη, ποὺ τελειώνει στὰ χαμηλὰ βουνά της Ἀττικῆς, ἐνῶ ἄλλα προχωροῦν κατὰ τὴ Θεσσαλία. Ἐδῶ ὑψώνεται μὲ μεγαλοπρέπεια ὁ **Ὀλυμπος** (ὕψ. 2.917 μ.), τὸ ψηλότερο ὄρος τῆς Ἑλλάδας. Ἄλλα ὄρη εἶναι ἡ **Ὀσσα**, τὸ γραφικὸ καὶ καταπράσινο **Πήλιο** καὶ ἡ **Ὄθρυς**. Ἀπὸ τὰ ψηλὰ ὄρη, ποὺ κλείνουν ὁλόγυρα τὴ Θεσσαλία, πηγάζει ὁ **Πηνειὸς**, ποὺ διασχίζει τὴν κοιλάδα τῶν **Τεμπῶν** καὶ χύνεται στὸ Θερμαϊκὸ κόλπο.

Στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα τὰ σπουδαιότερα ὄρη εἶναι: τὰ **Ἀγραφα**, τὰ **Βαρδούσια**, ἡ **Γκιώνα**, ἡ **Οἶτη**, ὁ **Παρνασσός**, ὁ **Ἐλικώνας**, ἡ **Πάρνηθα** καὶ ἄλλα μικρότερα. Ποτάμια: ὁ **Ἀχελῷος**, ὁ **Εὐηνος**, ὁ **Μόρνος**, ὁ **Σπερχειὸς** καὶ ὁ **Κηφισός**. Τὰ ποτάμια αὐτὰ ποτίζουν τὶς ὁμώνυμες μ' αὐτὰ κοιλάδες. Λίμνες στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα εἶναι: ἡ **Τριχωνίδα**, ἡ **Λυσιμαχία**, ἡ **Ἀμβρακία**, ἡ **Ὀζερός**, ἡ **Υλίκη**, ἡ **Παραλίμνη** κι ἄλλες μικρότερες.

Ἡ νότια Ἑλλάδα ἔχει πολλοὺς κόλπους, ποὺ προχωροῦν μέσα στὴν ξηρὰ παράλληλα πρὸς τὰ ὄρη καὶ σχηματίζουν πολλὰς χερσονήσους. Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα εἶναι: ὁ **Μαλιακός**, ὁ **Εὐβοϊκός**, τῶν **Πεταλιῶν**, ὁ **Σαρωνικός**, ὁ **Κορινθιακός**, ἐνῶ στὴ Δυτ. Στερεὰ Ἑλλάδα ἓνα μέρος τοῦ κόλπου τῶν **Πατρῶν** καὶ ὁ **Ἀμβρακικός**.

Ὁ Μαλιακός, ὁ Β. καὶ Ν. Εὐβοϊκός κόλπος καὶ ὁ **πορθμὸς** τοῦ **Εὐρίπου** χωρίζουν τὴν **Εὐβοία** ἀπὸ τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα, ἐνῶ ὁ Κορινθιακὸς στὰ νότια, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τμήμα τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, χωρίζει τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

Ἡ Πελοπόννησος εἶναι κυρίως ὀρεινὴ. Τὰ σπουδαιότερα ὄρη της εἶναι: τὸ **Παναχαϊκόν**, τὰ **Ἀροάνια**, ἡ **Κυλλήνη**, τὸ **Μαίναλο**, τὸ **Ἀραχναῖο**, ὁ **Ταῦγετός** καὶ ὁ **Πάρνωνας**. Ἀνάμεσα στὰ ὄρη καὶ τὶς ἀκτές της σχηματίζονται μικρές, ἀλλὰ εὐφορές κοιλάδες, τὶς ὁποῖες διασχίζουν μικρά ποτάμια, ὅπως ὁ **Εὐρώτας**, ὁ **Ἀλφειός**, ὁ **Πηνειός** καὶ ὁ **Πάμισος**.



Δελφοί

Ἡ θάλασσα σχηματίζει ἐπίσης στὴν Πελοπόννησο πολλοὺς κόλπους, χερσονήσους καὶ ἀκρωτήρια. Οἱ κόλποι τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὁ Ἀργολικός, ὁ Λακωνικός, ὁ Μεσσηνιακός, τῆς Κυπαρισσίας καὶ τῶν Πατρῶν. Ἀκρωτήρια ὁ Μαλέας, τὸ Ταίναρο, ὁ Ἀκρίτας, ὁ Ἀραξος καὶ ἄλλα λιγότερο σημαντικά.

Στὶς ἐλληνικὲς θάλασσες ὑπάρχουν πολυάριθμα μικρὰ καὶ μεγάλα νησιά. Στὸ Αἰγαῖο πέλαγος οἱ Σποράδες, τὰ νησιά τοῦ Σαρωνικοῦ, οἱ Κυκλάδες καὶ τὰ Δωδεκάνησα. Στὰ νότια τῆς Πελοποννήσου βρίσκεται ἡ μεγαλὸννησος Κρήτη. Στὴν Κρήτη τὰ ψηλότερα βουνὰ εἶναι τὰ Λευκὰ ὄρη, ἡ Ἰδη καὶ ἡ Δίκτη. Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶναι: τοῦ Κισάμου, τῆς Σούδας, τῆς Μεραμβέλλου καὶ Μεσαρᾶς. Μικρὲς κι εὐφορες πεδιάδες ὑπάρχουν κυρίως στὰ παραλιακὰ μέρη τῆς Κρήτης. Ἡ Κρήτη εἶναι τὸ νοτιότερο τμῆμα τῆς Εὐρώπης.

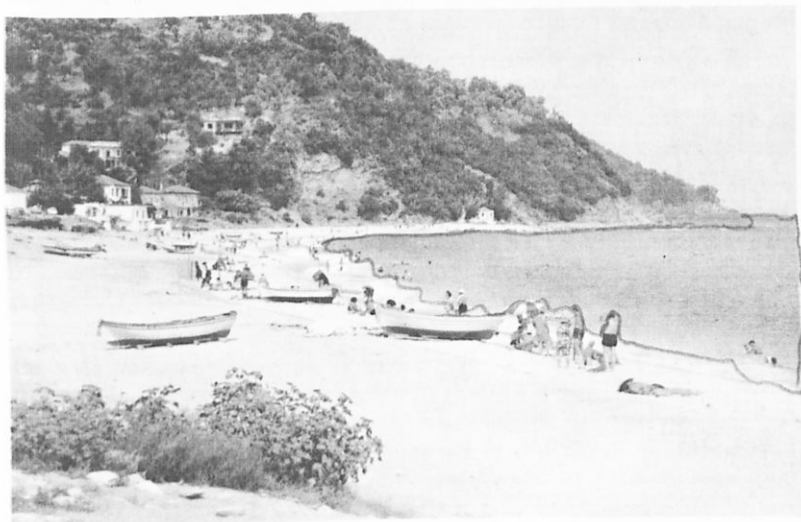
Στὸ Ἰόνιο πέλαγος ὑπάρχουν τὰ Ἑφτάνησα.

3. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς Γῆς. Σὲ τρία πράγματα χρωστᾷ τὸ θαυμάσιο κλίμα τῆς Ἑλλάδας: στὸ γεωγραφικὸ τῆς πλάτος, τὴ θάλασσα καὶ τὸν πλούσιο θαλάσσιο καὶ κάθετο διαμελισμὸ τῆς. Κι εἶναι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου, μὲ μέτριες σχετικὰ θερμοκρασίες καὶ μ' ἕναν οὐρανὸ σχεδὸν πάντα ὀλογάλανο.



Σκίαθος

Ἡ Ἑλλάδα γενικά ἔχει κλίμα μεσογειακό, μὲ δροσερὸ καλοκαίρι καὶ γλυκὸ χειμῶνα. Ὁ ἀρκετὰ πλούσιος θαλάσσιος διαμελισμὸς καὶ Πῆλιο. Ἁγίος Ἰωάννης





Καρπενήσι

τὸ ἀνάγλυφο τοῦ ἐδάφους της κάνουν ἀκόμα, ὥστε μ' ὅλο ποῦ ἡ χώρα μας εἶναι μικρή, τὸ κλίμα της νὰ διαφέρει ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ νὰ παρουσιάζη μιὰ μεγάλη ποικιλία. "Ἐτσι, τὰ νησιὰ καὶ τὰ παράλια ὡς τὸν Ὀλυμπο καὶ τὴ Χαλκιδικὴ νὰ ἔχουν κλίμα καθαρὰ μεσογειακὸ, ἐνῶ οἱ ὄρεινές περιοχές μεσογειακὸ ὄρεινὸ. "Ὅσο προχωροῦμε ὁμως πρὸς τὰ βόρεια, τὸ κλίμα γίνεται ἡπειρωτικὸ, ἔχει δηλ. ψυχρότερο χειμῶνα καὶ κάπως θερμότερο καλοκαίρι.

"Ὅπως σ' ὅλες τὶς μεσογειακὲς χώρες, ἔτσι καὶ στὴν Πατρίδα μας, δὲν πέφτουν πολλὲς βροχές. Περισσότερο βρέχει στὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδας, γιατί ἐκεῖ φυσοῦν νότιοι καὶ ὕγροι ἄνεμοι. Τὰ ὄρη ὁμως ἐμποδίζουν τοὺς ἀνέμους αὐτοὺς νὰ φθάσουν στὰ ἀνατολικά διαμερίσματα τῆς χώρας, ὅπου, γιὰ τὸ λόγο αὐτό, τὸ κλίμα εἶναι ψυχρότερο καὶ οἱ βροχές λιγότερες.

Ἐφ' οὗ λοιπὸν στὴν Πατρίδα μας δὲ βρέχει πολὺ, δὲν ὑπάρχει καὶ πλούσια βλάστηση, μεγάλα λιβάδια καὶ δάση. Στὰ νησιὰ καὶ στὰ παράλια φυτρώνουν κυρίως θάμνοι καὶ δέντρα, ὅπως ὁ σχίνος, ἡ ἀγριελιά, τὸ πουρνάρι, τὸ πεῦκο καὶ πολλὰ ἀρωματικά φυτά. "Ὅσο προχωροῦμε κατὰ τὰ ὄρεινὰ καὶ τὰ βόρεια, συναντοῦμε περισσότερα καὶ μεγαλύτερα φυλλοβόλα καὶ κωνοφόρα δέντρα.

Στή χώρα μας επίσης δεν ζούν μεγάλα άγρια ζώα. Ζούν όμως πολλά είδη από μικρά ζώα και ιδίως έρπετά.

Τι πρέπει να κάνης και τι να σκεφτῆς :

1. Να ιχνογραφῆσης τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας.
2. Να σκεφτῆς πότε ἡ θέση μιᾶς χώρας ἔχει μεγάλη σημασία.
Γιατί ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας εἶναι σπουδαία;
3. Γιατί στὴ Δυτ. Ἑλλάδα θρέχει περισσότερο;
4. Γιατί ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔχει μεγάλα ποτάμια;

Μοναστήρι στο "Άγιον Όρος





Ἐλαιώνας Ἀμφισσας

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

1. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα γεωργική. Στὴν Πατρίδα μας οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους εἶναι σήμερα γεωργοί. Αὐτὸ σημαίνει πὼς ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἀκόμα χώρα κυρίως γεωργική.

Κλάδοι τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας τῆς Πατρίδας μας εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἀλιεία.

Γεωργία. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα ὀρεινὴ καὶ σχετικὰ ἄγονη. Δὲν ἔχει δηλ. ἀπέραντες πεδιάδες γιὰ μεγάλες καλλιέργειες οὔτε ἄφθονα νερά γιὰ εὐκολὴ ἄρδευση. Μπορεῖ ὅμως ν' αὐξήσῃ τὴν γεωργικὴ παραγωγὴ ὅταν οἱ γεωργοὶ τῆς εἶναι σὲ θέσῃ νὰ ἐφαρμόσουν τοὺς σύγχρονους τρόπους καλλιέργειας τῆς γῆς. Μιὰ τέτοια προσπάθεια ἄρχισε κυρίως μετὰ τὸ δεῦτερο παγκόσμιον πόλεμο. Ἀπὸ τότε χρησιμοποιήθηκαν μηχανήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια, ἀποξηράνθηκαν ἐκτάσεις κι ἔγιναν καλλιεργήσιμες, ἔγιναν ἄρδευτικά καὶ ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα. Ἀκόμα, χρησιμοποιήθηκαν λιπάσματα, ἀναπτύχθηκαν νέες καλλιέργειες (ρυζιοῦ, τεύτλων κ.ἄ.) καὶ χρησιμοποιήθηκαν ἐπιστημονικοὶ τρόποι καλλιέργειας τῆς γῆς.

Τὰ σπουδαιότερα γεωργικά προϊόντα τῆς Πατρίδας μας εἶναι: δημητριακά, καπνός, θαμβάκι, ρύζι, λάδι κι ἐλιές, σταφύλια καὶ κρασί, σταφίδες, λεμόνια, πορτοκάλια, φρούτα, λαχανικά κ.ἄ. Τὰ τελευταῖα χρόνια πολὺ προόδευσε ἡ δειντροκομία, κι ἔτσι μεγάλες ποσότητες ἀπὸ ἐκλεκτὰ φρούτα ἐξάγονται στὸ ἐξωτερικὸ.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλες δυνατότητες γιὰ ν' αὐξηθῇ καὶ σὲ ποσότητα καὶ νὰ βελτιωθῇ σὲ ποιότητα ἡ παραγωγή τῶν γεωργικῶν προϊόντων. Ἔτσι τὰ ἐλληνικά προϊόντα θὰ μποροῦν νὰ συναγωνίζωνται τὰ ξένα στὶς διεθνεῖς ἀγορές. Για νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ Κράτος καταβάλλει σήμερα μεγάλες προσπάθειες.

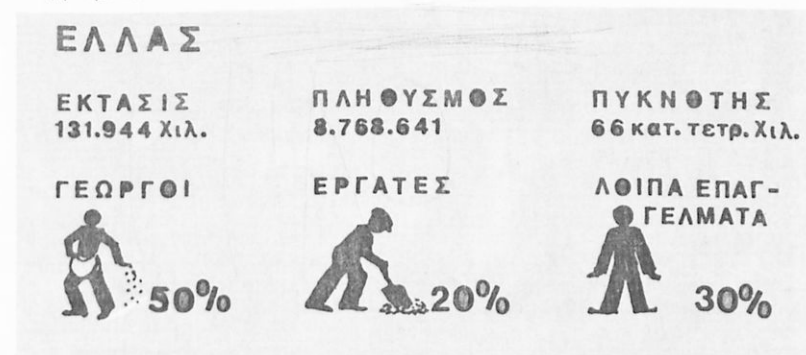
Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία δὲν ἔχει ἀναπτυχθῇ στὴ χώρα μας ἀρκετά. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ποὺ παράγονται δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ. Ἔτσι, πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμὲς πληρώνονται κάθε χρόνο σὲ συνάλλαγμα, γιὰ νὰ ἀγοραστοῦν ἀπὸ ξένες ἀγορὲς κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τὸ Κράτος παίρνει μέτρα γιὰ ν' αὐξήσῃ τὴν κτηνοτροφικὴ μας παραγωγή. Τὸ πρόβλημα ὅμως παρουσιάζει ἀρκετὲς δυσκολίες (λίγα βοσκοτόπια, ἀκατάλληλες ράτσες, τρόποι ἐκμεταλλεύσεως).

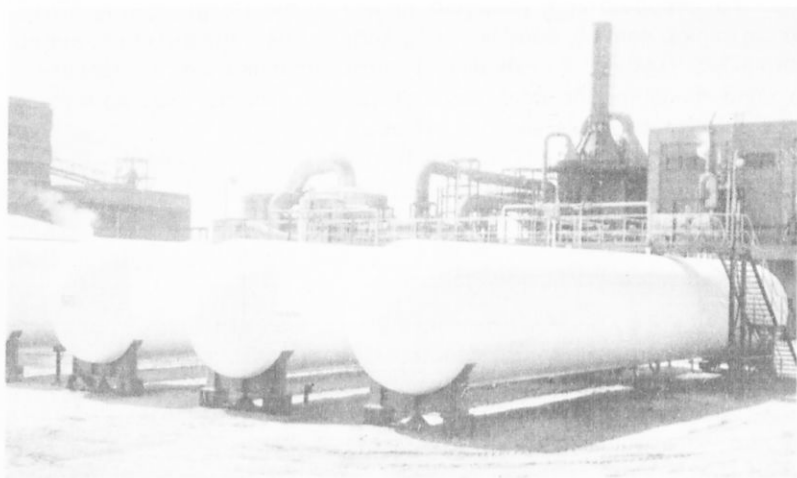
Στὴ χώρα μας ἐκτρέφονται κυρίως αἰγοπρόβατα καὶ ἀγελάδες. Ἰδιαίτερα ἔχει ἀναπτυχθῇ τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ πιτηνοτροφία.

Ἐπίσης ἀναπτυγμένη εἶναι στὴν Ἑλλάδα ἡ σηροτροφία γιὰ τὴν παραγωγή φυσικοῦ μεταξιοῦ.

Ἀλιεία. Πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ γιὰ τὴν Πατρίδα μας εἶναι καὶ ἡ θάλασσα ὅπου ψαρεύονται ἢ ἐκτρέφονται σὲ ἰχθυοτροφεῖα διάφορα

Παράσταση ποὺ δείχνει τὴν ἀπασχόληση τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδας κατὰ ἐπαγγέλματα





Βιομηχανία χημικών προϊόντων στη Θεσσαλία

εΐδη ψαριών. Ἡ Ἑλλάδα διαθέτει ἐπίσης ἀλιευτικό στόλο ἀπὸ εἰδικὰ ἐξοπλισμένα πλοῖα - ψυγεῖα, τὰ ὁποῖα ψαρεύουν στὶς ἀνοιχτὲς θάλασσες καὶ μεταφέρουν στὴν Πατρίδα μας κατεψυγμένα ψάρια.

Οἱ Ἕλληνες ψαράδες καὶ κυρίως τῶν Δωδεκανήσων ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὴ σπογγαλιεῖα, ἡ ὁποία ἀφήνει σημαντικὰ κέρδη. ✓

2. Ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ γεωργικὴ γίνεται χώρα βιομηχανική. Βιομηχανικὴ εἶναι μιὰ χώρα, ὅταν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ προϊόντα ποῦ παράγει εἶναι βιομηχανικά. Σὲ μιὰ βιομηχανικὴ χώρα οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἐργάζονται στὴ βιομηχανία.

Γιὰ νὰ λειτουργήσουν τὰ ἐργοστάσια, χρειάζονται κυρίως **ἐνέργεια** γιὰ νὰ κινηθοῦν, καὶ **πρῶτες ὕλες**, τὶς ὁποῖες θὰ ἐπεξεργαστοῦν καὶ θὰ μετατρέψουν σὲ χρήσιμα προϊόντα. Ἐνέργεια παίρνομε ἀπὸ τοὺς γαιάνθρακες, τὸ πετρελαιο καὶ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Τὰ ὑλικά, ποῦ χρειάζονται γιὰ τὴ βαρὶὰ βιομηχανία, εἶναι κυρίως τὰ μεταλλεύματα. Οἱ γαιάνθρακες, τὸ πετρελαιο καὶ τὰ μεταλλεύματα εἶναι ὀρυκτά.

Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἑλλάδας ἔχει πολλὰ εἶδη ὀρυκτῶν. Γενικὰ ὅμως δὲν ἔχει ἐκμεταλλευτὴ ἀρκετὰ τὸν ὀρυκτὸ τῆς πλοῦτο. Ἐρευνες ὅμως, ποῦ ἐγίναν τελευταῖα στὸν ἐλληνικὸ χῶρο, ἀπόδειξαν πὼς στὴν περιοχὴ τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἰδιαίτερα στὴ Θάσσο, ὑπάρχουν πλοῦσια ἀποθέματα πετρελαίου καὶ φυσικῶν ἀερίων. Ὑπολογίζεται ὅτι τὰ πετρέλαια, ποῦ



Έλληνικά προϊόντα

Θεσσαλονίκη. Ο χώρος της Διεθνούς Έκθεσης



βρέθηκαν μέχρι σήμερα εκεί, φτάνουν για να καλύψη ή 'Ελλάδα τις ανάγκες της σε ύγρα καύσιμα για πολλά χρόνια! 'Απομένει τώρα ν' αρχίση ή άντληση καί ή εκμετάλλευσή τους.

"Αλλα σπουδαία όρυκτά, πού έχει ή 'Ελλάδα, είναι: ό θωξίτης, ό λιγνίτης, ό γαληνίτης, ό σιδηροπυρίτης, τά μεταλλεύματα νικελίου καί μαγγανίου, τά μάρμαρα, ό γύψος, ή θηραϊκή γή κ.ά.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της βιομηχανίας ήταν νά εξασφαλιστούν πηγές ενέργειας. 'Επειδή ή χώρα μας δέν είχε καύσιμες ύλες (πετρέλαιο, γαιάνθρακες) ιδρύθηκαν, έκτός από τά θερμοηλεκτρικά εργοστάσια σε περιοχές με λιγνίτη, καί ύδροηλεκτρικά εργοστάσια, τά όποία κινούνται με τις ύδατοπτώσεις καί παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα. Τά θερμοηλεκτρικά εργοστάσια της **Πτολεμαΐδας**, του **'Αλιβερίου** καί της **Μεγαλουπόλεως** καί τά ύδροηλεκτρικά του **Καστρακίου**, των **Κρεμαστών**, του **Ταυρωποῦ**, του **Λούρου**, του **"Αγρα** καί του **Λάδωνα** δίνουν ηλεκτρική ενέργεια για τις ανάγκες της βιομηχανίας μας καί χαρίζουν τά αγαθά του εξηλεκτρισμού σ' όλους τούς "Ελληνες.

Παράλληλα ιδρύθηκαν μεγάλες βιομηχανίες καί ιδρύονται συνε-

Πειραιάς



χώς νέες, έτσι πού ἡ χώρα μας νά ὀδηγεῖται μὲ γοργὰ βήματα στὴν ἐκβιομηχάνιση.

Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ βιομηχανικά ἐργοστάσια στὴ χώρα μας εἶναι ἐπεξεργασίας γεωργικῶν προϊόντων, καπνοβιομηχανίας, ἐκκοκιστήρια καὶ κλωστοῦφαντουργεῖα, ἐργοστάσια λιπασμάτων, ζάχαρης, χαρτοποιίας, χαλυβουργεῖα, διυλιστήρια, μεγάλα ναυπηγεῖα, χρωματοurgerεῖα, ἐργοστάσια ἐλαστικῶν, πλαστικῶν ὑλῶν καὶ ἄλλα. Ὡς σημειωθῇ ὅτι στὴν Πατρίδα μας ὑπάρχει ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια ἀλουμινίου τοῦ κόσμου, τὸ ἐργοστάσιο ἀλουμινίου τῶν **Ἀντικύρων**.

Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικά κέντρα θρῖσκονται σήμερα στὸ λεκανοπέδιο Ἀττικῆς (Ἀθήνα - Πειραιά - Ἐλευσίνα), στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν Πάτρα καὶ τὸ Βόλο. Ἐπειδὴ στὶς περιοχές, ὅπου ὑπάρχουν ἐργοστάσια, ὑπάρχει καὶ ζήτηση ἐργασίας, πολλοὶ κάτοικοι τὰ τελευταῖα χρόνια μετακινήθηκαν ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες πρὸς τὰ ἀστικά κέντρα κι' ἔτσι δημιουργήθηκαν ἀρκετὲς μεγαλοπόλεις. Ἡ συγκέντρωση ὅμως πολλῶν ἀνθρώπων στὰ ἀστικά κέντρα δημιουργεῖ καὶ πολλὰ προβλήματα, ἐνῶ ταυτόχρονα ἡ ἐπαρχία ἐρημώνεται καὶ παραμελεῖται. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καταβάλλεται προσπάθεια γιὰ τὴν **περιφερειακὴ ἀνάπτυξη**. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἰδρύονται, ἀνάλογα μὲ τὰ προβλήματα τῶν διαφόρων περιοχῶν καὶ τὰ πλεονεκτήματα πού παρουσιάζει ὁ χώρος τους, βιομηχανικὲς μονάδες καὶ στὴν ἐπαρχία, ὥστε ὅλες οἱ περιοχὲς τῆς Πατρίδας μας νά προοδεύουν μὲ τὸν ἴδιο περίπου ρυθμό. Ὡτσι, ἄρχισαν νά δημιουργοῦνται νέα βιομηχανικά καὶ ἀστικά κέντρα, ὅπως εἶναι ἡ Λάρισα, οἱ Σέρρες, ἡ Καβάλα, τὰ Γιάννινα, τὸ Ἡράκλειο καὶ ἄλλα.

Ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ ἐλληνικὴ **βιοτεχνία** πού στηρίζεται στὴ λαϊκὴ τέχνη. Τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς εἶναι διάφορα μικρὰ εἶδη καὶ ἔργα τέχνης, ὑφαντά, γουναρικά, κοσμήματα, ἐπιτραπέζια σκεύη, ξυλόγλυπτα κλπ. ●

3. Τὸ ἐμπόριο. Οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν ἀγαποῦσαν τὸ ἐμπόριο καὶ ἦταν καλοὶ ἔμποροι. Σήμερα στὴν Πατρίδα μας τόσο τὸ ἐσωτερικὸ, ὅσο καὶ τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο παρουσιάζουν ζωερὴ ἀνθηση καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μ' αὐτό.

Τὸ ἐσωτερικὸ ἐμπόριο ἀσχολεῖται μὲ τὴ διακίνηση τῶν προϊόντων καὶ τῶν ἐμπορευμάτων, διακινεῖ τὰ προϊόντα καὶ τὰ ἐμπορεύματα μέσα στὴ χώρα, ἐνῶ τὸ ἐξωτερικὸ ἀσχολεῖται μὲ τὶς εἰσαγωγὰς ξένων προϊόντων καὶ τὶς ἐξαγωγὰς ἐλληνικῶν προϊόντων στὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἐμπορικὲς σχέσεις μ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου.

Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα, ποὺ ἐξάγει ἡ χώρα μας, εἶναι: καπνός, λεμόνια, πορτοκάλια, σταφίδες, κρασί, σταφύλια, φρούτα, ἐλιές, σπόγγοι, θωξίτης, μάρμαρα, τσιμέντα κ.ἄ. Εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα, διάφορα μηχανήματα, αὐτοκίνητα, πετρέλαιο, καφέ, ζάχαρη, ξυλεία, κτηνοτροφικὰ προϊόντα κ.ἄ.

Ἡ ἀξία τῶν ἐμπορευμάτων, ποὺ εἰσάγονται στὴ χώρα μας, εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀξία αὐτῶν ποὺ ἐξάγονται. Στόχος τῆς οἰκονομίας μας εἶναι ν' αὐξηθοῦν οἱ ἐξαγωγές καὶ νὰ ἐλαττωθοῦν οἱ εἰσαγωγές, ἔτσι ποὺ νὰ μὴ φεύγῃ τὸ συνάλλαγμα τῆς χώρας μας στὸ ἐξωτερικόν.

4. Συγκοινωνία. Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικότερα προβλήματα, ποὺ ἔπρεπε νὰ λύσῃ ἡ χώρα μας, ἦταν καὶ τὸ πρόβλημα τῶν χερσαίων συγκοινωνιῶν. Χωρὶς καλὴ συγκοινωνία δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν μιᾶς χώρας καὶ ἡ πρόσδος. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο γιὰ τὴν Πατρίδα μας, γιατί τὸ ἔδαφός της εἶναι ὀρεινὸ καὶ πετρωδές καὶ γι' αὐτὸ ἡ κατασκευὴ δρόμων δύσκολη καὶ πολυδάπανη. Ἀντίθετα, ἀνάμεσα στὰ παράλια καὶ τὰ νησιά μας ἡ θαλάσσια συγκοινωνία εἶναι εὐκόλη.

Στὰ τελευταῖα εἴκοσι πέντε χρόνια, ἡ ὁδικὴ συγκοινωνία ἀναπτύχθηκε τόσο, ποὺ σήμερα καὶ τὰ πιὸ ἀπομακρυσμένα χωριά συνδέονται μὲ αὐτοκινητόδρομους.

Μὲ τὴν κατασκευὴ μεγάλων ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν δρόμων τὰ ἀστικά καὶ τὰ βιομηχανικὰ κέντρα συνδέονται μὲ ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς χώρας μας καὶ μὲ τὸ ἐξωτερικόν. Προγραμματίζονται καὶ κατασκευάζονται νέοι δρόμοι, ποὺ θὰ συμπληρώσουν τὸ ὁδικὸ δίκτυο τῆς χώρας. Αὐτὸ συμπληρώνεται σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐλληνικὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο.

Ἐνδιαφέρουσα ἀνάπτυξη παρουσιάζουν οἱ θαλάσσιες συγκοινωνίες. Μικρὰ καὶ μεγάλα ἐπιβατικὰ πλοῖα συνδέουν τὰ πολυάριθμα νησιά καὶ τὰ λιμάνια τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας. Εἰδικὰ πλοῖα (φέρρυ-μπώτ) ἐκτελοῦν πυκνὰ δρομολόγια στοὺς πορθμούς τῆς χώρας καὶ ἄλλα τὴ συνδέουν μὲ τὴν Ἰταλία, ἐνῶ ἀρκετὰ ὑπερωκεάνια μεταφέρουν ἐπιβάτες στὶς ἄλλες ἡπείρους. Τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Ἑλλάδας εἶναι τοῦ Πειραιᾶ (τὸ μεγαλύτερο τῆς Ἀν. Μεσογείου), τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Πατρῶν, τοῦ Βόλου, τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἄλλα.

Ἀεροπλάνα τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἀεροπορίας συνδέουν ἐπίσης τὴν Ἀθήνα μὲ τὶς κυριότερες πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Ἄλλες ἀεροπορικὲς



Τό λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ

γραμμές συνδέουν ἐπίσης τὴ χώρα μας μὲ πολλές χώρες ὅλων τῶν ἡπείρων.

5. Ἡ ἐλληνικὴ ναυτιλία ἔχει τὴν τρίτη θέση στὸν κόσμο.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια ἡ ζωὴ τους ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ συνδέθηκε στενὰ μ' αὐτή. Στὶς θάλασσες οἱ Ἕλληνες δοκίμασαν τὴν τύχη τους κι ἐγίναν τολμηροὶ καὶ ἀξιοὶ ναυτικοί, ὥστε γιὰ πολλοὺς αἰῶνες νὰ κυριαρχήσουν στὴ Μεσόγειο.

Σήμερα ἡ ἐλληνικὴ ἐμπορικὴ ναυτιλία εἶναι ἀπὸ τὶς πρῶτες στὸν κόσμο. Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα μὲ ἐλληνικὴ σημαία τὴν 1η Ἰανουαρίου 1973 ἔφταναν τὰ 2.810, μὲ συνολικὴ χωρητικότητα 20 ἑκατομμύρια κόρους περίπου. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτά, ἓνας μεγάλος ἀκόμα ἀριθμὸς ἐλληνικῶν πλοίων εἶναι μὲ ξένη σημαία.

Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα σχίζουν ὅλες τὶς θάλασσες τοῦ κόσμου μεταφέροντας ἐμπορεύματα καὶ ἡ ἐλληνικὴ σημαία διαλαλεῖ στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὸ σφρίγγος τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς.

Περισσότεροι από 100.000 "Έλληνες εργάζονται στην ελληνική ναυτιλία και το συνάλλαγμα, που έρχεται στη χώρα μας απ' αυτή, είναι πολλά εκατομμύρια δολάρια. Η ελληνική ναυτιλία είναι μία από τις σπουδαιότερες πηγές πλούτου για τους "Έλληνες και το καύχημα της Ελλάδας.

6. 'Ο τουρισμός. Χιλιάδες άνθρωποι απ' όλο τον κόσμο επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας, για να χαρούν τις φυσικές όμορφιές της, και να θαυμάσουν τα ιστορικά μνημεία της πατρίδας μας.

Οί επισκέπτες αυτοί δημιουργούν στην Πατρίδα μας ζωνή τουριστική κίνηση, που συνεχώς μεγαλώνει. Στην ανάπτυξη του τουρισμού βοήθησαν πολύ ή κατασκευή δρόμων, ή ανέγερση τουριστικών ξενοδοχείων, και γενικά ή αξιοποίηση των τουριστικών χώρων και των ελληνικών ακρογιαλιών.

'Ο τουρισμός έχει μεγάλες δυνατότητες ν' αναπτυχθῇ στην Πατρίδα μας, ώστε στο μέλλον νά γίνη μία από τις σπουδαιότερες πηγές : λούτου και προόδου.

1. Νά μάθης καλά τί σημαίνουν οί έννοιες :

α. γεωργία - γεωργική χώρα, βιομηχανία - βιομηχανική χώρα, πηγές ενέργειας, πρώτες ύλες, έμποριο, εισαγωγές - εξαγωγές, συγκοινωνιακό δίκτυο, ναυτιλία, τουρισμός, συνάλλαγμα.

2. Θα καταλάβης καλύτερα όσα έμαθης, αν σκεφτῇς και άπαντήσης στα έξης :

α. 'Ο άνθρωπος προσπαθεῖ νά βελτιώσῃ τη γῆ, ώστε νά γίνη παραγωγικότερη. Γίνεται αυτό στην πατρίδα μας και πώς;

β. Νά εξηγήσης γιατί υπάρχουν θερμοηλεκτρικά εργοστάσια στο 'Αλιθέρι, την Πτολεμαίδα, τη Μεγαλόπολη, ύδροηλεκτρικά στον 'Αχελώο κλπ.. αλουμινίου στα 'Αντίκυρα, ζάχαρης στη Θεσσαλία κλπ.

γ. Ποιές μεγάλες πόλεις της 'Ελλάδας συνδέονται με σιδηροδρομικό δίκτυο.

δ. Ποιοί πορθμοί και ποιές διώρυγες διευκολύνουν τη συγκοινωνία στην Πατρίδα μας.

ε. Ποιά είναι τὰ σπουδαιότερα τουριστικά κέντρα της 'Ελλάδας και γιατί.

στ. Γιατί ή ελληνική ναυτιλία ώφελει όλους τους "Έλληνες.

1. Κάτοικοι. Στην Ελλάδα κατοικούν από τους αρχαιότετους χρόνους (2000 π.Χ.) οι Έλληνες. Ο σημερινός πληθυσμός της χώρας είναι 8.768.641 κάτοικοι (απογραφή 1971), και η πυκνότητα 66 κάτοικοι στο τετραγωνικό χιλμ. Οι Έλληνες μιλούν την ελληνική γλώσσα, είναι χριστιανοί ορθόδοξοι κι έχουν αδιάρρηκτη εθνική ένότητα και τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα.

Οἱ Έλληνες, πού μένουν στήν Ελλάδα εἶναι ὀργανωμένοι στό ἐλεύθερο ἐλληνικό κράτος. Έξω ἀπό τήν Ελλάδα, στήν Κύπρο, τήν Τουρκία, τή Β. Ἠπειρο καί σ' ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου, ζοῦν 2,5 ἐκατ. περίπου Έλληνες. Οἱ Έλληνες αὐτοὶ ἀποτελοῦν τόν ἀλύτρωτο καί ἀπόδημο ἐλληνισμό.

2. Διοίκηση. Ο βασικός νόμος, πού ὀρίζει πῶς διοικεῖται τὸ ἐλληνικό κράτος, εἶναι τὸ Σύνταγμα. Σύμφωνα μέ τὸ ἐλληνικό Σύνταγμα τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδας εἶναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἀθήνα. Στήν Ἀθήνα ἔχουν τήν ἔδρα τους ὁ Πρόεδρος Δημοκρατίας καί ἡ Κυβέρνηση καί ἡ Βουλὴ. Ἡ Κυβέρνηση καί μέ τίς κεντρικές καί περιφερειακές ὑπηρεσίες διοικεῖ τὴ χώρα.

Γιὰ νὰ διοικῆται καλύτερα ἡ χώρα, διαιρεῖται σὲ νομοὺς καί οἱ νομοὶ σὲ δήμους καὶ κοινότητες. Ἡ διοικητικὴ αὐτὴ διαίρεση ἐξυπηρετεῖ τὴ **διοικητικὴ ἀποκέντρωση**. Ἡ διοικητικὴ ἀποκέντρωση ἔχει γιὰ σκοπὸ νὰ λύνη ἐπὶ τόπου τὰ διάφορα προβλήματα τῶν περιφερειῶν καί νὰ φέρνῃ τὸ κράτος πιὸ κοντὰ στοὺς πολίτες. Οἱ ἐνέργειες τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν συντονίζονται ἀπὸ τὸ κέντρο, δηλ. ἀπὸ τίς κεντρικές ὑπηρεσίες τῆς πρωτεύουσας.

3. Ἀστικά κέντρα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας στήν ἐποχὴ μας καί ἡ μηχανοκαλλιέργεια ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα ὁ πληθυσμὸς σ' ὅλες τίς χώρες τῆς Γῆς νὰ συγκεντρώνεται σὲ μεγάλα ἀστικά κέντρα (μεγαλοπόλεις). Τὰ ἀστικά κέντρα δημιουργοῦνται σὲ περιοχές, ὅπου εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ βιομηχανία, γιὰτὶ ἐκεῖ βρίσκουν οἱ ἄνθρωποι ἐργασία. Σ' αὐτὸ συντελεῖ ἀκόμη καί ἡ ἀστυφιλία, γιὰτὶ πολλοὶ κάτοικοι τῶν χωριῶν πιστεύουν πῶς ἡ ζωὴ στίς πόλεις εἶναι περισσότερο ἀνετὴ καὶ εὐχάριστη.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καί ἡ ἀστυφιλία εἶναι οἱ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους στὰ τελευταῖα εἴκοσι πέντε χρόνια πολλοὶ κάτοικοι τῶν

ἐπαρχιῶν μετακινήθηκαν ἀπὸ τὰ χωριά στὶς πόλεις κι ἔτσι δημιουργήθηκαν μεγάλα ἀστικά κέντρα.

Τὰ μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ Ἀθήνα, κι ὁ Πειραιάς (2.540.000 κ.) καθὼς καὶ ἡ Θεσσαλονίκη (557.000 κ.). Στὶς πόλεις αὐτὲς κατοικεῖ σήμερα περισσότερο ἀπὸ τὸ 1/3 τοῦ πληθυσμοῦ ὅλης τῆς χώρας.

Ἡ Ἀθήνα εἶναι μία ἀπὸ τὶς ὠραιότερες πόλεις τῆς Εὐρώπης. Ἑκατομμύρια ξένοι τὴν ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο, γιὰ νὰ θαυμάσουν τὰ πολυάριθμα μνημεῖα τῆς καὶ νὰ χαροῦν τὸ γαλανὸ ἀττικὸ οὐρανό.

Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι: Ἡ Πάτρα (112.000), ὁ Βόλος (88.000), τὸ Ἡράκλειο (85.000), ἡ Λάρισα (73.000), ἡ Καθάλα (47.000), οἱ Σέρρες (41.000), τὰ Γιάννινα (40.000) καὶ ἄλλες.

Ἑρώτηση:

Ποιά προβλήματα δημιουργεῖ ἡ συγκέντρωση πολλῶν κατοίκων στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα;

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

1. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὅταν ἄλλοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης βρίσκονταν σὲ πρωτόγονη κατάσταση, στὴν Ἑλλάδα ἀνθοῦσε ὁ σπουδαιότερος πολιτισμὸς τοῦ κόσμου, ὁ ἀρχαῖος κλασσικὸς πολιτισμὸς. Οἱ Ἕλληνες πρῶτοι, μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὰ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ δημιουργήματά τους, δίδαξαν στὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ δημοκρατία. Οἱ μεγαλύτεροι ποιητές, φιλόσοφοι, τραγικοί, καλλιτέχνες καὶ μεγάλοι ἄντρες τῆς ἱστορίας εἶναι Ἕλληνες. Οἱ ἀρχαῖοι ἐλληνικοὶ ναοὶ καὶ τὰ ἀγάλματα εἶναι ἄφθαστα σὲ συμμετρία κι ὁμορφιά. Ἡ ἰδέα τοῦ γνήσιου ἀθλητισμοῦ εἶναι ἐλληνικὴ (ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες).

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος μετέδωσε τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα στοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς.

Μὲ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα διαδόθηκε ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία. Οἱ Ρωμαῖοι ἀργότερα δέχτηκαν τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ κι ἔτσι δημιουργήθηκε ὁ ἐλληνορωμαϊκὸς πολιτισμὸς, ποῦ ἐγίνε ἡ βάση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἐλληνισμὸς συνέχισε τὴν πολιτιστικὴ ἐπίδραση στοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖο, μὲ τὴν ἀντίστασή του στὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων, ἐγίνε τὸ προπύργιο τῆς Εὐρώπης.

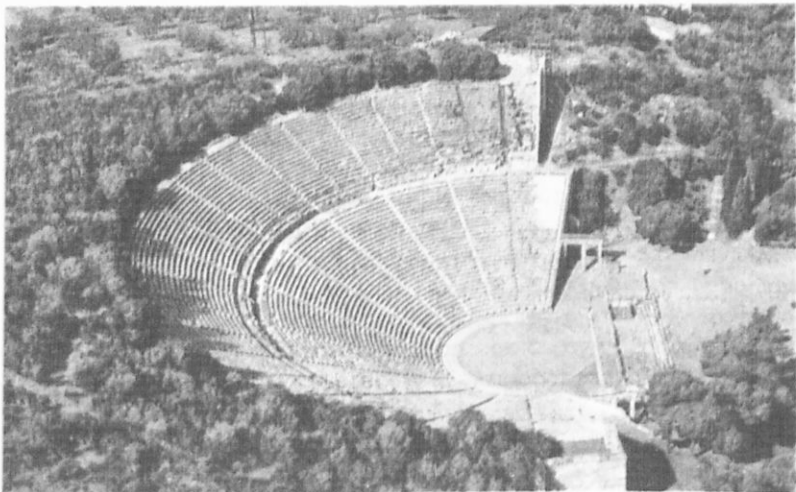
Στις αξίες του ελληνικού πολιτισμού και τα επιτεύγματα του 'Ελληνισμού στα Γράμματα και στις Τέχνες στηρίχτηκαν οι λαοί της Εύρώπης και δημιούργησαν το νεώτερο δυτικό πολιτισμό. 'Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός με τη σειρά του επηρέασε όλους τους λαούς της Γης. 'Η 'Ελλάδα λοιπόν έχει προσφέρει στην ανθρωπότητα τόσα, όσα καμιά άλλη χώρα της Γης.

Και στη νεώτερη ιστορία οι "Ελληνες συνέχισαν τους αγώνες για τα ελληνικά ιδανικά και την πολιτιστική πρόοδο. 'Η αντίσταση των 'Ελλήνων στο β' παγκόσμιο πόλεμο κατά του φασισμού και του ναζισμού κατέπληξε τον κόσμο κι έδειξε σ' όλους πώς οι "Ελληνες είναι άξιοι συνεχιστές του μεγαλείου των προγόνων τους. 'Αλλά και πολλοί "Ελληνες διαπρέπουν σήμερα στις 'Επιστήμες, τα Γράμματα και τις Τέχνες τόσο στην 'Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό.

2. 'Εκπαίδευση - Πνευματικά ιδρύματα. Χωρίς μόρφωση δεν μπορεί να υπάρξει ούτε πολιτιστική πρόοδος ούτε οικονομική. 'Η μόρφωση δίνεται συστηματικά με την εκπαίδευση που έχει σκοπό

'Ολυμπία





Θέατρο 'Επιδαύρου

ν' αναπτύξη τις πνευματικές δυνάμεις και νά καλλιεργήση έσωτερικά τὸ άτομο, γιά νά τὸ καταστήσῃ ἀξιο καὶ παραγωγικὸ μέλος μιᾶς δημοκρατικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἐκπαίδευση στὴν Ἑλλάδα διακρίνεται σὲ τρεῖς βαθμίδες. Τὴν Δημοτική, τὴ Μέση καὶ τὴν Ἀνωτάτῃ Ἐκπαίδευση. Καὶ στὶς τρεῖς βαθμίδες ἡ ἐκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, γιά νά μπορέσουν νά σπουδάσουν ὅλα τὰ ἑλληνόπουλα.

Ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευση εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλους. Στὴ Μέση Ἐκπαίδευση ἀνήκουν τὰ Γυμνάσια, οἱ Ἐμπορικὲς Σχολές, τὰ Ναυτικά Γυμνάσια καὶ ἄλλα.

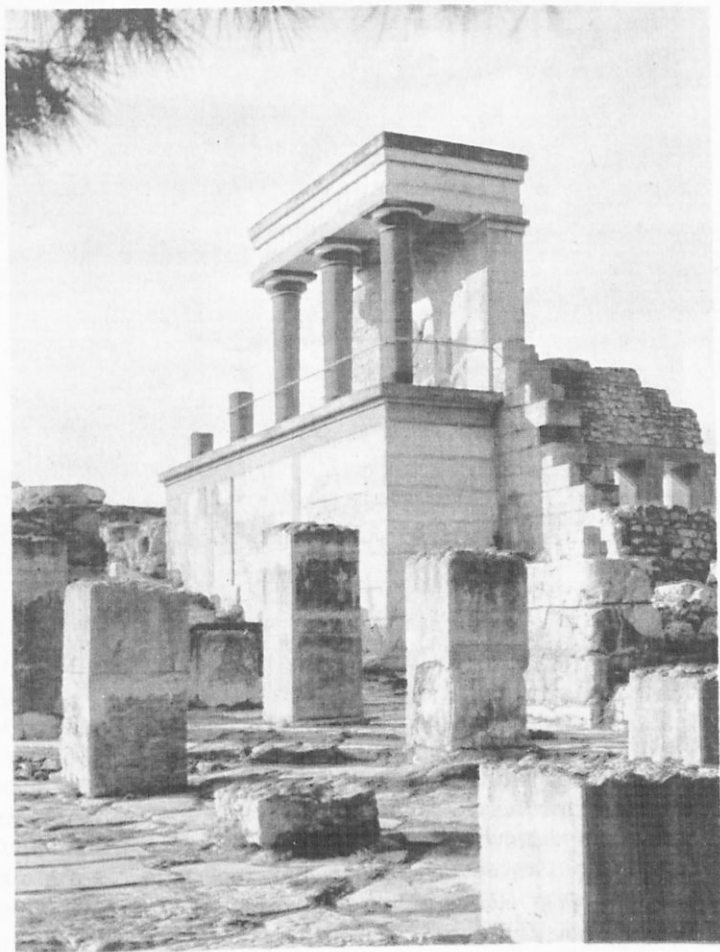
Στὴν ἀνώτερη ἐκπαίδευση ἀνήκουν οἱ Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες, οἱ ἀνώτερες Ἐπαγγελματικὲς καὶ τεχνικὲς σχολές κ.ἄ.

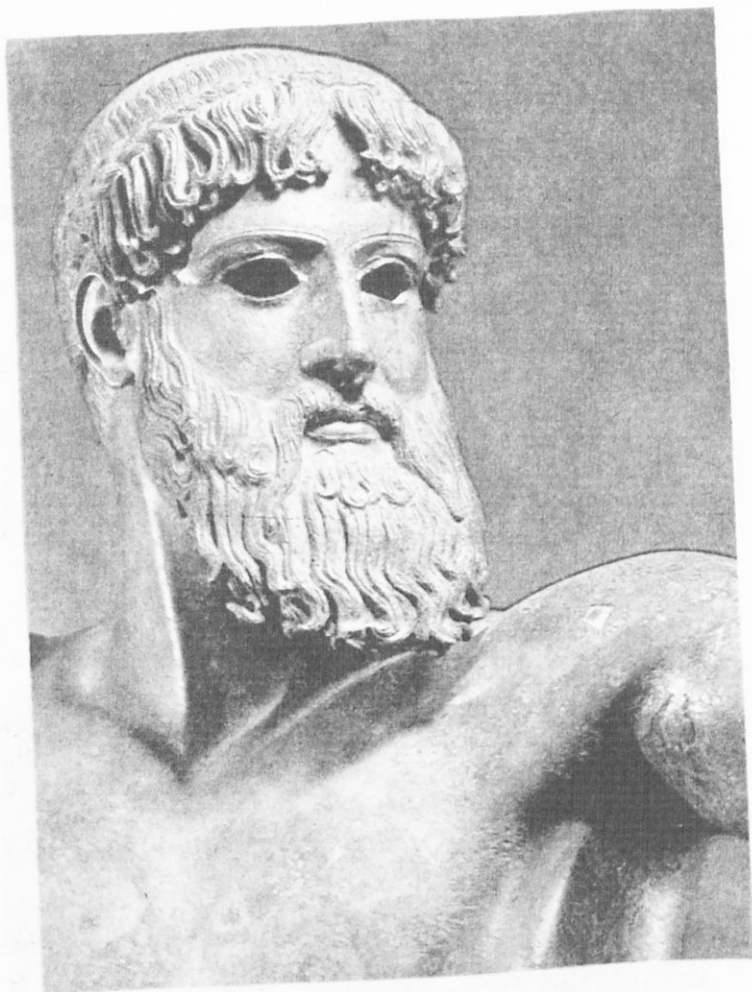
Στὴν Ἀνώτατῃ Ἐκπαίδευση ἀνήκουν τὰ Πανεπιστήμια, τὸ Πολυτεχνεῖο καὶ ἄλλες ἀνώτατες σχολές. Τὰ Πανεπιστήμια στὴν πατρίδα μας εἶναι τέσσερα. Τὸ Πανεπιστήμιο **Ἀθηνῶν**, τῆς **Θεσσαλονίκης**, τῶν **Ἰωαννίνων** καὶ τῆς **Πάτρας**.

Ἀνώτατο πνευματικὸ ἴδρυμα τῆς χώρας εἶναι ἡ **Ἀκαδημία Ἀθηνῶν**. Στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐκλέγονται μέλη ἀξιόλογοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἡ Ἀκαδημία σκοπὸ ἔχει νά βοηθῇ στὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν καλλιέργεια τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

3. Τὰ Γράμματα καὶ οἱ Καλὲς Τέχνες. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ μητέρα τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁμήρου μέχρι σήμερα, καλλιέργησαν τὰ Γράμματα, τὴν Ἐπιστὴμην καὶ τὴν Καλὴν Τέχνην. Ἡ ποίησις, τὸ θέατρο, ἡ φιλοσοφία, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἔφθασαν στὴν κλασικὴ Ἑλλάδα σὲ τέτοια ἀκμὴ, ποὺ ὁμοιά της δὲ γνώρισε ὡς τώρα ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ ποίησις, τὸ θέατρο καὶ τὰ συγγράμματα φιλοσοφίας τῶν ἀρχαίων

Κνωσός





Ποσειδῶνας

Ἑλλήνων ἀποτελέσαν ἀπὸ τότε τὴ βάση γιὰ κάθε πρόοδο. Οἱ ἀρχαῖοι ναοί, ἰδίως ὁ Παρθενώνας, καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ἐξακολουθοῦν ἀκόμα ν' ἀποτελοῦν ἀθάνατα πρότυπα γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία.

Ἡ ἀνάπτυξη αὐτὴ συνεχίστηκε γι' ἀρκετοὺς αἰῶνες καὶ σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ὑπάρχουν ἐλληνικὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης.

Τὰ Γράμματα καὶ οἱ Καλὲς Τέχνες ἀνθοῦν καὶ σήμερα στὴ χώρα μας. Πολλοὶ "Ἕλληνες ποιητές, ἐπιστήμονες καὶ καλλιτέχνες τιμοῦν τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ (Σολωμός, Παλαμᾶς, Καβάφης, Καζαντζάκης, Σεφέρης, κ.ἄ.).

Τὰ πνευματικὰ κέντρα τῆς πατρίδας μας εἶναι ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ Θεσσαλονίκη. Μὲ τὴν ἰδρυση νέων Πανεπιστημίων δημιουργοῦνται καὶ ἄλλα, ὅπως ἡ Πάτρα καὶ τὰ Γιάννινα.

Ἑρωτήσεις

- | | |
|--|--|
| 1. Γιατί τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδας εἶναι δημοκρατία; | Πατρίδα μας μεγάλη ἀστικά κέντρα; |
| 2. Τί εἶναι ἡ διοικητικὴ ἀποκέντρωση, τί σκοπὸ ἔχει καὶ πῶς πραγματοποιεῖται στὴ χώρα μας; | 4. Ποιά εἶναι τὰ πνευματικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδας; |
| 3. Γιατί δημιουργήθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ στὴν | 5. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι ἑλληνοκεντρικὸς. Γιατί; |

ΑΛΥΤΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ἀπὸ τὴν ἱστορία γνωρίζομε πῶς, ὅταν, μετὰ τὴ μεγάλη ἐπανάσταση τοῦ 1821, ἡ Ἑλλάδα ἐγίνε ἐλεύθερο κράτος, δὲν εἶχαν ἀπελευθερωθῇ ἀκόμη ὅλες οἱ ἑλληνικὲς χώρες. Χρειάστηκαν γι' αὐτὸ σκληροὶ καὶ μακροχρόνιοι ἀγῶνες.

Δυστυχῶς μέχρι σήμερα δὲν ἔχουν ἐνωθῇ μὲ τὴν Ἑλλάδα δυὸ μεγάλα τμήματα αὐτῆς ἡ Κύπρος καὶ ἡ Βόρειος Ἡπειρος. Ἡ Κύπρος εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος καὶ σ' αὐτὴ ζοῦν 420.000 περίπου Ἕλληνες. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 Τουρκικὰ στρατεύματα εἰσέβαλαν αὐθαίρετα στὸ νησί καὶ κατέλαβαν τὸ βόρειο τμῆμα τοῦ μὲ σκοπὸ τὴ διχοτόμηση. Ἐξ αἰτίας τῆς εἰσβολῆς αὐτῆς ἐδεινοπάθησε σκληρὰ ὁ Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς ἀπὸ λεηλασίες, βιοπραγίες καὶ ἄλλες βαρβαρότητες. Διακόσιες χιλιάδες περίπου κάτοικοι ἐγίναν πρόσφυγες. Ἡ Β. Ἡπειρος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀκόμη ὑποδουλωμένη στὴν Ἀλβανία καὶ σ' αὐτὴ ζοῦν πολλὲς χιλιάδες Ἕλληνες. Μολοντί τρεῖς φορές ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ νικηφόρο Ἑλληνικὸ στρατὸ (1913-1941) ὅμως δόθηκε ἀπὸ τίς μεγάλες δυνάμεις στὴν Ἀλβανία. Ὡστόσο ἀρκετὲς πόλεις ὅπως ἡ Κορυτσά, τὸ Ἀργυρόκαστρο, ἡ Χειμάρρα κ.ἄ. εἶναι ἑλληνικὲς.

ΑΠΟΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

‘Από την ‘Ιστορία γνωρίζουμε για τις άποικίες τών ‘Ελλήνων στην αρχαία εποχή και για τις ελληνικές κοινότητες του έξωτερικού στους νεώτερους χρόνους.

‘Ανάθεven οι “Ελληνες μετανάστευσαν σέ ξένες χώρες, όπου έδειξαν μεγάλη δραστηριότητα και προόδευσαν, όπως π.χ. οι μεγάλοι έθνικοί μας ευεργέτες. ‘Από τις σπουδαιότερες αιτίες της αποδημίας ήταν πρώτα τo γεγονός, ότι ή χώρα μας δέν ήταν πλούσια, και οι “Ελληνες με τo ανήσυχο έπιχειρηματικό τους πνεύμα αναζήτησαν σέ άλλες χώρες καλύτερη τύχη.

Οί “Ελληνες, που είναι εγκατεστημένοι μόνιμα στο έξωτερικό, είναι περισσότεροι από δύο εκατομμύρια και αποτελούν τόν αλύτρωτο **απόδημο έλληνισμό**. Οί περισσότεροι είναι εγκαταστημένοι στις Η.Π. της ‘Αμερικής, στον Καναδά, στην Αυστραλία και σ’ άλλες χώρες. ‘Εκτός απ’ αυτούς που έχουν εγκατασταθῆ μόνιμα στο έξωτερικό, υπάρχουν άλλοι που εργάζονται σέ ξένες χώρες, ιδιαίτερα στη Δ. Εύρώπη και κυρίως στη Δ. Γερμανία (300.000 “Ελληνες).

Οί “Ελληνες του έξωτερικού είναι οργανωμένοι σέ κοινότητες, διατηρούν ελληνικά σχολεία κι εκκλησίες, τὰ ελληνικά ἤθη και ἔθιμα και ἐπισκέπτονται συχνά την πατρίδα τους. Πολλοί απόδημοι “Ελληνες κατέχουν σπουδαίες θέσεις στις χώρες που ζουν και τιμούν τo ελληνικό όνομα.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ

‘Η πλεονεκτική γεωγραφική θέση της ‘Ελλάδας της επιτρέπει νά επικοινωνῇ εύκολα με τις χώρες της Μέσης ‘Ανατολής, της Β. ‘Αφρικής και της Ν. Εύρώπης. ‘Η ‘Ελλάδα ανήκει στο χώρο της Μεσογείου. ‘Επομένως τὰ συμφέροντα της ‘Ελλάδας βρίσκονται στις χώρες αυτές, με τις οποίες διατηρεί στενές σχέσεις. Οικονομικές, έμπορικές, πολιτιστικές, και άμυντικές.

“Ολα τὰ κράτη είναι υποχρεωμένα, αν θέλουν νά προοδεύσουν, νά διατηρούν σχέσεις όχι μόνο με τούς γειτονικούς τους λαούς, αλλά μ’ όλους τούς λαούς της Γῆς. Σ’ αυτό δέν ύστερεί ή χώρα μας. Διατηρεί διπλωματικές, έμπορικές και μορφωτικές σχέσεις μ’ όλα τὰ κράτη της Γῆς, περισσότερο όμως με τὰ κράτη της Εύρώπης, γιατί ανήκει στον ίδιο χώρο μ’ αυτά.

Για νά διατηρείται ή ειρήνη στον κόσμο και για νά υπάρχει πρόοδος, οι λαοί πρέπει νά συνεργάζονται και νά αλληλοβοηθούνται.

Για τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἱδρύσαν διάφορες ὀργανώσεις, στὶς ὁποῖες συμμετέχει καὶ ἡ Ἑλλάδα.

Ἡ Ἑλλάδα συμμετέχει :

1. Στὸν Ὀργανισμὸ Ἑνωμένων Ἐθνῶν. Ὁ Ο.Η.Ε. ἱδρύθηκε τὸ 1945 καὶ ἔχει γιὰ σκοπὸ τὴ διατήρηση τῆς εἰρήνης σ' ὅλο τὸ κόσμο. Σ' αὐτὸν ἀνήκουν ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Γῆς.

2. Στὴν Παγκόσμια Ὀργάνωση Ὑγείας. Ἡ ὀργάνωση αὕτη ἱδρύθηκε ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε. καὶ ἔχει γιὰ σκοπὸ τὴν προαγωγή καὶ διατήρηση τῆς ὑγείας σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Γῆς.

3. Στὴν Ἐκπαιδευτικὴ καὶ Ἐπιστημονικὴ Ὀργάνωση «ΟΥΝΕΣΚΟ». Ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ εἶναι ὀργάνωση τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἔχει γιὰ σκοπὸ νὰ μεταδοθοῦν τὰ φῶτα τῆς παιδείας σ' ὅλους τοὺς λαοὺς.

4. Στὸ Ν.Α.Τ.Ο. Τὸ ΝΑΤΟ εἶναι ἀμυντικὴ συμμαχία, στὴν ὁποία συμμετέχουν οἱ Η.Π.Α., ὁ Καναδὰς, ἡ Τουρκία καὶ τὰ περισσότερα κράτη τῆς Δυτ. Εὐρώπης.

5. Στὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Ἡ Ε.Ο.Κ. εἶναι οἰκονομικὴ ἔνωση τῶν περισσοτέρων κρατῶν τῆς Δυτ. Εὐρώπης καὶ ἔχει γιὰ σκοπὸ τὴν οἰκονομικὴ συνεργασία τῶν κρατῶν αὐτῶν.

6. Στὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης. Ποὺ ἔχει σκοπὸ τὴν πολιτικὴ ἔνωση τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἀσκήσεις

1. Τί πρέπει νὰ ξέρουμε γιὰ νὰ δεῖξουμε :

- α. ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔχει σπουδαία γεωγραφικὴ θέση,
- β. ὅτι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας εἶναι μεσογειακό,
- γ. ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι χώρα γεωργικὴ,
- δ. ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι γιὰ τὴ χώρα μας σπουδαία πλουτοπαραγωγικὴ πηγή καὶ
- ε. ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι τουριστικὴ χώρα.

2. Γιατί συμφέρει σὲ μιὰ χώρα νὰ ἔχη φιλικὲς σχέσεις μὲ τὰ ἄλλα κράτη καὶ νὰ ἀνήκη σὲ διεθνεῖς ὀργανώσεις ;

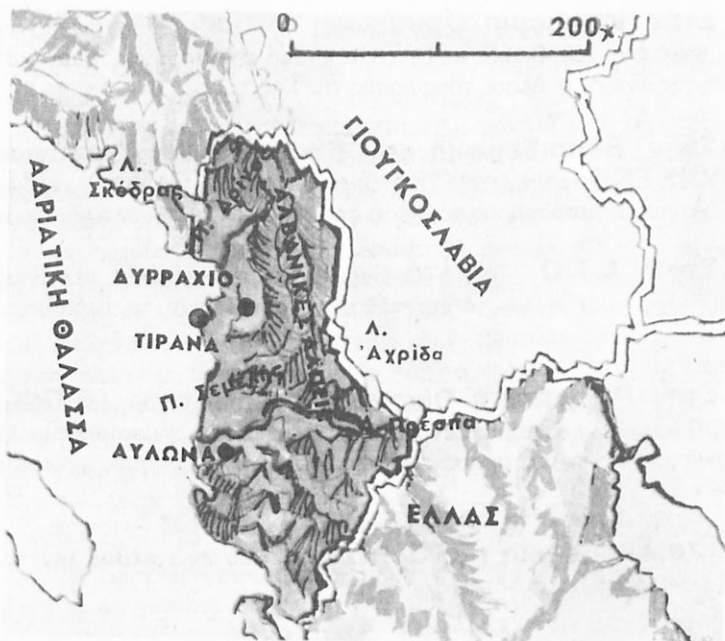


2. Η ΑΛΒΑΝΙΑ

Έκταση: 29.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 2.080.000 κ.

ΑΛΒΑΝΙΑ



Παρατήρηση στο χάρτη

1. Η 'Αλβανία βρίσκεται στη Βαλκανική χερσόνησο. Συνορεύει με την 'Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία και βρέχεται από την 'Αδριατική θάλασσα.
2. 'Ανάμεσα στην 'Αλβανία και στην 'Ιταλική χερσόνησο σχηματίζεται το στενό του 'Οτράντο. Με το στενό του 'Οτράντο η 'Αδριατική θάλασσα έχει έξοδο στη Μεσόγειο.
3. 'Η 'Αλβανία είναι μικρή και όρεινη χώρα.

1. Οί 'Αλβανοί είναι γείτονές μας. Στά βορειοδυτικά της χώρας μας και πέρα από την "Ηπειρο απλώνεται η 'Αλβανία. 'Η 'Αλβανία έχει **έκταση** μόνο 29.000 τετρ. χλμ. και **πληθυσμό** 2.080.000 κατοίκους.

'Ελεύθερο κράτος έγιναν οί 'Αλβανοί τὸ 1913, ἀφοῦ ἀπελευθερώθηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μὲ τὴν ὑποστήριξη ὅμως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων κράτησαν καὶ τὴν ἑλληνικὴ Β. "Ηπειρο.

Τὸ 1939 τὴν 'Αλβανία τὴν κατέλαβαν οί 'Ιταλοὶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ τὸ 1940 ἐπετέθηκαν κατὰ τῆς 'Ελλάδας. Στὰ βουνὰ τῆς Β. 'Ηπείρου οί "Ελληνες κατατρόπωσαν τοὺς 'Ιταλοὺς κι ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ τοὺς βορειοηπειρώτες σὰν ἀπελευθερωτές. Μετὰ τὸ 6' παγκόσμιον πόλεμον ἡ 'Αλβανία ἔγινε **σοσιαλιστικὴ** χώρα καὶ οί σχέσεις μας μ' αὐτὴ δὲν ἦταν φιλικές. Στὰ τελευταῖα ὅμως χρόνια θελιώθηκαν. Οἱ δυὸ χώρες ἀρχισαν νὰ ἔχουν ἐμπορικὲς καὶ πολιτιστικὲς σχέσεις.

Οἱ 'Αλβανοὶ δὲν ἔχουν δημιουργήσει σπουδαῖο πολιτισμό. Οἱ περισσότεροὶ εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Κατὰ τὸ θρήσκευμα οἱ μισοὶ εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι κι οἱ ἄλλοι μισοὶ μωαμεθανοί.

2. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους - Κλίμα. "Ὅπως παρατηροῦμε στὸ χάρτη, ἡ μεγαλύτερη ἐκταση τῆς 'Αλβανίας σκεπάζεται ἀπὸ βουνὰ. Τὰ βουνὰ σκεπάζουν τὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ νότιο τμῆμα τῆς χώρας καὶ ὅσο προχωροῦν στὰ δυτικά, πρὸς τὴ θάλασσα, γίνονται χαμηλότερα. Στὰ παράλια σχηματίζεται μιὰ στενὴ πεδινὴ λωρίδα. Τὸ πεδινὸ αὐτὸ τμῆμα εἶναι συνέχεια τῶν μικρῶν κοιλάδων, ποὺ σχηματίζουν οἱ ποταμοὶ **Δρίνος, Σκοῦμπος, "Αψος καὶ "Αῶς**. Λίμνες: **Πρέσπα** (τμῆμα) **"Αχρίδα, Σκόδρα**.

Τὸ κλίμα στὰ παράλια τῆς χώρας εἶναι **μεσογειακό**, ἀλλὰ ἀνθυγιεινόν, γιὰτὶ ὑπάρχουν ἐκεῖ πολλὰ ἔλη. Τὰ παράλια τῆς 'Αλβανίας, δὲν παρουσιάζουν πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό. Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶναι ὁ κόλπος τοῦ **Δρίνου**, τοῦ **Δυρραχίου** καὶ τοῦ **Αὐλώνα**. Στὸ στόμιον τοῦ κόλπου τοῦ Αὐλώνα ὑπάρχει τὸ νησί **Σάσωνα**.

Τὰ ὄρη τῆς 'Αλβανίας ἀποτελοῦν συνέχεια τῶν Δειναρικῶν "Αλπεων καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς: οἱ **"Αλβανικὲς "Αλπεῖς** καὶ τὸ νοτιοανατολικὸ καὶ νότιο τμῆμα ὁ **Μοράθας**, ὁ **Τόμαρος**, ἡ **Τρεμπεσίνα** καὶ **Νεμέρτσικα** (2.984 μ.).

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, καὶ στὰ βουνὰ τὸ κλίμα εἶναι **ἡπειρωτικό**, μὲ πολλὰς ὅμως βροχές. Γι' αὐτὸ τὰ ὄρη εἶναι κατὰφυτα ἀπὸ δάση, ἐνῶ οἱ χέρσες ἐκτάσεις σχηματίζουν πλούσιους βοσκότοπους.

3. Οί κάτοικοι της 'Αλβανίας είναι κυρίως κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Τò έδαφος της 'Αλβανίας είναι όρεινό και άγονο. Οί 'Αλβανοί ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. 'Επειδή όμως δέν υπάρχουν αρκετές καλλιεργήσιμες έκτάσεις και αυτές πού υπάρχουν δέν έχουν αξιοποιηθῇ όσο χρειάζεται και τὰ προϊόντα πού παράγουν δέν τούς έπαρκοῦν.

Στά παράλια κυρίως καλλιεργοῦνται τὰ δημητριακά, τò ρύζι, ó καπνός και όσπρια. Στά νοτιότερα παράλια υπάρχουν άμπέλια και έλαιώνες. 'Επίσης αναπτυγμένη στα παράλια είναι και ἡ άλιεία. 'Αντίθετα με τη γεωργία, αρκετά αναπτυγμένη είναι ἡ κτηνοτροφία, γιατί υπάρχουν αρκετοί και κατάλληλοι βοσκότοποι. Οί 'Αλβανοί κτηνοτρόφοι τρέφουν αίγοπρόβατα, χοίρους (γουρούνια) και βοοειδή. 'Από τὰ κτηνοτροφικά προϊόντα, πού παράγονται, αρκετά εξάγονται στο έξωτερικό. 'Επίσης από τὰ δάση οί 'Αλβανοί παίρνουν αρκετή ξυλεία.

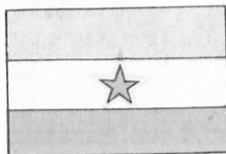
'Η βιομηχανία στην 'Αλβανία δέν είναι αρκετά αναπτυγμένη, μ' όλο πού στη χώρα υπάρχουν μικρές πετρελαιοπηγές και κοιτάσματα γαιανθράκων (κυρίως λιγνίτη), σιδήρου, χαλκού και άλλων όρυκτων.

'Η συγκοινωνία δέν είναι αρκετά αναπτυγμένη (μήκος σιδηροδρομικών γραμμών 90 χλμ.). Νόμισμα της χώρας είναι τò **λέκ**.

4. Πόλεις. 'Αφού ἡ βιομήχανία δέν έχει αναπτυχθῇ και οί περισσότεροι από τούς κατοίκους είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι, δέν υπάρχουν στην 'Αλβανία μεγάλα άστικά κέντρα. Οί περισσότεροι από τούς κατοίκους ζοῦν σέ κωμοπόλεις και σέ άπομονωμένα χωριά. Οί σπουδαιότερες πόλεις είναι : τὰ **Τίρανα (176.000 κ.)**, ἡ πρωτεύουσα της 'Αλβανίας, ἡ **Σκόδρα**, τò **Δυρράχιο**, τò **'Ελβασάν**, ἡ **Κορυτσά**, ó **Αύλωνας**, ἡ **Πρεμετή** και τò **'Αργυρόκαστρο**.

'Ασκήσεις

1. Νά ίχνογραφήσετε τò γεωφυσικό χάρτη της 'Αλβανίας.
2. Ποιές λίμνες έχει ἡ 'Αλβανία;
3. Πώς συγκοινωνεῖ ἡ 'Ελλάδα με τήν 'Αλβανία;
4. Ποιές πόλεις της 'Αλβανίας είναι έλληνικές;



ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

3. Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Έκταση: 256.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 20.500.000 κ.



Έργασίες στο χάρτη

1. Να προσδιορίσετε ποιά θέση έχει η Γιουγκοσλαβία στην Ευρώπη.
2. Να δείξετε τις χώρες, που συνορεύουν μ' αυτή.
3. Να συγκρίνετε την έκτασή της με την έκταση των άλλων βαλκανικών κρατών.

4. Να παρατηρήσετε ποιά τμήματα της Γιουγκοσλαβίας, είναι όρεινά και ποιά πεδινά.
5. Να ονομάσετε τὰ ποτάμια της και νὰ ἐξηγήσετε γιατί ρέουν σχεδὸν ὅλα πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση.

1. Ἡ Γιουγκοσλαβία ἐνώνει τὴ Βαλκανικὴ Χερσόνησο μὲ τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι τὸ μεγαλύτερο σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸ κράτος τῶν Βαλκανίων. Ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη φτάνει στὴ Μακεδονία καὶ ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα στὴν Οὐγγαρία καὶ τὴ Ρουμανία. Ἔχει ἔκταση 256.000 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 20.500.000 κατοίκους.

Ἀπὸ τὴ Γιουγκοσλαβία περνοῦν οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμές, ποὺ συνδέουν τὴ Δυτικὴ καὶ Κεντρικὴ Εὐρώπη μὲ τὶς ὑπόλοιπες βαλκανικὲς χῶρες καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ποὺ κατευθύνεται πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη, συνεχίζεται στὴ Μ. Ἀσία καὶ καταλήγει στὴ Βαγδάτη.

2. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους καὶ κλίμα. Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι ὄρεινό. Κυρίως τὸ δυτικὸ καὶ νότιο τμῆμα της. Στὰ δυτικὰ τῆς χώρας ὑψώνονται οἱ **Δειναρικές Ὄλεις** καὶ στὰ νότια οἱ ὄρεινοὶ ὄγκοι τῆς **Πίνδου** καὶ τῆς **Ροδόπης**. Οἱ ἀκτὲς τῆς Γιουγκοσλαβίας στὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα (Δαλματικὲς

Ἡ κωμόπολη τῆς Ἑρζεγοβίνης Μοστάρ



άκτες) παρουσιάζουν αρκετά πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό, με πολλούς κόλπους και πάμπολλα νησιά. Το κλίμα στις άκτες είναι γλυκό και ήπιο (μεσογειακό) και τα τοπία μαγευτικά. Γι' αυτό παρατηρείται εκεί ζωηρή τουριστική κίνηση. Χιλιάδες ξένοι επισκέπτονται κάθε χρόνο τις Δαλματικές άκτες, έτσι πού, χρόνο με το χρόνο, ή Γιουγκοσλαβία γίνεται με γοργό ρυθμό τουριστική χώρα.

Το μεσογειακό όμως κλίμα περιορίζεται μόνο στις άκτες, γιατί ή όροσειρά των Δειναρικών "Αλπεων έμποδίζει τους θερμούς και υγρούς νοτιοδυτικούς ανέμους νά προχωρήσουν και στο έσωτερικό της χώρας, όπου το κλίμα είναι ήπειρωτικό. Πεδινό είναι το θόρειο τμήμα της Γιουγκοσλαβίας, πού αποτελεί μέρος της μεγάλης ούγγρικης πεδιάδας. Το τμήμα αυτό το διασχίζει ό Δούναβης και οι παραπόταμοί του Τίσα, Δράβος, Σάβος, Δρίνας, Μοράβας και 'Αξιός. Λίμνες: Σκόδρα, 'Αχρίδα, Πρέσπα, Δοϊράνη, (τμήματα).

Στην περιοχή αυτή, έπειδή το έδαφος είναι πεδινό και ό Δούναβης πλωτός ποταμός, οι συγκοινωνίες είναι πολύ αναπτυγμένες. Στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας υπάρχουν επίσης διαβάσεις, πού επιτρέπουν την έπικοινωνία με τα λιμάνια της 'Αδριατικής, ενώ ή κοιλάδα του 'Αξιού στα νότια αφήνει για τη Γιουγκοσλαβία έξοδο προς το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Άσκηση:

Νά ίχνογραφήσετε το γεωφυσικό χάρτη της Γιουγκοσλαβίας και νά σημειώσετε τις πόλεις και τις σιδηροδρομικές γραμμές της χώρας.

3. Οικονομική εξέταση. Οι πεδινές περιοχές, πού βρίσκονται ανάμεσα στο Δούναβη και τους παραποτάμους του, καθώς και ή κοιλάδα του 'Αξιού, είναι εύφορες και κέντρα της γεωργικής παραγωγής της Γιουγκοσλαβίας. Στις περιοχές αυτές παράγονται μεγάλες ποσότητες από σιτηρά, ρύζι, θαμβάκι, πατάτες, λαχανικά και φρούτα. Στη νότια Γιουγκοσλαβία παράγονται, άκόμη, καπνός και πάπρικα (κόκκινο πιπέρι) και στις Δαλματικές άκτες σταφύλια, λάδι και φρούτα. Στις άκτες γίνεται επίσης έντατική άλιεία.

Η κτηνοτροφία είναι πολύ αναπτυγμένη σ' όλες τις περιοχές της χώρας, γιατί παράγονται εκεί άφθονες ζωτροφές και υπάρχουν μεγάλα και κατάλληλα λιβάδια. Οι Γιουγκοσλάβοι κτηνοτρόφοι τρέ-



Ντουμπρόβνικ

φουν κυρίως αίγοπρόβατα, αγελάδες, άλογα και χοίρους (γουρούνια). Άπό τά κτηνοτροφικά προϊόντα της άρκετές ποσότητες έξάγει ή Γιουγκοσλαβία στο έξωτερικό.

"Άλλη πηγή πλούτου για τή Γιουγκοσλαβία είναι τά δάση της. Μεγάλα δάση υπάρχουν κυρίως στο βορειοδυτικό τμήμα τής χώρας (Κροατία - Σλοβενία), αλλά και στις άλλες όρεινές περιοχές.

Ή Γιουγκοσλαβία είναι κυρίως γεωργική και κτηνοτροφική χώρα και οί περισσότεροι άπό τούς κατοίκους της άσχολούνται με τή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. Άλλά και ή βιομηχανία της έχει άρκετά προοδεύσει.

Ή χώρα έχει άρκετά όρυκτά, όπως σίδηρο, γαιάνθρακες, χαλκό, μόλυβδο, θωξίτη, μαγνήσιο και μικρά κοιτάσματα πετρελαίου. Τά όρυκτά της και ή ήλεκτρική ενέργεια, πού παράγεται άπό τις ύδατοπτώσεις, άποτελούν τή βάση τής γιουγκοσλαβικής βιομηχανίας.

4. Άστικά κέντρα. Τά περισσότερα και μεγαλύτερα άστικά και βιομηχανικά κέντρα τής Γιουγκοσλαβίας βρίσκονται στις βόρειες πε-

ριοχές της, γιατί εκεί τὸ ἔδαφος εἶναι περισσότερο παραγωγικὸ καὶ οἱ συγκοινωνίες εὐκόλες. Οἱ σπουδαιότερες πόλεις της :

Τὸ **Βελιγράδι** (850.000 κ.). Τὸ Βελιγράδι εἶναι ὡραία πόλη καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Γιουγκοσλαβίας. Εἶναι ἀκόμη κῶμος συγκοινωνιῶν καὶ κέντρο βιομηχανικὸ καὶ ἐμπορικὸ. Τὸ **Ζάγκρεμπ** (820.000 κ.), ἡ **Λιουμπλιάνα** (210.000 κ.), ἡ **Νίσσα**, ἐπίσης σπουδαῖα βιομηχανικὰ κέντρα καὶ συγκοινωνιακοὶ κῶμοι.

Στὶς Δαλματικές ἀκτὲς εἶναι ἡ **ΡΙέκα**, ποὺ εἶναι σπουδαῖο λιμάνι καὶ συναγωνίζεται σὲ κίνηση τὴν Τεργέστη, τὸ **Σπλίτ** καὶ τὸ **Ντουμπρόβνικ**, σπουδαῖα τουριστικὰ κέντρα, καὶ ἄλλες μικρότερες. Στὴ Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη εἶναι τὸ **Σεράγεβο** καὶ στὴ Σερβικὴ Μακεδονία τὰ **Σκόπια** καὶ τὸ **Μοναστήρι**, ἄλλοτε ἑλληνικὲς πόλεις.

5. Τὸ γιουγκοσλαβικὸ κράτος καὶ οἱ κάτοικοί του. Καθένα κράτος τῆς Εὐρώπης δὲν παρουσιάζει τόσες ἀντιθέσεις καὶ διαφορὲς στὸ τοπίο καὶ τοὺς κατοίκους, ὅσο ἡ Γιουγκοσλαβία. Στὸ βορειοδυτικὸ τῆς τμῆμα καὶ τὸ τοπίο καὶ ἡ μορφή τῶν πόλεων εἶναι ὅπως στὴν Αὐστρία, ἐνῶ στὸ βόρειο τμῆμα ἡ διαμόρφωση τοῦ ἔδαφους καὶ ἡ μορφή τῶν πόλεων θυμίζουν Οὐγγαρία. Τὶς περιοχὲς αὐτὲς κατεῖχαν ὡς τὸ 1919 οἱ Αὐστριακοί. Στὸ νότιο καὶ νοτιοανατολικὸ τμῆμα τὸ τοπίο εἶναι καθαρὰ βαλκανικὸ καὶ ἡ ὄψη τῶν πόλεων καὶ ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων μᾶς ὑπενθυμίζουν, πῶς ἐδῶ κάποτε κυριαρχοῦσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐνῶ οἱ πόλεις στὶς Δαλματικὲς ἀκτὲς μοιάζουν μὲ τὶς ἰταλικές.

Στὴ Γιουγκοσλαβία ζοῦν σήμερα οἱ Σέρβοι, ποὺ εἶναι καὶ οἱ περισσότεροι, οἱ Κροάτες, οἱ Σλοβένοι, οἱ Μαυροβούνιοι καὶ λίγοι Ἀλβανοί, Ἕλληνες καὶ Οὐγγροι.

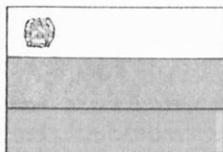
Ὅλοι αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸ ὁμοσπονδιακὸ κράτος τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ Σερβικὴ. Ἀλλὰ οἱ Κροάτες, οἱ Σλοβένοι κλπ. μιλοῦν καὶ τὴ δική τους γλῶσσα. Οἱ Σλοβένοι καὶ οἱ Κροάτες εἶναι καθολικοί, ἐνῶ οἱ Σέρβοι ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Ὑπάρχουν καὶ λίγοι μωαμεθανοί.

Ἡ Γιουγκοσλαβία ἐγίνε ἐλεύθερο κράτος, ὅπως εἶναι σήμερα, μετὰ τὸν α' παγκόσμιον πόλεμον, τὸ 1919. Ἀπὸ τὸ 1945 εἶναι σοσιαλιστικὴ δημοκρατία.

Οἱ σχέσεις τῆς πατρίδας μας μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία ἦταν πάντοτε φιλικές. Ἀπὸ τὴ Γιουγκοσλαβία ἀγοράζομε κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ πουλάμε σ' αὐτὴ ἐσπεριδοειδῆ καὶ πρῶτες ὕλες. Νόμισμα τῆς χώρας εἶναι τὸ **δηνάριο**.

Έρωτήσεις

1. Γιατί τὰ ποτάμια ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴ Γιουγκοσλαβία;
2. Γιατί τὸ Βελιγράδι εἶναι συγκοινωνιακὸς κόμβος;
3. Ποιὲς λίμνες ἔχει κοινὲς ἡ Γιουγκοσλαβία μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀλβανία;
4. Ἐάν ταξιδέψης σιδηροδρομικῶς γιὰ τὸ Μόναχο, ποιὲς γιουγκοσλαβικὲς πόλεις θὰ συναντήσης;



4. Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἔκταση: 111.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 8.500.000 κ.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ



Παρατήρηση στο χάρτη

1. Ἡ Βουλγαρία εἶναι χώρα τῶν Βαλκανίων καὶ συνορεύει μὲ τὴν Ἑλλάδα.
2. Δὲ βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα.
3. Τὸ μισὸ σχεδὸν τμήμα τοῦ ἐδάφους τῆς Βουλγαρίας εἶναι ὄρεινὸ καὶ τὸ ἄλλο μισὸ πεδινό.
4. Ὁ Δούναβης ποταμὸς χωρίζει τὴ Βουλγαρία ἀπὸ τὴ Ρουμανία.
5. Οἱ ἑλληνικοὶ ποταμοὶ Ἔβρος, Νέστος καὶ Στρυμόνας ἔχουν τὶς πηγὰς τους στὴ Βουλγαρία.

1. Θέση καὶ ἔκταση. Ἡ Βουλγαρία βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ Ρουμανία, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία κι ἀνάμεσα στὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὸν Εὐξεινο πόντο. Ἔχει **ἔκταση** 111.000 τετ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 8.500.000 κατοίκους.

Ἀπὸ τὴ Βουλγαρία περνᾷ ἡ μεγάλη καὶ σπουδαία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ **Βιέννης - Βελιγραδίου - Κωνσταντινουπόλεως - Βαγδάτης**, ἡ ὁποία ἐνώνει σιδηροδρομικῶς τὴ Δ. Εὐρώπη μὲ τὴ Μέση Ἀνατολή.

2. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους καὶ κλίμα. Ὅπως παρατηροῦμε στὸ χάρτη, ἡ Βουλγαρία χωρίζεται σὲ δυὸ φυσικὲς περιοχές. Ἡ ὄροσειρὰ τοῦ **Αἴμου** (2.373 μ.) διασχίζει τὴ χώρα στὴ μέση ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ τὴ διαιρεῖ στὴν παραδουνάβια καὶ τὴ νότια Βουλγαρία.

Ἡ βόρεια Βουλγαρία βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν Αἶμο καὶ τὸ Δούναβη, εἶναι πεδινὴ καὶ ποτίζεται ἀπὸ πολλοὺς παραποτάμους τοῦ Δούναβη. Ἀνάμεσα στὸν Αἶμο καὶ τὸν **Ἀντιαῖμο** σχηματίζεται ἡ «Κοιλὰδα τῶν **ρόδων**» (Καζανλίκ) καὶ στὰ δυτικὰ τὸ λεκανοπέδιο τῆς Σόφιας. Ἡ «Κοιλὰδα τῶν ρόδων» διαρρέεται ἀπὸ τὸν παραπόταμο τοῦ Ἐβρου **Τούντζα** καὶ εἶναι κατάφυτη ἀπὸ ροδῶνες. Ἀνάμεσα στὸν Ἀντιαῖμο καὶ τὴ Ροδόπη ἀπλώνεται ἡ κοιλάδα τῆς Φιλιππουπόλεως, ποὺ τὴ διασχίζει ὁ **Ἐβρος**. Τὸ νοτιότερο τμήμα τῆς Βουλγαρίας πιάνει ἡ Ροδόπη (2.177 μ.), ἐνῶ δυτικότερα βρίσκεται τὸ βουνὸ Ὀρβηλος (2.680 μ.).

Τὰ βουνὰ στὸ δυτικὸ καὶ νότιο τμήμα κλείνουν τὴ Βουλγαρία σὰν ἓνα ἡμικύκλιο καὶ δὲν ἀφήνουν νὰ προχωρήσουν σ' αὐτὴ οἱ νότιοι ἄνεμοι. Ἡ χώρα εἶναι ἀνοιχτὴ μόνο κατὰ τὸν Εὐξεινο Πόντο καὶ τὴν Ἀνατ. Εὐρώπη κι ἔτσι τὴν ἐπηρεάζουν πολὺ οἱ βόρειοι ἄνεμοι

κι έχει κλίμα **ήπειρωτικό**. Έπειδή όμως πέφτουν παράλληλα και πολλές βροχές, το κλίμα της Βουλγαρίας είναι εύνοϊκό για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

Στις άκτες του Ευξείνου το κλίμα είναι περισσότερο ήπιο και γλυκό και για το λόγο αυτό οι άκτες της έχουν αρκετή τουριστική κίνηση.

”Ασκηση:

Να ίχνογραφήσετε το γεωφυσικό χάρτη της Βουλγαρίας και να σημειώσετε τις σπουδαιότερες πόλεις και τις σιδηροδρομικές γραμμές, που τις ενώνουν.

3. Πλουτοπαραγωγικές πηγές. Η Βουλγαρία είναι ακόμη γεωργική και κτηνοτροφική χώρα, αλλά και η βιομηχανία της έχει κάνει τα τελευταία χρόνια σημαντική πρόοδο. Παράγει δημητριακά, βαμβάκι, καπνό (ένα από τα σπουδαιότερα προϊόντα της), ρύζι, ζαχαρότευτλα, ροδέλαιο, λαχανικά και φρούτα, καθώς επίσης κι αρκετά κτηνοτροφικά προϊόντα και ξυλεία από τα πολλά της δάση.

Η γεωργία έχει αναπτυχθή στη Βουλγαρία, και γιατί η γη στις πεδινές περιοχές είναι παραγωγική και γιατί το κλίμα είναι εύνοϊκό. Άκόμα, γιατί η καλλιέργεια γίνεται συστηματικά και με μηχανικά μέσα.

Άξιόλογη επίσης ανάπτυξη παρουσιάζει και η κτηνοτροφία, γιατί η χώρα έχει πολλούς βοσκότοπους αλλά και γιατί παράγει αρκετές ποσότητες ζωοτροφών. Οι Βούλγαροι κτηνοτρόφοι τρέφουν πρό παντός αιγοπρόβατα, αγελάδες και χοίρους (γουρούνια), ενώ πολλοί ασχολούνται με την πτηνοτροφία. Η Βουλγαρία εξάγει αρκετές ποσότητες από τα γεωργικά και κτηνοτροφικά της προϊόντα στο εξωτερικό και κυρίως στις σοσιαλιστικές χώρες.

Από όρυκτα η Βουλγαρία έχει σίδηρο, μόλυβδο, γαιάνθρακες, βωξίτη, χαλκό, και μικρά κοιτάσματα πετρελαίου. Στα όρυκτα της, στην ηλεκτρική ενέργεια, που παίρνει από τα θερμοηλεκτρικά και τα υδροηλεκτρικά έργαστάς της, στα βιομηχανικά της φυτά (βαμβάκι - ζαχαρότευτλα - καπνός), στηρίζεται η σημερινή βουλγαρική βιομηχανία που τα τελευταία χρόνια προοδεύει συνεχώς.

4. Πόλεις. Σόφια (870.000 κ.) Είναι η πρωτεύουσα της Βουλγα-

ρίας, συγκοινωνιακός κόμβος και βιομηχανικό κέντρο. **Φιλιππούπολη (Πλόβντιβ)** (220.000 κ.), **Σλίβεν, Ίάμπολη, Βάρνα και Πύργος** (Μπουργκάς), σπουδαία λιμάνια στον Εύξεινο Πόντο, **Τύρνοβο, Ρουσσούκ** και **Πλέβνα** στη βόρεια Βουλγαρία, καθώς κι άλλες μικρότερες.

5. Κάτοικοι - σχέσεις με την Ελλάδα. Οί Βούλγαροι είναι λαός μογγολικής καταγωγής κι εγκαταστάθηκαν στη Βαλκανική χερσόνησο τον 7ο μ.χ. αιώνα. Από τους "Ελληνες διδάχτηκαν τὸ χριστιανισμό και τὸν πολιτισμό. Από τὴν Ἱστορία ξέρομε πὼς οἱ "Ελληνες καὶ οἱ Βούλγαροι εἶχαν πολλὰς φορές πολέμους μεταξύ τους, γιατί θέλησαν νὰ καταπατήσουν ἑλληνικὰς περιοχάς. Στὶς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνα μας προσπάθησαν νὰ πάρουν τὴν ἑλληνικὴ Θράκη, γιὰ ν' ἀποκτήσουν ἔτσι ἔξοδο πρὸς τὸ Αἰγαῖο.

Ἐλεύθερο κράτος ἔγιναν οἱ Βούλγαροι μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ρωσίας τὸ 1878. Μὲχρι τότε στὴ νότια Βουλγαρία καὶ τὴν ἑλληνικὴ Ρωμυλία κατοικοῦσαν πολλοὶ "Ελληνες. Σήμερα κανένας "Ελληνας δὲν κατοικεῖ ἐκεῖ. Σήμερα ἔχομε καλὰς διπλωματικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις.

Οἱ Βούλγαροι μιλοῦν τὴ σλαβικὴ γλῶσσα καὶ εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι. Δὲν ἔχουν ὅμως σχέσεις μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία εἶναι αὐτοκέφαλη.

Ἀπὸ τὸ 1945, τὸ πολίτευμα τῆς Βουλγαρίας εἶναι σοσιαλιστικὴ δημοκρατία. Νόμισμα τῆς χώρας εἶναι τὸ **λέβ**.

Νὰ δικαιολογήσης:

- | | |
|---|---|
| 1. Γιατί ἡ Βουλγαρία εἶναι γεωργικὴ χώρα. | μὲ τὶς σοσιαλιστικὰς χώρες. |
| 2. Γιατί ἔχει κλίμα ἡπειρωτικό. | 4. Γιατί πολλὰς πόλεις τῆς Βουλγαρίας ἔχουν ἑλληνικά ὀνόματα. |
| 3. Γιατί ἔχει σχέσεις κυρίως | |

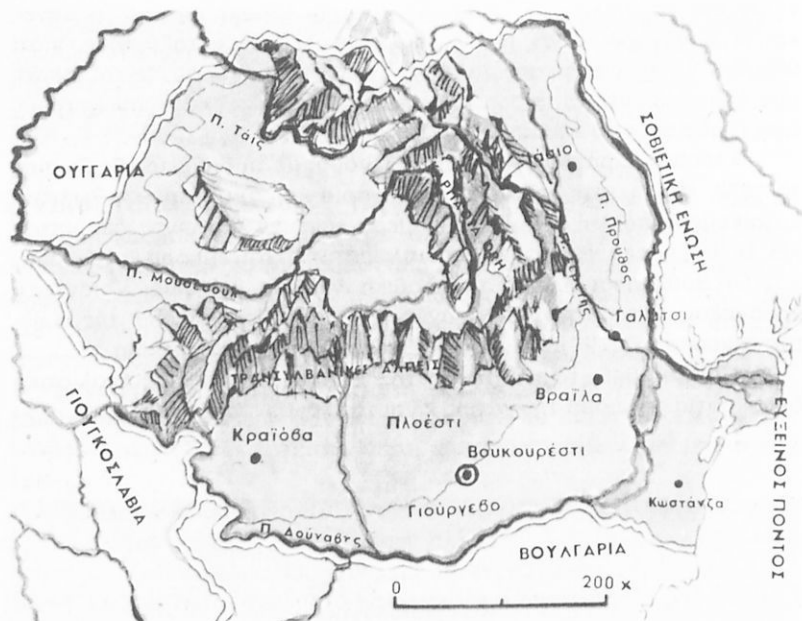


5. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Έκταση: 238.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 20.000.000

ΡΟΥΜΑΝΙΑ



Έργασίες

1. Να έντοπίσετε με τη βοήθεια του χάρτη τη θέση της Ρουμανίας στην Ευρώπη και τη Βαλκανική χερσόνησο.
2. Να δείξετε τις χώρες που συνορεύουν με τη Ρουμανία και τα ποτάμια, που αποτελούν τα φυσικά της σύνορα με τη Βουλγαρία και τη Ρωσία.
3. Η Ρουμανία έχει έκταση 238.000 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 20.000.000 κατοίκους. Να συγκρίνετε την έκταση και τον

πληθυσμό της με την έκταση και τόν πληθυσμό τών άλλων βαλκανικῶν χωρῶν.

4. Νά παρατηρήσετε τὰ φυσικά χαρακτηριστικά τῆς χώρας καί νά μάθετε τὰ βουνά, τίς πεδιάδες καί τοὺς ποταμούς της.
5. Ἡ Ρουμανία ἔχει κλίμα ἡπειρωτικό. Γιατί;

1. Ὁ Δούναβης. Εἶναι δεύτερος σὲ μήκος μετὰ τὸ Βόλγα ποταμός τῆς Εὐρώπης. Πηγάζει ἀπὸ τὸ **Μέλανα Δρυμό** τῆς Γερμανίας καί, πρὶν χυθῇ στὸν Εὐξείνιο πόντο, περνάει ἀπ' τὸ ἔδαφος ἢ τὰ σύνορα ὀχτῶ κρατῶν. Στὴ διαδρομὴ του δέχεται τὰ νερά πολλῶν παραποτάμων καί γίνεται μεγάλος καί πλωτὸς ποταμὸς μὲ πλάτος περισσότερο ἀπὸ δύο χιλιόμετρα. Προτοῦ νά μπῇ στὴ Ρουμανία, περνάει πρῶτα τὰ στενά, ποὺ σχηματίζονται ἀνάμεσα στὶς Τρανσυλθανικὲς Ὑψηλότητες καί στὸν Αἰμο, κοντὰ στὰ σύνορα Γιουγκοσλαβίας καί Ρουμανίας, καί ὕστερα μιὰ μεγάλη χαράδρα, **τὴν Σιδηρὴν Πύλην**, μὲ πλάτος μόνο 200 μέτρα. Ἐδῶ τὰ νερά του σχηματίζουν πολὺ δυνατό ρεῦμα.

Ὁ Δούναβης συνεχίζει ἀνατολικά καί πλησιάζει τὸν Εὐξείνιο πόντο. Προτοῦ χυθῇ ὅμως σ' αὐτόν, στρέφεται πρὸς τὰ βόρεια, γιατί συναντᾷ τὰ ὄρη τῆς **Δοβρουτσᾶς** καί ἔτσι δέχεται καί τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ **Προύθου**.

Ὁ Δούναβης εἶναι πλωτὸς ὡς τὴ γερμανικὴ πόλη Ρέγκενσπουργκ. Ἀπὸ ἐκεῖ διώρυγες τὸν συνδέουν μὲ τὸ Ρῆνο. Ἔτσι ἐπικοινωνεῖ μὲ ποταμόπλοια ὁ Εὐξείνιος πόντος μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ὁ Δούναβης ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴ συγκοινωνία καί τὸ ἐμπόριο. Μὲ ποταμόπλοια μεταφέρονται μεγάλες ποσότητες προϊόντα καί ἐμπορεύματα.

2. Τὰ Καρπάθια ὄρη. Τὰ Καρπάθια ὄρη (2.300 μ.) καί οἱ Τρανσυλθανικὲς Ὑψηλότητες (2.544 μ.) σχηματίζουν ἓνα τόξο. Αὐτὸ χωρίζει τὸ βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς Ρουμανίας ἀπ' τὴν πεδινὴν περιοχὴν τῆς, ποὺ βρίσκονται στὰ νότια καί στὰ ἀνατολικά αὐτῶν τῶν βουνῶν.

Τὰ Καρπάθια ὄρη ἀποτελοῦν γιὰ τὴ Ρουμανία πηγὴ πλούτου, γιατί σκεπάζονται μ' ἀπέραντα καί πυκνὰ δάση. Ἀπ' τὰ δάση αὐτὰ ὑλοτομοῦν μεγάλες ποσότητες ξυλείας. Ἡ ξυλεία μεταφέρεται στὰ χαμηλότερα μέρη μὲ τὸ ρεῦμα τῶν ποταμῶν.

Στὸ δυτικὸ καί βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς Ρουμανίας, ποὺ εἶναι πεδινό, καλλιεργοῦνται σιτάρια, καλαμπόκι, πατάτες καί λαχανικά καί στὶς πλαγιὰς τῶν βουνῶν ἀμπέλια καί πολλὰ ὀπωροφόρα δέντρα. Στὰ λιβάδια τῶν Καρπαθίων τρέφονται ἐπίσης ἑκατομμύρια γιδοπρό-

βατα, ἀγελάδες καὶ ἄλογα (ἵπποι). Στὶς περιοχὲς αὐτὲς ὑπάρχουν καὶ πλούσιες πηγὲς φυσικῶν ἀερίων, κοιτάσματα σιδήρου, θωξίτη, λιγνίτη, μολύβδου καὶ μαγειρικοῦ ἀλατιοῦ. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι: τὸ **Κλούγι** (190.000 κ.), τὸ **Σίμπιου**, ἢ **Τιμισοάρα**, τὸ **Μπράσοβο** καὶ ἄλλες μικρότερες πόλεις.

3. Βλαχία καὶ Μολδαβία. Οἱ πεδινὲς αὐτὲς περιοχὲς εἶναι οἱ πιὸ εὐφωρες τῆς Εὐρώπης. Σήμερα καλλιεργοῦνται ἐκεῖ σιτηρὰ, καλαμπόκι, θαμβάκι, καπνός, ζαχαρότευτλα, πατάτες, ὄσπρια, λαχανικά, ὀπωροφόρα δέντρα καὶ ἀμπέλια. Τὸ καλαμπόκι χρησιμοποιεῖται περισσότερο γιὰ τὴ διατροφή τῶν γουρουνιῶν καὶ τῶν ἄφθωνων πουλερικῶν, ποὺ οἱ κάτοικοι διατηροῦν σ' αὐτὰ τὰ μέρη.

Ἡ κτηνοτροφία, ὅπως καὶ ἡ γεωργία, εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη στὴ Ρουμανία. Γι' αὐτὸ καὶ πάρα πολλὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἐξάγονται σὲ ξένες χώρες.

Στὴ Βλαχία βρίσκεται ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας **Βουκουρέστι** (1.500.000 κ.) καὶ οἱ πόλεις: **Κραϊόβα**, τὸ **Γιούργεβο**, λιμάνι στὸ Δούναβη καὶ τὸ **Πλοέστι**. Στὴ Μολδαβία ἡ **Βράϊλα**, τὸ **Γαλάτσι**, τὸ

ΡΟΥΜΑΝΙΑ. Σιδηρὲς πύλες



Ίλαιο και στις ακτές του Εϋξεινου πόντου ή **Κωνσταντζα**, το σπουδαιότερο λιμάνι της Ρουμανίας. "Όλες αυτές οι πόλεις είναι και βιομηχανικά κέντρα, που συνδέονται με πυκνό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο.

Η Ρουμανία βγάζει μεγάλες ποσότητες άργου πετρελαίου, από τις τεράστιες πετρελαιοπηγές, που βρίσκονται κοντά στο Πλοέστι. Είναι η δεύτερη χώρα της Εύρωπης (πρώτη είναι η Ρωσία) σε παραγωγή πετρελαίου. Το πετρέλαιο είναι θησαυρός γι' αυτή, γιατί της αποδίνει πολλά κέρδη και καύσιμη ύλη για την ανάπτυξη της βιομηχανίας της. Βέβαια, τα βιομηχανικά της προϊόντα δεν επαρκούν ακόμα, για να καλύψουν τις ανάγκες της, αλλά με το πετρέλαιο και τα άλλα όρυκτά η Ρουμανία, από γεωργική και κτηνοτροφική χώρα, γίνεται βιομηχανική.

4. Κάτοικοι - Σχέσεις με την Ελλάδα. Οι σημερινοί κάτοικοι της Ρουμανίας δε μιλούν σλαβική γλώσσα, όπως θα περίμενε κανείς. Η γλώσσα τους μοιάζει με τη λατινική, γιατί οι Ρουμάνοι κατάγονται απ' τους Ρωμαίους, που συγχωνεύτηκαν με τους ντόπιους την εποχή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Την εποχή της ακμής του Βυζαντίου, η Βλαχία και η Μολδαβία ήταν βυζαντινές επαρχίες. Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας έξακολουθούσαν να ζούν εκεί πολλοί Έλληνες και να προοδεύουν στο εμπόριο και στα γράμματα. Άρκετοι ήγεμονες των τουρκικών αυτών περιοχών ήταν Έλληνες. Κέντρο του ελληνισμού στη Ρουμανία ήταν το Βουκουρέστι.

Μετά το 6' παγκόσμιο πόλεμο, όταν η Ρουμανία έγινε κομμουνιστική χώρα (λαϊκή δημοκρατία), όσοι Έλληνες είχαν απομείνει εκεί, αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν.

Οι σχέσεις της πατρίδας μας με τη Ρουμανία ήταν πάντοτε φιλικές. Σήμερα έχουμε διπλωματικές και εμπορικές σχέσεις.

Οι Ρουμάνοι είναι χριστιανοί ορθόδοξοι.

Άσκησης

Α' Τι πρέπει να κάμης.

1. Να ιχνογραφήσης το χάρτη της Ρουμανίας.

2. Δείξε στο χάρτη ιστορι-

κούς τόπους, που συνδέονται με τη ελληνική επανάσταση.

Β' Νὰ δικαιολογήσης τὰ ἑξῆς :

1. Γιατί ὑπάρχουν στὰ Καρπάθια ὄρη πολλὰ δάση;
2. Γιατί τὸ πετρέλαιο συντελεῖ στὴν ἀνάπτυξη τῆς Ρουμανικῆς βιομηχανίας;

Γ' Νὰ μάθης :

1. Τὶς ἔννοιες: **Πετρελαιοπηγή, πλωτὸς ποταμὸς, ποταμόπολιο καὶ**
2. Τὶς σπουδαιότερες πόλεις τῆς Ρουμανίας.



6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ (Ἀνατ. Θράκη)

Ἔκταση: 23.600 τετ.χλμ.

Πληθυσμὸς 3.000.000 κ.

Κωνσταντινούπολη





ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Έργασίες

1. Να ορίσετε τη θέση της Εύρωπαϊκής Τουρκίας σε σχέση με την Εύρωπη και την Άσία και σε σχέση με τη Μεσόγειο και τον Εύξεινο πόντο.
2. Να παρατηρήσετε πώς χωρίζεται απ' τη Μικρά Άσία.
3. Να παρατηρήσετε τη μορφολογία του εδάφους της και τα σύνορά της με την Ελλάδα.
4. Τι σας θυμίζουν τα ονόματα: Κωνσταντινούπολη, Βόσπορος, Έλλησποντος κλπ.

1. Η Ανατολική Θράκη είναι το ευρωπαϊκό τμήμα της Τουρκίας. Η Ανατολική Θράκη είναι το τμήμα της Τουρκίας, που βρίσκεται στην Εύρωπη και για το λόγο αυτό ονομάζεται Εύρωπαϊκή

Τουρκία. Έχει έκταση 23.600 τετ. χλμ. και πληθυσμό περίπου 3.000.000 κατοίκους.

Η Ευρωπαϊκή Τουρκία στο θόρειο τμήμα της και στη χερσόνησο της **Καλλίπολης** έχει μερικά χαμηλά βουνά. Η υπόλοιπη χώρα είναι πεδινή με πολλούς λόφους. Ποτίζεται από τον ποταμό **Έργινη**, που είναι παραπόταμος του Έβρου.

Το κλίμα στα νότια παράλια είναι μεσογειακό, ενώ στο υπόλοιπο τμήμα είναι ήπειρωτικό.

Η Ανατ. Θράκη είναι χώρα πλούσια. Παράγει δημητριακά, βαμβάκι, καπνό, όσπρια, λαχανικά, λάδι και φρούτα.

Η κτηνοτροφία είναι αρκετά ανεπτυγμένη, καθώς επίσης και η σηροτροφία (μεταξοσκώληκας).

2. Δαρδανέλλια - Βόσπορος. Με την Ευρωπαϊκή Τουρκία η Εύρωπη πλησιάζει τη Μικρά Ασία και χωρίζεται απ' αυτήν με τα στενά του Έλλησποντου (Δαρδανέλλια), της Προποντίδας και του Βοσπόρου. Τα θαλάσσια αυτά στενά έχουν μεγάλη οικονομική και στρατηγική σημασία, γιατί σμίγουν τη Μεσόγειο θάλασσα με τον Εύξεινο πόντο.

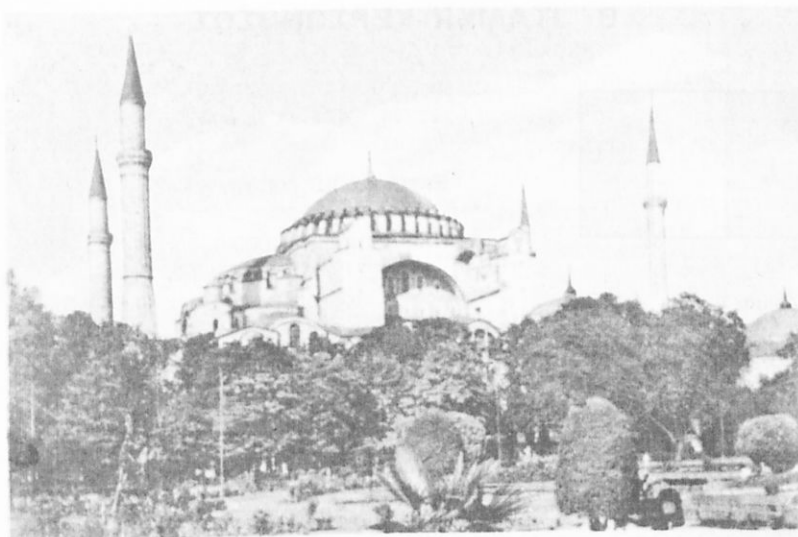
Από την Ευρωπαϊκή Τουρκία περνά και η σιδηροδρομική γραμμή, που συνδέει τη Δ. Εύρωπη με τη Μέση Ανατολή.

Το 1973 κατασκευάστηκε στο Βόσπορο μεγάλη γέφυρα, που ενώνει την Εύρωπη με την Ασία.

3. Κωνσταντινούπολη. Η Ανατολική Θράκη για χιλιάδες χρόνια ήταν χώρα ελληνική. Την αρχαία εποχή άποικοι απ' τα Μέγαρα έχτισαν, στην είσοδο του Βοσπόρου, το Βυζάντιο. Στην ίδια αυτή θέση ο Μέγας Κων/νος έχτισε την Κωνσταντινούπολη, που απ' το 330 μ.Χ. ως το 1453 ήταν η πρωτεύουσα της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Η Κωνσταντινούπολη για χίλια εκατό ολόκληρα χρόνια ήταν το κέντρο του ελληνισμού και η «βασιλίδα των πόλεων». Σ' αυτή βρίσκεται ο ναός της Αγίας Σοφίας, που είναι το θαύμα της ελληνικής αρχιτεκτονικής και το σύμβολο της ορθοδοξίας και του ελληνικού έθνους.

Στα 1453 η Κωνσταντινούπολη έπεσε στα χέρια των Τούρκων. Ολόκληρη όμως την εποχή της τουρκοκρατίας εξακολουθούσε να είναι το κέντρο του ελληνισμού και της ορθοδοξίας.

Ακόμα και σήμερα εκεί έχει την έδρα του το Οικουμενικό Πατριαρχείο.



Ἡ Ἀγία Σοφία

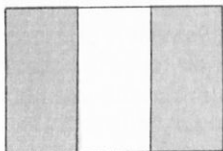
Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶναι πάρα πολύ ὠραία πόλη. Ἔχει περισσότερα ἀπὸ 2 ἑκατομμύρια κατοίκους. Εἶναι ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο, ἔχει πολλὲς φυσικὲς ὁμορφιὲς καὶ εἶναι κατάσπαρτη ἀπὸ ἱστορικὰ μνημεῖα.

Ἄλλες πόλεις εἶναι: ἡ Ἀνδριανούπολη, ἡ Ρεθαιστός, ἡ Σηλυβρία καὶ ἡ Καλλιπὼλη.

Ἀσκήσεις

1. Νὰ ἱχνογραφήσετε τὸ χάρτη τῆς Εὐρ. Τουρκίας.
2. Νὰ δικαιολογήσετε γιατί τὰ Δαρδανέλλια καὶ ὁ Βόσπορος ἔχουν μεγάλη σημασία.
3. Τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία χωρίζουν φυσικὰ σύνορα;
4. Νὰ συγκεντρώσετε πληροφορίες γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη.

Β' ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

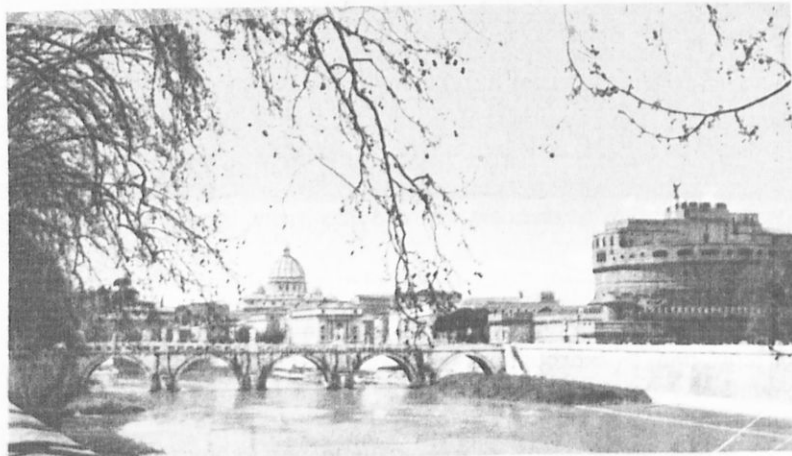


1. Η ΙΤΑΛΙΑ

Έκταση. 301.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός. 54.000.000 κ.

Ρώμη



Έργασίες

1. Να προσδιορίσετε τη θέση της 'Ιταλίας στη Μεσόγειο θάλασσα.
2. Να δείξετε στο χάρτη με ποιές χώρες συνορεύει και από ποιές θάλασσες βρέχεται.
3. Να συγκρίνετε το μήκος με το πλάτος της 'Ιταλικής χερσονήσου.
4. Ποιό τμήμα της πλησιάζει τη Βαλκανική χερσόνησο και ποιό την 'Αφρική;
5. Να παρατηρήσετε στο χάρτη τα χαρακτηριστικά της 'Ιταλικής χερσονήσου και να μάθετε τα βουνά, τις πεδιάδες, τούς πορθμούς και τα νησιά της.



ΙΤΑΛΙΑ

1. **Ἡ Ἱταλική χερσόνησος χωρίζει τὴ Μεσόγειο θάλασσα σὲ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολική.** Ἡ Ἱταλία εἶναι μιὰ μεγάλη χερσόνησος, ποὺ ἀρχίζει ἀπ' τὴς Ἀλπεῖς καὶ εἰσχωρεῖ στὴ θάλασσα. Ἐτοί ἡ Ἱταλία εἶναι καθαρὰ μεσογειακὸ κράτος.

Ἡ Ἱταλία ἔχει **ἐκτασὴ** 301.000 τετ. χλμ. καὶ **πληθυσμὸ** 54 ἑκατομῦρια κατοίκους.

2. Ἡ βόρεια Ἰταλία εἶναι περισσότερο προοδευ- μένη. Ἡ βόρεια Ἰταλία ἀποτελεῖται ἀπ' τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου καὶ

τὰ νότια τμήματα τῶν Ἀλπεων. Τὸ κλίμα στὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου εἶναι ἡπειρωτικό, γιατί εἶναι κλειστή πρὸς τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἐνῶ στίς ὄρεινές περιοχές εἶναι ἡπιο καὶ γλυκό. Αὐτὸ συμβαίνει, γιατί οἱ Ἀλπεῖς ἐμποδίζουν τοὺς βόρειους ἀνέμους νὰ φθάσουν ὡς ἐκεῖ. Τὸ ἡπιο καὶ εὐχάριστο κλίμα, οἱ πολλὲς λίμνες (**Γκάρντα, Ντὶ Κόμο, Ματζόρε** κ.ἄ) καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφία τοῦ τοπίου, δίνουν ἓνα ἰδιαίτερο χρῶμα στὴν περιοχὴ αὐτήν, ποὺ γοητεύει τοὺς πολλοὺς ξένους ἐπισκέπτες.

Οἱ Ἀλπεῖς δὲν ἀποτελοῦν πιά ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τῆς Ἰταλίας μὲ τὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη. Οἱ Ἰταλοὶ ἄνοιξαν κάτω ἀπ' αὐτές μεγάλες σήραγγες, ποὺ ἐνώνουν μὲ αὐτοκινητόδρομο καὶ σιδηρόδρομο τὴ χώρα μὲ τὴ Γαλλία, τὴν Ἑλβετία καὶ τὴν Αὐστρία.

Ἀπὸ τίς Ἀλπεῖς πηγάζουν: ὁ Πάδος, ὁ Ἀδίγης, ὁ Πιάβε καὶ ἄλλοι μικρότεροι ποταμοί. Ἀπὸ τίς προσχώσεις τῶν ποταμῶν αὐτῶν δημιουργήθηκε ἡ πεδιάδα τοῦ Πάδου καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὐφορο. Ἡ πεδιάδα τοῦ Πάδου εἶναι τὸ κέντρο τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς Ἰταλίας. Σ' αὐτὴν παράγονται μεγάλες ποσότητες σιταριοῦ, καλαμποκιοῦ, ὀσπρίων, ζαχαρότευτλων, ρυζιοῦ, φρούτων καὶ λαχανικῶν. Ἐδῶ εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ ἡ κτηνοτροφία καὶ προπάντων τῶν ἀγελάδων καὶ τῶν πουλερικῶν.

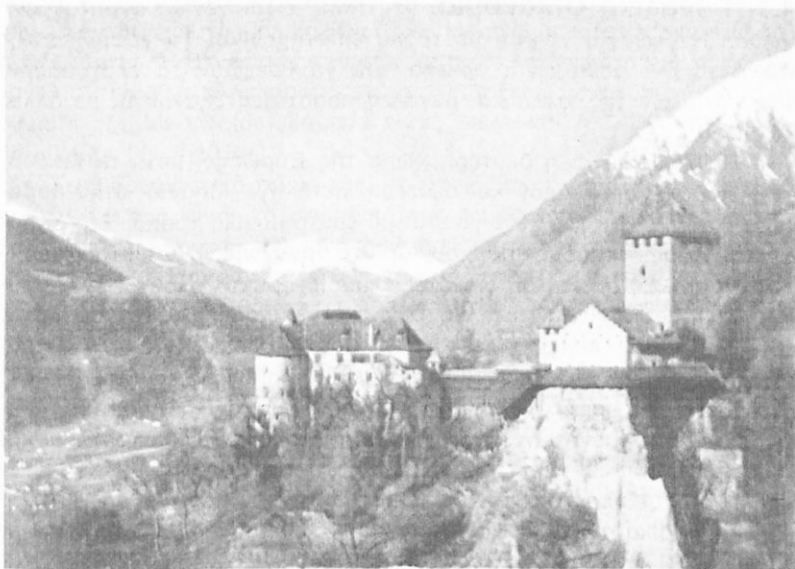
Στὴ βόρεια Ἰταλία θρῖσκονται καὶ οἱ περισσότερες βιομηχανίες τῆς χώρας. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἐργοστάσια αὐτοκινήτων, σιδηροδρόμων ἀεροπλάνων καὶ κάθε εἶδους μηχανημάτων. Ὑπάρχουν ἀκόμα ὑφαντουργεῖα, ἐργοστάσια ζάχαρης καὶ γεωργικῶν προϊόντων, μεταλλουργεῖα καὶ ἄλλα.

Τὰ ἐργοστάσια αὐτὰ κινοῦνται, τὰ περισσότερα, μὲ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, ποὺ παράγεται ἀπὸ τίς ἀφθονες ὕδατοπτώσεις τῶν Ἀλπεων καὶ ἀπὸ πηγές φυσικῶν ἀερίων, ποὺ θρῖσκονται στὴν περιοχὴ.

3. Ἡ κεντρικὴ καὶ νότια Ἰταλία. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ χερσόνησο τῶν Ἀπέννινων καὶ τὰ νησιά, **Σικελία, Σαρδηνία**, Ἐλβα καὶ ἄλλα μικρότερα.

Ὁλόκληρη τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησο διασχίζουν τὰ Ἀπέννινα ὄρη (2.914 μ.).

Τὸ κλίμα τῆς κεντρικῆς καὶ νότιας Ἰταλίας εἶναι, ὅπως καὶ τῆς Ἑλλάδας, μεσογειακὸ καὶ ἡ φύση παρόμοια μὲ τὴ φύση τῆς πατρίδας μας.



Νότιο Τυρόλο

Στις πλαγιές των Απέννινων, που δέν είναι δασωμένα, και στα νησιά τρέφονται πολλά γιδοπρόβατα, ενώ στα παραλιακά μέρη καλλιεργούνται δημητριακά, λαχανικά, έλιές, έσπεριδοειδή, άμπέλια και όπωροφόρα δέντρα. Στα παράλια αλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριών.

Στη νότια Ίταλία υπάρχουν πολλά ηφαίστεια και οί σειςμοί είναι συχνοί. Κοντά στη Νεάπολη βρίσκεται ό **Βεζούβιος**, ενώ στη Σικελία ή **Αΐτνα** και στο βόρειο μέρος αύτης σ' ένα μικρό νησί, τό **Στρόμπολι**. Τά ήφαίστεια της Ίταλίας βρίσκονται σέ ενέργεια και πολλοί τουρίστες κάθε χρόνο έπισκέπτονται τις περιοχές αυτές, για νά θαυμάσουν τό υπέροχο θέαμα.

Στό Ανατολικό τμήμα της Κεντρικής Ίταλίας βρίσκεται ή μικρή δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου (21.000 κ.).

Άσκηση

Νά ίχνογραφήσετε τό γεωφυσικό χάρτη της Ίταλίας και νά σημειώσετε τις σπουδαιότερες πόλεις της.



4. Ἡ Ἱταλικὴ Οἰκονομία. Ἡ Ἱταλία εἶναι γενικὰ ἀναπτυγμένη χώρα. Ἡ γεωργία γίνεται μὲ τρόπο ἐπιστημονικό. Τὰ γεωργικά της προϊόντα ὄχι μόνο εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ θρέψουν τὰ ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων της, ἀλλὰ καὶ μεγάλες ποσότητες ἐξάγονται σὲ ἄλλες χώρες.

Ἡ Ἱταλία εἶναι ἡ δευτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης, μετὰ τὴ Γαλλία, στὴν παραγωγή κρασιοῦ καὶ δευτέρα, μετὰ τὴν Ἰσπανία, στὴν παραγωγή λαδιοῦ. Καὶ ἡ ἀλείφια γίνεται μὲ ἐπιστημονικό τρόπο. Στὰ παράλια καὶ στοὺς ποταμούς υπάρχουν ἀρίστα ὁργανωμένα ἰχθυοτροφεῖα.

Ἡ Ἱταλία, ἂν καὶ δὲ διαθέτει πλούσιο ὀρυκτὸ πλοῦτο, ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Ἐπειδὴ δὲν ἔχει καύσιμες ὕλες, κάρβουνα, πετρέλαιο κλπ, ἐκμεταλλεύεται τὶς ὑδατοπτώσεις, γιὰ τὴν παραγωγή ἐνέργειας. Εἰσάγει ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες (κάρβουνα), πετρέλαιο καὶ πρῶτες ὕλες καὶ ἐξάγει βιομηχανικά προϊόντα. Ἰδιαίτερα ἀναπτυγμένη εἶναι στὴν Ἱταλία ἡ βιομηχανία αὐτοκινήτων καὶ ζυμариκῶν.

Ὅλγες οἱ περιοχὲς τῆς Ἱταλίας δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ἀνάπτυξη. Ἐνῶ ἡ βόρεια χώρα εἶναι γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἀναπτυγμένη καὶ οἱ ἄνθρωποι βρῖσκουν ἐργασία καὶ ζοῦν μὲ ἄνεση, ἡ νότια Ἱταλία εἶναι ἀρκετὰ καθυστερημένη, γιὰτὶ δὲν υπάρχουν ἐκεῖ μεγάλες καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις, οὔτε καὶ πολλὰ ἐργοστάσια.

5. Ἡ Ἱταλία εἶναι τουριστικὴ χώρα. Ἡ Ἱταλία ἔχει ἓνα θαυμάσιο κλίμα καὶ πολλὰ ἱστορικά μνημεῖα καὶ ἔργα τέχνης. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ τουρισμὸς εἶναι ἀναπτυγμένος. Στὴν ἀνάπτυξή του βοηθῆσαν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἱταλοί, πού κατὰλαβαν τὴ σημασία τοῦ τουρισμοῦ καὶ ἀνάπτυξαν σὲ ἀριστο βαθμὸ τὶς συγκοινωνίες, ἔχτισαν ὠραία καὶ ἄνετα ξενοδοχεῖα καὶ ἐξυπηρετοῦν μὲ προθυμία καὶ εὐγένεια τοὺς ξένους.

Ἀποτέλεσμα: Περισσότεροι ἀπὸ 15 ἑκατομμύρια τουρίστες ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο τὴν Ἱταλία καὶ ἀφήνουν μεγάλα ποσὰ συναλλαγμάτων, ἔτσι πού ὁ τουρισμὸς εἶναι γιὰ τὴ χώρα μία ἀπ' τὶς σπουδαιότερες πλουτοπαραγωγικὲς πηγές.

6. Ἀστικά κέντρα. Στὴ βόρεια Ἱταλία βρίσκονται πολλὲς καὶ μεγάλες πόλεις, γιὰτὶ τὸ ἔδαφος εἶναι παραγωγικὸ καὶ γιὰτὶ υπάρχουν ἐκεῖ πολλὰ ἐργοστάσια. Οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι: Τὸ **Τουρίνο** (1.450.000 κ.), τὸ **Μιλάνο** (1.700.000 κ.), ἡ **Βολώνια** (500.000 κ.), ἡ **Βενετία** (370.000 κ.), ἡ **Τεργέστη** (280.000 κ.) καὶ ἄλλες μικρό-

τερες. Στὸ Τουρίνο καταλήγουν οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμές, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ Γαλλία, ἐνῶ στὸ Μιλάνο ὅσες προέρχονται ἀπ' τὴν Ἑλβετία. Ἡ Βενετία εἶναι γραφικὴ πόλη καὶ γνωστὴ γιὰ τὰ πολλὰ κανάλια τῆς. Γιὰ ὁλόκληρους αἰῶνες ὑπῆρξε ἡ μεγαλύτερη ναυτικὴ δύναμη τῆς Μεσογείου. Σήμερα εἶναι, ὅπως καὶ ἡ Τεργέστη, σπουδαῖο λιμάνι τῆς Ἰταλίας.

Στὸ βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς Ἰταλίας βρίσκεται ἡ **Γένουα** (850.000 κ.). Ἡ Γένουα εἶναι τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τὴ Γένουα τὰ προϊόντα, ποὺ φθάνουν ἐκεῖ μὲ πλοία, στέλνονται μὲ τὰ τραίνα στὶς βιομηχανικὲς πόλεις τῆς βόρειας Ἰταλίας καὶ ἄλλα στὴν Ἑλβετία. Νοτιότερα βρίσκεται ἡ **Φλωρεντία** (460.000 κ.). Ἔχει πολλὰ ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ ἔργα τέχνης ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγέννησης. Στὸ κέντρο καὶ δυτικὰ τῆς χερσονήσου βρίσκεται ἡ **Ρώμη** (2.700.000 κ.), ποὺ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας. Ἡ Ρώμη, ἡ «αἰώνια πόλη», εἶναι μία ἀπ' τὶς ωραιότερες καὶ ἐνδοξότερες πόλεις τοῦ κόσμου. Ἑκατομμύρια ἄνθρωποι ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς τὴν ἐπισκέπτονται, γιὰ νὰ τὴ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ θαυμάσουν τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἔργα τέχνης, ποὺ βρίσκονται σ' αὐτήν.

Στὴ Ρώμη (τὸ **Βατικανό**) ἔχει τὴν ἔδρα τοῦ ὁ Πάπας, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Βατικανό εἶναι, ξεχωριστό, κράτος.

Βενετία





Ἐρείπια τῆς Πομπηίας· στὸ βάθος ὁ Βεζούβιος

Νοτιώτερα βρίσκεται ἡ **Νεάπολη** (1.270.000 κ.). Εἶναι τὸ δευτέρo, μετὰ τὴ Γένοα, λιμάνι τῆς Ἰταλίας. Στὰ δυτικὰ παράλια βρίσκονται οἱ πόλεις: **Ἀγκώνα, Μπάρι, Μπρίντεζι**. Στὴν Κάτω Ἰταλία καὶ τὴ Σικελία: **Ὁ Τάραντας, ἡ Μεσσήνη, τὸ Παλέρμο, ἡ Κατάνη** καὶ οἱ **Συρακοῦσες**. Ὁ Τάραντας, ἡ Κατάνη, ἡ Μεσσήνη καὶ ἄλλες πόλεις, ἦταν τὴν ἀρχαία ἐποχὴ τὰ κέντρα τῆς Μεγάλης Ἑλλάδας καὶ κέντρα ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Σῶζονται ἀκόμα καὶ σήμερα ἐλληνικὰ μνημεῖα, ὅπως ναοί, θέατρα, στάδια κλπ.

7. Οἱ Ἰταλοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ρωμαίων. Οἱ Ρωμαῖοι, ὅπως ξέρομε, ἱδρυσαν τὴ μεγάλη ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ δέχτηκαν τὸν ἐλληνικὸ πολιτισμό. Ὁ ἐλληνορωμαϊκὸς πολιτισμὸς διαδόθηκε μὲ τοὺς Ρωμαίους σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Δύσης, ποὺ βρίσκονταν τότε σὲ θάρβαρα κατὰστασι, καὶ τοὺς ἐκπολίτισε. Ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους κατάγονται οἱ Ἰταλοί, ποὺ προόδεψαν πολὺ κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς **Ἀναγέννησης**.

Οἱ σημερινοὶ Ἰταλοὶ εἶναι λαὸς φιλειρηνικός. Ἀγαποῦν τὴ μουσικὴ καὶ τὶς καλὰς τέχνες καὶ ἔκαναν μεγάλες προόδους στὰ γράμματα καὶ τὶς ἐπιστῆμες.

Τὸ 1940 τὴν Ἰταλία κυβερνοῦσαν οἱ φασίστες. Αὐτοὶ ἤθελαν νὰ κυριέψουν ὅλο τὸν κόσμον καὶ γι' αὐτὸ μᾶς κήρυξαν τὸν πόλεμον, ἀλλὰ τοὺς νικήσαμε. Σήμερα ἔχομε φιλικὲς σχέσεις καὶ ἐμπορικὲς συναλλαγές. Ἐξάγομε στὴν Ἰταλία πρῶτες ὕλες καὶ εἰσάγομε βιομηχανικὰ προϊόντα.

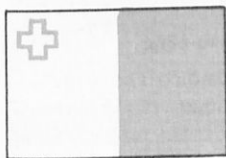
Τὸ πολίτευμα τῆς Ἰταλίας εἶναι ἡ **δημοκρατία**. Οἱ Ἰταλοὶ εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

α) Νὰ δικαιολογήσης:

1. Γιατί ἡ Ἰταλία ἔχει ἀναπτυγμένο τουρισμό;
2. Γιατί ἡ Ἑλλάδα δὲν ἐξάγει οὔτε εἰσάγει ἀπ' τὴν Ἰταλία γεωργικὰ προϊόντα;
3. Πῶς οἱ Ἰταλοὶ ἐκμεταλλεύονται τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας τους;

β) Πρέπει νὰ γνωρίζης:

1. Πῶς συνδέεται ἡ Ἰταλία μὲ τὴ Γαλλία καὶ ἄλλες χώρες σιδηροδρομικῶς, ἀτμοπολικῶς καὶ ἀεροπορικῶς;
2. Ποιές εἶναι οἱ κυριώτερες πόλεις τῆς Ἰταλίας καὶ ποιά τὰ σπουδαιότερα λιμάνια τῆς;
3. Ποιά προϊόντα εἰσάγει ἡ Ἰταλία καὶ ποιά ἐξάγει;



2. Η ΜΑΛΤΑ

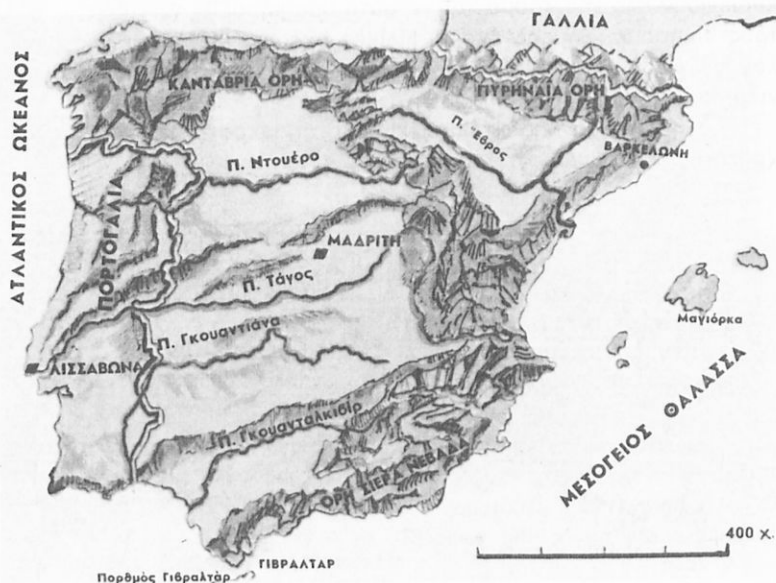
Ἔκταση: 300 τετρ. χλμ.

Πληθυσμὸς: 320.000 κ.

Στὰ νότια τῆς Ἰταλίας θρῖσκεται τὸ νησί Μάλτα. Ἡ Μάλτα ὡς τὸ 1963 ἦταν κτῆση τῶν Ἀγγλων, ποὺ τὴν εἶχαν μεταβάλλει σὲ μεγάλη ναυτικὴ βάση, γιὰ νὰ ἐλέγχουν τὴ συγκοινωνία τοῦ Ἀτλαντικοῦ μὲ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. (**Γιβραλτάρ - Μάλτα - Σουέζ - Ἀντεν**).

Σήμερα ἡ Μάλτα εἶναι μία μικρὴ ἐλεῦθερη δημοκρατία. Ἡ γεωγραφικὴ τῆς θέσις ἔχει μεγάλη στρατηγικὴ σημασία. Πρωτεύουσα τῆς Μάλτας εἶναι ἡ **Βαλέττα**. (18.000 κ.).

Γ' ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ



ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ — ΙΣΠΑΝΙΑ — ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Δραστηριότητες στο χάρτη

Παρατηρούμε τὰ ἐξῆς:

1. Ἡ Ἰβηρική χερσόνησος κατέχει τὸ νοτιοδυτικὸ τμήμα τῆς Εὐρώπης.
2. Χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀφρική μὲ τὸ Γιβραλτάρ.
3. Τὸ βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.
4. Τὸ νοτιοανατολικὸ τμήμα τῆς βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα.

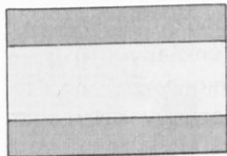
Διαπιστώνομε τὰ ἐξῆς:

1. Εἶναι τὸ πλησιέστερο στὴν Ἀφρική τμήμα τῆς Εὐρώπης.
2. Ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ μπαίνουν τὰ πλοῖα ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ στὴ Μεσόγειο καὶ τὸ ἀντίθετο.
3. Τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνιο. Στὸ τμήμα αὐτὸ βρίσκονται οἱ περισσότεροι ποταμοί.
4. Ἔχει κλίμα μεσογειακὸ καὶ δέχεται πολὺ λίγες βροχές.

5. Τò κεντρικό τμήμα τῆς χερσονήσου εἶναι ὀροπέδιο.
6. Τò μεγαλύτερο τμήμα τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι ὀρεινό. Τὰ κυριώτερα βουνά της εἶναι: τὰ **Πυρηναία** (3.405 μ.), τὰ **Καντάβρια**, τὰ **Καστηλιανὰ**, τὰ **Ἰβηρικά**, **Σιέρρα Μορένα**, καὶ **Σιέρρα Νεβάδα**.
7. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος περιλαμβάνει δύο κράτη: τὴν Ἰσπανία καὶ τὴν Πορτογαλία.
5. Σ' αὐτὸ τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικό.
6. Ἀνάμεσα στὰ ὄρη αὐτὰ σχηματίζονται κοιλάδες καὶ πεδιάδες. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι: Ὁ "**Εβρος**", ὁ **Ντουέρο**, ὁ **Τάγος**, ὁ **Γουντιάνας** καὶ ὁ **Γκουανταλκιβίρ**.

Ἔργασίες

1. Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ γεωγραφικὸ χάρτη τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.
2. Νὰ χωρίσετε τὰ κράτη της καὶ νὰ σημειώσετε τίς πόλεις.



1. Η ΙΣΠΑΝΙΑ.

Ἔκταση: 505.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 34.000.000 κ.

1. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰσπανίας. Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου ἦταν οἱ Ἰβηρες καὶ οἱ Κέλτες. Τὴν ἐποχὴ τῶν Ρωμαίων ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος ἦταν ἐπαρχία τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ γι' αὐτὸ ἡ σημερινὴ ἰσπανικὴ καὶ πορτογαλικὴ γλῶσσα μοιάζει μὲ τὴ λατινικὴ. Τὸν 8ο μ.Χ. αἰῶνα οἱ Ἀραβες πέρασαν ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ στὴν Εὐρώπη, κυρίεψαν τὴν Ἰσπανία καὶ δημιούργησαν σπουδαῖο πολιτισμό.

Στὴν ἐποχὴ τῶν ἀνακαλύψεων ἡ Ἰσπανία ἐγίνε μεγάλη ναυτικὴ δύναμη. Ἰσπανοὶ καὶ Πορτογάλοι θαλασσοπόροι ἀνακάλυψαν τὸ δρόμο

για τις 'Ινδίες και την 'Αμερική. Στη νότια 'Αμερική και την Κούβα οι 'Ισπανοί ίδρυσαν μεγάλες αποικίες και η 'Ισπανία έγινε πολύ μεγάλο αποικιακό κράτος. Σήμερα μόνο μικρές αποικίες διατηρεί.

Το 1588 οι 'Ισπανοί έχασαν την κυριαρχία στη θάλασσα και το ναυτικό τους, γιατί οι 'Αγγλοι τους νίκησαν και κατέστρεψαν το στόλο τους. Το 1704 οι 'Αγγλοι, για να ελέγχουν την ναυσιπλοΐα στο θαλάσσιο στενό, που χωρίζει την Εύρωπη απ' την 'Αφρική, κατέλαβαν το βράχο του Γιβραλτάρ, τον οχύρωσαν και τον κατέχουν ως τώρα.

Η 'Ισπανία είναι σήμερα ανεξάρτητο κράτος με πολίτευμα τη δικτατορία. Οι κάτοικοί της είναι χριστιανοί καθολικοί.

Με την 'Ισπανία διατηρούμε φιλικές σχέσεις και έμπορικες ανταλλαγές, αλλά σε μικρό βαθμό, γιατί οι δυο χώρες παράγουν τα ίδια γεωργικά προϊόντα.

2. Πλουτοπαραγωγικές πηγές. Η 'Ισπανία είναι ένα από τα φτωχότερα κράτη της Εύρωπης. Το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της είναι όρεινό και άγονο. Ο πληθυσμός της είναι μεγάλος και αυξάνεται συνέχεια, ώστε και αυτά τα σιτηρά, που παράγει η χώρα, δεν είναι αρκετά για τη διατροφή του πληθυσμού και γίνεται εισαγωγή από ξένες χώρες.

Οι 'Ισπανοί δεν έχουν αξιοποιήσει ακόμα τα άφθονα όρυκτα της χώρας τους και τις ύδατοπτώσεις, για ν' αναπτύξουν τη βιομηχανία τους. Οι γαιάνθρακες, τα σιδηρομεταλλεύματα, ο χαλκός, ο άργυρος και άλλα όρυκτα της χώρας εξάγονται σε ξένες αγορές, γιατί η ισπανική βιομηχανία δεν είναι σε θέση να τα επεξεργαστεί μόνη της, ενώ εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα. Οι συγκοινωνίες της στεριάς δεν είναι αρκετά αναπτυγμένες, ώστε να βοηθούν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Γεωργικά προϊόντα παράγει η 'Ισπανία: δημητριακά, βαμβάκι, ρύζι και προπάγτων έσπεριδοειδή, λάδι, λαχανικά και φρούτα. Εξάγει έσπεριδοειδή, φρούτα, έλιές και λάδι. Η 'Ισπανία είναι η πρώτη στον κόσμο έλαιοπαραγωγική χώρα. Με τη βοήθεια του λαδιού κονσερβοποιούνται μεγάλες ποσότητες ψαριών. Γι' αυτό η άλιεία στην 'Ισπανία είναι αρκετά αναπτυγμένη. Αναπτυγμένη είναι επίσης και η κτηνοτροφία.

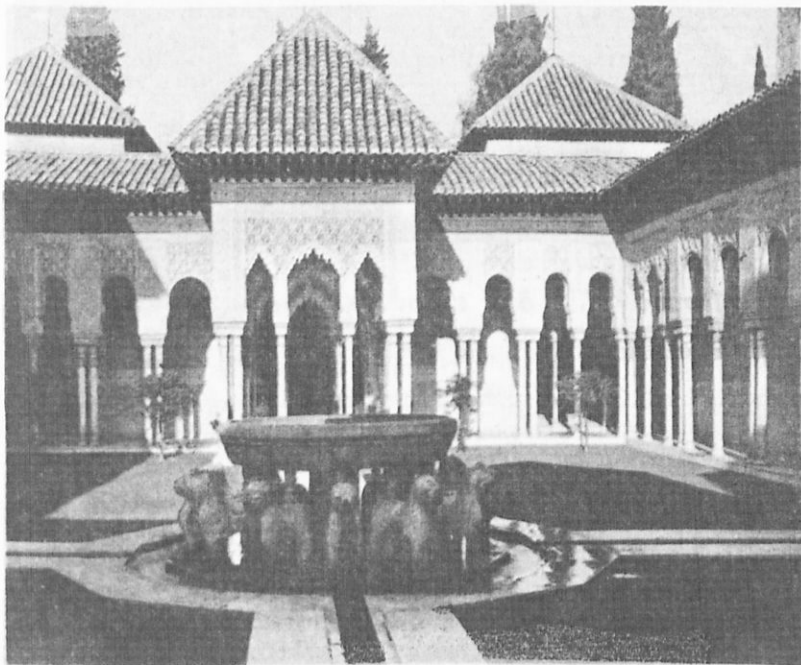
Σπουδαία πλουτοπαραγωγική πηγή για την 'Ισπανία είναι και ο τουρισμός. Τα τελευταία χρόνια η τουριστική κίνηση στη χώρα όλο και μεγαλώνει. Τα γραφικά ισπανικά παράλια στη Μεσόγειο, οι Βα-

λεαρίδες νήσοι, που ανήκουν στην Ίσπανία, τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἔργα τέχνης τῆς χώρας τραβοῦν κάθε χρόνο μεγάλο ἀριθμὸ τουριστῶν.

3. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ίσπανίας εἶναι ἡ **Μαδρίτη** (3.200.000 κ.). Στὰ παράλια τῆς Μεσογείου βρίσκεται ἡ **Βαρκελώνη** (1.700.000 κ.), τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Ίσπανίας, ἡ **Καρθαγένη** καὶ ἡ **Μαλάγα**. Στὸ νότιο τμῆμα ἡ **Κορδοῦη**, ἡ **Σεβίλλη** καὶ ἡ **Γρανάδα**, ὅπου βρίσκονται περίφημα ἀραβικὰ ἀνάκτορα καὶ ὁ **Κάδηξ**, λιμάνι στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Στὶς βορειοδυτικὲς ἀκτὲς βρίσκονται οἱ πόλεις: **Μπιλμπάου**, **Σαραντέρ**, **Ὀβιέδο** καὶ ἄλλες μικρότερες. Στὸ **Τολέδο** ἔζησε ὁ μεγάλος Ἑλληνας ζωγράφος Δομίνικος Θεοτοκόπουλος (Γκρέκο).

Στὰ ἀνατολικά τῶν Πυρηναίων, ἀνάμεσα στὴν Ίσπανία καὶ τὴ Γαλλία, βρίσκεται τὸ μικρὸ κράτος τῆς **Ἀνδόρας**.

ΙΣΠΑΝΙΑ. Τὰ ἀνάκτορα τῆς Ἀλάμπρας στὴ Γρανάδα





2. Η ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Έκταση 92.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 8.650.000 κ.

Αποψη της Λισσαβώνας



1. Ἡ Πορτογαλία δὲν εἶναι πλούσια χώρα. Ἡ Πορτογαλία, σὲ σύγκριση μὲ τὴν Ἰσπανία, εἶναι περισσότερο πεδινὴ χώρα καὶ ἔχει ἔξοδο μόνο στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Τὸ κλίμα της εἶναι ὠκεάνιο. Οἱ πολλὲς βροχές, ποὺ πέφτουν ὅλες τὶς ἐποχὲς τοῦ χρόνου, καὶ τὸ πεδινὸ ἔδαφος εὐνοοῦν τὴ γεωργία καὶ σ' αὐτὴν ἀπασχολοῦνται οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοικοὺς της.

Ἡ Πορτογαλία εἶναι γεωργικὴ χώρα. Τὰ σιτηρὰ ὅμως ποὺ θγάζει, δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐξάγει, παρ' ὅλ' αὐτά, φρούτα ἐξαιρετικῆς ποιότητος, κρασί, ἐλιές καὶ φελλό, ποὺ θγαίνει ἀπὸ ἓνα φυτὸ ὅμοιο μὲ βαλανιδιά, καθὼς ἐπίσης καὶ κονσερβοποιημένα ἴαρια. Ἡ ἀλιεία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ στὰ μεγάλα ἐργοστάσια τῆς χώρας κονσερβοποιοῦνται κυρίως σαρδέλλες καὶ τόννοι.

Ἡ χώρα διαθέτει πλούσια κοιτάσματα ὀρυκτῶν, ὅπως γαιάνθρακες, σίδηρο, μαγγάνιο, κασσίτερο, χαλκὸ καὶ ἄλλα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ὀρυκτὰ αὐτὰ ἐξάγονται στὸ ἐξωτερικόν, γιατί δὲν ὑπάρχουν τὰ κατάλληλα ἐργοστάσια. Ἀφοῦ ἡ γεωργικὴ παραγωγή δὲν εἶναι μεγάλη καὶ ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη, ἡ Πορτογαλία ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι φτωχὴ χώρα. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πολλοὶ ἀπ' τοὺς κατοίκους τῆς μεταναστεύουν κυρίως στὴ Βραζιλία, ποῦ ἦταν παλιὰ πορτογαλικὴ ἀποικία, γιὰ νὰ θροῦν ἐργασία.

2. Πόλεις - κάτοικοι. Ἡ Πορτογαλία ἔχει πολίτευμα δημοκρατικόν, οἱ δὲ κάτοικοί τῆς εἶναι χριστιανοὶ καθολικοί.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ **Λισσαβώνα** (1.600.000 κ.). Ἄλλη μεγάλη πόλη εἶναι τὸ **Πόρτο**.

Ἡ Λισσαβώνα εἶναι σπουδαῖο λιμάνι καὶ ἐμπορικὸ κέντρο. Διαθέτει ἓνα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα ἀεροδρόμια τῆς Εὐρώπης. Στὰ χρόνια τῶν ἀνακαλύψεων ἦταν τὸ σπουδαιότερο στὸν Ἀτλαντικὸ λιμάνι τῆς Εὐρώπης.

Οἱ Πορτογάλοι ὑπῆρξαν σπουδαῖοι θαλασσοπόροι καὶ κατάφεραν νὰ ἱδρῦσουν μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος. Σήμερα ἀπ' τὶς ἀποικίες αὐτὲς διατηροῦν τὴν **Ἀγκόλα** καὶ τὰ νησιά **Ἀζόρες** καὶ **Μαδέρες**.

Νὰ δικαιολογήσης:

1. Γιατί ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία δὲν εἶναι οἰκονομικὰ ἀναπτυγμένες χώρες;
2. Γιατί οἱ χώρες αὐτὲς ὑπῆρξαν κάποτε πλούσια κράτη;
3. Γιατί τὸ Γιβραλτάρ ἔχει μεγάλη σημασία;

Πρέπει νὰ γνωρίζης:

1. Πῶς χωρίζεται ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη.
2. Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα λιμάνια τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.
3. Ποιὰ προϊόντα εἰσάγει καὶ ποιὰ ἐξάγει ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία.

II. Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

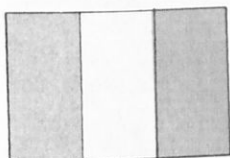


ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Παρατήρηση στο χάρτη. 2. Γενικές γνώσεις.

1. Ἡ Δυτική Εὐρώπη περιλαμβάνει ἑξι κράτη: τὴ **Γαλλία**, τὸ **Βέλγιο**, τὸ **Λουξεμβούργο**, τὴν **Ὀλλανδία**, τὴν **Μ. Βρεττανία** (Ἀγγλία), καὶ τὴν **Ἱρλανδία**.
2. Οἱ χώρες τῆς Δ. Εὐρώπης εἶναι οἱ περισσότερες πεδινές καὶ διασχίζονται ἀπὸ πολλοὺς ποταμούς, ποὺ πηγάζουν ἀπ' τὶς κεντρικὲς Ἀλπεις.

3. Οί βροχές στη Δ. Εύρώπη είναι πολλές και πέφτουν όλο το χρόνο, γιατί το κλίμα επηρεάζεται από τον Άτλαντικό ωκεανό και το ρεύμα του κόλπου του Μεξικού και είναι ωκεάνιο. Το ήπιο και υγρό κλίμα είναι εύνοϊκό για τη θάλασσα και έτσι οι καλλιέργειες δεν χρειάζονται τεχνητή άρδευση.
4. Στη Δ. Εύρώπη βρίσκονται τα μεγαλύτερα νησιά της Εύρωπης (νησιά της Βρετανίας).

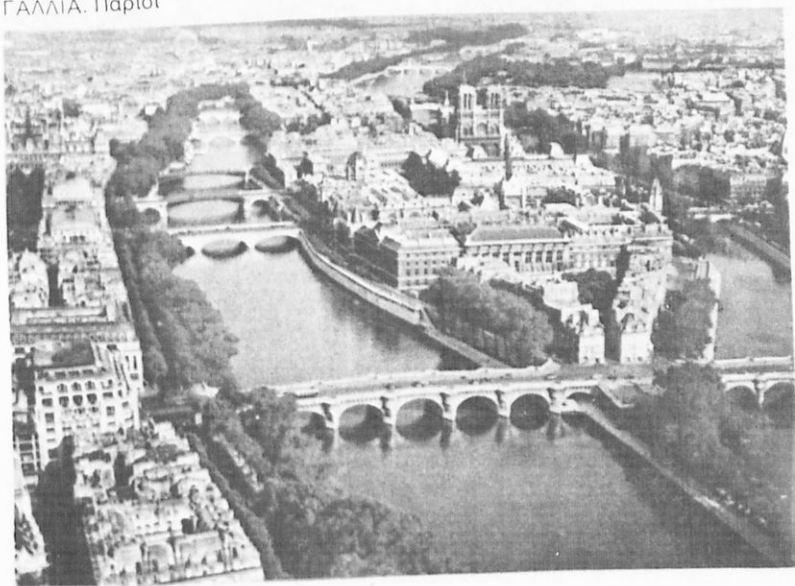


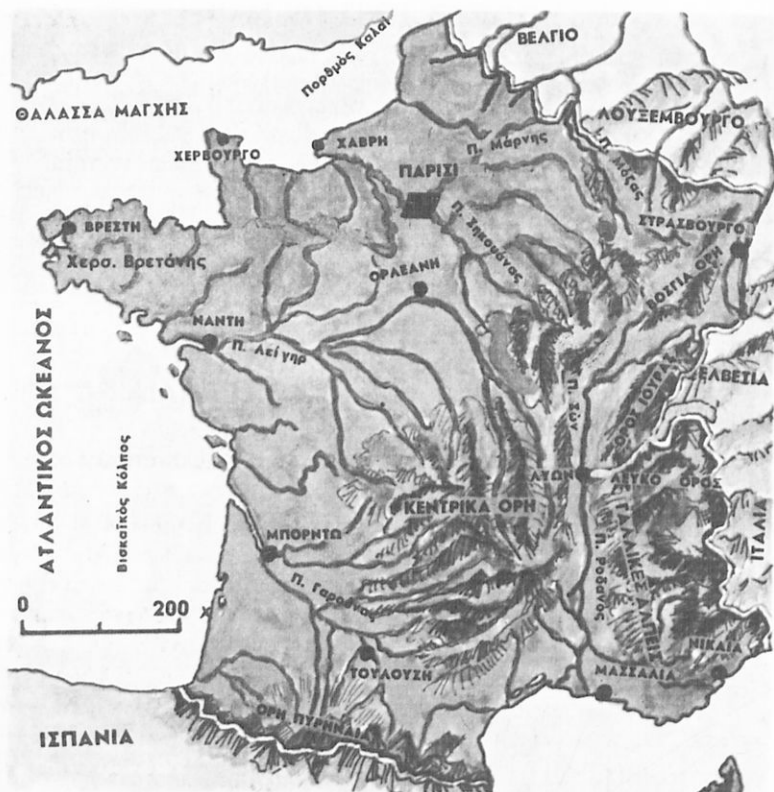
1. Η ΓΑΛΛΙΑ

Έκταση. 547.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός. 52.000.000 κ.

ΓΑΛΛΙΑ. Παρίσι





Έργασίες

1. Να ορίσετε τη θέση της Γαλλίας στην Εύρωπη.
2. Να δείξετε με ποιές χώρες συνορεύει η Γαλλία και από ποιές θάλασσες βρέχεται.
3. Να συγκρίνετε την έκταση της Γαλλίας με την έκταση των άλλων κρατών της Δυτικής και της υπόλοιπης Εύρωπης.
4. Να παρατηρήσετε τη μορφολογία του εδάφους της. Να μάθετε τα δύο ψηλότερα βουνά της, τους τέσσερις σπουδαιότερους ποταμούς της, τις δύο χερσονήσους και τα νησιά της.
5. Να δείξετε πώς χωρίζεται η Γαλλία από την Αγγλία και πώς από την Γερμανία.

Ν. ΚΟΡΙΣΚΗ

1. 'Η Γαλλία κατέχει έδαφος πεδινό και πλεονεκτική θέση.

'Η Γαλλία είναι μεγάλη χώρα. Έχει έκταση 547.000 τετ. χλμ. και πληθυσμό 52 εκατομμύρια κατοίκους. Βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση, γιατί έχει έξοδο και προς τον 'Ατλαντικό ωκεανό και προς τη Μεσόγειο θάλασσα. Έτσι η Γαλλία είναι κράτος της Δυτικής Ευρώπης, αλλά σύγχρονα και κράτος της Μεσογείου. Το κλίμα της δέχεται επιδράσεις και από τον 'Ατλαντικό ωκεανό και από τη Μεσόγειο θάλασσα. 'Η νότια Γαλλία, που βρέχεται απ' τη Μεσόγειο θάλασσα, έχει κλίμα μεσογειακό, ενώ η υπόλοιπη χώρα έχει κλίμα ωκεάνιο, γιατί είναι χώρα πεδινή και οι ύγροι άνεμοι του 'Ατλαντικού δεν εμποδίζονται να μπουν σ' αυτήν. Οι συνθήκες αυτές του κλίματος και του εδάφους ευνουούν πάρα πολύ τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

'Η Γαλλία είναι πεδινή χώρα. Κατέχει όμως και ένα μέρος από τις "Αλπεις και τα Πυρηναία.

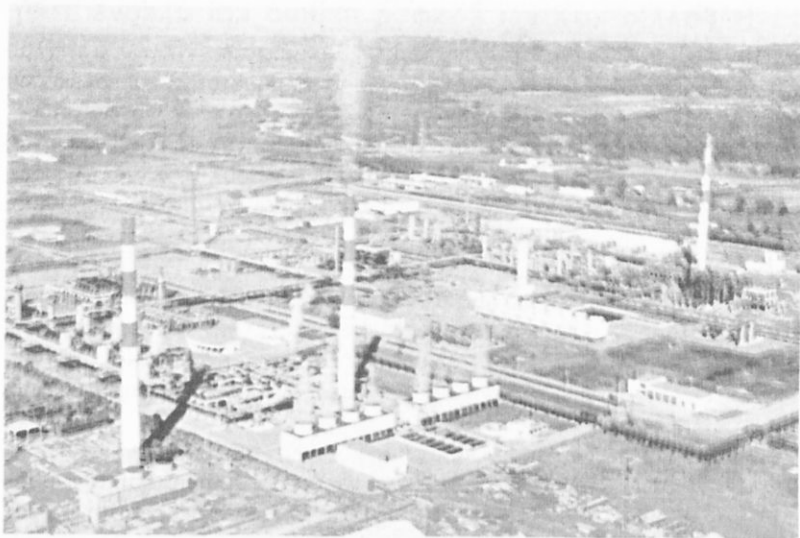
Στη Γαλλία ανήκει η ψηλότερη κορυφή των "Αλπεων και της Εύρώπης, το **Λευκό όρος** (4.810 μ.). Από τις "Αλπεις και τα Πυρηναία πηγάζουν πολλοί ποταμοί, που διασχίζουν ολόκληρη τη χώρα.

Οι ποταμοί αυτοί έχουν μεγάλη σημασία, γιατί είναι πλωτοί και διευκολύνουν την συγκοινωνία. Ο **Γαρούνας**, που χύνεται στον 'Ατλαντικό ενώνεται με διώρυγα με τη Μεσόγειο. Ο **Ροδανός** ενώνεται με διώρυγα με το **Λίγηρα** και ο **Λίγηρας** με το **Σηκουάνα** και έτσι επικοινωνούν τα δύο σπουδαιότερα λιμάνια της Γαλλίας, η **Χάβρη** στον 'Ατλαντικό και η **Μασσαλία** στη Μεσόγειο. Επίσης ο παραπόταμος του Σηκουάνα, **Μάρνης**, ενώνεται με διώρυγες με το **Μόζα** και στη συνέχεια με το Ρήνο. 'Η ποταμοπολοία συμπληρώνει το άριστο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας. 'Η Γαλλία διαθέτει μία απ' τις καλύτερες συγκοινωνίες του κόσμου.

Στη Γαλλία ανήκει και η Κορσική, πατρίδα του Μ. Ναπολέοντα.

2. 'Η Γαλλία είναι γεωργική και βιομηχανική χώρα.

'Η γεωργία στη Γαλλία είναι πολύ αναπτυγμένη, γιατί το μεγαλύτερο τμήμα του εδάφους της είναι καλλιεργήσιμο και εύφορο και το κλίμα ευνουεί την ποικιλία των καλλιεργειών. Οι Γάλλοι αγαπούν την γεωργία και ασχολούνται σ' αυτή με ζήλο και σύστημα. 'Η κτηνοτροφία ή αλιεία, ή σηροτροφία και η πτηνοτροφία είναι το ίδιο αναπτυγμένες, όπως και η γεωργία. Τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα της Γαλλίας όχι μόνον είναι αρκετά, γιά να τραφούν τα 50 εκατομμύρια των κατοίκων της, αλλά και μεγάλες ποσότητες εξάγονται σε άλλες χώρες, ενώ εισάγονται βαμβάκι, ρύζι, καφές κλπ.



ΓΑΛΛΙΑ. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις στην Τουλούζη

Ἡ Γαλλία παράγει: δημητριακά, πατάτες, ὄσπρια, ζαχαρότευτλα, καπνό, μετάξι, λαχανικά, φρούτα, λάδι, περίφημα τυριά, βούτυρο, κρέατα καὶ προπάντων κάθε εἶδος ἐκλεκτά κρασιά (σαμπάνια).

ΓΑΛΛΙΑ. Συγκομιδὴ σταφυλῶν



Ἡ Γαλλία δὲν ἔχει πολλὰ ὀρυκτὰ καὶ κυρίως πετρέλαιο καὶ γαιάνθρακες. Ἐχει ὅμως μεγάλες ποσότητες σιδήρου καὶ βωξίτη. Μὲ βάση τὰ ὀρυκτὰ αὐτὰ καὶ ἄλλες πρῶτες ὕλες, ποὺ εἰσάγει ἀπὸ ξένες χώρες, ἀνέπτυξε σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴ βαρὶὰ καὶ ἐλαφριά βιομηχανία.

Ὑπάρχουν στὴ χώρα βαριεὲς βιομηχανίες, χαλυβουργεῖα, ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων, ὀπλῶν καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν μηχανημάτων καὶ συσκευῶν. Μεγάλες ποσότητες ἀπ' τὰ προϊόντα αὐτὰ ἐξάγονται στοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ ἀξία τῶν προϊόντων, ποὺ ἐξάγει ἡ Γαλλία, εἶναι μεγαλύτερη ἀπ' τὴν ἀξία ἐκείνων, ποὺ εἰσάγει.

Ἡ Ἑλλάδα εἰσάγει ἀπ' τὴ Γαλλία αὐτοκίνητα, μηχανήματα, ὅπλα καὶ ἄλλα βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει σ' αὐτὴν καπνὸ, καὶ πρῶτες ὕλες.

3. Τὸ Παρίσι εἶναι τὸ κέντρο τῆς Γαλλίας. Τὸ Παρίσι εἶναι χτισμένο πάνω στὶς ὄχθες τοῦ Σηκουάνα. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ὡραιότερες πόλεις καὶ θεωρεῖται τὸ πνευματικὸ κέντρο τοῦ κόσμου. Στὸ Παρίσι ὑπάρχουν περίφημα ἀνάκτορα, ναοί, μουσεῖα, ὅπως τὸ **Λοῦβρο**, καὶ πολλὰ ἀξιοθέατα. Σήμερα ἡ πόλη μαζί μὲ τὰ προάστια ἔχει 8 ἐκατομμύρια κατοίκους καὶ εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Εὐρώπης. Διαθέτει πυκνὴ ὁδική, σιδηροδρομικὴ καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία καὶ συνδέεται μὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς οἰκουμένης. Τὸ Παρίσι εἶναι, ἐπίσης, τὸ κέντρο τῆς τουριστικῆς κίνησης τῆς Γαλλίας. Ἐκατομμύρια ἄνθρωποι ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο κάθε χρόνο ἐπισκέπτονται τὴν πόλη καὶ τὴν ὑπόλοιπὴ χώρα, καὶ ἰδίως τὰ παράλια τῆς στὴ Μεσόγειο. Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ **Λυών** (900.000 κ.), ἡ **Μασσαλία** (800.000 κ.), ποὺ στὴν ἀρχαιότητα ἦταν ἀποικία τῶν Ἑλλήνων, τὸ **Μπορντώ** (460.000 κ.), ἡ **Νάντη**, ἡ **Βρέστη**, ἡ **Χάβρη**, τὸ **Χερβούργο**, ἡ **Ὁρλεάνη**, τὸ **Στρασβούργο**, ἡ **Τουλούζη**, ἡ **Νίκαια** καὶ ἄλλες μικρότερες. Στὰ σύνορα Γαλλίας καὶ Ἰταλίας θρῖσκεται τὸ κρατὶδιο τοῦ **Μονακό**.

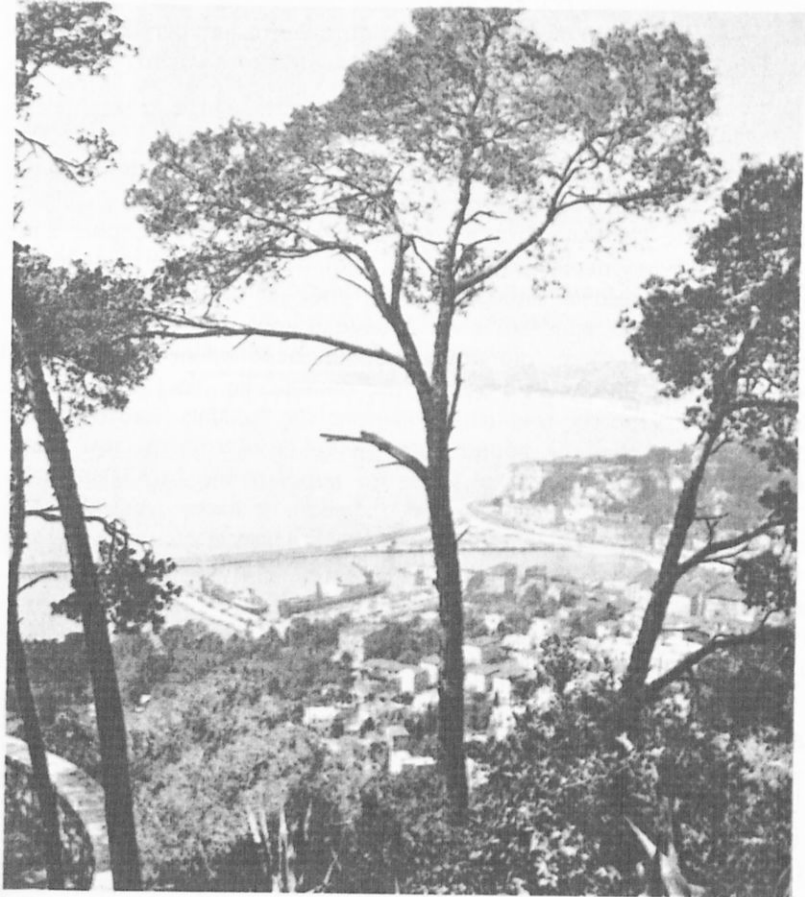
4. Κάτοικοι. Ἡ Γαλλία ὡς τὸ 6' παγκόσμιο πόλεμο ἦταν μιὰ ἀπ' τὶς Μεγάλες Δυνάμεις τοῦ κόσμου καὶ μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος, μὲ τὶς περισσότερες κτήσεις στὴν Ἀφρικὴ. Σήμερα, ἂν καὶ οἱ κτήσεις τῆς εἶναι ἐλάχιστες, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μεγάλη δύναμη στὴν Εὐρώπη.

Οἱ Γάλλοι εἶναι πολιτισμένοι λαὸς καὶ ἔκαμαν μεγάλες προόδους στὰ γράμματα, τὶς ἐπιστῆμες καὶ τὶς τέχνες. Στὴ νεώτερη ἱστορία ἡ γαλλικὴ ἐπανάσταση κατοχύρωσε τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὶς ἀξίες τῆς δημοκρατίας. Πολλοὶ μεγάλοι ἄντρες τῆς ἱστορίας ἦταν Γάλλοι. Στὰ πανεπιστήμιά της σπουδάζουν πολλοὶ ξένοι.

Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα εἶναι μία ἀπὸ τὶς διεθνεῖς γλῶσσες.

Στὸ **θρήσκευμα** οἱ Γάλλοι εἶναι καθολικοὶ χριστιανοί. **Πολίτευμα** τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ δημοκρατία. Οἱ σχέσεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλλάδας ἦταν καὶ εἶναι φιλικές.

Ἡ Νίκαια στὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου

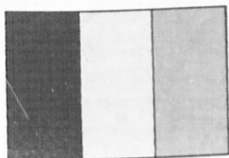


Νά δικαιολογήσης τὰ ἐξῆς :

1. Γιατί συμφέρει σὲ μιὰ χώρα νὰ εἶναι, ὅπως ἡ Γαλλία, καὶ γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ.
2. Γιατί οἱ σπουδαιότερες πόλεις τῆς Γαλλίας εἶναι χτισμένες ἐπάνω στοὺς ποταμούς της.
3. "Όταν τὰ προϊόντα, πού ἐξάγει μιὰ χώρα, ὅπως ἡ Γαλλία, ἀξίζουν περισσότερο ἀπ' αὐτὰ πού εἰσάγει, εἶναι φτωχὴ ἢ πλούσια ἡ χώρα αὐτὴ καὶ γιατί;

Ἀπάντησε στὰ παρακάτω :

1. "Αν στείλῃς μὲ τὸ ταχυδρομεῖο σ' ἓνα φίλο σου στὸ Παρίσι χρήματα, θὰ τὰ λάβῃ σὲ δραχμὲς, σὲ δολάρια, σὲ μάρκα ἢ σὲ φράγκα;
2. Ποιὸ ἀριστούργημα τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς θρίσκεται στὸ Λοῦβρο;
3. Ποιοὶ εἶναι οἱ δύο δρόμοι, πού μπορεῖ, νὰ ἀκολουθήσῃ ἓνα πλοῖο ἀπὸ τὴ Μασσαλία, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ Παρίσι;



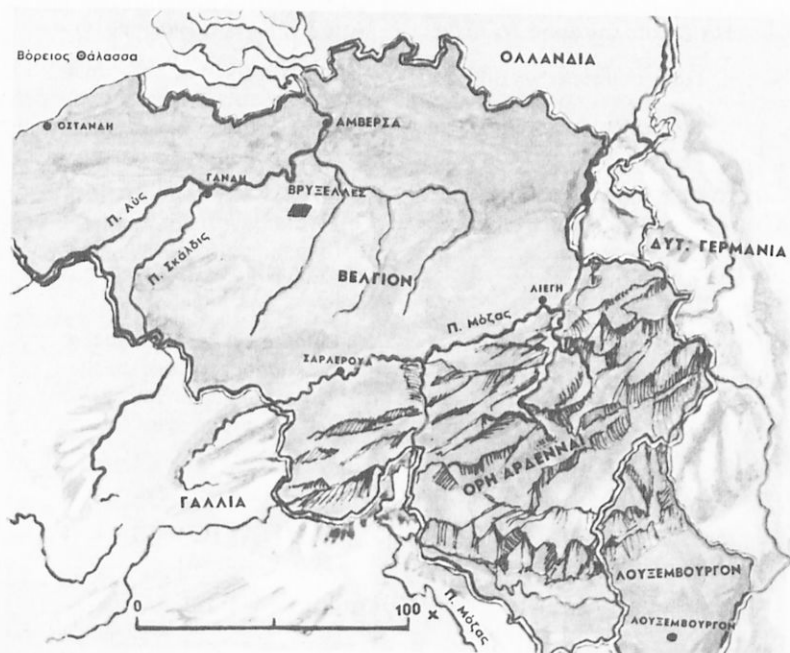
2. ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ

Ἔκταση: 31.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμὸς: 9.600.000 κ.

Βρυξέλλες





ΒΕΛΓΙΟ, ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Έργασίες

1. Να προσδιορίσετε με τη βοήθεια του χάρτη σας τη θέση του Βελγίου.
2. Να παρατηρήσετε τη μορφολογία του εδάφους. Να συγκρίνετε το νοτιοανατολικό τμήμα του Βελγίου με το βορειοδυτικό και τις άκτές του με τις άκτές της Όλλανδίας.
3. Να δείξετε από πού πηγάζουν και πού χύνονται οι ποταμοί του Βελγίου **Σκάλδης** και **Μόζας**.
4. Να δικαιολογήσετε γιατί το Βέλγιο έχει κλίμα ωκεάνιο.
3. Να ιχνογραφήσετε το χάρτη του Βελγίου μαζί με το χάρτη του Λουξεμβούργου και της Όλλανδίας.

1. Το Βέλγιο είναι πυκνοκατοικημένη χώρα. Το Βέλγιο βρίσκεται ανάμεσα στη Γαλλία, Γερμανία, Όλλανδία, στο Λουξεμβούργ-

γο και στη βόρειο θάλασσα. Είναι χώρα πεδινή και μόνο το νοτιοανατολικό τμήμα της σκεπάζεται με χαμηλά βουνά ('Αρδέννες 669 μ.).

Έχει **έκταση** 31.000 τετ. χλμ. και **πληθυσμό** 9.600.000 κατοίκους. Σε κάθε τετ. χιλιόμετρο κατοικούν στο Βέλγιο 316 άνθρωποι. Αυτό σημαίνει, πώς το Βέλγιο είναι πλούσια χώρα.

2. Το Βέλγιο είναι βιομηχανική χώρα. Το Βέλγιο είναι μία από τις πλουσιότερες χώρες της Ευρώπης, γιατί έχει πολλά ορυκτά και μεγάλη βιομηχανία. Το υγρό και ήπιο ωκεάνιο κλίμα της χώρας ευνοεί, τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Το Βέλγιο παράγει: δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα, λινάρι, καπνό, λουλούδια, λαχανικά, βούτυρο, γάλα και κρέας. Τα προϊόντα αυτά προορίζονται, κυρίως, για την εγχώρια κατανάλωση, ενώ τα σιτηρά δεν έπαρκοιεν και γι' αυτό γίνεται εισαγωγή από άλλες χώρες.

Το Βέλγιο διαθέτει άριστη βιομηχανία και είναι ένα από τα βιομηχανικότερα κράτη του κόσμου. Αυτό το όφειλει στα πλούσια άνθρακωρυχεία και το άφθονο σίδηρο, που κρύβει το έδαφός της. Μέχρι το 1960 ήταν μεγάλη αποικιακή δύναμη στην 'Αφρική (Βελγικό Κογκό), απ' όπου έπαιρνε και παίρνει ακόμα βαμβάκι, ελαστικό, χαλκό, σιδηρομεταλλεύματα, διαμάντια και άλλα.

Στη βιομηχανία του, που παράγει χάλυβα, μηχανήματα, ατμομηχανές, διάφορα όχηματα, όπλα, έργαλεία, ύφασματα και άφθονα άλλα προϊόντα, εργάζονται εκατομμύρια άνθρωποι. 'Ανάμεσα σ' αυτούς πολλοί ξένοι και Έλληνες. Τα βιομηχανικά προϊόντα του Βελγίου εξάγονται σ' όλες τις χώρες του κόσμου.

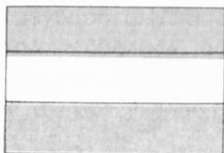
3. Κάτοικοι - Πόλεις. Στο Βέλγιο κατοικούν δύο λαοί: οι Φλαμανδοί και οι Βαλλόνοι. Οι Φλαμανδοί είναι γερμανικής καταγωγής και μιλούν τη φλαμανδική γλώσσα, ενώ οι Βαλλόνοι είναι γαλλικής καταγωγής και μιλούν τη γαλλική. Οι Βέλγοι είναι καθολικοί χριστιανοί. 'Υπάρχουν και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα του Βελγίου είναι η συνταγματική βασιλεία. Πρωτεύουσα έχει τις **Βρυξέλλες** (1.000.000 κ.). Στις Βρυξέλλες έχει την έδρα του το Ν.Α.Τ.Ο. και η Ε.Ο.Κ. Στις έκβολές του Σκάλδη ποταμού βρίσκεται η **'Αμβέρσα** (240.000 κ.). 'Η 'Αμβέρσα είναι το κέντρο του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου του Βελγίου και ένα από τα σπουδαιότερα λιμάνια της Ευρώπης. 'Απ' αυτό το λιμάνι εισάγονται και εξάγονται εμπορεύματα τόσο από τη Γερμανία, όσο και από την 'Ολλανδία. 'Αλλη σπουδαία πόλη είναι η **Λιέγη**, στις όχθες του Μόζα.

ή **Γάνδη** και ή **Ώστάνδη**, λιμάνι στὸν Ἀτλαντικό, ποὺ συνδέει περισσότερο τὸ Βέλγιο μὲ τὴν Ὁλλανδία.

Ὅλες οἱ πόλεις τοῦ Βελγίου συνδέονται μὲ πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο, καὶ μὲ διώρυγες, ποὺ διευκολύνουν τὴν ποταμοπλοία καὶ τὴν διακίνηση τῶν προϊόντων.

Ἡ πατρίδα μας διατηρεῖ μὲ τὸ Βέλγιο φιλικὲς σχέσεις καὶ ἐμπορικὲς συναλλαγές.



3. ΤΟ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Ἔκταση: 2.600 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 340.000 κ.

Ἀνάμεσα στὸ Βέλγιο, τὴ Γερμανία καὶ τὴ Γαλλία βρίσκεται τὸ μικρὸ κράτος (δουκάτο) τοῦ Λουξεμβούργου.

Ἡ μικρὴ αὐτὴ χώρα ἔχει μεγάλη σημασία σὰ βιομηχανικὸ κράτος, γιατί τὸ ἔδαφός του κρύβει πλούσια κοιτάσματα σιδήρου.

Ἡ πόλη Λουξεμβούργου



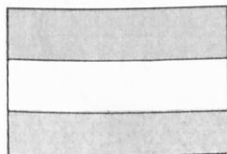
Το Λουξεμβούργο έχει αναπτυγμένη τη γεωργία και την κτηνοτροφία, αλλά πολύ περισσότερο τη βιομηχανία και μάλιστα τη χαλυβουργία.

Οι περισσότεροι από τους κατοίκους του μιλούν τη γερμανική γλώσσα. Επίσημη όμως γλώσσα είναι ή γαλλική.

Πρωτεύουσα είναι το **Λουξεμβούργο** (77.000 κ.).

Άσκησης

1. Τι πρέπει να γνωρίζεις, για να αποδείξεις, ότι το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο είναι βιομηχανικές χώρες;
2. Να μάθεις τις έννοιες: **άνθρακωρυχεία, σιδηρομεταλλεύματα, βαριά βιομηχανία, μεταλλουργία.**



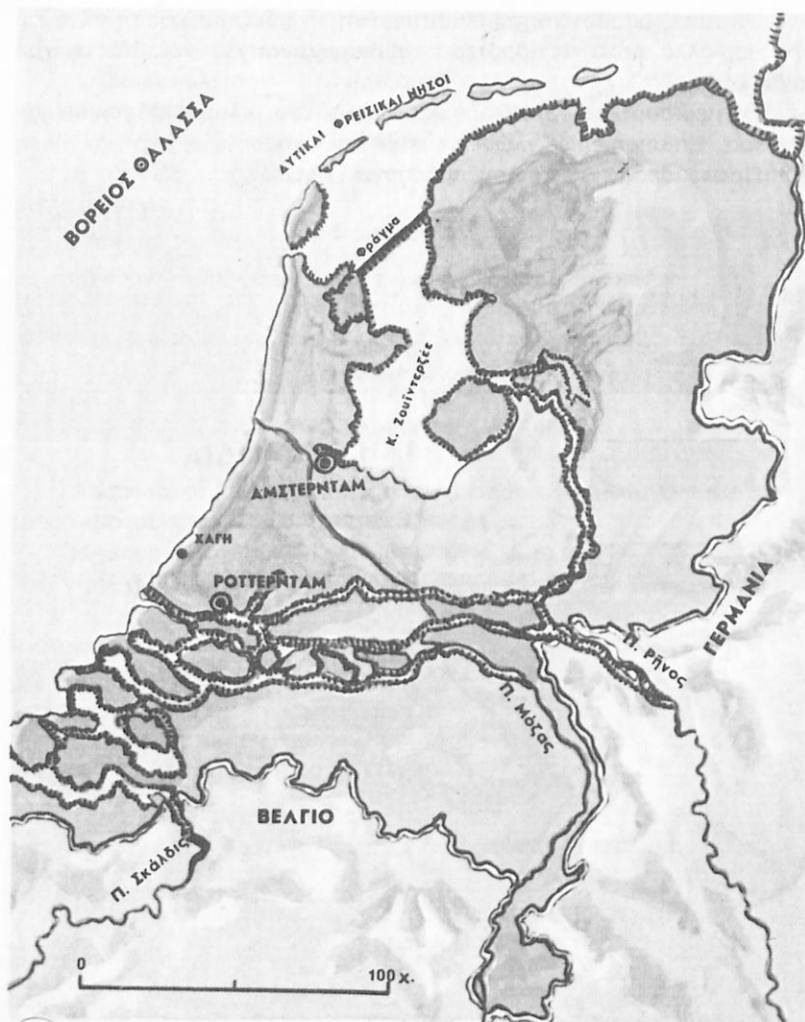
4. Η ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 36.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 13.000.000 κ.

Άμστερνταμ





ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Έργασίες στο χάρτη

1. Εντοπίζουμε τη θέση της Ολλανδίας στο χάρτη.
1. Βρίσκεται ανάμεσα στη Γερμανία, το Βέλγιο και τη Β. θάλασσα.

2. Παρατηρούμε τη μορφολογία του εδάφους της.
3. Μεγάλο τμήμα του εδάφους της 'Ολλανδίας είναι δέλτα ποταμών.
4. Μεγάλο τμήμα της 'Ολλανδίας βρίσκεται χαμηλότερα από την επιφάνεια της θάλασσας.
5. Στά χαμηλότερα από τη θάλασσα εδάφη τα νερά των ποταμών και της βροχής θά έπρεπε νά σχηματίζουν λίμνες.
6. 'Η 'Ολλανδία έχει **έκταση** 36.000 τετ. χλμ. και **πληθυσμό** 13.000.000 κ.
2. Είμαι χώρα πεδινή. Διασχίζεται από τα ποτάμια **Ρήνο** και **Μόζα**.
3. Τα δέλτα σχηματίζονται από τη λάσπη (ιλύς), που φέρνουν τα ποτάμια. 'Η θάλασσα εκεί είναι ριχή.
4. Για νά μη κατακλύζεται το τμήμα αυτό από τα νερά της θάλασσας, θά πρέπει νά υπάρχουν φράγματα.
5. Για νά μη γίνεται αυτό, τα νερά αυτά θά πρέπει νά διοχετεύονται μέ τεχνητό τρόπο στη θάλασσα.

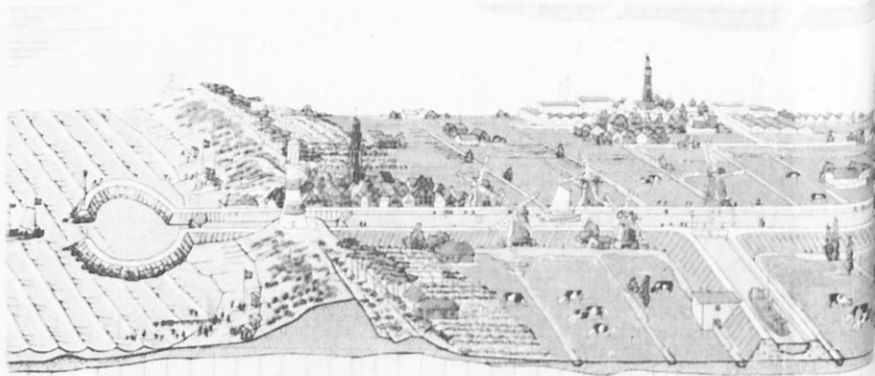
Τοπίο μέ τουλίπες



1. Για τούς 'Ολλανδούς ή άφθονία του νερού είναι πρόβλημα. Παρατηρούμε στο χάρτη ότι στην 'Ολλανδία υπάρχουν ποταμοί καί λίμνες. Οί ποταμοί της μεταφέρουν λάσπη, πού συγκεντρώνεται στα παράλια καί σχηματίζει ξηρά (δέλτα). Τα δέλτα αποτελούν μεγάλο τμήμα της έκτασης της 'Ολλανδίας. 'Η περιοχή τών δέλτα σέ πολλά μέρη είναι χαμηλότερη από τη στάθμη της θάλασσας, αλλά οί **θίνες** της άμμου, πού σχηματίζονται στην παραλία, έμποδίζουν τη θάλασσα νά πλημμυρίσει τη χώρα. Πολλές φορές στο παρελθόν ή Β. θάλασσα κατέκλυσε τη χώρα καί προκάλεσε μεγάλες καταστροφές. Για νά συγκρατήσουν τά νερά αυτά, κατασκεύασαν προχώματα από άμμο καί πέτρες, πού τίς μετέφεραν από ξένες χώρες.

Τά χαμηλότερα από τη θάλασσα μέρη κατακλύζονται από βροχό-νερα. Οί 'Ολλανδοί βρήκαν τόν τρόπο νά τά αποξηράνουν καί νά τά αξιοποιούν. Για τó σκοπό αυτό χρησιμοποίησαν τούς άνέμους, πού φυσούν από τη θάλασσα, για νά κινούν χιλιάδες άνεμόμυλους. Οί άνεμόμυλοι αυτοί κινούν άντλίες, πού άντλούν τó νερό καί τó διοχετεύουν σέ κανάλια, πού τó μεταφέρουν, στη θάλασσα. Σήμερα οί άντλίες κινούνται μέ ήλεκτρικό ρεύμα, διατηρούνται όμως για τουριστικούς λόγους καί οί άνεμόμυλοι.

Με αυτόν τόν τρόπο οί 'Ολλανδοί αποξηράναν καί αξιοποίησαν την γή τους. Αυτό όμως δέν είναι άρκετό γιατί οί κάτοικοι είναι πολλοί καί ó χώρος λίγος. "Εφτιαξαν, λοιπόν, προχώματα μέσα στην θάλασσα, άντλησαν τó νερό καί δημιούργησαν νέα γή. Με τόν τρόπο αυτό αποξηραίνουν όλοένα καί νέες έκτάσεις. 'Η γή, πού κερδίζεται,



δέν είναι άμέσως καλλιεργήσιμη, γιατί είναι άλμυρή. Γι' αυτό άφαι-
ροϋν τὸ πρῶτο στρώμα ποϋ ἔχει άλάτι, προσθέτουν λίπασμα καί ὕστερα
ἀπὸ πέντε χρόνια τὸ ἔδαφος γίνεται καλλιεργήσιμο καί εὐφορώτατο.

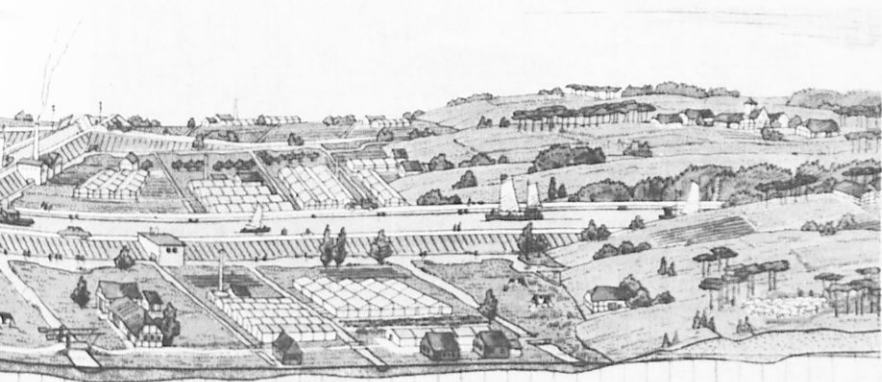
Περισσότερο ἀπὸ 500 χρόνια οἱ Ὁλλανδοὶ ἀγωνίζονται μὲ τὴ θά-
λασσα, γιὰ νὰ δημιουργήσουν γῆ. Γιὰ τὴν προσπάθειά τους αὐτὴ εἶναι
ἄξιοι θαυμασμοῦ καί μίμησης.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας εἶναι παραγωγικὸ καί κατάλληλο γιὰ
τὴν κτηνοτροφία. Οἱ Ὁλλανδοὶ τρέφουν ἀγελάδες, πρόβατα, γου-
ρούνια καί πουλερικά. Τὰ Ὁλλανδικὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι
γνωστὰ σὲ ὅλον τὸν κόσμον. Καλλιεργοῦνται ἀκόμα δημητριακὰ, ποϋ
δὲ φτάνουν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ καί κυρίως λαχανικὰ
καί λουλούδια. Τὰ λαχανικὰ (ντομάτες, ἀγγούρια κ.λ.π.) καί τὰ λου-
λούδια (τουλίπες, νάρκισσοι) παράγονται ὅλο τὸ ἔτος, γιατί στὴ χώρα
ὑπάρχουν μεγάλα θερμοκήπια. Μεγάλες ποσότητες ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται
στὸ ἐξωτερικό.

Γιὰ νὰ γίνεται οἰκονομία χώρου οἱ δρόμοι γίνονται πάνω σὲ προ-
χώματα, ἐνῶ τὴν ποταμοπλοία ἐξυπηρετοῦν πολυάριθμα κανάλια.

3. "Άλλες πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς Ὁλλανδίας.

Παράλληλα μὲ τὴ γεωργία καί τὴν κτηνοτροφία ἡ Ὁλλανδία ἔχει
ἀναπτύξει καί τὴ βιομηχανία. Σήμερα ὑπάρχουν στὴν Ὁλλανδία ἐργο-
στάσια γεωργικῶν καί κτηνοτροφικῶν προϊόντων, μεταλλουργεῖα,
μεγάλα ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια ἡλεκτρικῶν εἰδῶν καί ἄλλα. Ἡ Ὁλλαν-
δία γιὰ τὴν παραγωγή ἐνέργειας διαθέτει γαιάνθρακες, φυσικὰ ἀέρια



καί λίγο πετρέλαιο. Τίς πρώτες ύλες γιά τή βιομηχανία της εἰσάγει ἀπό ἄλλες χώρες.

Ἡ ἄλλη πηγή πλούτου γιά τήν Ὁλλανδία εἶναι ἡ ἀλιεία καί ὁ τουρισμός. Ἡ χώρα εἶναι γραφική καί ἔχει πολλά ἀξιοθέατα.

Ἡ Ὁλλανδία εἰσάγει δημητριακά, τρόφιμα, καπνά καί πρώτες ύλες καί ἐξάγει λαχανικά, λουλούδια, κτηνοτροφικά καί βιομηχανικά προϊόντα. Ἡ Ἑλλάδα εἰσάγει ἀπό τήν Ὁλλανδία κτηνοτροφικά καί βιομηχανικά προϊόντα καί ἐξάγει σ' αὐτήν καπνά καί ἐσπεριδοειδή.

4. Πόλεις - Κάτοικοι. Πρωτεύουσα τῆς Ὁλλανδίας εἶναι ἡ **Χάγη** (590.000 κ.). Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι τὸ **Ἀμστερνταμ** (1.050.000 κ.), σπουδαῖο λιμάνι, ἐμπορικό καί βιομηχανικό κέντρο μέ τὰ τελειότερα ἐργοστάσια διαμαντιῶν, καί τὸ **Ρότερνταμ** (1.050.000 κ.), τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Ὁλλανδίας καί ἡ **Οὐτρέχτη**.

Οἱ Ὁλλανδοὶ εἶναι προκομμένος λαός. Ἡ γλώσσα τους μοιάζει μέ τή γερμανική. Στὸ θρήσκευμα εἶναι 55% διαμαρτυρόμενοι καί 45% καθολικοὶ χριστιανοί.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι συνταγματική βασιλεία.

Λιμάνι τοῦ Ρότερνταμ



Τι πρέπει να κάνης :

1. Να παρατηρήσης τις εικό-
νες του βιβλίου σου.
2. Να μάθης τις έννοιες: **ίλυς,
δέλτα, θίνες, κανάλι, άντλία,
προχώματα.**

Σκέψου καί άπάντησε στα έξης :

1. Γιατί ή θάλασσα είναι πρό-
βλημα για τους 'Ολλανδούς; ρεύματος να γκρεμίσουν
τους άνεμόμυλους;
2. Γιατί υπάρχουν πολλοί άνε-
μόμυλοι καί κανάλια στην
'Ολλανδία;
4. Πώς μάς διδάσκουν οι 'Ολ-
λανδοί, ότι ό άνθρωπος μπο-
ρεί να μεταβάλλη προς τό
συμφέρον του τό περιβάλ-
λον;
3. Θα έπρεπε οι 'Ολλανδοί με-
τά τη χρήση του ηλεκτρικού

5. ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ

(Μ. ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ — ΙΡΛΑΝΔΙΑ)

Έργασίες

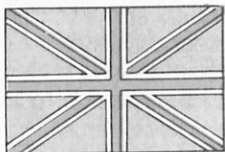
1. Να προσδιορίσετε τη θέση των Βρεττανικών νησιών στην
υδρόγειο σφαίρα καί την Εύρώπη.
2. Να δείξετε τις θάλασσες, πού τις χωρίζουν από τη Σκανδι-
ναβική χερσόνησο καί την ήπειρωτική Εύρώπη.
3. Ποιά είναι τα δύο σπουδαιότερα Βρεττανικά νησιά; Να πα-
ρατηρήσετε στο χάρτη τα φυσικά χαρακτηριστικά των νησιών
αύτων καί να συγκρίνετε τις δυτικές άκτές τους με τις ανα-
τολικές.
4. Ποιά είναι τα δύο κράτη των Βρεττανικών νησιών;

Τα Βρεττανικά νησιά. Τα Βρεττανικά νησιά είναι δύο μεγάλα,
ή Μεγάλη Βρεττανία καί ή 'Ιρλανδία, καί πολλά μικρότερα. Βρίσκον-
ται στο βόρειο τμήμα του 'Ατλαντικού ωκεανού ανάμεσα στην 'Αμερική
καί στην ήπειρωτική Εύρώπη.

Τό έδαφος των Βρεττανικών νησιών είναι πεδινό, με χαμηλά
βουνά. Τό κλίμα είναι ωκεάνιο, γιατί έπηρεάζεται από τό θερμό

ρεῦμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Οἱ βροχὲς εἶναι πολλὲς καὶ πέφτουν ὅλο τὸ χρόνο, καὶ γι' αὐτὸ ἡ ὑγρασία εἶναι μεγάλη. Ἡ ὁμίχλη εἶναι μόνιμη καὶ δυσκολεύει τὴν κυκλοφορία. Τὸ κλίμα εἶναι εὐνοϊκὸ γιὰ τὴν κτηνοτροφία. Τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ ψυχρὸ καὶ ἡ γεωργία δὲν εὐνοεῖται.

Ἡ Μ. Βρεττανία περιλαμβάνει τρεῖς μεγάλες περιοχές: Τὴν Ἀγγλία, τὴν Οὐαλία καὶ τὴ Σκωτία.

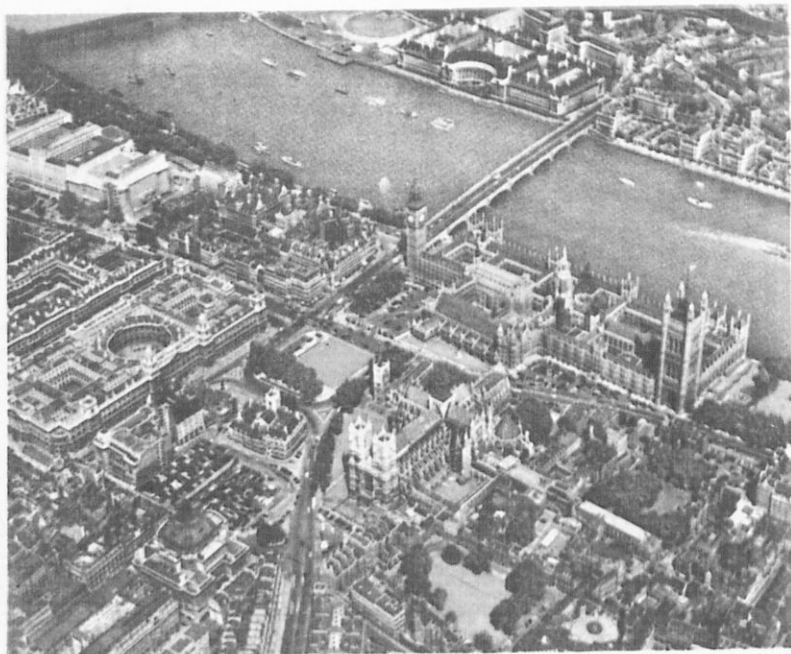


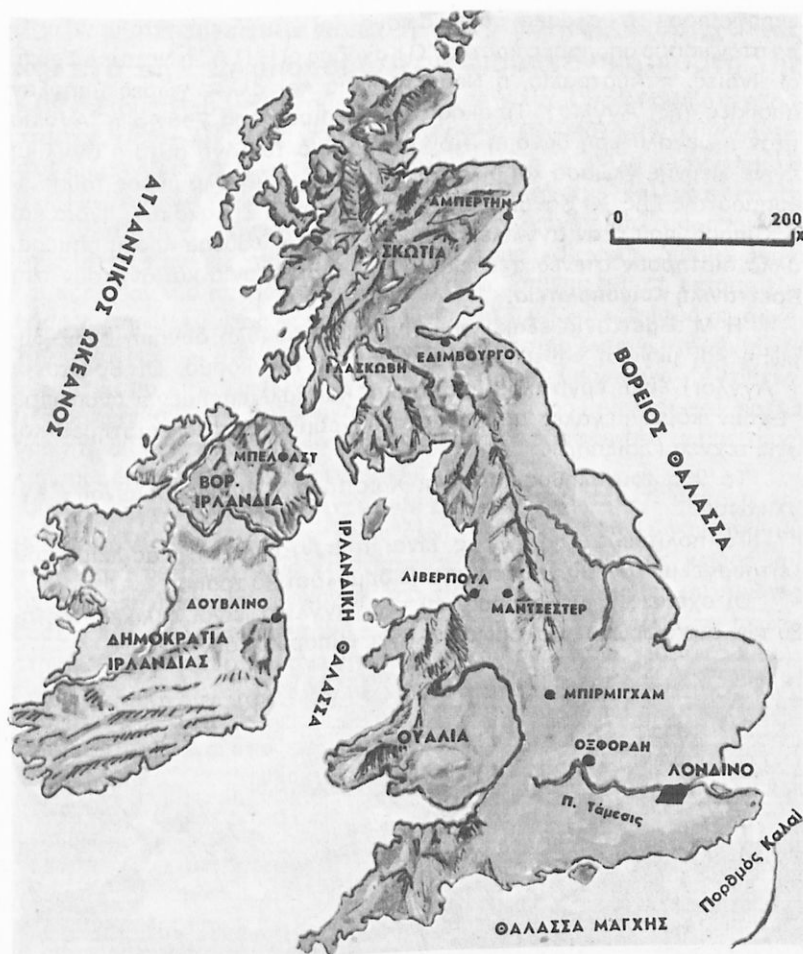
1. Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

Ἔκταση: 244.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμὸς: 55.000.000 κ.

ΑΓΓΛΙΑ. Λονδῖνο





ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

1. Οί Βρεττανοί ἵδρυσαν τὴ μεγαλύτερη αὐτοκρατορία τοῦ κόσμου.

Οἱ κάτοικοι τῶν βρεττανικῶν νησιῶν ἀπὸ νωρὶς στράφηκαν πρὸς τὴ θάλασσα καὶ ἐγίναν καλοὶ ναυτικοὶ καὶ τολμηροὶ θαλασσοπόροι. Τὸ 1588 νίκησαν τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ τοὺς πῆραν τὴν κυριαρχία στὴ θάλασσα. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου οἱ Βρεττανοὶ κατέλαβαν σπουδαῖες βάσεις σ' ὅλο τὸν κόσμο, ὅπως στὸ **Γιβραλτάρ**, στὴ **Μάλτα**, στὸ **Σουέζ**, στὸ **Ἄντεν**, στὴ **Σιγκαπούρη** καὶ ἄλλοι, στα-

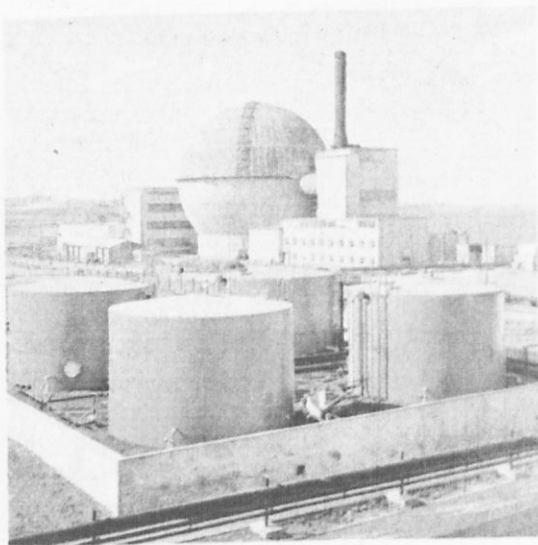
θεροποίησαν τη θαλασσοκρατορία τους, και έτσι ίδρυσαν το μεγαλύτερο στον κόσμο άποικιακό κράτος. Ο Καναδάς οι Η.Π.Α., η Νότια Αφρική, οι Ινδίες, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και άλλες χώρες υπήρξαν άποικίες της Αγγλίας. Τριακόσια και περισσότερα χρόνια η Αγγλία ήταν η μεγαλύτερη δύναμη στον κόσμο. Για το λόγο αυτό η αγγλική έγινε διεθνής γλώσσα και μιλιέται σήμερα από μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Γης. Ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Ν. Ζηλανδία, η Ινδία και η Κύπρος, που ήταν αγγλικές άποικίες, είναι ελεύθερα κράτη σήμερα, αλλά διατηρούν στενές σχέσεις με τη Μ. Βρετανία και ανήκουν στη **Βρετανική Κοινοπολιτεία**.

Η Μ. Βρετανία εξακολουθεί να είναι μεγάλη δύναμη στην Ευρώπη και μεγάλη ναυτική δύναμη σ' όλο τον κόσμο. Οι Βρεττανοί (Αγγλοι) είναι εργατικοί, δραστήριοι και καλλιεργημένοι άνθρωποι. Έχουν κάμει μεγάλες προόδους στα γράμματα, στις έπιστημες και στις τέχνες (Σαίξπηρ).

Το 96% του πληθυσμού είναι Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι (Αγγλικανοί).

Το πολίτευμα της χώρας είναι η συνταγματική βασιλεία, που λειτουργεί με τον πιο υποδειγματικό δημοκρατικό τρόπο.

Οι σχέσεις της Ελλάδας και της Αγγλίας, είναι φιλικές. Μεταξύ των δύο χωρών υπάρχουν αξιόλογες έμπορικες συναλλαγές.



ΑΓΓΛΙΑ. Σύγχρονες
βιομηχανικές
έγκαταστάσεις

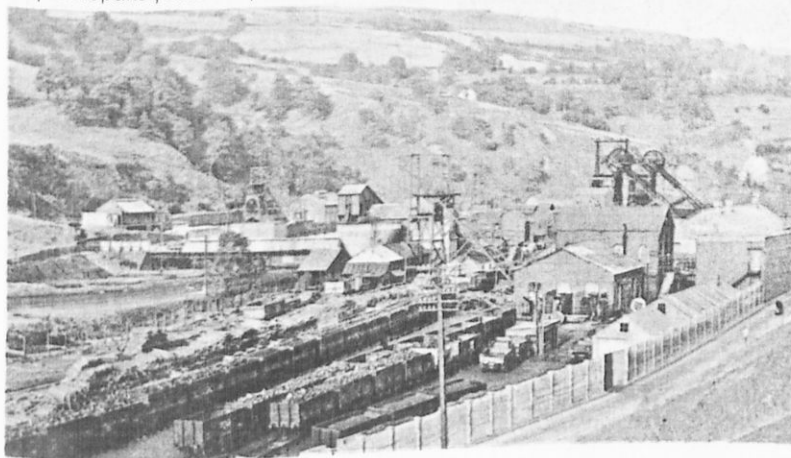
2. Ἡ Μ. Βρετανία εἶναι ἡ πατρίδα τῆς βιομηχανίας καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κράτη τῆς Γῆς.

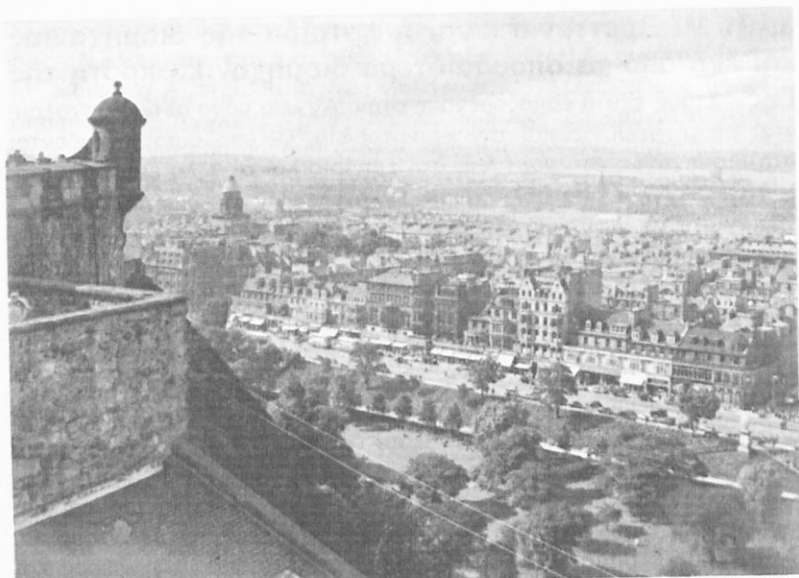
Στοὺς ἑκατὸ ἐργαζομένους στὴν Ἀγγλία μόνο οἱ δύο ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Οἱ ὑπόλοιποι ἐργάζονται στὴ βιομηχανία, στὴ ναυτιλία, στὸ ἐμπόριο καὶ σ' ἄλλα ἐπαγγέλματα.

Οἱ Ἀγγλοὶ ἀπὸ πολὺ νωρὶς ἐγκατέλειψαν τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς, γιατί τὰ γεωργικὰ προϊόντα, ποὺ εἰσήγαγαν ἀπ' τὶς ἀποικίες, τοὺς στοίχιζαν λιγότερο ἀπὸ τὰ δικά τους καὶ γιατί διαπίστωσαν, ὅτι κέρδιζαν πιὸ πολλὰ ἀπὸ τὴ βιομηχανία. Σήμερα ἡ μισὴ ἑκτασὴ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀγγλίας χρησιμοποιεῖται γιὰ λιβάδια καὶ παράγει ἀρκετὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Τὰ γεωργικὰ τῆς προϊόντα (σιτηρά, πατάτες, ζαχαρότευτλα) μόνο γιὰ λίγους μῆνες ἐπαρκοῦν. Ἀντίθετα, ἡ βιομηχανία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη, γιατί οἱ Ἀγγλοὶ καὶ πολλὰ ὀρυκτά, σίδηρο, γαιάνθρακες, βγάζουν ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς χώρας τους, καὶ σπουδαῖες ἐφευρέσεις ἔκαναν.

Οἱ Ἀγγλοὶ βρῆκαν τὴν ἀτμομηχανή, τὴν πλεκτική μηχανή καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη μηχανῶν. Στὴν ἀρχὴ ἀνέπτυξαν τὴν ὑφαντουργία. Ἀργότερα μὲ βάση τοὺς γαιάνθρακες καὶ τὸ σίδηρο τῆς χώρας καὶ τὶς πρῶτες ὕλες, ποὺ ἔφερναν ἀπὸ τὶς ἀποικίες, ἔβαλαν τὶς πρῶτες βάσεις τῆς βιομηχανίας του. Τὸ 1956 ἔγινε στὴν Ἀγγλία τὸ πρῶτο ἀτομικὸ ἐργοστάσιο παραγωγῆς ἡλεκτρικοῦ ρεύματος (Κάντερ-Χώλ). Σήμερα ὑπάρχουν στὴν Ἀγγλία κάθε εἶδος μεγάλες βιομηχανίες

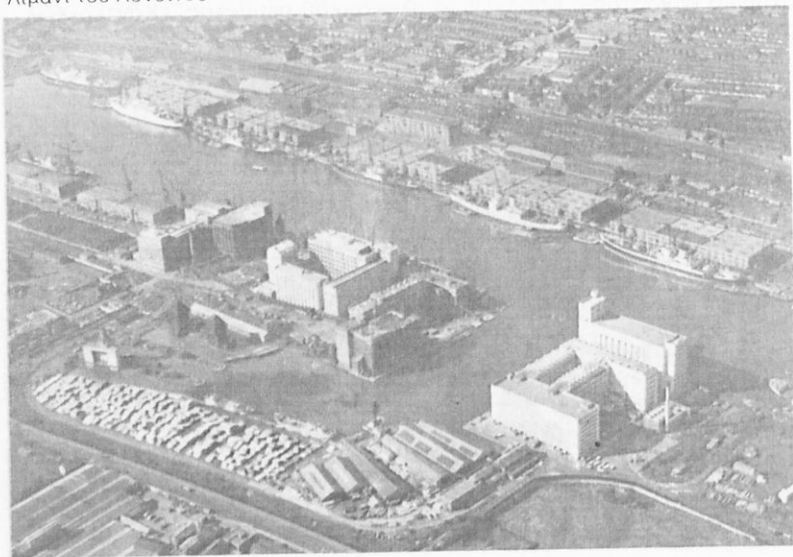
Οἱ γαιάνθρακες εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Ἀγγλίας





Ἐδιμβούργο

Λιμάνι τοῦ Λονδίνου



που παράγουν από καρφίτσες μέχρι αυτοκίνητα και αεροπλάνα. Τα αγγλικά βιομηχανικά προϊόντα εξάγονται σ' όλο τον κόσμο και είναι άριστης ποιότητας. Εισάγονται στη χώρα τρόφιμα και πρώτες ύλες.

Η Ελλάδα εξάγει στην Αγγλία κυρίως καπνό, σταφίδες, και έσπεριδοειδή και εισάγει απ' αυτήν ύφασματα, μηχανές και άλλα βιομηχανικά προϊόντα.

Η Αγγλία είναι επίσης ναυτική χώρα. Έχει το δεύτερο μετά τις Η.Π.Α. έμπορικό και αλιευτικό στόλο στον κόσμο. Στα ναυπηγεία της, που είναι από τα μεγαλύτερα στον κόσμο, ναυπηγούνται όλα τα είδη πλοίων.

Η Αγγλία έχει πυκνή συγκοινωνία με όλες τις χώρες του κόσμου και άριστο σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο, στο έσωτερικό. Το νόμισμά της (ή χρυσή λίρα Αγγλίας) χρησιμοποιείται και στις παγκόσμιες συναλλαγές.

3. Άστικά κέντρα. Η Μ. Βρετανία σά βιομηχανική χώρα έχει μεγάλα άστικά κέντρα. Η μεγαλύτερη πόλη της, που είναι και πρωτεύουσα, και μία από τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου είναι το **Λονδίνο** (7,5 εκατομμύρια κάτοικοι). Το Λονδίνο είναι χτισμένο στις όχθες του ποταμού Τάμεση και όφείλει την ανάπτυξή του στο λιμάνι του. Το λιμάνι του Λονδίνου είναι από τα μεγαλύτερα του κόσμου και μεγάλο έμπορικό κέντρο. Η πόλη διαθέτει πολλά ιστορικά μνημεία, ανάκτορα, ναούς, μουσεία κλπ. και δέχεται κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό τουριστών.

Άλλες μεγάλες πόλεις είναι το **Μάντσεστερ** (2.450.000 κ.), το **Λίβερπουλ**, ή **Γλασκώθη**, το **Έδιμβούργο**, σπουδαία λιμάνια, το **Μπίρμιγχαμ** (2.500.000 κ.) και άλλες. Στη Β. Ίρλανδία το **Μπέλφαστ** (450.000 κ.) με μεγάλα ναυπηγεία.

α) Τι πρέπει να κάμης:

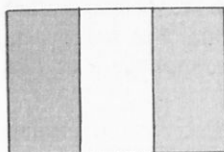
1. Να ιχνογραφήσης το χάρτη των Βρετανικών νησιών.
2. Να παρατηρήσης τις εικόνες του βιβλίου.

β) Σκέψου και απάντησε:

1. Γιατί η Αγγλία είναι βιομηχανικό κράτος;
2. Γιατί οι σπουδαιότερες πόλεις της Αγγλίας βρίσκονται στις άκτες και γιατί έχουν μεγάλα λιμάνια;

γ) Τι πρέπει να γνωρίζεις

1. Πώς συνδέεται η 'Αγγλία με την ηπειρωτική Εύρωπη;
2. Γιατί στον Καναδά, στις Η.Π.Α., στην Αυστραλία και άλλου μιλιέται η αγγλική γλώσσα;



2. Η ΙΡΛΑΝΔΙΑ

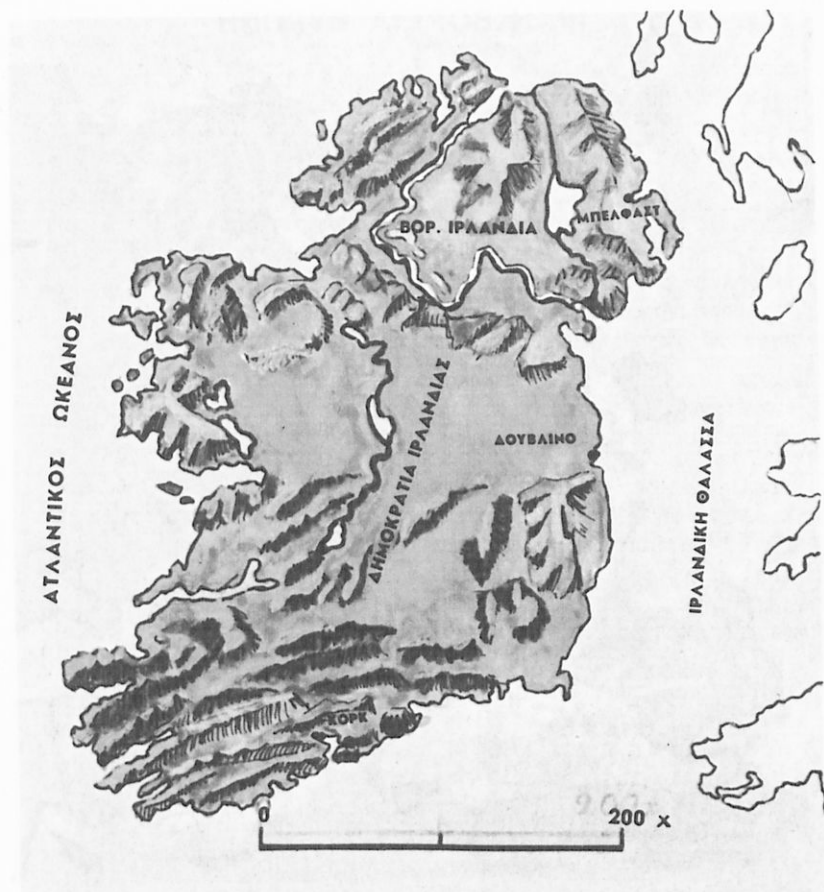
Έκταση: 70.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 3.000.000

Το έδαφος της 'Ιρλανδίας είναι πεδινό. 'Επειδή δέχεται πολλές βροχές έχει άπέραντα λιβάδια και έλη. Εύδοκιμούν παντού το λινάρι και οι πατάτες, ενώ τα σιτηρά μόνο σε λίγα μέρη. Έχει ανεπτυγμένη την άλιεία. 'Η κτηνοτροφία της είναι αναπτυγμένη και τα κτηνοτροφικά προϊόντα όχι μόνο φτάνουν για τις ανάγκες του πληθυσμού,

Τοπίο 'Ιρλανδίας





ΙΡΛΑΝΔΙΑ

αλλά γίνεται και εξαγωγή. Με την εκμετάλλευση των ύδατοπτώσεων η Ίρλανδία ανέπτυξε και τη βιομηχανία της, κυρίως των ύφασμάτων και των ειδών διατροφής.

Ή Ίρλανδία ως το 1921 ήταν τμήμα της Μ. Βρετανίας. Από το μεγαλύτερο μέρος αυτής είναι ανεξάρτητο κράτος με πολίτευμα τη δημοκρατία.

Πρωτεύουσα της χώρας είναι το **Δουβλίνο** (570.000 κ.). Οί Ίρλανδοί είναι καθολικοί χριστιανοί και έχουν ύψηλο μορφωτικό επίπεδο.

III. Η ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ



ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Δραστηριότητες στο χάρτη

1. Η Β. Ευρώπη αποτελείται από τη χερσόνησο της Γιουτλάνδης (Δανίας), τη Σκανδιναβική χερσόνησο, τη Φινλανδία και τα νησιά του Β. ωκεανού.

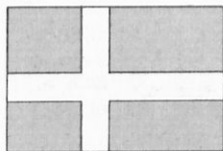
Βασικές γνώσεις

1. Στη Β. Ευρώπη ανήκουν τα κράτη: **Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία** και **Ίσλανδία**.

2. Οι χώρες της Β. Ευρώπης έχουν πλούσιο διαμελισμό και πολλές λίμνες.
3. Η Δανία είναι χώρα πεδινή, ή Νορβηγία όρεινη, ενώ η Σουηδία έχει πολλούς ποταμούς και λίμνες.
4. Η Φινλανδία είναι χώρα περισσότερο πεδινή και έχει πολλές λίμνες.
5. Η Δανία και τα παράλια της Νορβηγίας έχουν κλίμα ωκεάνιο, γιατί επηρεάζονται από το ρεύμα του κόλπου του Μεξικού.
6. Τα λιμάνια της Νορβηγίας δεν παγώνουν ποτέ.
2. Περίφημα είναι τα φιόρδ της Νορβηγίας και οι λίμνες της Φινλανδίας.
3. Η Νορβηγία και η Σουηδία διασχίζονται από τις Σκανδιναβικές "Αλπεις. (2.467 μ.).
4. Οι λίμνες της Φινλανδίας και τα φιόρδ της Νορβηγίας δημιουργήθηκαν από τους παγετώνες.
5. Η Σουηδία και η Φινλανδία έχουν κλίμα ήπειρωτικό και ψυχρό, γιατί οι Σκανδιναβικές "Αλπεις εμποδίζουν τους ανέμους να περάσουν σ' αυτές.
6. Τα λιμάνια στο Βοθνικό και Φιννικό κόλπο παγώνουν τουλάχιστον πέντε μήνες το χρόνο.

Έργασίες

1. Να ιχνογραφήσετε το χάρτη της Β. Ευρώπης.
2. Να προσδιορίσετε στην ύδρoγειο σφαίρα τη θέση της Β. Ευρώπης.
1. Να χωρίσετε τα κράτη της Β. Ευρώπης και να βάλετε τις πρωτεύουσές τους.
2. Να προσδιορίσετε στο χάρτη τη θέση κάθε κράτους της Β. Ευρώπης.



1. Η ΔΑΝΙΑ

Έκταση: 43.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 4.900.000

Κοπεγχάγη



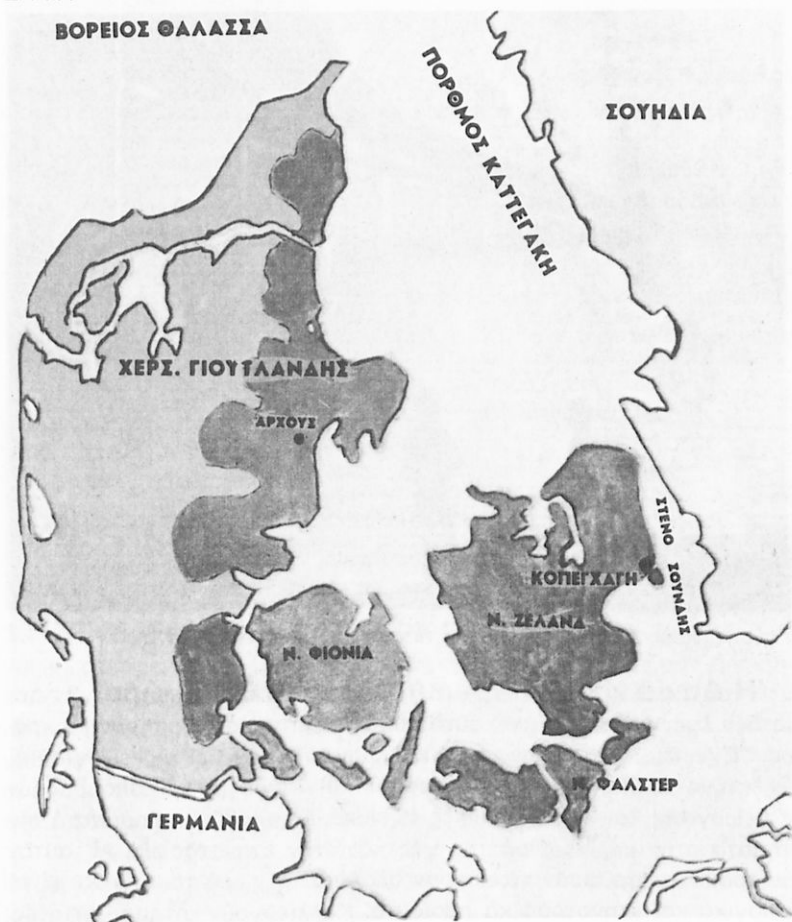
1. 'Η Δανία είναι ή γέφυρα ανάμεσα στην Κεντρική και Β. Εύρώπη. 'Η Δανία βρίσκεται ανάμεσα στη Βόρεια και στη Βαλτική θάλασσα και είναι συνέχεια της Γερμανικής πεδιάδας. 'Αποτελείται από τη χερσόνησο της Γιουτλάνδης και από πολυάριθμα μικρά και μεγάλα νησιά.

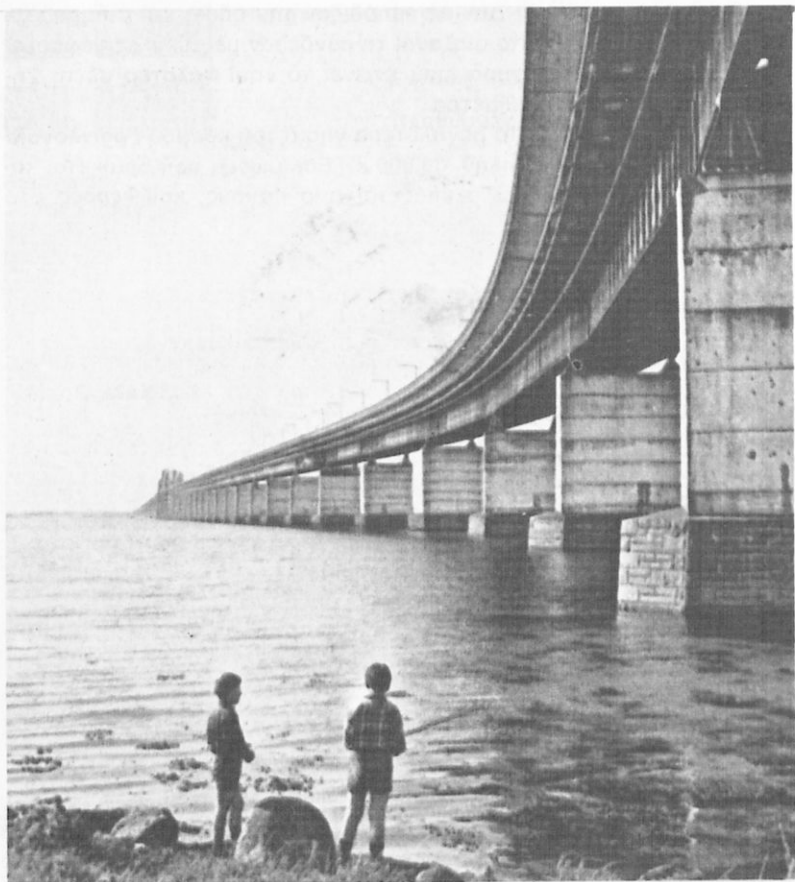
'Από τη Σκανδιναβική χερσόνησο χωρίζεται με τούς πορθμούς **Σκαγεράκη** και **Καττεγάτη** και τὸ στενὸ τῆς **Σούνδης**. Τὰ θαλασσινὰ αὐτὰ στενὰ ἔχουν μεγάλη σημασία, γιατί μέσ' ἀπ' αὐτὰ ἐπικοινωνεῖ ὁ 'Ατλαντικὸς ὠκεανὸς μετὰ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα, ὅπου ὑπάρχουν σπουδαῖα λιμάνια τῆς Σουηδίας, τῆς Φινλανδίας, τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ρωσίας. Σήμερα ἡ ἐπικοινωνία αὐτὴ γίνεται καὶ με διώρυγα, ποὺ διασχίζει νοτιώτερα τὴ Γιουτλάνδη καὶ ἐνώνει τὴ Βαλτικὴ μετὰ τὴ Βόρεια θάλασσα.

Τὰ πολλὰ νησιά τῆς Δανίας ἐμπόδιζαν τὴν ὁδική καὶ σιδηροδρομική συγκοινωνία. Γι' αὐτὸ οἱ Δανοὶ τὰ σύνδεσαν μὲ μεγάλες γέφυρες. Μεγαλύτερη εἶναι ἡ γέφυρα, ποὺ ἐνώνει τὸ νησί **Φάλστερ** μὲ τὴ Ζηλανδία. Ἔχει μῆκος 3.200 μέτρα.

Στὴ Δανία ἀνήκουν τὰ μεγαλύτερα νησιά τοῦ κόσμου **Γροινλανδία** (ἔκτ. 2.000.000 τετ. χλμ. πληθ. 30.000 κ. Ἑσκιμῶι), ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὸ Βόρειο Πόλο καὶ σκεπάζεται ἀπὸ πάγους, καὶ **Φερόες** στὸ βόρειο Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

ΔΑΝΙΑ





Γέφυρα μήκους 3.200 μ., που ενώνει τὰ νησιά Φάλστερ καὶ Ζηλανδία

2. Ἡ Δανία εἶναι γεωργικὴ, ἀλλὰ πλούσια χώρα. Ἡ Δανία δὲν ἔχει ὀρυκτὰ καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐξελίχτηκε σὲ βιομηχανικὸ κράτος. Ἐχει ὅμως παραγωγικὴ γῆ καὶ κλίμα, ποὺ εὐνοεῖ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Οἱ Δανοὶ γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι σπουδάζουν σὲ γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς σχολές. Ἐφαρμόζουν θαυμαστὰ συστήματα στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ στὴν κτηνοτροφία. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο κατόρθωσαν νὰ κάμουν πλούσια τὴ χώρα τους μόνο μὲ τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Καλλιεργοῦν σιτηρὰ, πατάτες,

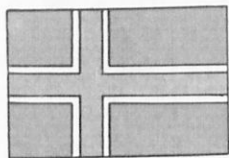
ζαχαρότευτλα κλπ. και τρέφουν μεγάλο αριθμό ζώων. 'Η Δανία ἐξάγει μεγάλες ποσότητες βούτυρου, γάλακτος, τυριού, αὐγῶν καὶ κρέατος καὶ εἰσάγει προϊόντα, ποὺ δὲν παράγονται στὴ χώρα, καὶ πρῶτες ὕλες γιὰ τὴ βιομηχανία της. 'Η ἀνάπτυξη τῆς τελευταίας γίνεται γρήγορα. Ὑπάρχουν ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, μηχανημάτων, ἡλεκτρικῶν εἰδῶν κλπ. Ὑπάρχουν ἀκόμα καὶ μεγάλα ναυπηγεῖα.

'Η Ἑλλάδα εἰσάγει ἀπὸ τὴ Δανία κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει σ' αὐτὴν καπνὸ καὶ ἐσπεριδοειδῆ.

Οἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν ὑπῆρξαν πάντοτε φιλικές.

3. Κάτοικοι - Πόλεις. Οἱ Δανοὶ εἶναι λαὸς εἰρηνικὸς, ἐργατικὸς καὶ πολιτισμένος. Εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ ἔχουν πολίτευμα συνταγματικὴ βασιλεία.

Πρωτεύουσα τῆς Δανίας εἶναι ἡ **Κοπεγχάγη** (1.460.000 κ.). 'Η Κοπεγχάγη θρίσκεται στὸ νησί Ζηλανδία καὶ κατέχει σπουδαία θέση, γιὰτὶ θρίσκεται στὸ στενὸ τῆς Σούνδης. Εἶναι ὡραία πόλη καὶ τὸ μεγαλύτερο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο τῆς Δανίας. Ἄλλη σπουδαία πόλη εἶναι τὸ "**Αρχους**", σπουδαῖο λιμάνι στὴ χερσόνησο τῆς Γιουτλάνδης καὶ πατρίδα τοῦ Ἄντερσεν.



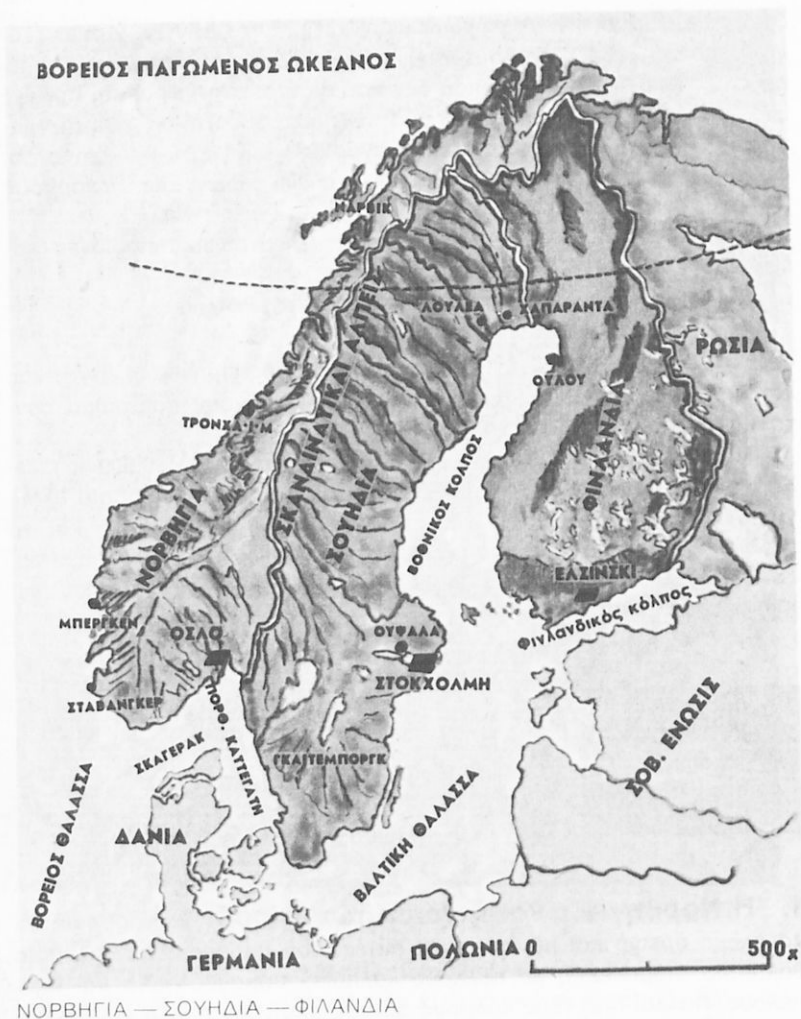
2. Ἡ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

"Εκταση: 324.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμὸς: 3.800.000 κ.

1. 'Η Νορβηγία εἶναι ἡ χώρα τῶν φιόρδ. 'Η Νορβηγία εἶναι χώρα ὀρεινὴ καὶ μὲ ἀπότομες ἀκτὲς, ποὺ παρουσιάζουν πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμὸ, μὲ πολλοὺς κόλπους, ὄρμους, νησιά καὶ σκοπέλους. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κόλπους αὐτοὺς μπαίνουν πολλὰ χιλιόμετρα μέσα στὴν ξηρά, διακλαδίζονται καὶ περιτριγυρίζονται ἀπὸ ψηλοὺς βράχους, στοὺς ὁποίους σχηματίζονται καταρράχτες. Οἱ κόλποι αὐτοὶ ὀνομάζονται **φιόρδ** καὶ σχηματίστηκαν τὴν ἐποχὴ τῶν πάγων.

Τὰ **φιόρδ** δίνουν μιὰ ἰδιαίτερη γραφικότητα καὶ γοητεία στὶς ἀκτὲς τῆς Νορβηγίας καὶ γι' αὐτὸ τίς ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο πολλοὶ τουρίστες.



2. Τò κλίμα. Ἡ Νορβηγία, ἂν καὶ θρῖσκεται κοντὰ στὸ Βόρειο Πόλο, ποὺ ἔχει φοβερὸ κρύο, καὶ ἓνα τμῆμα της θρῖσκεται στὴν πολικὴ ζώνη, στὶς ἀκτὲς της ἔχει κλίμα ὠκεάνιο, γιὰτὶ τὸ θερμὸ ρεῦμα τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ μεταφέρει ὡς ἐκεῖ ἀρκετὴ θερμότητα γι' αὐτὸ ὑπάρχουν πολλὰ δάση καὶ τὰ λιμάνια τους δὲν παγώνουν τὸν χει-

μώνα. Σὲ καμμιὰ περιοχή τῆς Γῆς, ποὺ βρίσκεται τόσο κοντά, ὅσο ἡ Νορβηγία, στὸ Β. Πόλο, δὲν προκόβουν τὰ φυτά, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν σ' αὐτὴν.

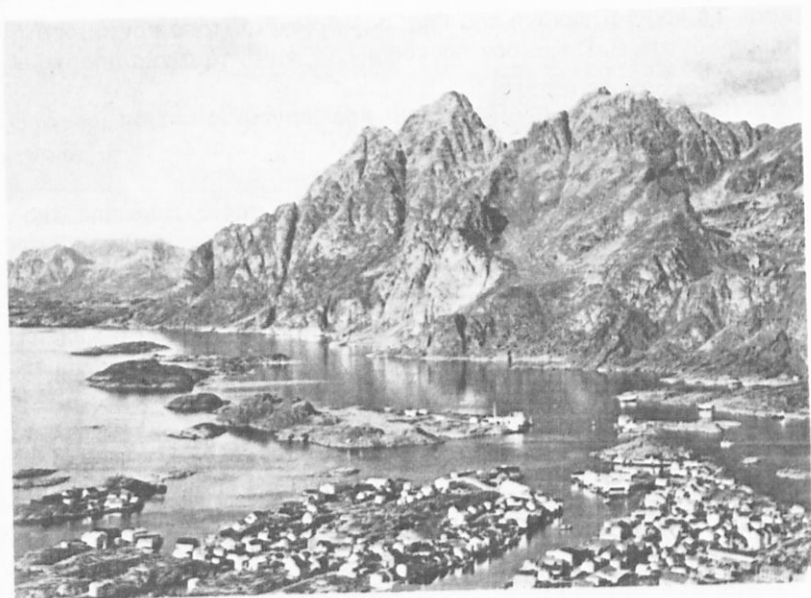
Ἰσαμε τὸ ὕψος τοῦ **Τρόντχαϊμ** καλλιεργοῦνται τὰ ὀπωροφόρα δέντρα, ἐνῶ ἡ βρώμη καὶ οἱ πατάτες καλλιεργοῦνται ὡς τὸ Β. **Ἀκρωτήρι**.

Στὴ Νορβηγία, ὅπως καὶ σ' ὅλες τὶς χώρες τῆς Β. Εὐρώπης, ἔχομε τὸ χειμῶνα δύο μῆνες **πολική νύχτα** καὶ τὸ καλοκαίρι δύο μῆνες **πολική μέρα**. Κατὰ τὴν πολικὴ μέρα ὁ ἥλιος δὲ βασιλεύει οὔτε τὰ μεσάνυχτα (**ἥλιος τοῦ μεσονυχτίου**), ἐνῶ κατὰ τὴν πολικὴ νύχτα μόλις φανερώνεται τὸ μεσημέρι στὸν ὀρίζοντα. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ τραβάει πολλοὺς ξένους καὶ αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀκόμα λόγος, ποὺ οἱ σκανδιναβικὲς χώρες παρουσιάζουν ζωνρὴ τουριστικὴ κίνηση.

Οἱ θόρειες περιοχὲς τῆς Νορβηγίας, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς Σουηδίας καὶ Φινλανδίας ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν **τούνδρα**. Στὶς περιοχὲς αὐτὲς κατοικοῦν οἱ **Λάπωνες**, ποὺ ζοῦν ἀπὸ τοὺς τaráνδους καὶ τὴν ἀλιεῖα. Εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς, μικρόσωμοι, εὐφυεῖς καὶ ἐργατικοί.

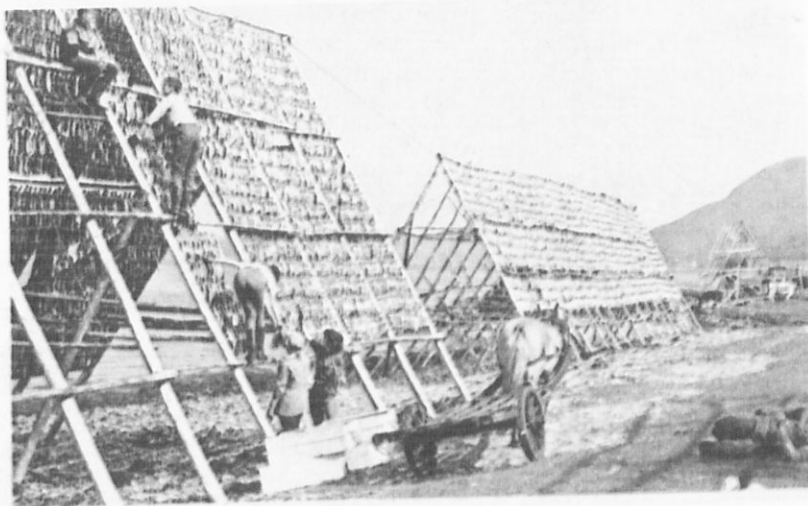
Φιόρδ στὴ Νορβηγία





Χωριό ψαράδων

Νορβηγική οικογένεια ψαράδων



3. 'Η Νορβηγία είναι χώρα ναυτικῶν καὶ ψαράδων.

Ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Νορβηγίας μόνο τὸ $\frac{1}{20}$ εἶναι καλλιεργήσιμο καὶ λιθάδια. Τὸ ὑπόλοιπο σκεπάζεται ἀπὸ δάση ἢ εἶναι θράχια καὶ στάσιμα νερά. Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ κατοικοῦν ἐκεῖ, δὲ μπορούσαν νὰ ζήσουν μόνο ἀπὸ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Γι' αὐτὸ ἀπ' τὴν ξυλεία τῶν δασῶν ναυπήγησαν πλοῖα, καὶ ἔγιναν ἄξιοι καὶ τολμηροὶ ναυτικοί. Οἱ πρόγονοι τῶν Νορβηγῶν, οἱ **Βίκιγκς**, ἔφθασαν, τὸ 1.000 μ.Χ. περίπου, στὴν Ἰσλανδία, τὴν Γροιλανδία καὶ τὴν Ἀμερική.

Σήμερα ἡ Νορβηγία ἔχει τὸν τέταρτο στὸν κόσμον ἐμπορικὸ στόλο. Τὰ νορβηγικὰ πλοῖα διασχίζουν ὅλες τὶς θάλασσες τοῦ κόσμου καὶ ἡ ναυτιλία εἶναι γιὰ τὴ Νορβηγία ἡ σπουδαιότερη πλουτοπαραγωγικὴ πηγή.

Ἡ Νορβηγία ἔχει καὶ μεγάλο ἀλιευτικὸ στόλο. Τὰ ἀλιευτικὰ τῆς στὰ παράλια καὶ τὶς ἀνοιχτὲς θάλασσες ψαρεύουν ἑκατομμύρια τόννους ψαριῶν καὶ κυρίως ρέγγες, μπακαλιάρους καὶ φάλαινες.

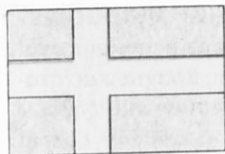
4. 'Η Νορβηγικὴ βιομηχανία. Ἡ Νορβηγία ἔχει ἄφθονη καὶ καλῆς ποιότητος ξυλεία καὶ κοιτάσματα σιδήρου καὶ χαλκοῦ, δὲν ἔχει ὅμως γαιάνθρακες. Γιὰ ν' ἀποκτήσουν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια οἱ Νορβηγοί, χρησιμοποιοῦν τὶς πολλὰς ὑδατοπτώσεις τῆς χώρας τους. Μὲ τὴν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια κινοῦνται ἐργοστάσια χαρτοποιίας, ἀλουμινίου, χαλυβουργεῖα καὶ ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας ἀλιευτικῶν προϊόντων. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ μεγάλα ναυπηγεῖα.

Ἡ Νορβηγία εἰσάγει τρόφιμα, πρῶτες ὕλες, βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει ξυλεία, μεταλλεύματα καὶ ἀλιευτικὰ προϊόντα.

Ἡ Ἑλλάδα δίνει στὴ Νορβηγία σταφίδα, καπνὸ καὶ ἐσπεριδοειδῆ καὶ παίρνει ἀπ' αὐτὴν ξυλεία καὶ ἀλιευτικὰ προϊόντα.

5. Πόλεις. Ἡ Νορβηγία εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος μὲ πολίτευμα τῇ συνταγματικῇ βασιλείᾳ καὶ πρωτεύουσα τὸ **Ὄσλο** (485.000 κ.). Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι τὸ **Μπέργκεν**, τὸ **Τρόντχαϊμ**, τὸ **Νάρβικ** καὶ πολλὰς μικρότερες. Ὅλες οἱ πόλεις τῆς Νορβηγίας εἶναι καὶ σπουδαῖα λιμάνια.

Οἱ Νορβηγοὶ εἶναι διαμαρτυρόμενοι χριστιανοί.



3. Η ΣΟΥΗΔΙΑ

Έκταση: 450.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 8.000.000 κ.

ΣΟΥΗΔΙΑ. Στοκχόλμη



1. 'Η Σουηδία είναι ένα από τὰ πλουσιότερα κράτη τοῦ κόσμου, γιατί ἔχει ἄφθονη ξυλεία καὶ σίδηρο. Σὲ ἐλάχιστες κατοικημένες χώρες τὰ δάση καλύπτουν τόση ἔκταση, ὅση στὴ Σουηδία. Τὰ δάση σκεπάζουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας 56% καὶ ἀπὸ αὐτὰ λαμβάνονται μεγάλες ποσότητες ξυλείας, ποὺ εἶναι ἐξαιρετικῆς ποιότητος (πράσινο χρυσός).

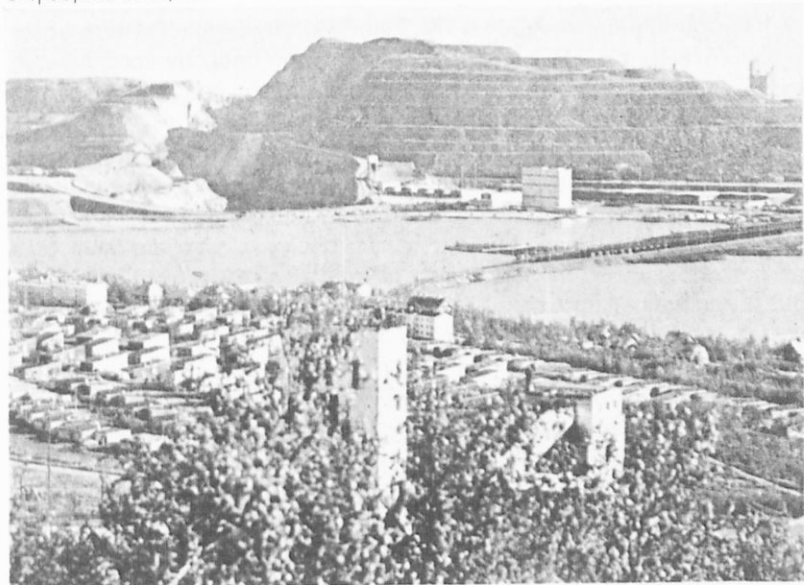
Στὴν κεντρικὴ καὶ τὴ βόρεια Σουηδία πολλὰ ποτάμια κατεβαίνουν ἀπ' τὴς Σκανδιναβικῆς Ἀλπεὶς πρὸς τὴ θάλασσα ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δάση καὶ τὴς λίμνες καὶ σχηματίζουν πολλοὺς καταρράχτες. Τὰ ποτάμια αὐτά, ἂν καὶ δὲν εἶναι πλωτά, γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὴ συγκοινωνία, ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴ Σουηδία. Ἀπ' τὴς ὕδατοπτώσεις τοὺς παράγεται ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, ποὺ δίνει φῶς καὶ κινεῖ ἐργοστάσια καὶ σιδηροδρόμους, μιὰ καὶ ἡ Σουηδία δὲ διαθέτει γαιάνθρακες. Βοη-

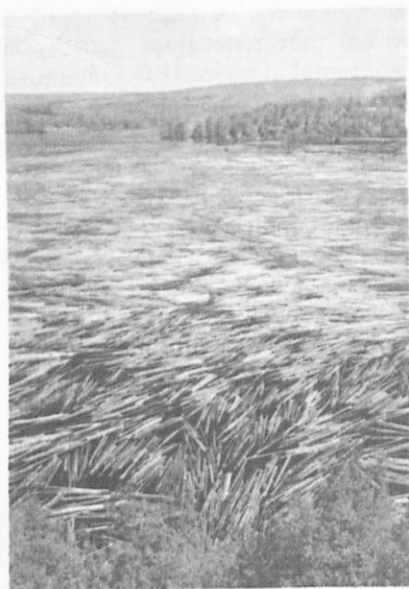
θοῦν, ἀκόμα τοὺς Σουηδοὺς στὴ μεταφορὰ τῆς ξυλείας. Τὸ χειμῶνα κόβουν τοὺς κορμούς τῶν δέντρων καὶ τοὺς τοποθετοῦν ἐπάνω στὰ παγωμένα νερά τῶν ποταμιῶν. Τὸ καλοκαίρι οἱ πάγοι λειώνουν καὶ τὰ νερά τους παρασύρουν τὴν ξυλεία ὡς τὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμιῶν. Ἐκεῖ τὰ μαζεύουν καὶ τὰ πηγαίνουν στὰ μεγάλα ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας τῆς ξυλείας, κατασκευῆς χαρτιοῦ, ἐπίπλων κλπ. Μεγάλες ποσότητες ξυλείας, χαρτιοῦ καὶ ἐπίπλων ἐξαγονται σὲ ξένες χώρες.

Στὸ κεντρικὸ καὶ βόρειο τμῆμα τῆς Σουηδίας ὑπάρχουν πλούσια κοιτάσματα σιδήρου.

Στὴ βόρεια Σουηδία ὑπάρχουν ὁλόκληρα βουνὰ ἀπὸ σιδηρομεταλλεύματα, ποὺ εἶναι ἀπ' τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου. Στὴν περιοχὴ αὕτῃ τὸ κλίμα δὲν εἶναι εὐνοϊκὸ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ χειμῶνας κρατᾷ πολὺ, ἡ πολιτικὴ νύχτα διαρκεῖ 37 ὁλόκληρες μέρες, τὰ χιόνια εἶναι πολλὰ καὶ ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει πολλὰς φορές κάτω ἀπ' τοὺς -40°C . Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται ἐκεῖ πολὺ ἐντατικὰ καὶ βγάζουν μεγάλες ποσότητες σιδήρου. Ὁ σίδηρος αὐτὸς μεταφέρεται στὸ Νορβηγικὸ λιμάνι **Νάρβικ**, ποὺ δὲν παγώνει, ἢ στὸ λιμάνι τῆς Σουηδίας **Λουλέα**, τὸ ὁποῖο εἶναι πολλοὺς μῆνες παγωμένο.

Ὁλόκληρο βουνὸ ἀπὸ σιδηρομεταλλεύματα κοντὰ στὴν πόλη Κιρούνα στὴ βόρεια Σουηδία





Συγκέντρωση Ξυλείας επάνω στην
επιφάνεια λίμνης στη Βόρεια
Σουηδία

Τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ λιμάνια τῆς Σουηδίας παγώνουν. Γι' αὐτὸ κατασκεύασαν εἰδικὰ πλοῖα, τὰ **παγοθραυστικά**, ποὺ σπάζουν τοὺς πάγους καὶ ἔτσι τὰ νοτιότερα λιμάνια παραμένουν ὅλο τὸ χρόνο ἀνοιχτὰ στὴ ναυσιπλοΐα.

Μὲ βάση τὸ ἄφθονο σίδηρο, τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα, τοὺς γαιάνθρακες καὶ τὸ πετρέλαιο, ποὺ εἰσάγει ἀπ' τὸ ἐξωτερικόν, ἡ Σουηδία ἀνέπτυξε πολὺ τὴ βιομηχανία της. Ἐκτὸς ἀπ' τὰ ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας ξυλείας, ὑπάρχουν σ' αὐτὴ καὶ μεγάλα χαλυβουργεῖα, ἐργοστάσια διαφόρων μηχανημάτων καὶ ναυπηγεῖα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου. Τὰ σουηδικὰ βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ κυρίως ὁ χάλυβας ἐξάγονται σ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου. Ἔχει μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες βιομηχανίες τῆς Εὐρώπης.

Ἡ καλλιεργήσιμη γῆ δὲν καταλαμβάνει στὴ Σουηδία μεγάλη ἐκταση οὔτε τὰ λιβάδια της μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μ' ἐκεῖνα τῆς Δανίας. Οἱ Σουηδοὶ ὅμως χρησιμοποιοῦν τεχνικὰ μέσα καὶ ἀσχολοῦνται μὲ σύστημα στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφία. Τὰ σιτηρά, ποὺ παράγονται στὴ χώρα, φτάνουν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ, ἐνῶ τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα περισσεύουν καὶ γίνεται καὶ ἐξαγωγή.

Ἡ Σουηδία εἰσάγει γεωργικὰ προϊόντα, τρόφιμα καὶ πρῶτες ὕλες.

Ἡ Ἑλλάδα εἰσάγει ἀπὸ τῆ Σουηδία ξυλεία καὶ βιομηχανικά προϊόντα καὶ ἐξάγει σ' αὐτὴ καπνὸ, σταφίδα, ἐσπεριδοειδῆ καὶ φρούτα.

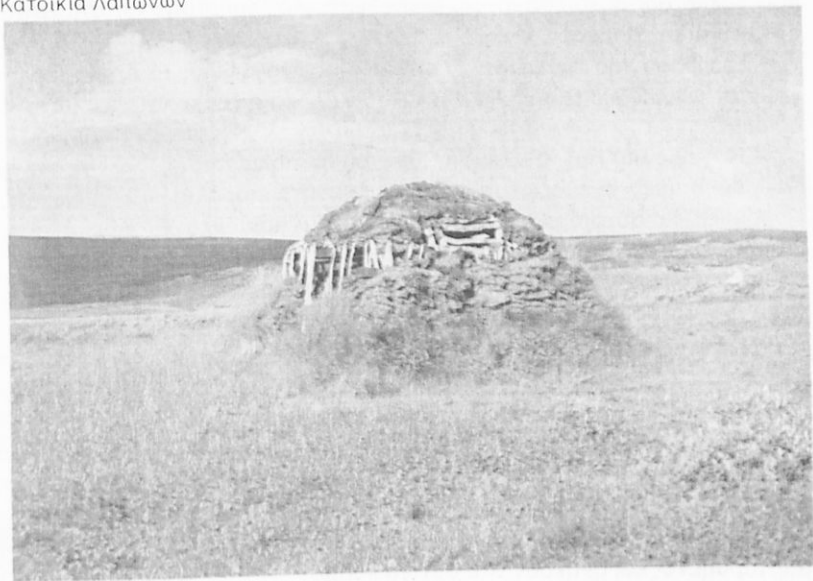
Οἱ Σουηδοὶ εἶναι ἀπ' τοὺς πλουσιότερους λαοὺς τῆς Γῆς, ὄχι μόνο γιατί ἡ χώρα τους ἔχει πολλὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς, ἀλλὰ καὶ γιατί ἔμαθαν νὰ τὶς ἐκμεταλλεύωνται. Ἔτσι ὅλοι ζοῦν μὲ ἀνεση καὶ ἔχουν ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ μορφώνωνται καὶ νὰ προοδεύουν.

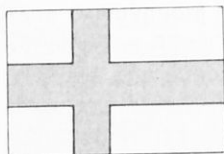
2. Κάτοικοι - Πόλεις. Οἱ Σουηδοὶ εἶναι ἀπ' τοὺς πρὸ προοδευμένους καὶ καλλιεργημένους λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἡ γλῶσσα τους μοιάζει μὲ τὴ γερμανικὴ καὶ στὸ θρήσκευμα εἶναι χριστιανοὶ διαμαρτυρόμενοι.

Τὸ πολίτευμα τῆς Σουηδίας εἶναι συνταγματικὴ βασιλεία. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ **Στοκχόλμη** (1.300.000 κ.), μία ἀπὸ τὶς ὡραιότερες πόλεις τοῦ κόσμου. Λέγεται καὶ Βενετία τοῦ Βορρά. Βρίσκεται σὲ ὡραία τοποθεσία καὶ ἔχει μεγαλόπρεπα καὶ μοντέρνα κτήρια. Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις τῆς εἶναι ἡ **Οὐψάλα**, τὸ **Γκαίτεμποργκ**, τὸ **Μαλμαί**, ἡ **Λουλέα** καὶ ἄλλες μικρότερες.

Ἡ Ἑλλάδα ἔχει μὲ τὴν Σουηδίαν φιλικὰς σχέσεις καὶ ἐμπορικὰς συναλλαγὰς.

Κατοικία Λαπῶνων





4. Η ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 337.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 4.700.000 κ.

1. 'Η Φινλανδία είναι ή χώρα «τῶν χιλίων λιμνῶν». 'Η Φινλανδία βρίσκεται ανάμεσα: στο Φιννικό καὶ τὸ Βοθνικὸ κόλπο, τῇ Σουηδία, τῇ Νορβηγία καὶ τῇ Ρωσία. Λέγεται χώρα «τῶν χιλίων λιμνῶν», γιατί ἔχει πολλές λίμνες. Στὴν πραγματικότητα οἱ λίμνες δὲν εἶναι χίλιες, ἀλλὰ 50.000 χιλιάδες περίπου. Οἱ λίμνες αὐτὲς δημιουργήθηκαν ἀπὸ τοὺς παγετῶνες καὶ δίνουν ἓνα ἰδιαίτερο χρῶμα στὴ χώρα.

2. Οἰκονομικὴ Ζωή. Τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς Φινλανδίας (65%) εἶναι πεδινὸ καὶ σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ δάση, γιατί τὸ κλίμα εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξη μεγάλων δέντρων. 'Απὸ τὰ δάση αὐτὰ παίρνονται τεράστιες ποσότητες ξυλείας. Τὰ δάση καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι οἱ σπουδαιότερες πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς Φινλανδίας. Στὰ λιβάδια τῆς τρέφονται πολλὰ ζῶα καὶ παράγονται ἄφθονα κτηνοτροφικὰ προϊόντα ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται στὸ ἐξωτερικόν. Χρήσιμα ζῶα στὰ μέρη αὐτὰ εἶναι οἱ τάρανδοι.

Στὰ δάση τῆς Φινλανδίας ζοῦν πολλὰ ἄγρια ζῶα, τὰ ὁποῖα κυνηγοῦν οἱ Φινλανδοὶ τὸ χειμῶνα, ἐνῶ τὸ καλοκαίρι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀλιεία.

'Η γεωργία στὴ Φινλανδία δὲν εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη, γιατί καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις ὑπάρχουν μόνο στὰ παράλια καὶ γύρω ἀπ' τὶς λίμνες. Γι' αὐτὸ ἡ χώρα εἰσάγει γεωργικὰ προϊόντα. Εἰσάγει ἀκόμη βιομηχανικὰ προϊόντα, γιατί ἡ Φινλανδία δὲν ἔχει, ὅπως ἡ Σουηδία, ὀρυκτὸ πλοῦτο, γιὰ ν' ἀναπτύξη τὴ βαρὶὰ βιομηχανία. "Ἐχει ὅμως μεγάλη ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας ξυλείας, κατασκευῆς χαρτιοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ ὑφαντουργεῖα.

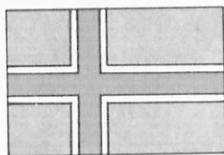
'Η 'Ελλάδα εἰσάγει ἀπὸ τὴ Φινλανδία δασικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει σ' αὐτὴν καπνὸ, σταφίδα, λεμόνια καὶ πορτοκάλια.

3. Κάτοικοι — Πόλεις. 'Η Φινλανδία εἶναι ἐλεύθερο κράτος μὲ πολίτευμα τὴ δημοκρατία καὶ πρωτεύουσα τὸ **Ἑλσίνκι** (680.000 κ.).

Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς, στὸ θρήσκευμα διαμαρτυρόμενοι καὶ ἀνήκουν στὸ δυτικὸ κόσμο.



Τοπίο Φινλανδίας

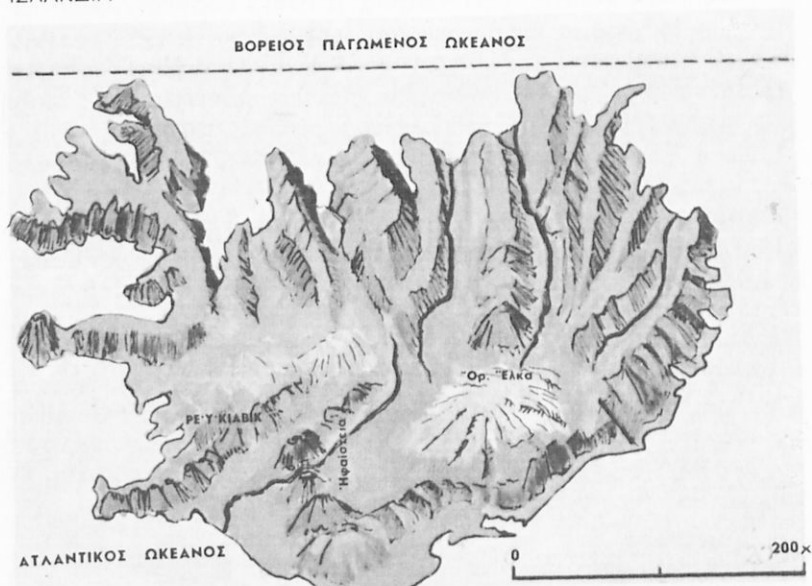


5. Η ΙΣΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 103.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 200.000 κ.

ΙΣΛΑΝΔΙΑ



Ανάμεσα στη Γροιλανδία και τα Βρετανικά νησιά βρίσκεται το νησί Ίσλανδία. Έχει **έκταση** 103.000 τετ. χλμ. και **πληθυσμό** 200.000 κατοίκους. Η Ίσλανδία ως το 1944 υπάγονταν στη Δανία. Σήμερα είναι ελεύθερο κράτος με πολίτευμα τη δημοκρατία και πρωτεύουσα το **Ρεύκγιαβικ** (80.000 κ.).

Το έδαφος της Ίσλανδίας είναι όρεινο και έχει πολλά ήφαιστεια. Τα 30 άπ' αυτά είναι ενεργά. Στην Ίσλανδία υπάρχουν, επίσης, θερμοί πηδακες **Γκέυζερ**. Το ζεστό νερό τέτοιων πηγών, που υπάρχουν κοντά στο Ρεύκγιαβικ χρησιμοποιείται για την κεντρική θέρμανση (καλοριφέρ) των σπιτιών, χωρίς να χρειάζεται γι' αυτήν καύσιμη ύλη.

Οι κάτοικοι της Ίσλανδίας ασχολούνται με την κτηνοτροφία και την αλιεία. Η θάλασσά της είναι η πιο πλούσια του κόσμου σε ψάρια.

Νὰ δικαιολογήσης

1. Τὰ λιμάνια τῆς Σουηδίας παγώνουν, τῆς Νορβηγίας ὄχι. Γιατί;
2. Γιατί ἡ Β. Εὐρώπη ἔχει πολλὰ δάση, ἐνῶ ἡ Ν. Εὐρώπη πολὺ λίγα;
3. Γιατί εἰσάγομε ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Β. Εὐρώπης ξυλεία καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγομε σ' αὐτὲς καπνὸ, σταφίδα καὶ ἐσπεριδοειδῆ;
4. Γιατί οἱ ποταμοὶ ἔχουν

γιὰ τὶς Σκανδιναβικὲς χῶρες μεγάλη σημασία;

Νὰ μάθης :

1. Τὶς ἐννοίες: **φιόρδ, παγετώνες, πολικός κύκλος, ὑδατοπτώσεις, παγοθραυστικά πλοία, Λάπωνες, πολικὴ μέρα, ἡλιος τοῦ μεσονυχτίου, πήδακες Γκέυζερ.**
2. Ποίων κρατῶν εἶναι πρωτεύουσες οἱ πόλεις: **Ὁσλο, Ἑλσίνκι, Κοπεγχάγη, Ρέουγιαβικ, Στοκχόλμη.**

IV. Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Πληροφορίες

Στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπῃ βρίσκονται οἱ χῶρες: **Γερμανία, Ἑλβετία, Αὐστρία, Τσεχοσλοβακία, καὶ Οὐγγαρία.** Ἡ Γερμανία εἶναι χωρισμένη σὲ δύο κράτη, τὴ Δυτικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία.

Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη εἶναι περισσότερο πεδινή, ἀλλὰ σ' αὐτὴν ἀνήκει καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὶς Ὑαλπεῖς. Τὸ κλίμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶναι ἡπειρωτικό.



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Έργασίες

1. Να προσδιορίσετε τη θέση της Γερμανίας στην Εύρωπη και να ονομάσετε τις χώρες, που συνορεύει.

ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

2. Να δείξετε πώς είναι χωρισμένη σε δύο κράτη.
3. Η Γερμανία (Δυτική και Ανατολική) έχει **έκταση** 356.000 τετ. χλμ. και **πληθυσμό** 77.000.000 κατοίκους. Να συγκρίνετε

τὴν ἑκτασὴ καὶ τὸν πληθυσμὸ τῆς μὲ τὴν ἑκτασὴ καὶ τὸν πληθυσμὸ τῆς Ἑλλάδας.

4. Νὰ παρατηρήσετε τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τῆς Γερμανίας καὶ νὰ δείξετε ἀπὸ ποῦ πηγάζουν καὶ ποῦ χύνονται οἱ ποταμοὶ τῆς.

ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ



1. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους — Κλίμα. Ἡ Γερμανία εἶναι περισσότερο πεδινὴ χώρα. Στὸ νότιο τμήμα της ἀνήκει ἓνα μέρος τῶν "Ἀλπεων (Βαυαρικὲς "Ἀλπεις 2.963 μ.) καὶ ἄλλα μικρότερα βουνά. Ἀπὸ τὶς κεντρικὲς "Ἀλπεις καὶ τὰ βουνά τῆς Γερμανίας πηγάζουν οἱ ποταμοί: **Ρήνος**, **Ἐμς**, **Βέζερ**, **Ἐλβας** καὶ **Ὀντερ**, ποὺ χύνονται στὴ Βόρειο καὶ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα καθὼς καὶ ὁ Δούναβης, ποὺ διευθύνεται ἀνατολικά καὶ χύνεται στὸν Εὐξείνιο πόντο.

Τὸ κλίμα τῆς Γερμανίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βορειοδυτικὸ τμήμα της, εἶναι ἡπειρωτικόν. Οἱ βροχὲς ὅμως εἶναι πολλὲς καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχουν σ' αὐτὴν πολλὰ δάση, ποὺ βγάζουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας. Τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας.

"Ἀσκηση :

- Νὰ ἰχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Γερμανίας.
- Νὰ τὴ χωρίσετε σὲ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ καὶ νὰ τοποθετήσετε τὶς πόλεις της.

2. Κάτοικοι. Οἱ Γερμανοὶ μετὰ ἀπὸ τοὺς Ρώσους εἶναι ὁ πολυπληθέστερος λαὸς τῆς Εὐρώπης καὶ ἓνας ἀπ' τοὺς πιὸ προοδευμένους τῆς Γῆς. Πολλοὶ μεγάλοι ἄντρες στὴ νεώτερη ἱστορία, ὅπως φιλόσοφοι, ποιητές, ἐπιστήμονες, καλλιτέχνες, μουσικοὶ καὶ ἐφευρέτες, εἶναι Γερμανοί. Τὰ πανεπιστήμιά της εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου.

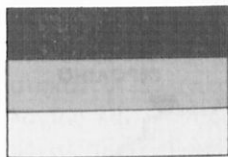
"Ἰσαμε τὸ 1870 ἡ Γερμανία ἦταν χωρισμένη σὲ μικρὰ κράτη, ποὺ ἐνώθηκαν καὶ ἔφτιαξαν τὸ μεγάλο καὶ ἰσχυρὸ Γερμανικὸ κράτος. Τὸ κράτος αὐτὸ ἐγίνε αἰτία νὰ προκληθοῦν δύο καταστρεπτικοὶ παγκόσμιοι πόλεμοι, στοὺς ὁποίους οἱ Γερμανοὶ νικήθηκαν καὶ ἔχασαν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐδάφη τους.

Μετὰ τὸ β' παγκόσμιον πόλεμον οἱ Σύμμαχοι κατέλαβαν τὴ Γερμανία καὶ τὴ χώρισαν σὲ τέσσερις ζώνες κατοχῆς: τὴν Ἀμερικανικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν, τὴ Γαλλικὴν καὶ τὴ Ρωσικὴν. Σὲ τέσσερις ζώνες χωρίστηκε ἐπίσης καὶ ἡ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας τὸ **Βερολίνο**. Ἀπὸ τὸ 1949 ἡ Γερμανία εἶναι σήμερα χωρισμένη σὲ δύο κράτη: τὴ **Δυτικὴ Γερμανία** (Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας) μὲ πρωτεύουσα τὴ **Βόννη** καὶ πολίτευμα τὴ δημοκρατία καὶ τὴν **Ἀνατολικὴν** (λαϊκὴ δημοκρατία τῆς Γερμανίας) μὲ πρωτεύουσα τὸ **Ἀνατολικὸ Βερολίνο**.

Ἡ Δ. Γερμανία εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἀνατολική καὶ σὲ ἑκτασὴ καὶ σὲ πληθυσμό.

Οἱ Γερμανοὶ εἶναι λαὸς ἐργατικός, πειθαρχικός, μὲ μεγάλη θέληση καὶ ὑπομονή. Μετὰ τὸν πόλεμο οἱ Γερμανοὶ ἀνασυγκρότησαν τὸ κράτος τους καὶ δημιούργησαν τὸ γερμανικὸ «οἰκονομικὸ θαῦμα». Σήμερα ἡ Γερμανία εἶναι πλούσια χώρα, μεγάλη οἰκονομικὴ δύναμη καὶ τὸ νόμισμά της, **τὸ μάρκο**, εἶναι ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα τοῦ κόσμου.

Στὸ θρήσκευμα οἱ περισσότεροὶ Γερμανοὶ εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι καθολικοὶ Χριστιανοί.



Α΄ Η ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἑκτασὴ: 248.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 60.000.000 κ.

Βερολίνο





ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

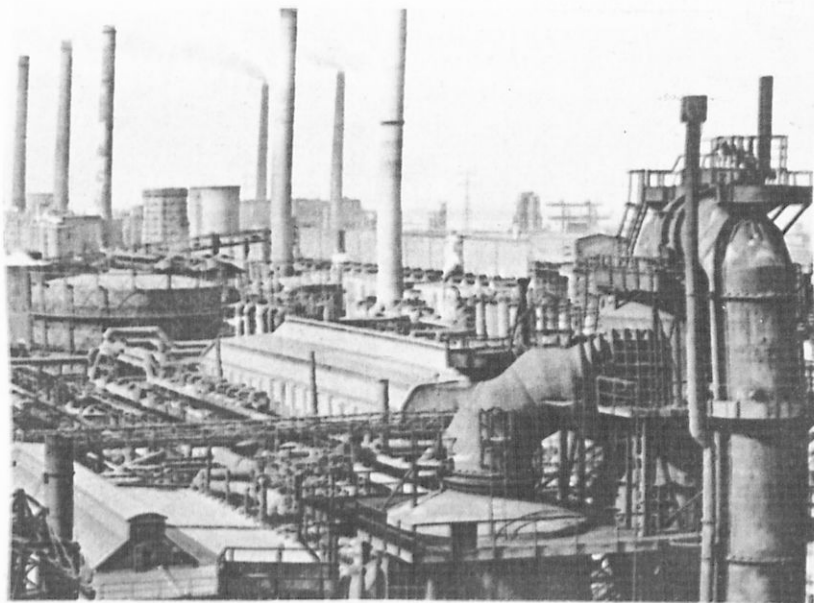
1. Ἡ Γερμανία εἶναι τὸ ἰσχυρότερο βιομηχανικὸ κράτος τῆς Εὐρώπης.

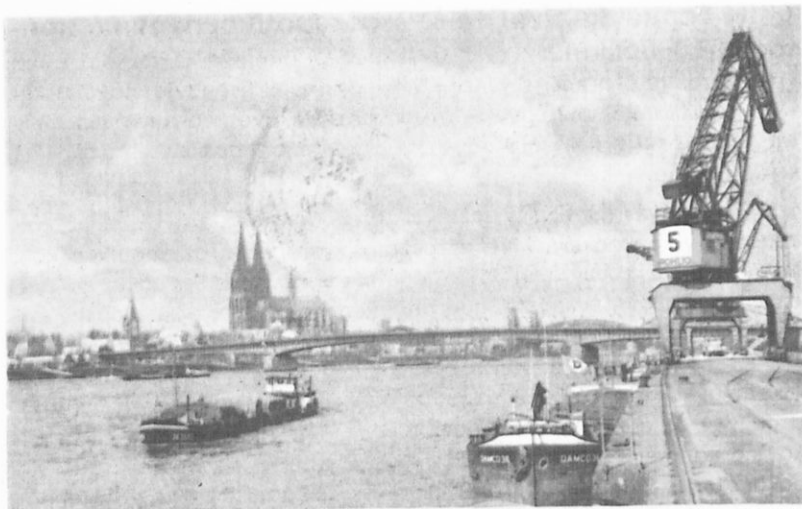
Γιὰ ν' ἀναπτύξη τὴ βιομηχανία τῆς μιᾶ χώρα χρειάζεται νὰ ἔχῃ πρῶτες ὕλες καὶ ἐνέργεια. Ἡ Γερμανία διαθέτει καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ, καὶ τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἱκανότητα τῶν ἀνθρώπων τῆς, ποὺ γιὰ νὰ ἀσκήσουν τὸ ἐπάγγελμα τους, μορφώνονται ὅλοι σὲ καλὰ σχολεῖα.

Τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας ἔχει τὰ πλουσιότερα στὴν Εὐρώπῃ κοιτάσματα γαιανθράκων, λίγο πετρέλαιο, κοιτάσματα σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ἄλλων ὀρυκτῶν. Διαθέτει ἐπομένως ἡ Γερμανία πρῶτες ὕλες καὶ ἄφθονη ἐνέργεια, ποὺ παράγεται ἀπὸ τοὺς γαιάνθρακες καὶ τὰ ὑδροηλεκτρικὰ τῆς ἐργοστάσια.

Ἡ Γερμανία εἶναι πυκνοκατοικημένη χώρα καὶ γι' αὐτὸ ἡ γῆ δὲν εἶναι ἀρκετὴ νὰ θρέψῃ τόσοσους ἀνθρώπους. Οἱ Γερμανοὶ ἀναγκάστηκαν ν' ἀναζητήσουν ἄλλους πόρους. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς τεχνολογίας καὶ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο τῆς χώρας τοὺς ἵδρυσαν μία ἀπὸ τίς μεγαλύτερες βιομηχανίες τοῦ κόσμου. Τὰ γερμανικὰ βιομηχανικὰ προϊόντα πουλιοῦνται σ' ὅλες τίς ἀγορὲς τοῦ κόσμου καὶ οἱ ἀγοραστές

Βιομηχανικὲς ἐγκαταστάσεις χημικῶν προϊόντων





Κολωνία. Στὸ βάθος ὁ καθεδρικός ναός

Ἡ πύλη τοῦ Μαγδεμβούργου

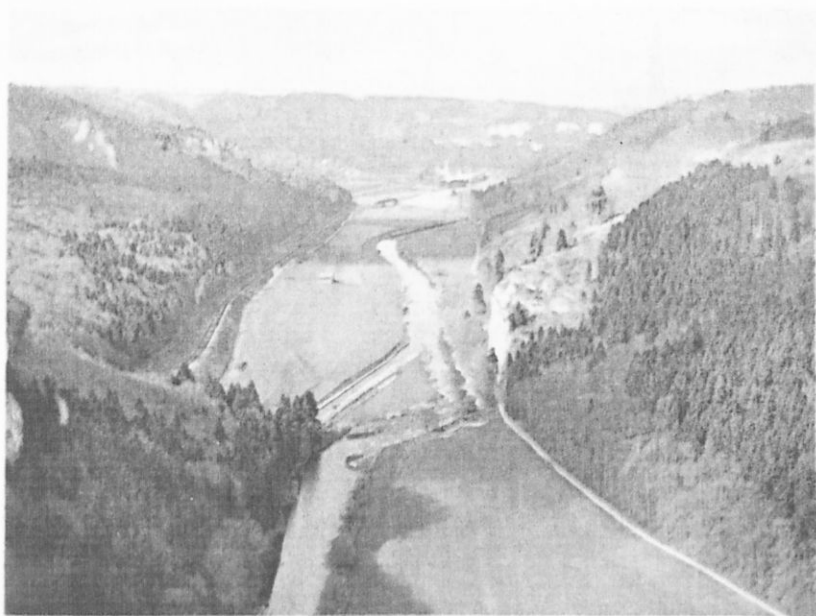


τὰ προτιμοῦν, γιατί εἶναι μεγάλης ἀντοχῆς καὶ ἄριστης ποιότητος.

Στὰ ἐργοστάσια τῆς Γερμανίας παράγονται σήμερα κάθε εἶδους βιομηχανικά προϊόντα, ἀπὸ παιδικὰ παιχνίδια, κάθε εἶδους μηχανήματα καὶ ὄργανα ἀκριβείας, μέχρι αὐτοκίνητα, βαρὶὰ ὀχήματα, ἀεροπλάνα καὶ ὅπλα.

Στὴ βιομηχανία τῆς ἐργάζονται περισσότεροι ἄνθρωποι ἀπ' ἐκεῖνους, ποὺ ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία, στὴν κτηνοτροφία, στὸ ἐμπόριο καὶ στὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα. Ἡ ἀξία τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, ποὺ παράγει ἡ χώρα, εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀξία τῶν προϊόντων ὅλων τῶν ἄλλων κλάδων τῆς οἰκονομίας τῆς. Ἡ Γερμανικὴ βιομηχανία προσδεύει καὶ χρειάζεται συνέχεια καὶ περισσότερους ἀνθρώπους νὰ ἐργάζονται σ' αὐτὴ. Τὰ ἐργατικά χέρια δὲν φτάνουν γιὰ τίς ἀνάγκες τῶν ἐργοστασίων τῆς καὶ γι' αὐτὸ δέχεται καὶ ξένους ἐργάτες. Στὴ Γερμανία ἐργάζονται σήμερα παραπάνω ἀπὸ 3.000.000 ξένοι ἐργάτες. Ἀπ' αὐτοὺς 300.000 εἶναι Ἕλληνες.

Ἡ κοιλάδα τοῦ Δούναβη στὴ Βαυαρία

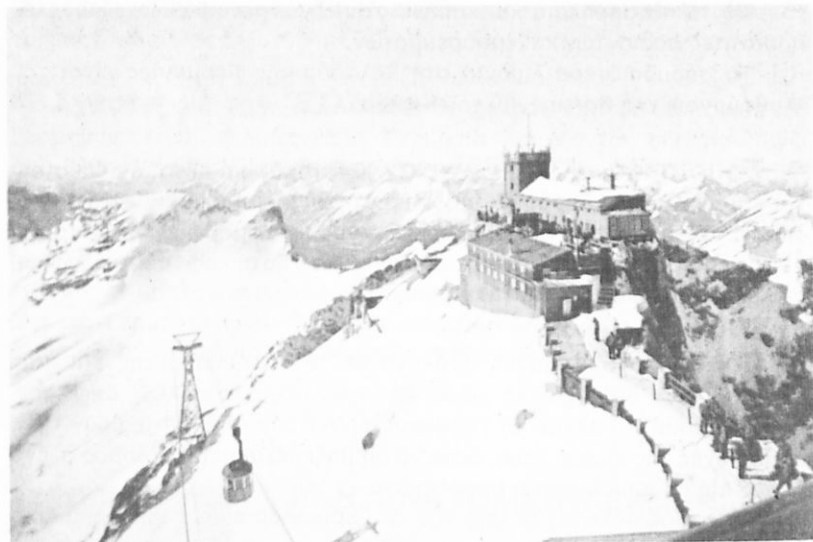


2. Τὰ γεωργικά καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα τῆς Γερμανίας δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Γερμανίας λίγοι σχετικὰ μὲ τ' ἄλλα ἐπαγγέλματα ἐργάζονται στὴ γεωργία καὶ στὴν κτηνοτροφία. Ἡ γῆ ὅμως ἀξιοποιεῖται μὲ μηχανικά μέσα καὶ λιπάσματα καὶ ἡ κτηνοτροφία γίνεται μὲ σύστημα, ἔτσι, πού παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ὅμως τὰ προϊόντα αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρκετὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ καὶ γι' αὐτὸ γίνεται εἰσαγωγή ἀπὸ ἄλλες χώρες.

3. Ἡ συγκοινωνία. Ἡ Γερμανία ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα καὶ πυκνότερα ὁδικὰ καὶ σιδηροδρομικὰ δίκτυα τοῦ κόσμου. Μεγάλοι αὐτοκινητόδρομοι συνδέουν ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς χώρας καὶ ἠλεκτροκίνητοι σιδηρόδρομοι μέχρι τὰ τελευταῖα χωριά. Ἀκόμα ὅλα τὰ ποτάμια τῆς Γερμανίας εἶναι πλωτὰ καὶ ἐνώνονται μὲ κανάλια, πού ἐξυπηρετοῦν τὴν ποταμοπλοΐα.

Οἶλμ





Βαυαρικές "Άλπεις

Μόναχο



Με τὰ ποταμόπλοια καὶ κυρίως στὸ Ρήνο, μεταφέρονται μεγάλες ποσότητες προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων.

Τὰ σπουδαιότερα λιμάνια στὴ θάλασσα τῆς Γερμανίας εἶναι τοῦ Ἀμβούργου, τῆς Βρέμης καὶ τοῦ Κιέλου.

4. Τουρισμός — Ἀξιοθέατα. Ἐκατομμύρια ξένοι ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο τὴ Γερμανία γιὰ τουριστικούς, ἐμπορικούς καὶ μορφωτικούς λόγους. Ἡ χώρα ἔχει πολλὲς φυσικὲς ὁμορφιές (Βαυαρικὲς Ἀλπεις, διαδρομὴ τοῦ Ρήνου κ.ἄ.), μνημεῖα (Γοτθικὸς ναὸς Κολωνίας, Οὐλμ) καὶ πολλὰ μουσεῖα (Μονάχου, Βερολίνου) καὶ ἄλλα.

5. Πόλεις. Ἡ Γερμανία, ἀνάλογα μὲ τὸν πληθυσμὸ τῆς καὶ παρ' ὅλο πού εἶναι βιομηχανικὴ χώρα, δὲν ἔχει μεγάλες πόλεις, ὅπως π.χ. ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία. Οἱ Γερμανοὶ φρόντισαν ν' ἀναπτυχθοῦν ὅλες οἱ περιοχὲς τῆς χώρας τους, ὥστε νὰ μὴ μαζεῦεται πολὺς κόσμος σ' ἓνα μέρος καὶ δημιουργοῦνται προβλήματα.

Οἱ σπουδαιότερες πόλεις τῆς Δ. Γερμανίας εἶναι: τὸ Ἀμβούργο (1.825.000 κ.), τὸ Μόναχο (1.260.000 κ.), ἡ Στούττιγκάρδη, τὸ

Ἀμβούργο



Άννόβερο, ή Φραγκφούρτη, ή Κολωνία μέρος του **Βερολίνου** (δυτικός τομέας) και άλλες.

6. Σχέσεις με την Ελλάδα. Οι σχέσεις της Ελλάδας και της Γερμανίας είναι φιλικές. Στη Γερμανία εργάζονται σήμερα πάνω από 300 χιλιάδες Έλληνες, που στέλνουν στην πατρίδα τους μεγάλα χρηματικά ποσά. Για τα παιδιά των Ελλήνων της Γερμανίας υπάρχουν σ' αυτήν ελληνικά σχολεία. Στα Πανεπιστήμιά της σπουδάζουν επίσης πολλοί Έλληνες.

Με τη Γερμανία έχουμε τις μεγαλύτερες έμπορικές συναλλαγές. Από τη Γερμανία εισάγουμε κάθε είδος βιομηχανικών προϊόντων και εξάγουμε σ' αυτήν καπνό, σταφίδα, λεμόνια, πορτοκάλια και πολλά φρούτα.



Β. Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Έκταση. 107.400 τετ. χλμ.

Πληθυσμός. 17.000.000 κ.

1. Η Ανατολική Γερμανία. Το υπέδαφός της έχει πλούσια όρυκτα (γαιάνθρακες, χαλκός, κασσίτερος) και είναι η δεύτερη βιομηχανική χώρα της Ανατολικής Ευρώπης μετά τη Ρωσία. Η γεωργία και η κτηνοτροφία είναι πιο πολύ αναπτυγμένες.

Το έδαφός της είναι το περισσότερο πεδινό με χαμηλά όρη από τα όποια το μεγαλύτερο είναι ο **Θουρίγγιος Δρυμός**. Τη μεγάλη πεδιάδα της διασχίζουν οι ποταμοί **Έλβας** και **Όντερ** που χωρίζουν τη Γερμανία από την Πολωνία.

Οι έμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας με την Ανατ. Γερμανία είναι ικανοποιητικές.

2. Πόλεις. Στο έδαφος της Ανατολικής Γερμανίας βρίσκεται το **Βερολίνο**. Είναι ωραία πόλη και πρωτεύουσα της Γερμανίας.

Σήμερα είναι χωρισμένο σε δύο μέρη: Στο Δυτικό Βερολίνο (2.150.000 κ.) και στο Ανατολικό Βερολίνο (1.080.000 κ.). Άλλες

σπουδαίες πόλεις της Άνατ. Γερμανίας είναι: η **Λειψία** πόλη των γραμμάτων, το **Μαγδεμβούργον**, η **Δρέσδη**, η **Ίένα** και άλλες μικρότερες.

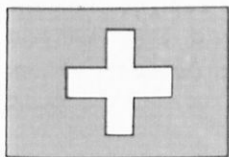
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ



Νὰ σκεφθῆς τὰ ἑξῆς :

1. Γιατί ἡ Γερμανία ἔχει ἀναπτύξει τὴ βιομηχανία;
2. Πῶς μπορεῖς νὰ ἀποδείξεις ὅτι ἡ Γερμανία εἶναι βιομηχανικὴ χώρα;
3. Οἱ ξένοι ἐργάτες, ποὺ ἐργάζονται στὴ Γερμανία, προέρχονται ἀπὸ βιομηχανικὲς χώρες;

1. Ποιὲς εἶναι οἱ σπουδαιότερες πόλεις τῆς Δυτικῆς καὶ ποιὲς τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας;
2. Γιατί ἡ Γερμανία εἶναι χωρισμένη σὲ δύο κράτη;
3. Ποιὲς χώρες συνδέει ὁ Ρῆνος ποταμός;
4. Τί εἰσάγει ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὴ Γερμανία καὶ τί ἐξάγει σ' αὐτήν;



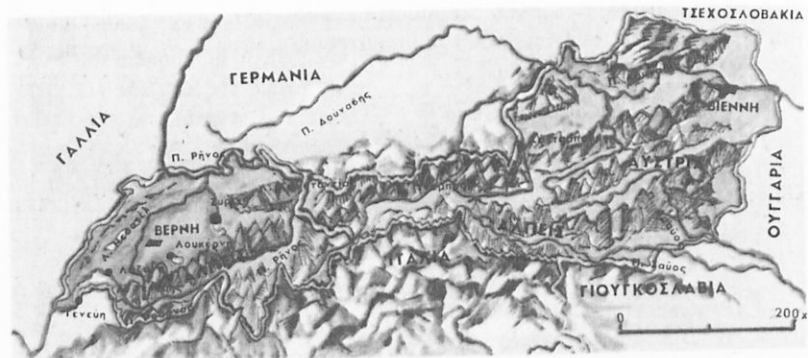
2. Η ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἔκταση. 41.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός. 6.250.000 κ.

Ἔργασίες

1. Νὰ προσδιορίσετε τὴ θέση τῆς Ἑλβετίας στὴν Εὐρώπη, καὶ νὰ μάθετε τίς χώρες ποὺ συνορεύει.
2. Νὰ παρατηρήσετε προσεχτικὰ τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τῆς.
3. Νὰ μάθετε τοὺς τρεῖς μεγάλους ποταμούς, ποὺ ἔχουν τίς πηγές τους στὴν Ἑλβετία καθὼς καὶ τίς μεγαλύτερες λίμνες τῆς.



ΕΛΒΕΤΙΑ — ΑΥΣΤΡΙΑ

1. Μορφολογία του ἑδάφους — κλίμα. Ἡ Ἑλβετία κατέχει τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῶν Ὑψηλῶν καὶ εἶναι ἡ περισσότερο ὄρεινὴ χώρα τῆς Εὐρώπης. Πολλὰ ἀπ' τὰ βουνὰ της ἔχουν ὕψος πάνω ἀπὸ 4000 μέτρα καὶ οἱ κορυφές τους εἶναι σκεπασμένες ἀπὸ αἰώνια χιόνια. Ἀνάμεσα στὰ βουνὰ καὶ σὲ μεγάλο ὕψος ὑπάρχουν βαθύπεδα καὶ κοιλάδες. Στὰ βαθύπεδα σχηματίζονται πολλὲς λίμνες καὶ τὶς κοιλάδες διασχίζουν ποτάμια. Οἱ μεγαλύτερες λίμνες τῆς Ἑλβετίας εἶναι: τῆς **Γενεύης**, τῆς **Νεσατέλ**, τῆς **Λουκέρνης**, τῆς **Ζυρίχης**, καὶ τῆς **Κωνσταντίας**, ποὺ μέρος μόνο ἀνήκει στὴν Ἑλβετία. Στὴν Ἑλβετία ἔχουν τὶς πηγές τους οἱ ποταμοί: **Ροδανός**, **Ρήνος**, **Δούναβης**, **Ἀαρ**.

Τὸ κλίμα τῆς Ἑλβετίας εἶναι ἡπειρωτικὸ, σὲ πολλὰς ὁμως ὄρεινὲς περιοχὲς εἶναι ξηρὸ, ὑγιεινὸ.

2. Κάτοικοι. Ἡ Ἑλβετία ἔχει ἑκτασὴ 41.000 τετ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 6.250.000 κατοίκους. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς (75%) εἶναι Γερμανικῆς καταγωγῆς ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι εἶναι Γάλλοι καὶ λίγοι Ἰταλοί. Οἱ Γάλλοι κατοικοῦν στὰ Δυτικὰ τῆς χώρας, οἱ δὲ Ἰταλοὶ στὰ νότια.

Οἱ τρεῖς αὐτοὶ λαοί, ἂν καὶ ἔχουν διαφορετικὴ καταγωγὴ καὶ γλῶσσα, ἀποτελοῦν ἓνα ἔθνος καὶ ζοῦν εἰρηνικά.

Ἡ Ἑλβετία εἶναι ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία. Ἡ χώρα δηλαδὴ εἶναι χωρισμένη σὲ διαμερίσματα (καντόνια). Κάθε καντόνιο ἔχει δική του κυβέρνησιν καὶ πρωτεύουσα. Ὅλες μαζί ἀποτελοῦν ἓνα κράτος μὲ κεντρικὴ κυβέρνησιν καὶ πρωτεύουσα τὴ **Βέρνη**.

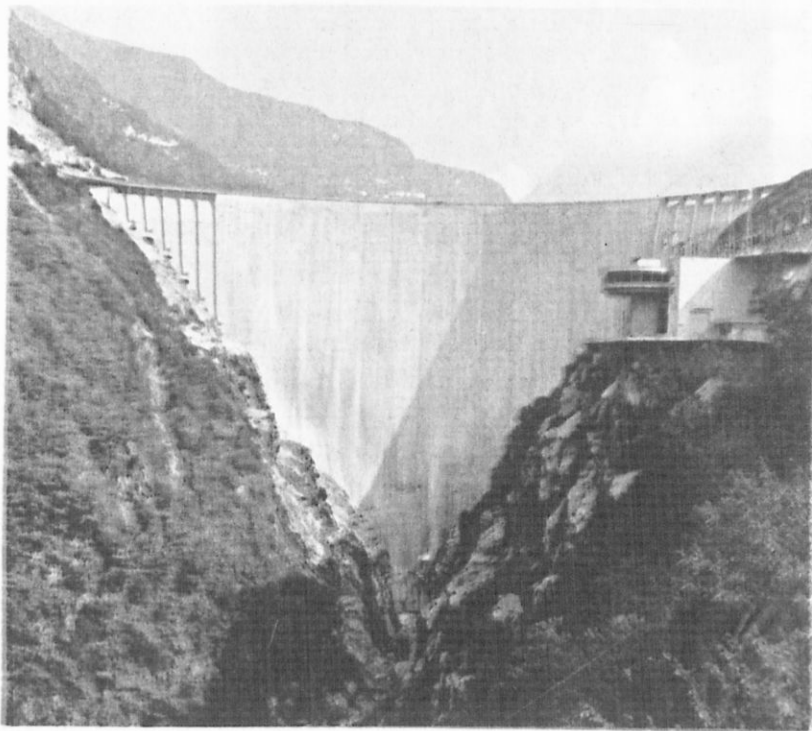
Ἡ Ἑλβετία εἶναι οὐδέτερο κράτος. Γι' αὐτὸ εἶναι τόπος διεθνῶν

συναντήσεων. Πολλοί ξένοι καταθέτουν τὰ χρήματά τους στις έλβετικές τράπεζες, πού είναι οί μεγαλύτερες τοῦ κόσμου. Είναι πατρίδα τοῦ Ἑρρίκου Ντυνάν καί ἔδρα τοῦ Διεθνoῦς Ἑρυθροῦ Σταυροῦ.

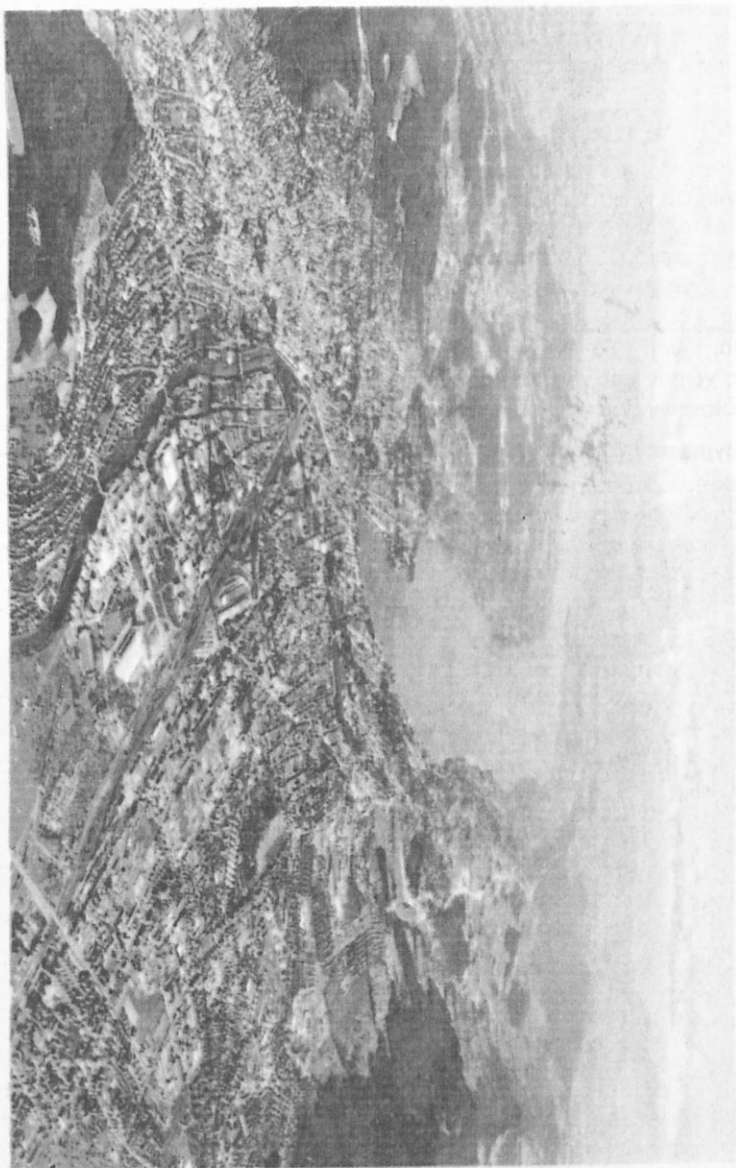
3. Οί Ἑλβετοὶ ἔχουν ἀξιοποιήσει τή χώρα τους. Οί ἄνθρωποι πού ζοῦν στά ὄρεινά μέρη εἶναι συνήθως φτωχοὶ καί ἀπομονωμένοι. Αὐτό ὅμως δέ συμβαίνει μέ τοὺς Ἑλβετούς, γιατί ἔμαθαν νά ἀξιοποιοῦν τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς χώρας τους καί νά καλυτερεύουν τή ζωή τους.

Στά ὄρεινά βοσκοτόπια οί Ἑλβετοὶ τρέφουν ἀγελάδες, ἐνῶ στίς κοιλάδες καλλιεργοῦν σιτηρά, ζαχαρότευτλα, πατάτες, λαχανικά, κλπ. Τά κτηνοτροφικά προϊόντα, καλύπτουν τίς ἀνάγκες τῆς χώρας καί γίνεται καί ἐξαγωγή, ἐνῶ γίνεται εἰσαγωγή γεωργικῶν προϊόντων, γιά νά καλυφτοῦν οί ἀνάγκες σέ τρόφιμα.

Φράγμα στήν Ἑλβετία



“Αποψη της Ζυρίχης από αεροπλάνο



Τὸ χειμῶνα, ποὺ οἱ κάτοικοι δὲν εἶχαν ἀπασχόληση, κατασκεύαζαν καὶ κατασκευάζουν, στὰ σπιτία τους καὶ σὲ μικρὲς βιοτεχνίες διάφορα ἀντικείμενα καὶ κυρίως ρολόγια. Ἡ βιοτεχνία τῶν ρολογιῶν ἐξελίχτηκε σὲ μεγάλη βιομηχανία καὶ σήμερα τὰ ἐλβετικά ρολόγια εἶναι τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου καὶ πουλιοῦνται σὲ ὅλες τὶς ἀγορές. Καὶ σήμερα ἡ βιοτεχνία δίνει ἐργασία σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους τὴν ἐποχή, ποὺ δὲν ὑπάρχει μεγάλη τουριστικὴ κίνηση.

Ἡ Ἑλβετία δὲν ἔχει ὀρυκτά, παρὰ μόνο λίγα σιδηρομεταλλεύματα. Ὅμως ἡ βιομηχανία της εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ ἀπασχολεῖ καὶ ξένους ἐργάτες. Μὲ βάση τὶς πρῶτες ὕλες, ποὺ εἰσάγει ἀπὸ ἄλλες χώρες, καὶ τὴν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, ποὺ παράγεται ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις, ἡ Ἑλβετία ἔχει ἀναπτυγμένη τὴ βιομηχανία διαφόρων μηχανημάτων, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, ρολογιῶν, ὀργάνων ἀκριβείας, ὑφασμάτων, χημικῶν ὑλῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Σπουδαία πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ γιὰ τὴν Ἑλβετία εἶναι καὶ ὁ τουρισμός. Οἱ Ἑλβετοὶ κατάλαβαν τὴ σημασία του καὶ ἐκμεταλλεύτηκαν τὶς φυσικὲς καλλονὲς τῆς χώρας τους. Σήμερα ἡ Ἑλβετία δέχεται τοὺς περισσότερους τουρίστες ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης. Οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐπισκέπτονται, γιὰ νὰ θαυμάσουν τὴν ὀμορφιὰ

Ξένοι ἐπισκέπτες στὴν Ἑλβετία, ποὺ κάνουν σκί





Τοπίο Έλβετικών Άλπεων
Λίμνη Λωζάνης



τῶν ᾽Αλπεων καὶ τῶν ἐλβετικῶν λιμνῶν, νὰ ξεκουραστοῦν καὶ νὰ κάνουν σκί. Οἱ Ἑλβετοί, ἔχουν καλὰς συγκοινωνίας, ξενοδοχεῖα καὶ εἰδικὰς ὑπηρεσίας, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ τουρισμοῦ.

Ἡ Ἑλβετία ἔχει πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο καθὼς ἐπίσης καὶ πυκνὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία μ' ὅλες τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Οἱ ἠλεκτροκίνητοι σιδηρόδρομοι περνοῦν πολλὰς σήραγγας (τοῦννελ) κάτω ἀπὸ τὰς ᾽Αλπεις καὶ συνδέουν τὴν Ἑλβετία μὲ τὰς γειτονικὰς χώρας. Ἀπ' αὐτὰς οἱ μεγαλύτερες εἶναι τῆς Σεμπλὸν (19.800 μ.) καὶ τοῦ Ἀγίου Γοτθάργου (15.000 μ.). Οἱ αὐτοκινήτοδρομοι ἀνεβαίνουν καὶ στὰ πρὸ ψηλὰ βουνά. Ἐναέριοι σιδηρόδρομοι μεταφέρουν τοὺς ἐπισκέπτες γρήγορα ὡς τὰς ψηλὰς κορφὰς τῶν ᾽Αλπεων.

4. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ἑλβετίας εἶναι ἡ **Βέρνη** (250.000 κ.), ἡ μεγαλύτερη ὅμως πόλις εἶναι ἡ **Ζυρίχη** (700.000 κ.). Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ **Γενεύη**, ποὺ εἶναι ἔδρα πολλῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν, ἡ **Λωζάννη**, ἡ **Βασιλεία**, λιμάνι στὸ Ρῆνο καὶ ἄλλες μικρότερες. Οἱ πόλεις τῆς Ἑλβετίας εἶναι γραφικὰ καὶ πνευματικὰ καὶ τουριστικὰ κέντρα.

Ἀνάμεσα στὴν Ἑλβετία καὶ στὴν Αὐστρία θρῖσκεται τὸ μικρὸ ἀνεξάρτητο πριγκιπάτο **Λιχτεστάιν**.

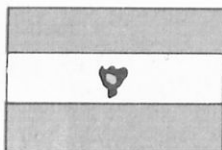
Ἀσκήσεις

Νὰ δικαιολογήσης:

1. Πῶς οἱ Ἑλβετοὶ ἀξιοποιοῦν τὴν χώρα τους.
2. Γιατὶ ἡ Ἑλβετία εἶναι τουριστικὴ χώρα.
3. Γιατὶ ἡ Ἑλβετία σάν οὐδέτερο κράτος ἔχει ὠφελήματα.

Νὰ μάθης:

1. Τὶς ἔννοιες: **οὐδέτερο κράτος, καντόνιο, τουρισμός, τοῦννελ, θιοτεχνία.**
2. Πῶς μπορεῖς νὰ ταξιδέψῃς γιὰ τὴν Ἑλβετία.
3. Νὰ παρατηρήσῃς τὰς εἰκόνας τοῦ βιβλίου σου.



Η ΑΥΣΤΡΙΑ

Έκταση: 84.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 7.450.000 κ.

Βιέννη. Ναός 'Αγίου Στεφάνου



Παρατηρήσεις στο χάρτη. — Πληροφορίες

1. Η Αυστρία συνορεύει με την Έλβετία, τη Γερμανία, την Τσεχοσλοβακία, την Ουγγαρία, τη Γιουγκοσλαβία και την Ιταλία.
2. Η Αυστρία είναι, όπως και η Έλβετία, χώρα των Άλπεων. Είναι περισσότερο όρεινη χώρα. Το βορειοανατολικό και ανατολικό τμήμα της είναι πεδινό και διαρρέεται από τον Δούναβη και τους παραποτάμους του.
3. Έχει κλίμα ήπειρωτικό και πολλές μικρές λίμνες.

1. 'Η Βιέννη. 'Η Βιέννη είναι χτισμένη πάνω στο Δούναβη ποταμό και είναι μία από τις ωραιότερες πόλεις της Ευρώπης. Τα μεγαλύτερα ανάκτορα, οί περίφημοι ναοί, τα μουσεία, ή "Όπερα και τα άλλα ιστορικά μνημεία και έργα τέχνης, πού υπάρχουν σ' αυτή, θυμίζουν στον επισκέπτη, πώς ή πόλη έζησε κάποτε μέρες μεγαλείου και δόξας και ότι υπήρξε πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο.

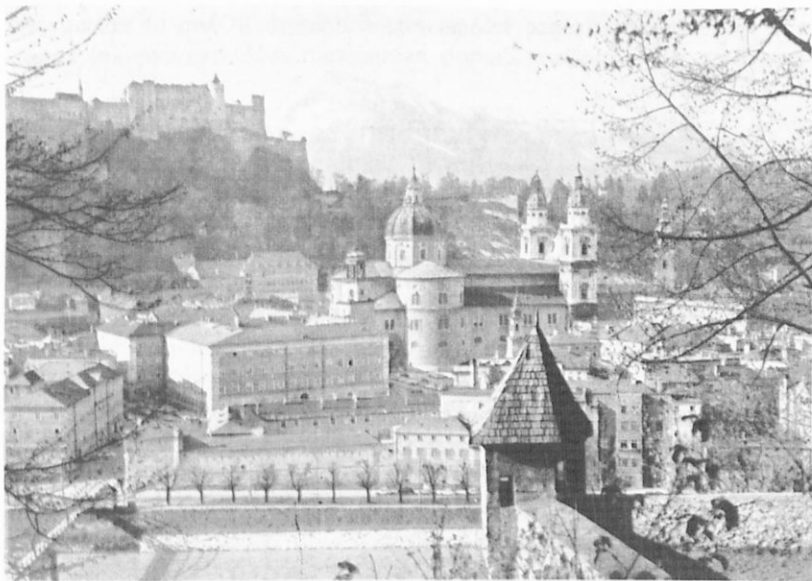
'Η Βιέννη ήταν πρωτεύουσα της Αύστροουγγαρίας, πού ως το 1918 ήταν μεγάλη δύναμη, και έδρα ισχυρών αυτοκρατόρων. Σ αυτήν έζησαν μεγάλοι καλλιτέχνες και μουσικοί: **Μότσαρτ, Μπετόβεν, Σούπερτ, Στράους,** και άλλοι. Σήμερα ή Βιέννη είναι πρωτεύουσα της Αυστρίας και έχει 1.650.000 κ.

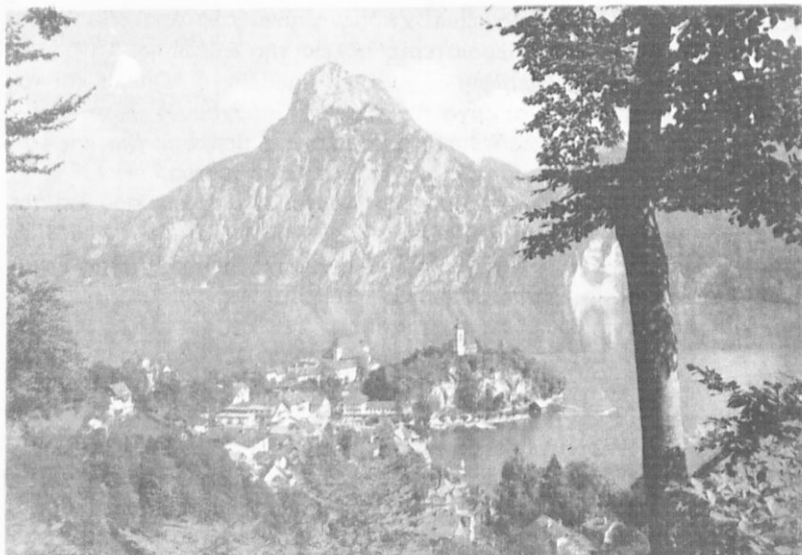
'Η Αυστρία έχει πολίτευμα δημοκρατικό. Οί Αυστριακοί είναι γερμανικής καταγωγής, μιλούν την γερμανική γλώσσα και στο θρήσκευμα είναι διαμαρτυρόμενοι.

Είναι λαός προσδευμένος και δραστήριος. 'Η πατρίδα μας διατηρεί με την Αυστρία φιλικές σχέσεις και έχει έμπορικές συναλλαγές.

"Άλλες σπουδαίες πόλεις είναι τὸ **Λίντς,** τὸ "**Ινσμπρουκ** και τὸ **Σάλτσμπουργκ.** Τὸ Σάλτσμπουργκ είναι ή πατρίδα τοῦ Μότσαρτ και

Σάλτσμπουργκ





Γραφική λίμνη της Αυστρίας

μία από τις ωραιότερες πόλεις της Εύρώπης. "Όλες οι πόλεις της Αυστρίας παρουσιάζουν ζωηρή πνευματική, καλλιτεχνική και τουριστική κίνηση.

2. Οί πλουτοπαραγωγικές πηγές της Αυστρίας. Περισσότερο από τὸ μισό ἔδαφος τῆς Αὐστρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ ψηλά βουνά. Ἀνάμεσα στὰ βουνά αὐτὰ σχηματίζονται μικρὲς γραφικὲς λίμνες καὶ κοιλάδες.

Τὰ βουνά τῆς Αὐστρίας συναγωνίζονται σὲ ὀμορφιά τὰ ἐλβετικά βουνά.

Οἱ Αὐστριακοὶ ἔχουν, ὅπως καὶ οἱ Ἑλβετοί, ἀξιοποιήσει τὶς φυσικὲς ὀμορφιὲς καὶ τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα τῆς πατρίδας τους καὶ ἔχουν ὀργανώσει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸν τουρισμό. Ὁ Τουρισμὸς εἶναι γιὰ τὴν Αὐστρία σπουδαία πλουτοπαραγωγικὴ πηγή.

Στὰ Αὐστριακὰ βουνά ὑπάρχουν ἄρκετὰ βοσκοτόπια καὶ μεγάλα δάση, γιὰτὶ τὸ κλίμα εἶναι εὐνοϊκό. Ἡ κτηνοτροφία, ἰδίως τῶν ἀγελάδων, εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ ἀπὸ τὰ δάση παράγονται μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Στὶς πεδινὲς ἐκτάσεις γίνεται ἐντατικὴ καλλιέργεια, ἀλλὰ τὰ

γεωργικά προϊόντα δεν είναι αρκετά για τις ανάγκες της χώρας. Γι' αυτό η Αυστρία εισάγει διάφορα τρόφιμα και εξάγει κτηνοτροφικά προϊόντα και ξυλεία.

Το έδαφος της Αυστρίας είναι πλούσιο σε όρυκτά. Έχει κοιτάσματα σιδήρου, μολύβδου, ψευδαργύρου, χαλκού και πετρελαίου. Το πετρέλαιο έπαρκει για τις ανάγκες της χώρας και γίνεται και εξαγωγή, γιατί η Αυστρία για την κίνηση των εργοστασίων της χρησιμοποιεί κυρίως την ηλεκτρική ενέργεια, που παράγεται στα μεγάλα υδροηλεκτρικά εργοστάσια της χώρας. Το ηλεκτρικό ρεύμα όχι μόνο έπαρκει για τις ανάγκες της, αλλά γίνεται και εξαγωγή στις γειτονικές χώρες.

Με βάση το σίδηρο, την ξυλεία, το πετρέλαιο και την ηλεκτρική ενέργεια η Αυστρία έχει ιδρύσει μεγάλα εργοστάσια επεξεργασίας της ξυλείας, χαρτοποιίας, χημικών προϊόντων, ύφασμάτων, καθώς επίσης χαλυβουργεία και ναυπηγεία ποταμόπλοιων.

Από τα βιομηχανικά της προϊόντα η Αυστρία εξάγει αρκετά σε άλλες χώρες, ενώ εισάγει άλλα, που δεν παράγει η βιομηχανία της.

Η Ελλάδα εισάγει από την Αυστρία ξυλεία, κτηνοτροφικά και βιομηχανικά προϊόντα και εξάγει καπνό, έσπεριδοειδή, σταφίδες και φρούτα.

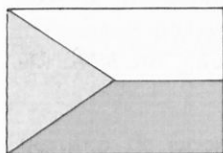
Αυστριακές Άλπεις. Έναεριος σιδηρόδρομος



Ἡ Αὐστρία εἶναι ἄρκετὰ ἀναπτυγμένη χώρα. Στὴν οἰκονομικὴ τῆς ἀνάπτυξη βοηθάει καὶ τὸ πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο. Ἡ Αὐστρία εἶναι κόμβος συγκοινωνιῶν, γιατί ἀπ' αὐτὴ περνοῦν οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμές, ποὺ ἐνώνουν τὴ Νοτιοανατολικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη μὲ τὴν ὑπόλοιπὴ Εὐρώπη.

Ἀσκήσεις

1. Γιατί εἶναι ἡ Αὐστρία τουριστικὴ χώρα;
2. Γιατί ὑπάρχουν στὴν Αὐστρία μεγάλα ὕδροηλεκτρικά ἐργοστάσια;
3. Μὲ ποιὲς χώρες συνδέει ὁ Δούναβης τὴν Αὐστρία μὲ ποταμόπολεια;
4. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν ἐλληνικὴ κοινότητα τῆς Βιέννης τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας;



Η ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Ἔκταση. 128.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμὸς. 14.400.000 κ.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ. Πράγα



Έργασίες

1. Να προσδιορίσετε τη θέση της Τσεχοσλοβακίας και να μάθετε με ποιά κράτη συνορεύει.
2. Να παρατηρήσετε ποιός ποταμός διασχίζει το δυτικό μέρος της Τσεχοσλοβακίας, ποιός το νότιο και ποιός το ανατολικό. Να μάθετε τα σπουδαιότερα βουνά της.
3. Να ιχνογραφήσετε το χάρτη της Τσεχοσλοβακίας μαζί με το χάρτη της Ούγγαρίας.

1. Κάτοικοι. Η Τσεχοσλοβακία πήρε το όνομά της από τους Τσέχους και τους Σλοβάκους, που κατοικούν σ' αυτήν. Οί Τσέχοι και οί Σλοβάκοι είναι σλαβικής καταγωγής και μιλούν διαφορετική γλώσσα, αλλά αποτελούν ένα έθνος.

Μέχρι το 1918, που έγινε ανεξάρτητο κράτος, η Τσεχοσλοβακία ήταν τμήμα της Αυστροουγγαρίας. Το 1939 την κατέλαβαν οί Γερμανοί και από το 1945 η Τσεχοσλοβακία είναι Λαϊκή Δημοκρατία.

Η Τσεχοσλοβακία έχει **έκταση** 128.000 τετ. χλμ. και **πληθυσμό** 14.400.000 κατοίκους.

2. Η Τσεχοσλοβακία είναι γεωργική και βιομηχανική χώρα. Η Τσεχοσλοβακία είναι περισσότερο όρεινη χώρα, έχει όμως και αρκετές πεδινές και καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Στις περιοχές αυτές και κυρίως στη Βοημία, που διαρρέει ο ποταμός **Έλθας**, και τη Μοραβία, που διαρρέει ο παραπόταμος του Δούναβη **Μοράβας**, παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικών προϊόντων, όπως σιτάρι, κριθάρι, ζαχαρότευτλα, καλαμπόκι, πατάτες, λαχανικά και φρούτα. Από το κριθάρι της Τσεχοσλοβακίας γίνεται ή όνομαστη μπίρα Πίλσεν. Παράγει επίσης αρκετά κτηνοτροφικά προϊόντα, γιατί διαθέτει πολλά λιβάδια και ζωοτροφές.

Τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα της Τσεχοσλοβακίας έπαρκουν για τις ανάγκες της χώρας, εισάγονται όμως και άλλα που δεν παράγονται σ' αυτή.

Το ήπειρωτικό κλίμα της Τσεχοσλοβακίας ευνοεί την ανάπτυξη μεγάλων δέντρων. Περισσότερο δασωμένες περιοχές είναι οί περιοχές του **Βοημικού Δρυμού** και των βουνών **Τάτρα** (2.663 μ.), απ' όπου βγαίνουν αρκετές ποσότητες ξυλείας.

Μεγάλη σημασία για την οικονομία της Τσεχοσλοβακίας έχει ή



ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ — ΟΥΓΓΑΡΙΑ

βιομηχανία πού είναι πολύ άνεπτυγμένη. Ἡ Τσεχοσλοβακία ἔχει πλούσια κοιτάσματα σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου, οὐρανίου καὶ γαιανθράκων. Σ' αὐτὴν ὑπάρχουν μεγάλα χαλυβουργεῖα, ἐργοστάσια διαφόρων μηχανημάτων, αὐτοκινήτων, γεωργικῶν ἐργαλείων, ὑφασμάτων, χαρτοποιίας καὶ ἄλλα στὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοικοῦς της.

Στὴ Βοημία παράγεται ἐξαιρετικῆς ποιότητος κρύσταλλο καὶ πορσελάνη.

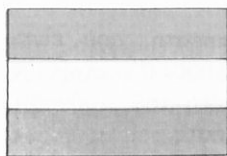
Ἡ Τσεχοσλοβακία ἐξάγει βιομηχανικὰ εἶδη καὶ εἰσάγει πετρέλαιο, βαμβάκι, καουτσούκ καὶ ἄλλα προϊόντα. Ἡ Ἑλλάδα εἰσάγει ἀπ' τὴν Τσεχοσλοβακία αὐτοκίνητα, διάφορα μηχανήματα, χαρτομάζα καὶ ἐξάγει σ' αὐτὴν καπνὸ, λεμόνια, πορτοκάλια, φρούτα, λάδι καὶ μεταλλεύματα.

3. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Τσεχοσλοβακίας εἶναι ἡ **Πράγα** στὶς ὄχθες τοῦ **Μολδάβα** (1.100.000 κ.). Τὴν Πράγα ἐπισκέπτονται πολλοὶ

τουρίστες, γιατί είναι ωραία πόλη και με πολλά ιστορικά μνημεία. "Άλλες πόλεις είναι: τὸ **Πίλσεν**, ἡ **Μπρατισλάβα**, τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Τσεχοσλοβακίας στὸ Δούναβη καὶ ἄλλες.

Ἀσκήσεις

1. Πῶς δικαιολογεῖται νὰ ἔχη ἡ Τσεχοσλοβακία βαριὰ βιομηχανία;
2. Πῶς συνδέεται ἡ Τσεχοσλοβακία μὲ τὸν Εὐξείνιο πόντο καὶ τὴ Βόρειο θάλασσα;
3. Γιατί οἱ περισσότερες σιδηροδρομικὲς γραμμὲς τῆς Τσεχοσλοβακίας συναντιοῦνται στὴν Πράγα καὶ τὴν Μπρατισλάβα;
4. Τί σημαίνει ἡ λέξη Τσεχοσλοβακία;

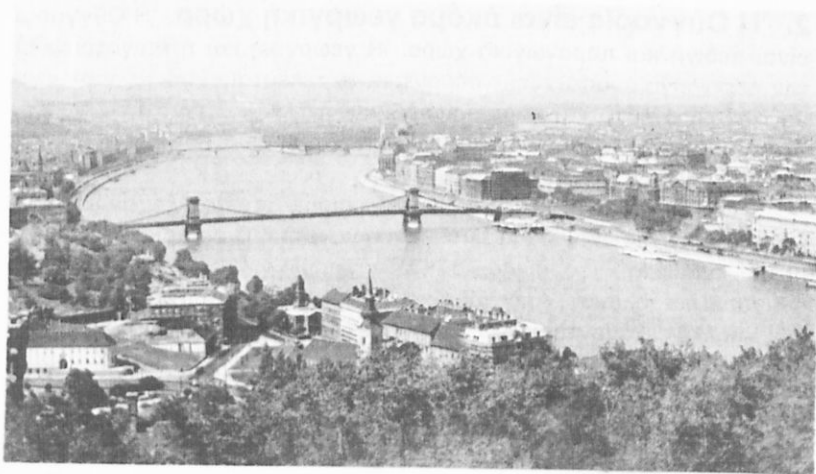


5. Η ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ἔκταση. 93.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 10.250.000 κ.

Βουδαπέστη



Παρατηρήσεις στο χάρτη

1. 'Η Ούγγαρία βρίσκεται ανάμεσα στην Αυστρία, στην Τσεχοσλοβακία, στη Ρουμανία στη Γιουγκοσλαβία και στη Ρωσία.
2. Είναι χώρα πεδινή. Περιτριγυρίζεται από θουνά και έχει κλίμα ήπειρωτικό.
3. Διασχίζεται από τὸ Δούναβη καὶ ἀπὸ τὸν παραπόταμό του **Τάη** (ἢ Τίσια).

1. Κάτοικοι. 'Η Ούγγαρία ἔχει **ἐκταση** 93.000 τετ. χλμ. καὶ **πληθυσμὸ** 16.250.000 κ. Στὴν Ούγγαρία κατοικοῦν οἱ Οὔγγροι. Οἱ Οὔγγροι εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς καὶ ὄχι σλαβικῆς. Στὸ θρήσκευμα εἶναι καθολικοί.

'Ελεῦθερο κράτος ἐγίνε τὸ 1918. Πρωτύτερα ἡ Ούγγαρία ἦταν, ὅπως ἡ Τσεχοσλοβακία, μέρος τῆς Αὐстроουγγαρίας. 'Απὸ τὸ 1945 ἡ Ούγγαρία εἶναι Λαϊκὴ Δημοκρατία.

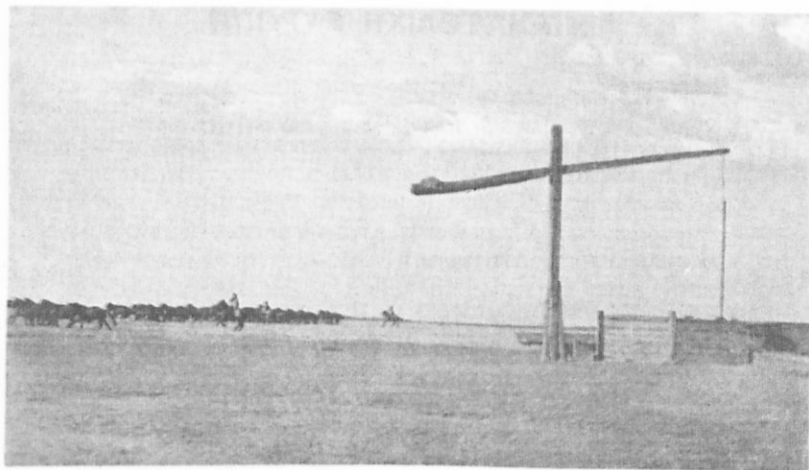
Πρωτεύουσα τῆς Ούγγαρίας εἶναι ἡ **Βουδαπέστη**, ποὺ εἶναι καὶ ἡ σπουδαιότερη πόλη τῆς. 'Η Βουδαπέστη ἔχει 2.000.000 κατοίκους καὶ εἶναι ὁμορφὴ πόλη. Εἶναι χτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ Δούναβη, ποὺ τὴ χωρίζει σὲ δύο τμήματα: τὴ **Βούδα** καὶ τὴν **Πέστη**.

'Η Βουδαπέστη εἶναι τὸ πνευματικὸ, ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο τῆς Ούγγαρίας καὶ κόμβος συγκοινωνιῶν.

2. 'Η Ούγγαρία εἶναι ἀκόμα γεωργικὴ χώρα. 'Η Ούγγαρία εἶναι πεδινὴ καὶ παραγωγικὴ χώρα. 'Η γεωργικὴ καὶ ἡ κτηνοτροφικὴ τῆς παραγωγή ἀναπτύχθηκε σημαντικὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, γιατί ἐγιναν διάφορα ἔργα καὶ χρησιμοποιήθηκαν τεχνικὰ μέσα στὴν καλλιέργεια, ἐνῶ παράλληλα ἡ κτηνοτροφία γίνεται μὲ σύστημα καὶ πρόγραμμα.

'Η Ούγγαρία παράγει σιτηρά, καλαμπόκι, πατάτες, ζαχαρότευτλα, λινάρι, λαχανικὰ καὶ σταφύλια. 'Επίσης, στὴν Ούγγαρία τρέφονται πολλὰ πρόβατα, γουρούνια, ἀγελάδες πουλερικὰ καὶ τὰ περίφημα οὔγγαρέζικα ἄλογα. 'Απὸ τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς, πολλὰ ἐξαγονται, ἐνῶ εἰσάγονται βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ πρῶτες ὕλες.

'Επειδὴ ἡ χώρα τους εἶναι πεδινὴ καὶ εὐφορὴ, οἱ Οὔγγροι ἀσχολήθηκαν περισσότερο μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Τὸ ἔδαφος τῆς Ούγγαρίας ἔχει κοιτάσματα σιδήρου, γαιανθράκων, πετρελαίου



Τοπίο της Ούγγαρίας

καί μεγάλες ποσότητες θωξίτη. Ἀκόμα μὲ τὴ δύναμη τῶν νερῶν τοῦ Δούναβη καὶ τοῦ Τίσια (Τάν) καὶ μὲ τὰ φυσικὰ ἀέρια, ποὺ ἔχει ἡ χώρα, παράγει ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια. Μὲ βάση τὰ ὀρυκτὰ της καὶ τὴν ἐνέργεια ἡ Οὔγγαρία ἀναπτύσσει μὲ γρήγορο ρυθμὸ τὴ βιομηχανία της καὶ ἀπὸ γεωργικὴ χώρα γίνεται, προοδευτικὰ, βιομηχανικὴ.

Στὴν Οὔγγαρία ἡ χώρα μας ἐξάγει καπνὸ, ἐσπεριδοειδῆ καὶ εἰσάγει κυρίως κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀσκήσεις:

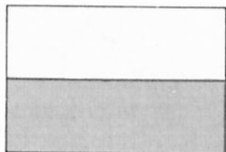
1. Ποιὰ εἶναι τὰ κράτη τῆς Κ. Εὐρώπης καὶ ποιὲς οἱ πρωτεύουσές τους;
2. Ποιὲς χώρες κατέχουν μέρος τῶν Ἑλπεων;
3. Ἀπὸ ποιὰ θουνὰ περιτριγυρίζεται ἡ Οὔγγρικὴ πεδιάδα;
4. Ἀπὸ ποιὲς πρωτεύουσες κρατῶν περνάει ὁ Δούναβης;

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικές γνώσεις: Ἡ Ἀν. Εὐρώπη εἶναι μία ἀπέραντη πεδιάδα, ποὺ ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ γερμανικὴ πεδιάδα καὶ τὰ Καρπάθια βουνὰ ὡς τὰ Οὐράλια καὶ ἀπὸ τὸ Β. παγωμένο ὠκεανὸ ὡς τὴν Κασπία, τὸν Καύκασο καὶ τὸν Εὐξείνιο πόντο. Ἔχει **ἐκτασὴ** περίπου ἔχει ὁλόκληρη ἢ ὑπόλοιπη Εὐρώπη καὶ πληθυσμὸ περισσότερο ἀπὸ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ ὁλόκληρης τῆς Εὐρώπης. Στὴν Ἀνατ. Εὐρώπη ἀνήκουν δύο κράτη, ἡ Πολωνία καὶ ἡ Ρωσία. Ἡ Ρωσία εἶναι μία ἀπ' τὶς δύο μεγάλες δυνάμεις τοῦ κόσμου.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ





1. Η ΠΟΛΩΝΙΑ.

Έκταση: 312.000.τετ. χλμ.

Πληθυσμός: 32.500.000 κ.

Βαρσοβία



Έργασίες

1. Να προσδιορίσετε τη θέση της Πολωνίας σέ σχέση με τη Γερμανία, την Τσεχοσλοβακία, τη Ρωσία και τη Σκανδιναβική χερσόνησο.
2. Να παρατηρήσετε τη μορφολογία του εδάφους της και νά μάθετε τούς ποταμούς της.
3. Να έντοπίσετε στο χάρτη την πόλη της, που είναι κόμβος σιδηροδρομικών γραμμών και νά δείξετε ποιές χώρες συνδέει.

είναι όρεινό και δασωμένο. Το κλίμα είναι ήπειρωτικό με πολύ ψυχρό χειμώνα και με πολλά χιόνια.

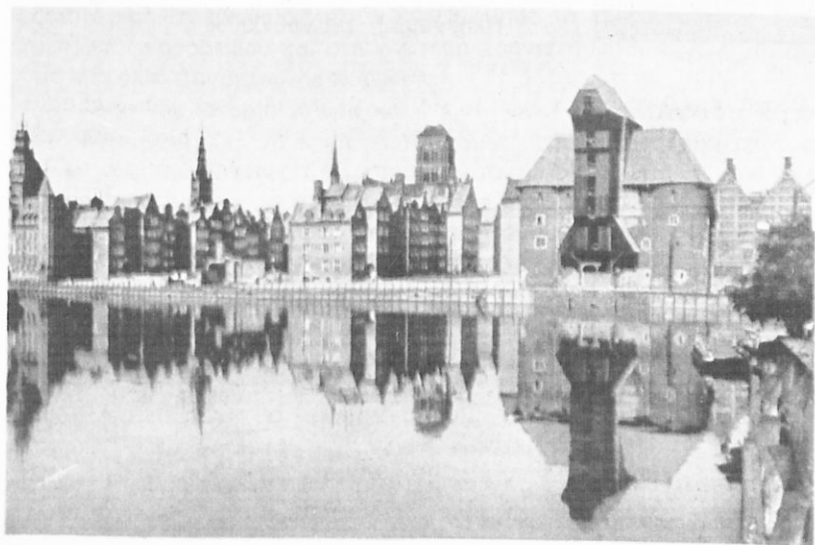
Το κλίμα και το έδαφος εύνοουν τη γεωργία και την κτηνοτροφία, που είναι πάρα πολύ αναπτυγμένες. 'Η Πολωνία παράγει κυρίως σιτηρά, πατάτες, ζαχαρότευτλα και πολλά κτηνοτροφικά προϊόντα. Οι Πολωνοί τρέφουν άγελάδες, άλογα, πρόβατα και πολλά πουλερικά.

'Η Πολωνία έχει επίσης αναπτυγμένη τη βαριά και την έλαφριά βιομηχανία, γιατί έχει άφθονο γαιάνθρακα, σίδηρο, πετρέλαιο, χαλκό, όρυκτο άλάτι και πηγές φυσικών αερίων. 'Η πολωνική βιομηχανία παράγει μηχανές και άμαξες σιδηροδρόμων, βαριά όχήματα, ηλεκτρικά είδη, ύφασματα και άλλα βιομηχανικά είδη. Έξάγει γαιάνθρακες, βιομηχανικά και κτηνοτροφικά προϊόντα και ξυλεία και εισάγει πετρέλαιο, σιδηρομεταλλεύματα, χημικά και γεωργικά προϊόντα, που δέν παράγει ή χώρα.

'Η Έλλάδα διατηρεί με την Πολωνία φιλικές διπλωματικές σχέσεις και έμπορικές ανταλλαγές. 'Απ' την Πολωνία, εισάγομε γαιάνθρακα, ξυλεία και κτηνοτροφικά προϊόντα και έξάγομε σ' αυτήν καπνό, πορτοκάλια, λεμόνια, και σιδηρομεταλλεύματα.

3. Πόλεις: Πρωτεύουσα της Πολωνίας είναι ή **Βαρσοβία** (1.300.000 κ.). 'Η Βαρσοβία είναι χτισμένη στις όχθες του Βιστούλα

Ντάντσιχ



ποταμού και είναι βιομηχανικό κέντρο και κόμβος χερσαίων και αεροπορικών γραμμών. Ἡ Πολωνία ἔχει πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο. Ἀλλες σπουδαῖες πόλεις εἶναι: τὸ **Λότζ**, ἡ **Κρακοβία**, ἡ **Πόζνα**, τὸ **Μπρεσλάου** καὶ τὸ **Ντάντσιχ**, τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Πολωνίας στὴ Βαλτικὴ θάλασσα κι' ἐγίνε ἀφορμὴ νὰ κηρυχτῇ τὸ 1939 ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος.

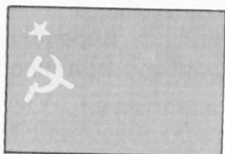
1. Νὰ ἱχνογραφῆσης τὸ χάρτη τῆς Πολωνίας.

Νὰ μάθης:

1. Ποιοὶ εἶναι οἱ δύο σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς Πολωνίας.
2. Ποιὰ βουνὰ ἀνῆκουν στὴν Τσεχοσλοβακία καὶ στὴν Πολωνία.

Νὰ δικαιολογήσης:

1. Γιατί ἡ Πολωνία εἶναι γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ χώρα;
2. Γιατί στὴν Πολωνία εἶναι εὐκόλῃ ἡ ἀνάπτυξη τῶν χερσαίων συγκοινωνιῶν;

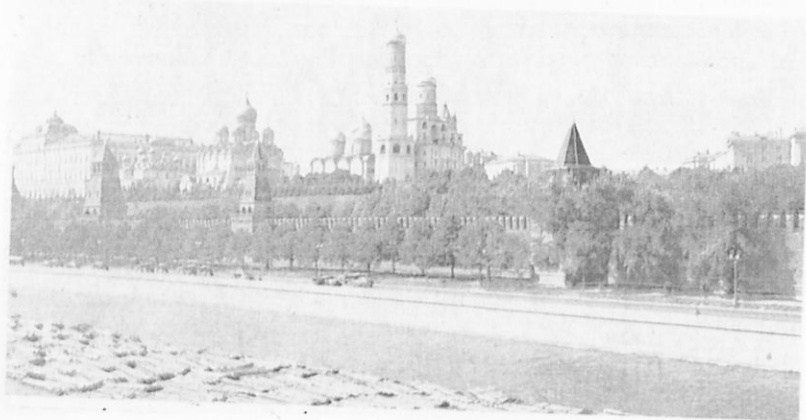


2. Η ΡΩΣΙΑ (Ἑνωση Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν - ΕΣΣΔ -).

Ἔκταση: 5.570.000 τετ. χλμ.

Πληθυσμὸς: 180.000.000 κ.

Μόσχα - Κρεμλίνο



Έργασίες

1. Να προσδιορίσετε τη θέση της Ρωσίας στην υδρόγειο.
2. Να δείξετε τα σύνορά της και να μάθετε τις θάλασσες που βρέχεται και τα κράτη, με τα οποία συνορεύει.
3. Να παρατηρήσετε τη μορφολογία του εδάφους και να μάθετε τα βουνά της, τα σπουδαιότερα ποτάμια και τις λίμνες της.
4. Να παρατηρήσετε σε ποιο τμήμα της Ρωσίας βρίσκονται οι σπουδαιότερες πόλεις της.

1. Η Ρωσία είναι το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος της γης.

Η Ρωσία είναι το Ευρωπαϊκό τμήμα της **Σοβιετικής Ένωσης**. Έχει έκταση 5.570.000 τετ. χλμ. και πληθυσμό 180.000.000 κ. Η Σοβιετική Ένωση περιλαμβάνει ακόμη τη Σιβηρία και έτσι απλώνεται από τη Βαλτική θάλασσα ως τον Ειρηνικό ωκεανό. Έχει έκταση μαζί με την Άσιατική Ρωσία 22.400.000 τετ. χλμ. και 240.000.000 κατοίκους. Είναι το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος του κόσμου.

Οι Ρώσοι ανήκουν στην οικογένεια των σλαβικών λαών και γνώρισαν για πρώτη φορά τον πολιτισμό, όταν ήρθαν σ' επαφή με το Βυζάντιο και έγιναν ορθόδοξοι χριστιανοί. Με το πέρασμα του χρόνου οι Ρώσοι προέδωσαν και στα νεώτερα χρόνια η Ρωσία έγινε μία από τις Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης.

Από την ιστορία γνωρίζουμε ότι οι Ρώσοι ήθελαν πάντοτε έξοδο στη Μεσόγειο. Για το λόγο αυτό, πολλές φορές, υποστήριξαν τους Έλληνες και όχι τους Τούρκους, αλλά και πολλές φορές τους Σλάβους γείτονές μας σε βάρος της Ελλάδας.

Το 1917 στη Ρωσία έγινε η μεγάλη οκτωβριανή επανάσταση και από τότε η Ρωσία είναι κομμουνιστική χώρα. Μετά από το 6' παγκόσμιο πόλεμο η Ρωσία έγινε η δεύτερη μετά την Αμερική, δύναμη του κόσμου.

2. Μορφολογία του εδάφους - κλίμα και βλάστηση.

Η Ρωσία είναι μια απέραντη πεδιάδα, που απλώνεται απ' την Πολωνία και τα Καρπάθια, ως τα **Ουράλια** όρη και από το Βόρειο παγωμένο ωκεανό στον Εύξεινο πόντο, τον **Καύκασο** (5.630 μ.) και την **Κασπία** θάλασσα. Αφού η Ρωσία απλώνεται σε τόσο πλάτος, επόμενο είναι

όλες οι περιοχές της νά μὴν ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα καὶ τὴν ἴδια θλάση.

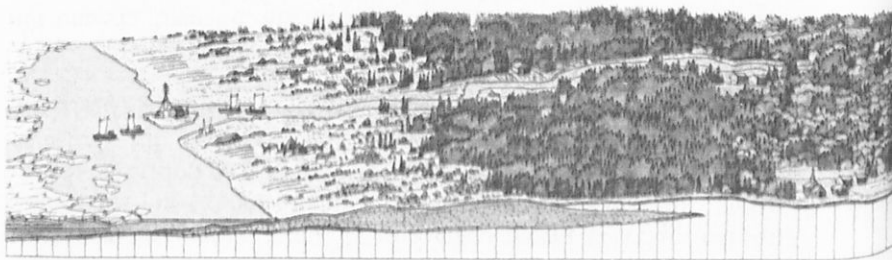
Ἡ περιοχή, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ **Μόσχα**, στὸ **Λένινγκραντ** καὶ στὴν Πολωνία, ἔχει κλίμα καὶ θλάση ἴδια περίπου μὲ κείνη τῆς Κ. Εὐρώπης. Ἡ περιοχή αὐτὴ ἔχει γιὰ τὴ Ρωσία μεγάλη σημασία, γιατί εἶναι κατάλληλη γιὰ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία καὶ γιατί στὴ Βαλτικὴ θάλασσα ἔχει σπουδαία λιμάνια, ποὺ τῆς ἐπιτρέπουν νά ἐπικοινωνῇ μὲ τὴ Β. θάλασσα καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Ρωσίας, ποὺ βρέχεται ἀπὸ τὸ Β. παγωμένο ὠκεανό, ἔχει κλίμα **πολικό** καὶ ἀποτελεῖ τὴν **τουνδρά**. Στὴν τουνδρά κατοικοῦν οἱ **Ἑσκιμῶι**, ποὺ ζοῦν ἀπὸ τοὺς τaráνδους, τὴν ἀλιεία καὶ τὸ κυνήγι. Στὴν περιοχή αὐτὴ ὑπάρχουν σταθμοὶ γιὰ μετεωρολογικὲς παρατηρήσεις καὶ ἐξερευνήσεις τοῦ ἐδάφους. Οἱ πληροφορίες τῶν σταθμῶν αὐτῶν γιὰ τὸν καιρὸ εἶναι πολὺ χρήσιμες γιὰ τὰ πλοῖα, ποὺ μπαίνουν ἢ βγαίνουν ἀπ' τὰ λιμάνια τοῦ **Ἀρχαγγέλου** ἢ τοῦ **Μέζεν** καὶ μὲ τὴ βοήθεια παγοθραυστικῶν πηγαίνουν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό ἢ τὰ ποτάμια τῆς Σιβηρίας.

Στὰ νότια τῆς πολιτικῆς ζώνης καὶ ὡς τὸ ὕψος περίπου τῆς Μόσχας ἀπλώνεται ἡ περιοχή **ταίγκας**. Ἡ περιοχή αὐτὴ εἶναι ἀραιοκατοικημένα, γιατί σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ δάση πεύκων. Ἡ ταίγκα εἶναι ἡ μεγαλύτερη περιοχή δασῶν τῆς γῆς, ἀπ' ὅπου παίρνονται μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ἀπ' τὴν περιοχή τῶν δασῶν ἀρχίζει ἡ **στέππα**, ποὺ πιάνει τὸ κεντρικὸ τμῆμα τῆς Ρωσίας καὶ ἀπλώνεται ὡς τὴν **Ἀζοφικὴ** καὶ τὴν **Κασπία** θάλασσα. Στὴν περιοχή αὐτὴ τῆς στέππας ὁ χειμώνας εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ συνεχίζεται πολλοὺς μῆνες, ἐνῶ τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ θερμὸ καὶ μὲ βροχὲς ἐλάχιστες.

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ. Κάτοψη τοῦ ἐδάφους τῆς Ρωσίας ἀπὸ τὸ Βόρειο παγωμένο Ὦκεανὸ ὡς τὴν Κασπία θάλασσα



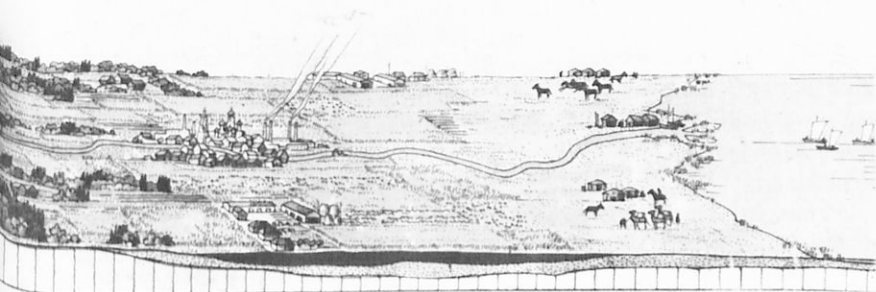
Ἡ στέππα τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας εἶναι κατάλληλη γιὰ τὴ γεωργία, ἐνῶ ἡ περιοχή πρὸς τὴν Κασπία θάλασσα, γιὰ νὰ γίνῃ καλλιεργήσιμη, πρέπει νὰ ποτιστῇ. Γιὰ ν' ἀξιοποιήσουν τὴν περιοχή αὐτὴ οἱ Ρῶσοι κατασκεύασαν στὰ ποτάμια **Βόλγα** καὶ **Ντόν** μεγάλα φράγματα, ποὺ μὲ τὰ νερά τους ἀρδεύουν μεγάλες ἐκτάσεις. Ἐπειδὴ τὰ νερά τῶν ποταμίων αὐτῶν δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ ἀρδεύουν μεγάλες ἐκτάσεις καὶ συνάμα τὰ ποτάμια νὰ εἶναι πλωτά, οἱ Ρῶσοι κατασκεύασαν ἄλλα φράγματα στὰ ποτάμια **Ντβίνα** καὶ **Πετσόρα**, ποὺ τρέχουν πρὸς τὸ βοριά. Τὰ φράγματα αὐτὰ ἀναγκάζουν ἓνα μέρος τῶν νερῶν τῶν ποταμίων αὐτῶν νὰ χύνωνται στὸ Βόλγα καὶ Ντόν.

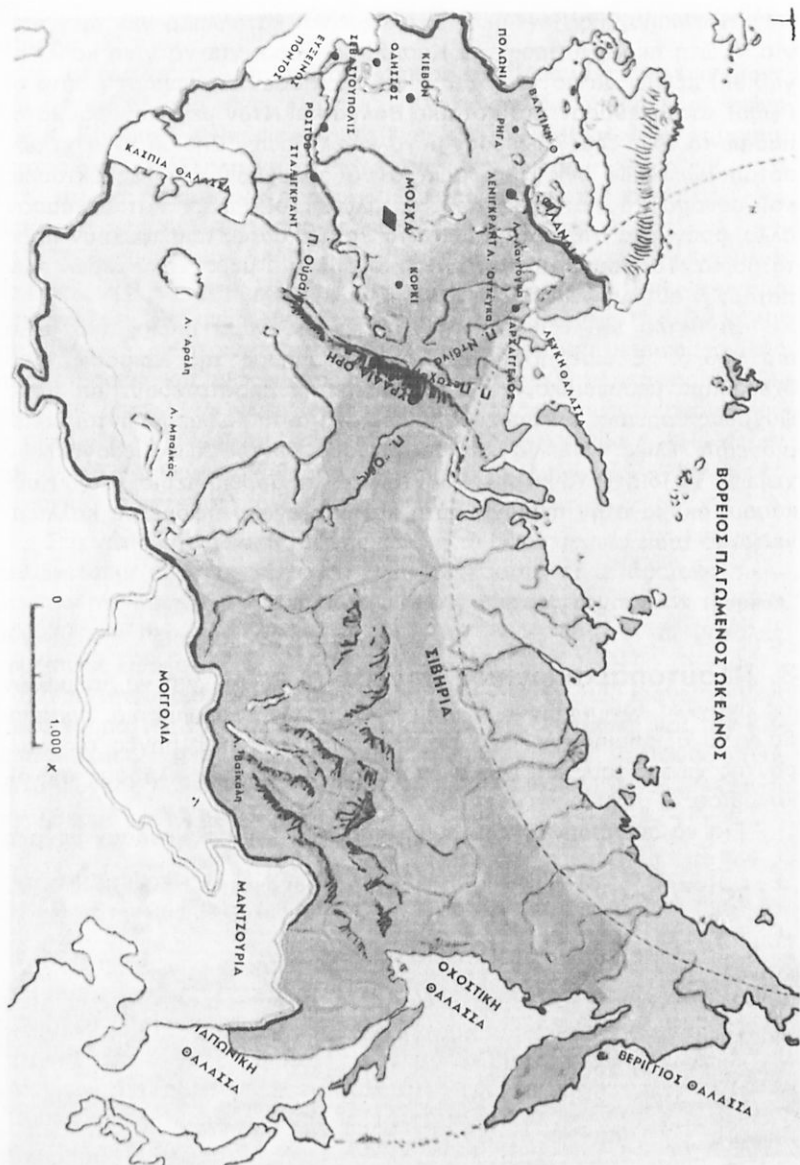
Οἱ ἀκτὲς τοῦ Εὐξείνου πόντου ἔχουν κλίμα ἡπειρωτικὸ ἀλλὰ πιὸ γλυκό. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ χερσόνησος τῆς **Κριμαίας**, ποὺ ἔχει κλίμα μεσογειακόν, γιὰ τὴ θουνὰ τὴν προστατεύουν ἀπ' τοὺς ψυχροὺς βόρειους ἀνέμους. Στὴν περιοχή αὐτὴ καλλιεργοῦνται ἐσπεριδοειδῆ, ἐλίές, ἀμπέλια καὶ ὀπωροφόρα δέντρα τῶν μεσογειακῶν χωρῶν. Τὰ ἴδια φυτὰ καλλιεργοῦνται καὶ στὴ βόρεια περιοχή τοῦ Καυκάσου, ἀκόμα στὴν περιοχή αὐτὴ καὶ σὲ μεγάλο ὑψόμετρο καλλιεργεῖται τὸ σάι.

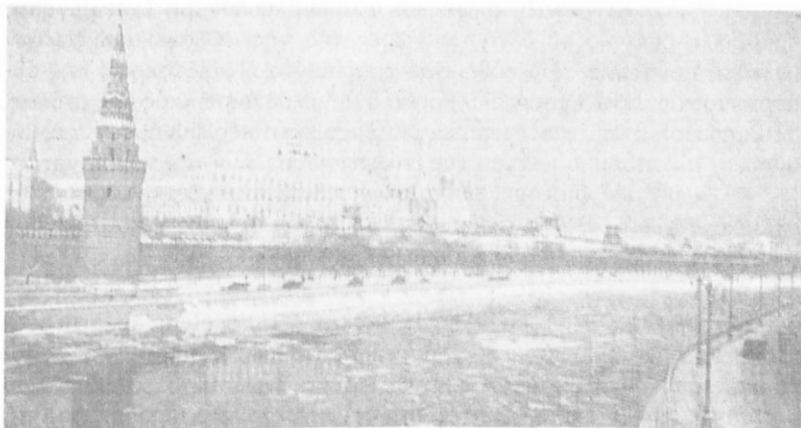
Ἀσκησι: Νὰ ἱχνογραφήσετε τὸ γεωφυσικὸ χάρτη τῆς Ρωσίας.

3. Πλουτοπαραγωγικὲς πηγές. Οἱ Ρῶσοι, γιὰ νὰ καλύψουν τίς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ εἶναι πολλὰ ἑκατομμύρια, προσπαθοῦν νὰ ἀξιοποιήσουν ὅλες τίς πλουτοπαραγωγικὲς πηγές τῆς ἀπέραντης χώρας τους καὶ ἔχουν ἀναπτύξει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς οἰκονομίας.

Γιὰ νὰ αὐξήσουν τὴ γεωργικὴ παραγωγή, κατασκεύασαν μεγάλα







Ἡ Μόσχα τὸ χειμῶνα

ἐγγειοβελτιωτικὰ ἔργα, ποὺ μετέτρεψαν μεγάλες ἐκτάσεις στέππας σὲ καλλιεργήσιμα καὶ εὐφώρα ἐδάφη καὶ καλλιεργοῦν τὴ γῆ μὲ ἐπισημονικούς τρόπους καὶ μηχανικὰ μέσα.

Ἡ Ρωσία παράγει μεγάλες ποσότητες σιτηρῶν, πατάτας, ζαχαρότευτλων, λιναριοῦ, θαμβακιοῦ καὶ ἄλλων γεωργικῶν προϊόντων.

Ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἀλιεία εἶναι ἐπίσης πολὺ ἀναπτυγμένες. Στ' ἀπέραντα λιβάδια τῆς τρέφονται ἑκατομμύρια ζῶων καὶ στὰ ποτάμια καὶ στὶς θάλασσες ψαρεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριῶν. Ἀπὸ τὰ δάση τῆς παίρνονται μεγάλες ποσότητες ξυλείας καὶ κυνηγιοῦνται γιὰ τὸ ἀκριβὸ δέρμα τους διάφορα ἄγρια ζῶα.

Τὸ ἀπέραντο ἔδαφος τῆς Ρωσίας εἶναι πλούσιο σὲ ὀρυκτά. Ἡ Ρωσία εἶναι ἡ πρώτη χώρα στὸν κόσμον σὲ παραγωγὴ γαιανθράκων καὶ ἡ πρώτη στὴν Εὐρώπῃ σὲ παραγωγὴ πετρελαίου. Ἔχει ἀκόμα ἀφθονο βωξίτη, κασσίτερο, χρυσό, χαλκό, οὐράνιο καὶ ἄλλα ὀρυκτά. Γιὰ τὴν παραγωγὴ ἐνέργειας ἰδρύθηκαν μεγάλα ὑδροηλεκτρικὰ ἔργοστάσια καὶ ἐργοστάσια ἀτομικῆς ἐνέργειας. Μὲ βάση τὰ ὀρυκτά, τὴν ἐνέργεια καὶ ἄλλες πρῶτες ὕλες, ποὺ εἰσάγει ἀπὸ ξένες χώρες, ἡ Ρωσία ἔχει ἀναπτύξει μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες βιομηχανίες τοῦ κόσμου. Ἡ ρωσικὴ βιομηχανία παράγει κάθε εἶδους προϊόντα, ἀπὸ μικροπράγματα μέχρι βαριὰ ὀχήματα, πλοῖα, ἀεροπλάνα, πυραύλους καὶ διαστημόπλοια. Παρ' ὅλ' αὐτὰ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ δὲν ἔχει φτάσει ἀκόμα τὸ ἐπίπεδο τῶν προοδευμένων λαῶν τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Οἱ περισσότεροι κάτοικοί τῆς ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία καὶ στὴν κτηνοτροφία.

Ἡ Ρωσία σὰ μεγάλη χώρα καὶ σὰ μεγάλη δύναμη ἔχει μεγάλες ἐμπορικὲς σχέσεις μὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς γῆς. Ἐξάγει καὶ εἰσάγει μεγάλες ποσότητες ἀπὸ κάθε εἶδους προϊόντα. Τὸ ἐξωτερικὸ τῆς ἐμπόριο καὶ τὶς μεταφορὲς πολὺ βοηθᾷ ὁ μεγάλος ἐμπορικὸς τῆς στόλος. Ἡ Ρωσία εἶναι μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ναυτικὲς δυνάμεις τοῦ κόσμου.

Ἡ χώρα μας διατηρεῖ μὲ τὴ Ρωσία διπλωματικὲς καὶ ἐμπορικὲς σχέσεις. Ἀπὸ τὴ Ρωσία εἰσάγομε ξυλεία καὶ πετρέλαιο καὶ ἐξάγομε σ'αὐτὴν καπνὸ, ἐσπεριδοειδῆ, σταφίδες, ἐλιές κλπ.

4. Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία στὴ Ρωσία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη. Σιδηροδρομικὲς γραμμές, αὐτοκινητόδρομοι καὶ ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες μὲ κέντρο τὴ Μόσχα ἐνώνουν ὅλες τὶς πόλεις καὶ τὰ βιομηχανικὰ κέντρα τῆς χώρας καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Ἀπὸ τὴ Μόσχα ἀρχίζει ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ (**ὁ ὑπερσιβηρικὸς σιδηρόδρομος**), ποὺ διασχίζει τὴ Σιβηρία καὶ καταλήγει στὸ **Βλαδιβοστόκ**, στὶς ἀκτὲς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

Μεγάλῃ σημασίᾳ γιὰ τὴ συγκοινωνία καὶ τὶς μεταφορὲς ἔχουν ἐπίσης στὴ Ρωσία οἱ ποταμοί.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ρωσίας εἶναι ὅλοι πλωτοὶ καὶ ἐνώνονται μὲ διώρυγες. Ἔτσι ἡ **Μόσχα** συνδέεται μὲ ποταμόπλοια μὲ τὴ **Λευκὴ** θάλασσα, τὸ **Φιννικόν** κόλπο, τὴ **Βαλτικὴ** θάλασσα, τὸν **Εὐξείνιο** πόντο καὶ τὴν **Κασπία** θάλασσα.

5. Ἀστικὰ κέντρα. Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας δημι-

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ. Λένινγκραντ



ουργήθηκαν στη Ρωσία μεγάλα αστικά και βιομηχανικά κέντρα, που συνέχισαν να μεγαλώνουν.

Η μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσα της Ρωσίας είναι η **Μόσχα** στις όχθες του **Μόσκιβα** (7.000.000 κ.). Από τη Μόσχα η κεντρική κυβέρνηση των **Σοβιετ** κυβερνά το απέραντο σοβιετικό κράτος και σ' αυτήν παίρνονται αποφάσεις, που έχουν μεγάλη σημασία για την τύχη ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Η Μόσχα έχει πολλά αξιοθέατα, όπως είναι το Κρεμλίνο, ο ναός του Άγιου Βασιλείου και άλλα. Είναι το πνευματικό κέντρο της Ρωσίας.

Άλλες μεγάλες πόλεις είναι το **Λένινγκραντ** (3.750.000 κ.), που είναι σπουδαίο λιμάνι της Ρωσίας στη Βαλτική θάλασσα και παλιά πρωτεύουσά της με το όνομα Πετρούπολη, ή **Ρήγα**, το **Κίεβο**, το **Γκόρκι**, το **Χάρκοβο**, το **Στάλινγκραντ**, ή **Όδησσός**, ή **Σεβαστούπολη**, **Μπακού** (πετρελαιοπηγές) και πολλές άλλες.

Οι πόλεις της Ρωσίας, που έχουν πληθυσμό πάνω από 300.000 κατοίκους είναι περισσότερες από σαράντα.

Νά σκεφτῆς καί ν' ἀπαντήσης.

1. Γιατί ἡ Ρωσία εἶναι μιά ἀπό τίς μεγάλες δυνάμεις τοῦ κόσμου.
2. Γιατί στό βόρειο τμήμα τῆς Ρωσίας δέν υπάρχουν πόλεις.
3. Γιατί οἱ ποταμοί τῆς Ρωσίας ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τή χώρα.
4. "Αν ἓνα πλοῖο ξεκινήσῃ ἀπ' τή Μόσχα πρὸς ποιές θάλασσες μπορεῖ νά πλεύσῃ.

5. Ποιά θαλάσσια στενά τῆς Εὐρώπης ἔχουν μεγάλη σημασία γιά τή Ρωσία.

Νά μάθης.

1. Τίς ἔννοιες: **πολικό κλίμα**, **έσκιμῶι**, **ταίγκα**, **στέππα**, **αστικά κέντρα**, **υπερσειθρικός σιδηρόδρομος**.
2. Ποιοί ποταμοί τῆς Ρωσίας χύνονται στό Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, στή Βαλτική θάλασσα, στὸν Εὐξεινο πόντο καί στήν Κασπία θάλασσα.

Τι γνωρίζεις

1. Γιά τὰ ρωσικά διαστημόπλοια.
2. Τί σοῦ θυμίζουν τὰ ὀνό-

ματα: **Όδησσός**, **Φιλική Έταιρεία**, **Ύψηλάντης**, **Καποδίστριας**.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΑΝΩ ΣΤΗ ΓΗ

1. Οί κάτοικοι τῆς Γῆς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ὑπολογίζεται ὅτι ξεπερνάει σήμερα τὰ 3,5 δισεκατομμύρια κατοίκους καὶ ὅτι αὐξάνει κάθε χρόνο περίπου 2%. Ἡ αὔξηση αὐτὴ σὲ σχέση μὲ τὰ τόσα ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων τῆς Γῆς εἶναι μεγάλη καὶ δημιουργεῖ καὶ θὰ δημιουργήσῃ στὸ μέλλον μεγάλα προβλήματα. Θὰ δημιουργηθοῦν προβλήματα στὸν ἄνθρωπο, γιατί οἱ πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς Γῆς δὲν εἶναι ἀνεξάντλητες. Γιὰ νὰ ζήσουν δὲ πολλοὶ ἄνθρωποι, χρειάζεται νὰ ἐκμεταλλεύωνται ὅλες τὶς δυνατότητες τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

2. Ὅλες οἱ περιοχὲς τῆς Γῆς δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πυκνοκατοικημένες. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀπλωθῇ σ' ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς Γῆς. Σὲ ὁρισμένες ὅμως περιοχὲς ἔχουν συγκεντρωθῇ πολλοὶ ἄνθρωποι. Χάρτης τῆς ὑδρογείου ποὺ δείχνει τὴν κατανομὴ τῶν τριῶν φυλῶν καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ





ποι, ἐνῶ σὲ ἄλλες εἶναι λιγότεροι. "Όπου ἡ Γῆ εἶναι παραγωγικὴ καὶ τὸ κλίμα εὐνοϊκόν, ἐκεῖ συγκεντρώνονται καὶ περισσότεροι ἄνθρωποι. Μὲ τὴ συγκέντρωση ὅμως πολλῶν ἀνθρώπων δημιουργεῖται ἔλλειψη ζωτικοῦ χώρου καὶ αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐγίναν στὴν ἱστορία πολλοὶ πόλεμοι καὶ μετακινήσεις λαῶν.

Οἱ περισσότερο πυκνοκατοικημένες περιοχὲς τῆς Γῆς εἶναι σήμερα ἡ Κεντρικὴ καὶ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία καὶ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη.

3. Οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς χωρίζονται σὲ τρεῖς φυλές.

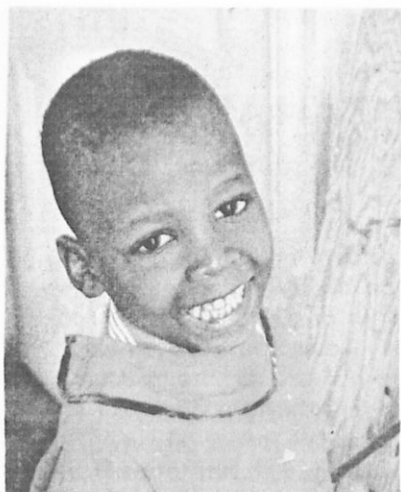
Οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς διαφέρουν στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σώματος, κυρίως τοῦ προσώπου, καὶ τοῦ δέρματος. Ἀνάλογα μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ χωρίζονται σὲ τρεῖς φυλές. Τὴ **μογγολικὴ** ἢ **κίτρινη**, τὴ **λευκὴ** καὶ τὴ **μαύρη φυλὴ**.

Κοιτίδα τῆς κίτρινης φυλῆς εἶναι ἡ κεντρικὴ Ἀσία καὶ ἡ Ἄπω Ἀνατολή. Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἀνήκουν σ' αὐτὴν, ἀποτελοῦν σήμερα περίπου 50% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς. (Κινέζοι, Μογγόλοι, Ἰάπωνες κλπ.).

Κοιτίδα τῆς λευκῆς φυλῆς εἶναι ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Πρόσω Ἀσία, ἀπ' ὅπου ἡ φυλὴ αὕτὴ ξαπλώθηκε σ' ὅλη τὴ Γῆ. Οἱ λευκοὶ ἀποτελοῦν τὸ 40% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Γῆς.



Κίτρινη φυλή



Μαύρη φυλή

Στῇ μαύρῃ φυλῇ ἀνήκουν περίπου 10% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς. Κοιτίδα τῆς μαύρης φυλῆς εἶναι ἡ Ἀφρική.

“Ὅλες οἱ φυλές δὲν ἔχουν προοδέψει τὸ ἴδιο. Ἡ λευκὴ φυλὴ προόδεψε περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες, ἐνῶ ἡ μαύρῃ λιγότερο. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει ὅτι ἡ μία φυλὴ εἶναι κατώτερη ἀπὸ τὴν ἄλλη. “Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἴσα δικαιώματα στὴ ζωῇ.

4. “Ὅλοι οἱ λαοὶ δὲν ἔχουν προοδέψει τὸ ἴδιο. Οἱ πρῶτοι πολιτισμοὶ δημιουργήθηκαν στὴν Ἀσία καὶ στὴν Εὐρώπη. Ὁ σπουδαιότερος πολιτισμὸς εἶναι ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς. Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐπηρέασε, ὅσο κανένας ἄλλος πολιτισμὸς, τὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας. Μὲ βάση τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ δημιουργήθηκε ὁ νεώτερος δυτικὸς πολιτισμὸς καὶ ὁ δυτικὸς τρόπος ζωῆς. Στὴν Ἀσία δημιουργήθηκαν πολλοὶ πολιτισμοὶ ὄχι ὅμως τόσο ἀξιόλογοι ὅσο ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς.

Ἡ ἀνάπτυξη τῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας ἔκαμε, ὥστε ὅλοι οἱ λαοὶ νὰ ἐρχονται σὲ ἐπαφὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς νὰ διαδίδεται σὲ ὅλους, μάλιστα ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς, ποὺ εἶναι γνώρισμα τῆς ἐποχῆς μας.

Οἱ ἐφευρέσεις καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας βοήθησαν τοὺς ἀν-

θρώπους νά καλυτερέψουν τή ζωή τους. Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας ἄλλοι λαοὶ ἀπόχτησαν πολλὰ ἀγαθὰ. Ὑπάρχουν ὅμως λαοὶ καὶ κυρίως στὴν Ἀσία καὶ στὴν Ἀφρική, ποὺ ζοῦν ἀκόμα στὴ φτώχεια καὶ στὴν ἀμάθεια. Καθηκὼν ὅλων τῶν ἄλλων λαῶν εἶναι νά βοηθήσουν τοὺς λαοὺς αὐτοὺς νά προσδεψοῦν καὶ θὰ εἶναι γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

5. "Όλοι οἱ λαοὶ δὲ μιλοῦν τὴν ἴδια γλῶσσα. Ἐκεῖνο ποὺ περισσότερο διακρίνει τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὰ ζῶα εἶναι ἡ γλῶσσα. Δίχως τὴ γλῶσσα οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ μπορούσαν νά ἐπικοινωνήσουν μεταξύ τους καὶ νά ἀναπτύξουν πολιτισμό.

Πολιτικὸς χάρτης Εὐρώπης



Στή Γῆ μιλιούνται πολλές γλώσσες, ἄλλες ἀπὸ μικροὺς λαοὺς καὶ ἄλλες ἀπὸ πολυάριθμους. Οἱ σπουδαιότερες γλώσσες ποὺ μιλιούνται στὴν Εὐρώπῃ εἶναι: ἡ ἀγγλική, ἡ γαλλικὴ, ἡ γερμανικὴ, ἡ ἰταλική, ἡ ρωσικὴ, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἄλλες.

Στὴν Ἀσία σπουδαῖες γλώσσες εἶναι ἡ κινεζικὴ, ἡ Ἰνδική, ἡ ἰαπωνικὴ καὶ ἡ ἀραβικὴ, ποὺ μιλιούνται ἀπὸ πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους.

6. “Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν στὸ Θεό. Δὲν ὑπῆρξαν οὔτε ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ νὰ μὴν πιστεύουν στὸ Θεό. “Ὅλοι ὅμως δὲν πιστεύουν στὸν ἴδιο Θεὸ καὶ οὔτε τὸν λατρεύουν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Οἱ ἄνθρωποι δηλαδὴ ἔχουν διαφορετικὴ **θρησκεία**. Οἱ θρησκείες χωρίζονται σὲ δύο κατηγορίες. Τὶς **μονοθεϊστικὲς** καὶ τὶς **πολυθεϊστικὲς**.

Μονοθεϊστικὲς θρησκείες εἶναι ὁ **χριστιανισμός**, ὁ **μωαμεθανισμός** καὶ ὁ **ἰουδαϊσμός**. Χριστιανοὶ εἶναι κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας, ἐνῶ μωαμεθανοὶ οἱ κάτοικοι τῆς Πρόσω Ἀσίας καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς.

Στὶς πολυθεϊστικὲς θρησκείες πιστεύουν οἱ ὑπόλοιποι κάτοικοι τῆς Ἀσίας. Οἱ σπουδαιότερες πολυθεϊστικὲς θρησκείες εἶναι: Ὁ **βουδισμός** ὁ **κομφουκισμός** ὁ **σιντοϊσμός** καὶ ὁ **βραχμανισμός**.

7. Οἱ λαοὶ τῆς Γῆς εἶναι ὀργανωμένοι σὲ κράτη. “Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Γῆς εἶναι ὀργανωμένοι σὲ κράτη. Ὁ τρόπος ποὺ διοικεῖται ἓνα κράτος λέγεται **πολίτευμα**.

Τὰ σπουδαιότερα πολιτεύματα εἶναι σήμερα ἡ δημοκρατία, ἡ βασιλεία καὶ ἡ δικτατορία.

Δημοκρατία εἶναι τὸ πολίτευμα, ποὺ τὴν ἐξουσία ἔχει ὁ λαός. Τὸ κράτος διοικεῖται ἀπ’ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, ποὺ τοὺς ψηφίζει γιὰ ἓνα ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα.

Πατρίδα τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ Ἑλλάδα. Εἶναι τὸ καλὺτερο πολίτευμα, γιὰτὶ ἐγγυᾶται τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ βασιλεία μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόλυτη μοναρχία ἢ συνταγματικὴ βασιλεία. Στὴν ἀπόλυτη μοναρχίαν τὴν ἐξουσίαν ἔχει ἰσόβια ὁ βασιλιάς καὶ ὄχι ὁ λαός. Ἡ συνταγματικὴ βασιλεία εἶναι μιὰ μορφή δημοκρα-

τίας. Ἀνώτερος ἄρχοντας εἶναι ὁ βασιλιάς, πού, ὅμως, βασιλεύει σύμφωνα μέ τὸ Σύνταγμα. Τὸ Σύνταγμα ψηφίζεται ἀπὸ τὴ βουλή, πού ἐκλέγει ὁ λαός.

Δικτατορία εἶναι τὸ πολίτευμα, πού τὴν ἐξουσία ἔχει ὁ ἓνας, ὁ ὁποῖος ἀποφασίζει γιὰ τὴν τύχη τῶν πολλῶν. Δικτατορία εἶχε ἡ φασιστικὴ Ἰταλία καὶ ἡ ναζιστικὴ Γερμανία. Ἕνα εἶδος δικτατορίας εἶναι καὶ τὸ κομμουνιστικὸ σύστημα. Στὸ κομμουνιστικὸ σύστημα ἡ ἐξουσία δὲν ἀνήκει σ' ἓναν, ἀλλὰ στὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχη ἀντιπολίτευση. Ἡ δικτατορία δὲν ἐγγυᾶται τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, τὴν ἐλευθερία καὶ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀτόμου.

Ἀσκήσεις

1. Γιατί ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς δημιουργεῖ προβλήματα;
2. Ποιές χώρες τῆς Γῆς εἶναι περισσότερο προοδευμένες;
3. Γιατί τὸ φυσικὸ περιβάλλον κινδυνεύει ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο;
4. Ποιές εἶναι οἱ κοιτίδες τῶν τριῶν φυλῶν τῆς Γῆς;
5. Ποιές περιοχὲς τῆς Γῆς εἶναι περισσότερο καθυστερημένες;
6. Ποιές γλώσσες μιλοῦνται ἀπὸ περισσότερους ἀνθρώπους;
7. Νὰ μάθης τίς ἑννοίες: **ὑπερπληθυσμὸς τῆς Γῆς, πυκνοκατοικημένη - ἀραιοκατοικημένη περιοχή, ἀνθρώπινη φυλή, ἀναπτυγμένη - ὑποανάπτυκτη χώρα, πολίτευμα.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

	Σελ.
— 'Η γή	5
— Τò σύμπαν	17
— 'Η γή στο σύμπαν	24
— 'Η Σελήνη	32
— Τò 'Ηλιακό μας σύστημα	37

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

— Γενική εξέταση τής Εύρώπης	41
— Νότια Εύρώπη	49
— 'Η 'Ελλάδα	51
— Γεωφυσική εξέταση	52
— Οικονομική εξέταση	62
— Πολιτική εξέταση	71
— Πολιτιστική εξέταση	72
— 'Αλύτρωτος 'Ελληνισμός	77
— 'Απόδημος 'Ελληνισμός	78
— 'Η 'Ελλάδα και ή Οίκουμένη	78
— 'Η 'Αλβανία	80
— 'Η Γιουγκοσλαβία	83
— 'Η Βουλγαρία	88
— 'Η Ρουμανία	92
— Εύρωπαϊκή Τουρκία	96
— 'Η 'Ιταλία	100
— 'Η Μάλτα	107
— 'Η 'Ισπανία	109
— 'Η Πορτογαλία	112
— 'Η Γαλλία	115
— Τò Βέλγιο	121
— Τò Λουξεμβούργο	124
— 'Η 'Ολλανδία	125
— 'Η Μεγάλη Βρεττανία	132
— 'Η 'Ιρλανδία	138
— 'Η Δανία	142

Η Νορβηγία	145
Η Σουηδία	150
Η Φινλανδία	154
Η Ισλανδία	156
Η Γερμανία	158
Η Έλβετία	171
Η Αυστρία	178
Η Τσεχοσλοβακία	182
Η Ούγγαρία	185
Η Πολωνία	189
Η Ρωσία	192

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Ο άνθρωπος επάνω στη γη	200
-------------------------------	-----

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ : ΕΥΓΕΝΙΑ ΜΑΡΚΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ' 1976 (VII) - ΑΝΤΙΤ. 185.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2727/29-4-76
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ & ANNA ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

